

Lider Projekt Sp. z o.o.

ul. Winogrody 60

61-659 Poznań

Tel: 61 828 08 11

Fax: 61 623 22 57

Miejski Program Rewitalizacji Krakowa

Załącznik Nr 1 Analizy w skali Miasta

Poznań
Grudzień 2013

1.	Ponadregionalne i regionalne znaczenie miasta	11
1.1.	Ranga i rola Krakowa na poziomie światowym i europejskim.....	11
1.2.	Miejsce Krakowa w kraju i regionie	12
1.3.	Kraków jako metropolia centralna Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego	14
1.4.	Dokumenty strategiczne i planistyczne kształtujące rozwój Krakowa	14
1.5.	Opinie społeczne	15
2.	Środowisko kulturowe Krakowa	17
2.1.	Zarys procesu historycznego rozwoju struktury przestrzennej miasta	17
2.2.	Zasoby dziedzictwa kulturowego, ich ochrona i wykorzystanie	19
2.2.1.	Stan ochrony prawnej obiektów o przestrzennych strukturach historycznych	19
2.2.2.	Spółeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa	23
2.3.	Ocena stanu środowiska kulturowego	25
2.4.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje.....	26
2.5.	Ustalenia w zakresie planowanych kierunków działań wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych.....	27
3.	Ochrona środowiska	32
3.1.	Środowisko przyrodnicze.....	32
3.1.1.	Tereny zielone.....	32
3.1.2.	Wody powierzchniowe i podziemne.....	34
3.1.3.	Tereny eksploatacji złóż kopalin	34
3.2.	Stan powietrza.....	36
3.3.	Klimat akustyczny	38
3.4.	Zagrożenie powodziowe i pożarowe	39
3.5.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje.....	40
3.6.	Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych.....	41
3.6.1.	Kształtowanie środowiska przyrodniczego	41
3.6.2.	Poprawa stanu powietrza i klimatu akustycznego.....	43

3.6.3.	Ochrona przed powodzią i profilaktyka przeciwpożarowa	43
3.7.	Badania społeczne	44
4.	Struktura przestrzenno-funkcjonalna	45
4.1.	Istniejące zagospodarowania miasta	45
4.2.	Struktury własnościowe	47
4.2.1.	Zasób nieruchomości gruntowych Gminy Miejskiej Kraków	47
4.3.	Rynek nieruchomości	47
4.3.1.	Ruch budowlany	48
4.4.	Strefy funkcjonalne miasta	49
4.4.1.	Mieszkalnictwo	49
4.4.2.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie usług i mieszkalnictwa	59
4.4.3.	Przemysł, tereny poprzemysłowe, powojkowe i pokolejowe	59
4.4.4.	Tereny otwarte i zielone	59
4.4.5.	Transport i komunikacja	59
4.4.6.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie komunikacji	69
4.4.7.	Infrastruktura techniczna i gospodarka komunalna	69
4.4.8.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej	77
4.5.	Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych	78
4.5.1.	Kierunki rozwoju przestrzennego miasta	78
4.5.2.	Inwestycje metropolitalne	89
4.5.3.	Program sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	92
4.5.4.	Rozwój systemu komunikacji	93
4.5.5.	Rozwój infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej	94
4.6.	Badania społeczne	96
5.	Gospodarka	97
5.1.	Charakterystyka profilu gospodarczego miasta	97
5.1.1.	Przemysł	99
5.1.2.	Budownictwo	99

5.1.3.	Handel i naprawy, hotelarstwo i gastronomia.....	99
5.1.4.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w zakresie rozwoju gospodarki	100
5.2.	Branże innowacyjne.....	101
5.3.	Turystyka	102
5.3.1.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w zakresie turystyki.....	104
5.4.	Atrakcyjność inwestycyjna.....	105
5.5.	Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych.....	108
5.5.1.	Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw	108
5.5.2.	Rozwój sektora turystyki.....	108
5.5.3.	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej miasta	111
5.6.	Badania społeczne	112
6.	Sfera społeczna	115
6.1.	Demografia	115
6.1.1.	Tendencje w zakresie sytuacji demograficznej.....	117
6.2.	Rynek pracy	118
6.2.1.	Zatrudnienie.....	118
6.2.2.	Dochody gospodarstw domowych.....	119
6.2.3.	Bezrobocie	120
6.2.4.	Tendencje w zakresie rozwoju rynku pracy.....	123
6.3.	Pomoc społeczna i profilaktyka uzależnień	123
6.3.1.	Pomoc społeczna	123
6.3.2.	Problem uzależnień.....	128
6.3.3.	Tendencje w zakresie pomocy społecznej	129
6.4.	Bezpieczeństwo publiczne	130
6.4.1.	Tendencje w zakresie bezpieczeństwa publicznego	133
6.5.	Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych.....	134
6.5.1.	Tendencje demograficzne i ich wpływ na tendencje społeczno-gospodarcze	134
6.5.2.	Działania na rzecz wspierania rozwoju rynku pracy.....	135

6.5.3.	Pomoc dla rodzin	136
6.5.4.	Wsparcie dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem	137
6.5.5.	Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego	138
6.6.	Badania społeczne	139
7.	Infrastruktura społeczna	140
7.1.	Edukacja.....	140
7.1.1.	Żłobki.....	140
7.1.2.	Przedszkola	140
7.1.3.	Szkoły podstawowe i gimnazja	141
7.1.4.	Szkoły ponadgimnazjalne.....	142
7.1.5.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w zakresie opieki nad dzieckiem i szkolnictwa.....	142
7.2.	Opieka medyczna	143
7.2.1.	Lecznictwo otwarte – opieka ambulatoryjna.....	143
7.2.2.	Lecznictwo stacjonarne.....	143
7.2.3.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie opieki zdrowotnej	144
7.3.	Sport i rekreacja.....	145
7.3.1.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie sportu	147
7.4.	Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych.....	148
7.4.1.	Edukacja.....	148
7.4.2.	Ochrona zdrowia.....	149
7.4.3.	Rozwój bazy kulturalnej na poziomie lokalnym.....	150
7.4.4.	Rozwój funkcji sportu i rekreacji	150
7.5.	Badania społeczne	151
8.	Kultura, nauka i administracja	152
8.1.	Kultura	152
8.1.1.	Instytucje i wydarzenia kulturalne.....	152
8.1.2.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie kultury	157
8.2.	Nauka.....	157

8.2.1.	Szkolnictwo wyższe	157
8.2.2.	Ośrodki i instytucje naukowe.....	159
8.2.3.	Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie nauki.....	162
8.3.	Administracja.....	162
8.4.	Uwarunkowania w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych	164
8.4.1.	Rozwój kultury	164
8.4.2.	Rozwój szkolnictwa wyższego, innowacje naukowo-technologiczne	165
8.4.3.	Rozwój funkcji zarządzania i administracji.....	166
8.5.	Badania Społeczne	167
9.	Aktywność społeczna, działalność jednostek administracji samorządowej, organizacji pozarządowych, partnerstwo publiczno-prywatne	168
9.1.	Wspieranie Aktywności społeczności lokalnej.....	168
9.2.	Działalność jednostek administracji samorządowej	174
9.3.	Partnerstwo publiczno-prywatne	176
9.4.	Organizacje pozarządowe (NGO).....	176
9.5.	Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych.....	178
10.	Finanse Miasta.....	179
10.1.	Budżet Miasta Krakowa	179
10.1.1.	Inwestycje strategiczne.....	180
10.1.2.	Inwestycje programowe	181
10.2.	Finanse Miasta – tendencje.....	183
11.	Wykresy pomocnicze obrazujące wyniki ilościowych badań społecznych	184
	Spis tabel.....	192
	Spis wykresów.....	195
	Spis map.....	197

Analizy stanu Miasta

Dokument ten, z uwagi na obszerność uzyskanych wyników, stanowi załącznik do zaktualizowanego Miejskiego Programu Rewitalizacji Krakowa (MPRK). Do jego opracowania wykorzystano raporty, uchwały, studia, opracowania oraz zestawienia statystyczne dotyczące poszczególnych obszarów funkcjonowania Miasta, sporządzone przez Urząd Miasta Krakowa, Główny Urząd Statystyczny (a w szczególności Urząd Statystyczny w Krakowie), władze centralne i wojewódzkie oraz jednostki komunalne podlegające zarządowi Gminy Miejskiej Kraków.

Informacje dotyczące celów strategicznych oraz założeń ukierunkowujących rozwój Miasta, a także planowanych działań zmierzających do ich realizacji, zaczerpnięto z obowiązujących dokumentów o charakterze strategicznym, operacyjnym oraz planistycznym. Autorzy w zakresie danych statystycznych i opisów jakościowych posłużyli się dokumentem projektowym z 2013 r. dotyczącym zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa. W przypadku założeń planistycznych odniesiono się jednak do obowiązującego Studium z roku 2003.

Autorzy niniejszego opracowania starali się dotrzeć do dokumentów jak najbardziej aktualnych, co nie zawsze było możliwe. Dlatego większość przytaczanych danych dotyczy roku 2011 i roku 2012, a jedynie część analiz oparta jest na danych prognostycznych lub cząstkowych dla roku 2013.

Przytoczone informacje w zakresie opinii społeczności Krakowa na temat poszczególnych dziedzin funkcjonowania Miasta zaczerpnięto z przeprowadzonych w 2013 r. na potrzeby opracowania aktualizacji MPRK badań ilościowych PAPI dotyczących oceny zmian, jakie zaszły na skutek miejskiego procesu rewitalizacji. Wykresy pomocnicze obrazujące wyniki badań ilościowych, o ile nie stanowią części poszczególnych podrozdziałów, znalazły się na końcu niniejszego opracowania.

1. PONADREGIONALNE I REGIONALNE ZNACZENIE MIASTA

1.1. RANGA I ROLA KRAKOWA NA POZIOMIE ŚWIATOWYM I EUROPEJSKIM

Kraków jest miastem o unikatowej randze kulturowej nie tylko w skali kraju, ale również w kontekście europejskim i światowym. Na fakt ten składa się wiele niepowtarzalnych cech, takich jak bogate dziedzictwo kulturowe, tradycja i przywiązanie mieszkańców do niej oraz wiele innych czynników definiujących ponad tysiąc lat dziedzictwa stanowiącego wszystko to, co ważne nie tylko dla krakowian, ale dla wszystkich Polaków. Światowe znaczenie historycznego dziedzictwa Krakowa znalazło potwierdzenie w fakcie wpisu zabytkowego obszaru Starego Miasta na pierwszą Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO w 1978 roku.

O pozycji Krakowa na forum międzynarodowym świadczy także jego przynależność do wielu organizacji międzynarodowych. W 1994 roku Kraków jako jedyne polskie miasto został zaproszony do udziału w GLOBAL FORUM, będącym kontynuacją SZCZYTU ZIEMI w Rio de Janeiro, a rok później do grupy założycielskiej Europejskiej Sieci Miast i Regionów Metropolitalnych METREX. W 2000 roku Kraków został wybrany na jedno z europejskich miast kultury. W 2013 r. Krakowowi przyznano tytuł Miasta Literatury UNESCO. Kraków jest siódmym miastem na świecie, które uzyskało ten elitarny tytuł – obok Edynburga, Melbourne, Iowa City, Dublina, Reykjavíku i Norwich.

W opracowaniach związanych z polityką przestrzenną krajów Unii Europejskiej oraz w opracowanej Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) 2030, Kraków znajduje się wśród ośrodków o podstawowym znaczeniu dla systemu osadniczego kraju i jego gospodarki i jest wymieniany jako tzw. MEGA (ang. Metropolitan European Growth Areas – Europejski Metropolitalny Obszar Wzrostu), wśród 72 największych ośrodków miejskich UE. Dlatego też, tworzenie się struktur metropolitalnych w oparciu o miasto Kraków jest naturalną konsekwencją rozwoju. Kluczowa w najbliższej przyszłości wydaje się być intensyfikacja związków Krakowa z otaczającymi gminami oraz kreowanie wspólnej polityki metropolitalnej, tak aby nie doprowadzić do zaburzenia i wzrostu dysproporcji między obszarami.

W skali ponadregionalnej przez obszar województwa małopolskiego i śląskiego przebiega pasmo intensywnego rozwoju gospodarczego o znaczeniu europejskim. Jeden z czterech występujących w Polsce paneuropejskich korytarzy transportowych, Berlin-Wrocław-Katowice-Lwów-Kijów prowadzi przez Kraków. Tworzy go autostrada A4 oraz ekspresowa linia kolejowa. Ponadto przewiduje się umocnienie roli lotniska Kraków-Balice w obsłudze lotów pasażerskich na terenie Polski. Powyższe czynniki stanowią o wadze Krakowa jako istotnego węzła komunikacyjnego południowej części Polski i Środkowej Europy.

Współcześnie Kraków ma aspiracje wynikające z dążeń cywilizacyjnych swoich mieszkańców, których dynamika powoduje, że Miasto staje w pierwszym szeregu międzynarodowej konkurencji o potencjał, poszukujący dobrego, przyjaznego, tolerancyjnego i umożliwiającego efektywne funkcjonowanie miejsca na mapie Europy do życia i prowadzenia działalności gospodarczej. W perspektywie najbliższego dwudziestolecia w Krakowie może ukształtować się strefa rozwoju i nowoczesnej aktywności społeczno-gospodarczej, będąca częścią środkowo-europejskiego regionu rozwoju mającego swoje centrum w formie sieci obszarów metropolitalnych tworzących wielobok pomiędzy Gdańskiem, Bydgoszczą, Poznaniem, Wrocławiem, konurbacją górnośląską, Krakowem, Łodzią i Warszawą. Umocnienie pozycji Krakowa w układzie międzynarodowym i krajowym uzależnione byłoby zatem od wprowadzania do niego wyspecjalizowanych usług o znaczeniu ponadlokalnym,

regionalnym i międzynarodowym, w powiązaniu z rozwojem gałęzi wytwórczości, które oparte są na wysoko rozwiniętych technologiach.¹

Tym, co wyróżnia Kraków na tle innych ośrodków miejskich Europy Środkowej są następujące cechy:

- brak zagrożenia regresem demograficznym – prognozowany przyrost liczby mieszkańców w najbliższych latach,
- posiadanie podstaw do unowocześnienia struktury zatrudnienia – rozwojowa, własna, liczna i dobrze wykształcona elita społeczna, dynamizująca rozwój gospodarczy i kulturowy miasta i regionu, w oparciu o mocną pozycję ośrodka nauki i szkolnictwa wyższego,
- atuty przyciągające instytucje i wysokiej klasy kadry specjalistyczne z zagranicy,
- rozwój na polu kultury, sztuki, turystyki i rekreacji, dzięki nagromadzonym skarbowi dziedzictwa światowego i znaczącym urokom krajobrazowym.

1.2. MIEJSCE KRAKOWA W KRAJU I REGIONIE

Kraków od wieków zajmuje szczególne miejsce w historii Polski i świadomości Polaków. Dawna stolica i siedziba królów stanowi dziś drugie co do wielkości miasto Polski, o wyjątkowej marce, wizerunku i dziedzictwie kulturowo-historycznym przyciągającym turystów i gości z najdalszych zakątków Europy i Świata. Kraków od zawsze był miejscem otwartym na artystów i ludzi nauki, co widoczne jest w jego tradycji i kulturze. Z Krakowem krzyżują się biografie najśłynniejszych polskich literatów, artystów, naukowców, polityków i władców oraz doniosłe wydarzenia w historii Polski i Europy.

Jego charakterystyczna zabudowa, zawierająca elementy z praktycznie wszystkich okresów historycznych i stylów architektonicznych, która nie ucierpiała nadmiernie na skutek II Wojny Światowej, w przeciwieństwie do innych polskich dużych miast, nadaje mu wyjątkowy charakter. Natomiast dobre połączenia komunikacyjne, silny ośrodek naukowy, zapewniający dopływ wysoko wykwalifikowanych kadr oraz olbrzymi w skali kraju rynek zbytu nadają mu charakter jednej z kluczowych metropolii gospodarczych w Polsce.

Pod względem administracyjnym Kraków stanowi stolicę województwa małopolskiego i jest gminą miejską. Jest również powiatem grodzkim oraz siedzibą władz ziemskiego powiatu krakowskiego skupiającego gminy okalające miasto Kraków. W Krakowie swoją siedzibę mają także władze województwa, tj. Wojewoda Małopolski oraz Marszałek Województwa Małopolskiego. Władzę na terenie miasta sprawuje Prezydent Miasta Krakowa.

Tabela 1. Kraków na tle największych miast w Polsce w 2010 r.

	Kraków	Łódź	Poznań	Warszawa	Wrocław
Powierzchnia (w km²)	327	293	262	517	293
Ludność (w tys. os.)	756,2	737,1	551,6	1 720,4	633
- w tym kobiety	402,8	402,4	294,7	930	338
Gęstość zaludnienia (os./1 km²)	2 314	2 514	2 107	3 326	2 162

¹ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ogółem (w tys. os.)	195,8	116,1	137,7	942,1	154,6
- w sektorze publicznym	19,8	10,1	19,3	270,1	14,4
- w sektorze prywatnym	176	106	118,4	671,9	140,2
Bezrobotni zarejestrowani (w tys. os.)	18,7	33,7	11,2	38,6	17,5
Stopa bezrobocia zarejestrowanego (w %)	4,7	10,0	3,6	3,5	5,5
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw (w zł)	3 435,94	3 109,47	3 842,08	4 483,17	3 440,73
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON	115 687	87 822	98 092	344 261	101 403
Dochody budżetu miasta na 1 mieszkańca (w zł)	4 480	3 443	4 419	6 085	5 010
Wydatki budżetu miasta na 1 mieszkańca (w zł)	4 453	2 743	5 331	7 048	5 192

Źródło: Rocznik Statystyczny Krakowa 2011, Urząd Statystyczny w Krakowie.

Kraków na tle innych miast Polski wyróżnia się:

- realizowanym w ostatnich latach szerokim programem inwestycyjnym,
- bliskością lotniska o zasięgu międzynarodowym,
- wysoką pozycją szkół wyższych w rankingach naukowych,
- bogatą ofertą kulturalną i turystyczną,
- wizerunkiem i rozpoznawalnością wśród obcokrajowców i rodaków,
- wielkością aglomeracji,
- olbrzymim potencjałem środowiska kulturalnego,
- rozbudowanym systemem jednostek naukowo-badawczych oraz instytucji otoczenia biznesu,
- wysokimi wskaźnikami uzbrojenia w infrastrukturę techniczną,
- wysoką pozycją w rankingach atrakcyjności dla lokowania inwestycji.

Do słabości Krakowa zaliczyć możemy:

- wysoki poziom zanieczyszczenia środowiska, a zwłaszcza powietrza atmosferycznego,
- wysoki wskaźnik przestępczości,
- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym.

1.3. KRAKÓW JAKO METROPOLIA CENTRALNA KRAKOWSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

Zgodnie z Uchwałą Nr 409/2000 Zarząd Miasta Krakowa w dniu 17 kwietnia 2000 r. pozytywnie zaopiniował wyodrębnienie Krakowskiego Metropolitalnego Obszaru Regionalnego, który obejmował terytorium miasta Krakowa oraz otaczające go powiaty: krakowski (ziemski), chrzanowski, olkuski, miechowski, proszowicki, bocheński, wielicki, myślenicki, wadowicki i oświęcimski.

27 września 2004 r. Sejmik Województwa Małopolskiego podjął uchwałę w sprawie przystąpienia do zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego, uruchamiając w ten sposób procedurę sporządzania Planu Zagospodarowania Przestrzennego Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, formalnie wyznaczonego w planie województwa. Krakowski Obszar Metropolitalny składa się z Krakowa (centralnego ośrodka obszaru metropolitalnego) oraz strefy zewnętrznej dzielącej się na bezpośrednio przylegającą do miasta strefę podmiejską (11 gmin, w tym 5 miasteczek) oraz strefę dojazdów do pracy (29 gmin).

Wielofunkcyjna aglomeracja krakowska jest w województwie małopolskim głównym potencjalnym obszarem docelowym migracji i akumulacji kapitału, a także ośrodkiem, który może w przyszłości awansować do Europejskiego Systemu Wielkich Miast. Utworzenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (KOM) jest jednym z najważniejszych czynników służących utrzymaniu oraz podnoszeniu rangi i konkurencyjności regionu i województwa małopolskiego na arenie krajowej i międzynarodowej, a także mających wpływ na kształtowanie i funkcjonowanie jego struktury przestrzennej.²

Planowanie strategiczne na obszarze metropolitalnym staje się jednym z najpoważniejszych i najtrudniejszych wyzwań warunkujących efekty w zagospodarowaniu przestrzennym województwa małopolskiego. Wysoki stopień integracji KOM sprawia, że decyzje podjęte w jednej jego części mają istotny wpływ na przebieg procesów rozwojowych w innych. Dlatego konieczne jest śledzenie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym całego obszaru metropolitalnego i pełny przepływ informacji pomiędzy gminami KOM. W planie województwa sformułowano zadania rozwojowe dla strefy metropolitalnej, z których najważniejszymi są:

- odsunięcie widma jej peryferyzacji,
- aktywizacja ośrodków ponadlokalnych,
- wzmocnienie sfery usług, szczególnie finansowych,
- integracja transportu zbiorowego w jeden system metropolitalny.³

1.4. DOKUMENTY STRATEGICZNE I PLANISTYCZNE KSZTAŁTUJĄCE ROZWÓJ KRAKOWA

Nadrzędnymi dokumentami strategicznymi kształtującymi politykę przestrzenną i społeczno-gospodarczą Krakowa są: Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego Miasta Krakowa oraz Strategia Rozwoju Krakowa. W trakcie opracowywania niniejszego dokumentu MPRK trawiły prace związane z ich aktualizacją.

Studium i Strategia stanowią równocześnie podstawę dla opracowanego pakietu dokumentów strategiczno-operacyjnych, do których zaliczyć możemy między innymi: Strategię Rozwoju Turystyki

² Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

³ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

na lata 2006-2013, Program Ochrony Środowiska dla Miasta Krakowa na lata 2012-2025, Program poprawy bezpieczeństwa dla Miasta Krakowa pn. „Bezpieczny Kraków”, Strategię rozwiązywania problemów społecznych Krakowa i Miejski Program Ochrony Zdrowia „Zdrowy Kraków 2013-2015”, Zintegrowany plan rozwoju transportu publicznego dla Krakowa na lata 2007-2013, Politykę Transportową dla Miasta Krakowa na lata 2007-2013, Krakowski Program Rozwoju Przedsiębiorczości i Rozwoju Gospodarczego Miasta, Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Kraków na lata 2010-2014, Strategia Rozwoju Kultury w Krakowie na lata 2010-2014, a także wielu innych będących w trakcie opracowywania lub o wyższym stopniu uszczegółowienia i specjalizacji.

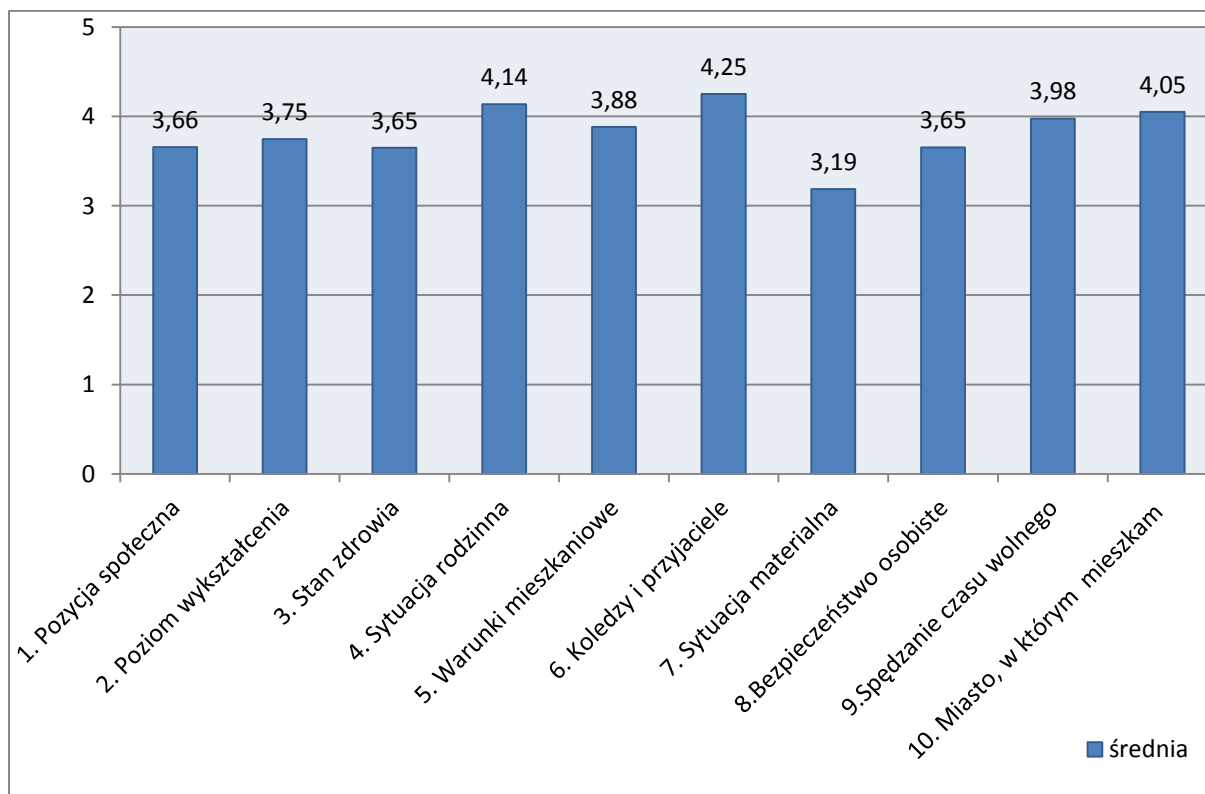
Dokumenty te mają służyć wzrostowi konkurencyjności i atrakcyjności Krakowa jako europejskiego ośrodka kultury, nauki, sztuki, turystyki i nowoczesnych technologii oraz podniesieniu jakości życia jego mieszkańców.

Kluczowe założenia wyżej wymienionych, jak i pozostałych dokumentów strategicznych przytoczone zostaną w rozdziałach poświęconych poszczególnym dziedzinom funkcjonowania Miasta.

1.5. OPINIE SPOŁECZNE

Przeprowadzone przez firmę Lider Projekt badania ilościowe opinii mieszkańców na temat zmian, jakie zaszły w wyniku działań rewitalizacyjnych pokazują, że poczucie przywiązania do miasta i jego obszarów przebiega na zasadzie zależności mówiącej o tym, że im bliższa odległość od miejsca zamieszkania, tym słabiej badani będą z nią związani. Okazuje się, że respondenci są przeważnie „raczej związani” z osiedlem/ ulicą oraz częścią miasta, a także „zdecydowanie związani” z Krakowem. Wyniki takie mogą świadczyć o fakcie, że znaczna część mieszkańców pracuje i mieszka w innych częściach miasta, w związku z powyższym nabywają szerszą perspektywę oraz dużo czasu spędzają poza domem. Dodatkowo z uwagi na zmiany właścicieli nieruchomości, intensywne działania deweloperskie, rozwijanie się suburbiów, mieszkańcy częściej zmieniają swoje miejsce zamieszkania i nie są już tak silnie powiązani ze swoim osiedlem czy też ulicą. Mieszkańcy Krakowa są mocno związani z jego historią i tradycją, zatem tym można między innymi tłumaczyć silne przywiązanie do Krakowa. W zestawieniu średnich dla wszystkich obszarów łącznie, zadowolenie z miasta, w którym badani mieszkają było trzecim w kolejności aspektem, który otrzymał najwyższą średnią świadczącą o wysokim poziomie zadowolenia.

Wykres 1. Poziom zadowolenia z wybranych aspektów życia – zestawienie średnich dla obszarów

Pyt. C.2. W jakim stopniu jest P. zadowolony z następujących spraw.

Badani byli najbardziej zadowoleni ze swoich relacji z kolegami i przyjaciółmi oraz z sytuacji rodzinnej. Badani najmniej byli zadowoleni z sytuacji materialnej, jednak średnia powyżej 3,0 świadczy o pozytywnej ocenie i opinii pomiędzy „ani zadowolony ani niezadowolony” a „raczej zadowolony”.

2. ŚRODOWISKO KULTUROWE KRAKOWA

2.1. ZARYS PROCESU HISTORYCZNEGO ROZWOJU STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA

Ze względu na położenie na styku kilku krain geograficznych, znacznie zróżnicowanych pod względem przyrodniczym (Wyżyna Krakowska-Częstochowska, Pogórze Karpackie, Kotlina Sandomierska) obszar, na którym ukształtował się dzisiejszy Kraków odznaczał się szczególnymi warunkami dla osadnictwa.⁴

Wykopaliska archeologiczne potwierdzają istnienie zamieszkiwanej osady na terenie Wzgórza Wawelskiego już od epoki kamienia łupanego. Na VII wiek datuje się powstanie kopców Krakusa i Wandy, czyli legendarnych władców osady słowiańskiego plemienia Wiślan – zamieszkujących wówczas tereny Małopolski. Pierwszym udokumentowanym źródłem o Krakowie jest wzmianka w relacji kordobańskiego kupca Ibrahima-Ibn-Jakuba z 985 r., który wspomina o bogatym grodzie leżącym na skrzyżowaniu szlaków handlowych, otoczonych lasami.

Od końca X wieku, czyli wcielenia grodu do państwa polskiego, nastąpił stopniowy rozkwit średniowiecznego Krakowa. W 1000 r. znacznie podniesiono rangę miasta, ustanawiając w nim biskupstwo, co wiązało się z powstaniem pierwszych budowli murowanych: zamku oraz kościołów romańskich: katedry i bazyliki oraz kościoła św. Filipa i Adaukta. Punkt centralny grodu stanowiło Wzgórze Wawelskie, poniżej którego rozbudowywało się podgórze otoczone częstokołem i wałem obronnym, a dalej osady stanowiące zaplecze usługowo-rzemieślnicze grodu.

Za panowania Bolesława Śmiałego Kraków ustanowiono głównym grodem książęcym, a po śmierci Bolesława Krzywoustego, od 1138 r. siedzibą senioratu, co nadawało Krakowowi status naczelnego ośrodka i stolicy piastowskiego państwa. W 1241 r. miasto zostało zniszczone podczas najazdu Tatarów. W roku 1257 nastąpiła lokacja miasta na prawie magdeburskim, na szachownicowym planie zabudowy z centralnie umieszczonym kwadratowym Rynkiem. Głównymi osadnikami miasta byli Niemcy oraz Ślązacy. W XIII wieku utworzono także nowy system fortyfikacji z murami, basztami i bramami wjazdowymi, który stanowił podstawę dla późniejszych modernizacji w kolejnych wiekach. W strukturze miasta Krakowa do dziś przetrwały średniowieczne elementy krajobrazu otwartego należące kiedyś do zaplecza miasta jak: parcelacje wsi na prawie magdeburskim z centrami w formie „nawsia” i rozłogiem pól, np.: Bronowice Wielkie lokowane w 1274 r., Bronowice Małe – w roku 1294, wieś Bawół z ok. 1276 roku wchłonięta przez lokację Kazimierza (ok. 80 układów wiejskich), a także łąki i pastwiska miejskie, jak Błonia Zwierzynieckie czy Błonia Krakowskie.

W 1320 r. odbyła się pierwsza koronacja w Katedrze Wawelskiej króla Władysława Łokietka i od tego momentu Wawel stał się miejscem koronacji królów Polski, a także królewską nekropolią. W roku 1320 do Krakowa przyłączono także podgórze książęce Okół, a w roku 1335 ulokowano na ówczesnej wyspie wiślanej nowe miasto Kazimierz z czworobocznym Rynkiem, którego część stanowi obecny plac Wolnica. W końcu wieku XV, po jego wschodniej stronie wytworzyło się miasto żydowskie z ulicą Szeroką jako centrum, oddzielone murem od części chrześcijańskiej. W 1366 roku powstało miasto Kleparz z czworobocznym rynkiem, którego fragmenty to dzisiejszy plac Matejki i plac handlowy Stary Kleparz. Z tego okresu pochodzą wspaniałe obiekty architektury gotyckiej, w tym zabudowa na Wzgórzu Wawelskim, wiele kościołów, a także opactwo benedyktynów w Tyńcu oraz klasztor cystersów w Mogile i norbertanek na Zwierzyńcu.

⁴ Waloryzacja przestrzeni miejskiej Krakowa dla potrzeb turystyki – Raport końcowy, Urząd Miasta Krakowa, 2008 r.

Przyśpieszony rozkwit Krakowa zapoczątkowany został za panowania Kazimierza Wielkiego, który oprócz utworzenia zespołów miejskich Kleparza i Kazimierza, nadał nowy gotycki blask kościołom Franciszkanów i Dominikanów, kontynuował budowę kościoła Mariackiego, kościołów Bożego Ciała i św. Katarzyny na Kazimierzu, przebudował katedrę i zamek na Wawelu, średniowieczną halę targową – Sukiennice, ratusz miejski i inne budowle użyteczności publicznej. W 1364 r. powołał zaś Akademię Krakowską, która dała początek Uniwersytetowi Jagiellońskiemu. Dalszy rozwój miasta był udziałem nowej dynastii – Jagiellonów, za panowania której z Włoch, Niemiec i innych państw do Krakowa przybywali wybitni artyści, humaniści i architekci, trwale odciskając swe piętno na krajobrazie miasta. Kraków, jako stolica jednego z mocarstw europejskich, rozwijał się także pod względem architektonicznym, handlowym, rzemieślniczym, kulturalnym i naukowym. Zbudowano Barbakan, a także odnowiono Uniwersytet Jagielloński. Za panowania Zygmunta I Starego i Zygmunta II Augusta, gruntownie przebudowano zamek i katedrę na Wawelu nadając jej unikalny renesansowy charakter.

Pod koniec XVI wieku stolicę przeniesiono do Warszawy, a Kraków stracił swoje dotychczasowe znaczenie, zachowując jedynie reprezentacyjną rolę miejsca koronacji i pogrzebów królewskich. Od końca XV do połowy XVII wieku miasto przeżywało rozkwit ekonomiczny, co zaowocowało budową nowożytnej infrastruktury, rozbudową i modernizacją wcześniejszych budowli, zakładaniem ogrodów oraz wznoszeniem rezydencji poza granicami miasta średniowiecznego (Łobzów, Willa Decjusza, Pałac Biskupi na Białym Prądniku). W okresie tym powstały liczne budowle sakralne, których wieże i kopuły tworzą do dziś sylwetę Krakowa.

Kraków ucierpiał znacznie wskutek kataklizmów dziejowych: potopu szwedzkiego, wojny północnej i konfederacji barskiej, co na długo zahamowało jego rozwój. Po I rozbiorze Polski północna część Kazimierza (miasto *intra muros* i Stradom) włączone zostały w granice Krakowa, natomiast tereny położone na prawym brzegu Wisły znalazły się w zaborze austriackim. W 1784 roku Podgórze, będące uprzednio przedmieściem Kazimierza, otrzymało prawa miejskie. W okresie rozbiorów Polski strefa zainwestowania nie przekraczała granic średniowiecznych układów. Podjęto działania porządkujące miasto, w wyniku których wyburzono jednak część zabytków – murów miejskich i średniowiecznych kościołów. W ich miejscu powstały Planty oraz liczne nowe place miejskie: Wszystkich Świętych, Szczepański, św. Marii Magdaleny, Słowiański, Świętego Ducha, które nazwy przejęły od imion patronów wyburzonych kościołów. Po likwidacji cmentarzy przykościelnych powstał plac Mariacki i plac Bernardyński. W Podgórzu powstał Rynek Podgórski o kształcie niemal regularnego trapezu, którego najkrótszy bok tworzy fasada kościoła, stojącego na skalnym podium.

Budowa linii kolejowej z dworcem w 1844 roku ograniczyła od północy rozwój miasta, jednocześnie inicjując koncentrację zabudowy wzdłuż jej przebiegu. W drugiej połowie XIX wieku przystąpiono do budowy Twierdzy Kraków – systemu umocnień wraz z towarzyszącą infrastrukturą, co ograniczyło terytorialny rozwój miasta ze względu na wprowadzony zakaz zabudowy wokół umocnień. Budowa twierdzy zbiegła się z odbudową Starego Miasta po wielkim pożarze w 1850 roku – nastąpiła restauracja monumentalnych obiektów zabytkowych – dając początek ożywionej później działalności konserwatorskiej. Odzyskanie autonomii w 1866 roku zaowocowało wzniesieniem wielu obiektów użyteczności publicznej, a także rozwojem budownictwa mieszkaniowego. W tym okresie nastąpiło również uporządkowanie Bulwarów Wiślanych oraz koncentryczno-promienistej sieci ulic – przy wykorzystaniu układu dróg fortecznych. W okresie tym powstało wiele miejskich terenów zielonych – zielone aleje plant Dietlowskich i ul. Retoryka, park Jordana i park Krakowski, park Bednarskiego w Podgórzu w miejscu nieczynnego kamieniołomu. Na obrzeżach miasta znalazły lokalizacje zakłady przemysłowe. W 1910 roku po zniesieniu linii fortyfikacji I rzędza twierdzy i związanego z tym zakazu zabudowy, w drodze scalenia i przyłączenia sąsiednich gmin powstał „Wielki Kraków”. W 1915 roku nastąpiło połączenie się miast Krakowa i Podgórza, które w owym okresie miało w pełni wykształcone struktury przestrzenno-funkcjonalne i społeczne. W 1912 roku, jako jedno z pierwszych w Polsce, powstało lotnisko w Rakowicach.

W okresie międzywojennym nastąpiło ostateczne zniesienie fortecznego statusu miasta, co pozwoliło na rozbudowę infrastruktury i komunikacji oraz uzupełnianie zabudowy. Poza dawnym obrębem fortyfikacji powstały dzielnice mieszkaniowe (Cichy Kącik, osiedle Salwator, osiedle Profesorskie, Urzędnicze, Oficerskie). Funkcje przemysłowe skoncentrowały się po wschodniej stronie miasta. Powstały nowe place (Sikorskiego, Axentowicza i Kossaka) oraz liczne parki, zieleńce i skwery – w nawiązaniu do panującej idei „miasta-ogrodu”. Wzniesione zostały prestiżowe gmachy użyteczności publicznej związane z nauką i kulturą. Nastąpiła rozbudowa dawnego lotniska i przekształcenie jego części w pasażerski Port Lotniczy w Rakowicach-Czyżynach. W roku 1941 znacznie powiększono administracyjny obszar miasta. W okresie okupacji wyburzono zabudowę pod Wzgórzem Wawelskim. Eksterminacja ludności żydowskiej doprowadziła do zniszczenia zespołu Kazimierza. Na terenie Krzemionek powstał obóz „Płaszów” – do 1944 roku obóz pracy przymusowej, później obóz koncentracyjny.

W okresie powojennym we wschodniej części Krakowa zlokalizowano kombinat metalurgiczny oraz zbudowano zaprojektowane w duchu socrealizmu miasto Nowa Huta, które w 1951 roku wraz z obszarem kombinatu przyłączone zostało do Krakowa. Zdeterminowało to kierunek dalszego intensywnego rozwoju miasta w kierunku wschodnim – obszary pomiędzy Krakowem i Nową Hutą zaczęły wypełniać się blokową zabudową mieszkaniową. W latach 70. nastąpił intensywny rozwój osiedli mieszkaniowej zabudowy blokowej – z tego okresu pochodzą jedynie pojedyncze obiekty niemieszkalne – kulturalne, hotelowe, sakralne czy zespoły obiektów uczelnianych.

Zmiany ustrojowe lat 90. przyniosły zmiany w strukturze inwestowania – zabudowę komercyjną większych obszarów, szereg inwestycji zabudowy mieszkaniowej z towarzyszącymi zespołami handlowo-usługowymi, hotele, biurowce, kościoły oraz obiekty użyteczności publicznej. Powstały także nowe inwestycje komunalne w dziedzinie komunikacji. Obecnie miasto zawdzięcza swój rozwój inwestycjom realizowanym dzięki środkom płynącym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz lokowaniu się na terenie Krakowa placówek zagranicznych przedsiębiorstw.

2.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, ICH OCHRONA I WYKORZYSTANIE

Kraków i jego dziedzictwo kulturowe zajmują znaczące miejsce w cywilizacji i kulturze Środkowej Europy, są obecne w europejskiej historii urbanistyki i architektury. Charakteryzuje je wysoka wartość historyczna, artystyczna, symboliczna oraz unikatowy w skali kraju autentyzm substancji oraz jej chronologiczna ciągłość. Pomimo strukturalnej i funkcjonalnej integracji układ urbanistyczny Krakowa zachował wewnętrzne zróżnicowanie cech poszczególnych elementów oraz ich swoistą odrębność w ramach granic administracyjnych, szeroko zakreślonego dziś obszaru miasta. O ile Stare Miasto oraz otaczające go zespoły urbanistyczne tworzące dziś śródmieście Krakowa zachowały charakterystyczne cechy epok, w których powstawały, to obszary rozciągające się poza śródmieściem, a także na obrzeżach miejskich stanowią złożoną układankę mniejszych i większych form zagospodarowania z różnych epok, o różnym stanie zachowania.⁵

2.2.1. STAN OCHRONY PRAWNEJ OBIEKTÓW O PRZESTRZENNYCH STRUKTURACH HISTORYCZNYCH

Kraków posiada zabytki i pamiątki narodowe o najwyższej wartości i unikatowym charakterze w skali kraju i świata. Uznaniem jego międzynarodowej rangi w zakresie kultury i dziedzictwa było dokonanie wpisu w 1978 r. na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Narodowego UNESCO zabudowy

⁵ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Urząd Miasta Krakowa 2013 r.

Starego Miasta w obrębie Plant, Wawelu i Kazimierza ze Stradomiem. Także władze kraju zadbały o podkreślenie znaczenia i ochronę Krakowa jako obszaru szczególnie istotnego w historii i przestrzeni publicznej Polski. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Zarządzeniem z dnia 8 września 1994 r. uznał historyczny zespół Miasta za pomnik historii. Teren ten obejmuje Stare Miasto, Wzgórze Wawelskie, Kazimierz ze Stradomiem, Kleparz, Wesołą, Podgórze oraz przedmieścia Piasek i Nowy Świat.⁶

Zróżnicowany zasób dziedzictwa kulturowego Krakowa tworzą zabytki wpisane do rejestru, podlegające ochronie prawnej oraz obiekty o wartościach kulturowych (w tym także m.in. ulice czy układy urbanistyczne) ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których ochrona prawna odbywa się poprzez ustalenia konserwatorskie zawarte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.⁷

Wykres 2. Liczba obiektów zlokalizowanych na terenie Krakowa posiadających wpis do rejestru zabytków (lata 2007-2012)

Źródło: Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za 2012 r., Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Do gminnej ewidencji zabytków na terenie Krakowa wpisanych jest 6 328 obiektów⁸, z czego rejestr zabytków obejmuje 1 175 pozycji. Oznacza to utrzymywanie się od 2009 r. wzrostowej tendencji liczby obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

⁶ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Urząd Miasta Krakowa 2013 r.

⁷ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Urząd Miasta Krakowa 2013 r.

⁸ Gminna Ewidencja Zabytków, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Tabela 2. Zestawienie typów zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków (stan na październik 2013 r.)

Typy zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków	Liczba pozycji danego typu (stan na październik 2013 r.)
Zabudowa Wzgórza Wawelskiego z Wikarówką	2
Kościoty i zespoły zlasztorne	67
Kościoty drewniane	5
Synagogi	8
Cmentarze	4
Układy urbanistyczne	7
Fortyfikacje	34
Inne	15
Budynki	1 033
Ogółem	1 175

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Zespoły i obiekty z terenu Miasta Krakowa wpisane do rejestru zabytków, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W rejestrze zabytków umieszczonych jest 7 układów urbanistycznych, są to⁹:

- układ urbanistyczny miasta Krakowa w granicach Plant,
- układ urbanistyczny dawnego miasta Kazimierza ze Stradomiem,
- układ urbanistyczny Kleparza,
- układ urbanistyczny dawnego miasta Podgórze,
- układ urbanistyczny Wesołej,
- układ urbanistyczny dzielnicy „starej” Nowej Huty,
- układ urbanistyczny oraz zespół zabudowy Kazimierza w obrębie, tzw. „nowego miasta” wraz z historycznymi przedmieściami: Łąką św. Sebastiana, Podbrzeziem oraz Polami Kazimierzowskimi.

Wymienione wyżej obszary wpisane do rejestru zabytków poza obszarami, dla których sporządzano plan miejscowy, nie posiadają szczegółowych zasad ochrony i kształtowania historycznych wnętrz urbanistycznych i przestrzeni publicznych. Wyjątek stanowi obowiązujący plan dla obszaru Starego Miasta i Plant, plany miejscowe dla Podgórze oraz opracowywany plan miejscowy dla Nowej Huty.

Jak już wspomniano teren Starego Miasta, Plant Krakowskich oraz Wzgórza Wawelskiego na mocy Uchwały Nr CXV/1547/10 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 listopada 2010 r. objęty został utworzonym Parkiem Kulturowym Stare Miasto. Utworzenie Parku Kulturowego Stare Miasto miało na celu¹⁰:

⁹ Zespoły i obiekty z terenu Miasta Krakowa wpisane do rejestru zabytków, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

¹⁰ Uchwała Nr CXV/1547/10 Rady Miasta Krakowa z dn. 3 listopada 2010 r. w sprawie utworzenia parku kulturowego pod nazwą Park Kulturowy Stare Miasto, Urząd Miasta Krakowa, 2010 r.

1. zachowanie i ekspozycję dziedzictwa kulturowego i krajobrazu historycznego układu urbanistycznego miasta Krakowa w granicach Plant i Wzgórza Wawelskiego,
2. ochronę historycznej linii zabudowy, gabarytów i form architektonicznych,
3. ochronę funkcjonalną i kompozycyjną Plant Krakowskich oraz pozostałej zieleni, szczególnie historycznych ogrodów, skwerów oraz zieleni stoków Wzgórza Wawelskiego, z dopuszczeniem rewaloryzacji terenów zielonych,
4. ochronę osi, ciągów i punktów widokowych umożliwiających bliskie i dalekie widoki na charakterystyczne elementy zagospodarowania obszaru, ze szczególnym uwzględnieniem widoków na Wzgórze Wawelskie oraz widoków z obszaru Parku na charakterystyczne elementy zagospodarowania miasta,
5. ochronę krajobrazu kulturowego poprzez przeciwdziałanie nadmiernej rozbudowie działalności handlowej i usługowej, ingerującej w formę architektoniczną obiektów zabytkowych bądź zakłócającej ich ekspozycję, jak również ingerującej lub zakłócającej możliwość ekspozycji przestrzeni publicznej lub sprzecznej z tradycją kulturową Parku i związaną z nią estetyką.

Jedną z głównych konsekwencji ustanowienia parku kulturowego jest ustawowy wymóg sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wobec innych zadań planistycznych oraz w obawie przed protestami inwestorów i właścicieli gruntów władze miasta odkładały decyzje o ustanawianiu parków kulturowych w takim zakresie, w jakim to proponowały władze konserwatorskie. Jednak pozytywne zmiany, które zachodzą w przestrzeni publicznej, poprzez uporządkowanie zabytkowej zabudowy ustanowionego Parku Kulturowego Stare Miasto, skłaniają do dalszych prac w zakresie powoływania kolejnych parków kulturowych.¹¹

Utworzono strefę buforową (przyjętą decyzją nr 34 COM 8B.59 Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO, na 34 sesji w dniach 25.07-3.08.2010 w mieście Brasil w Brazylii). Stanowiło to wymóg UNESCO i miało na celu ochronę obszaru wpisanego na Listę, a w szczególności jego sylwety. Strefa buforowa zawiera się w historycznych granicach rdzenia Twierdzy Kraków (o poszerzonym po 1888 r. zasięgu) oraz klasztoru Norbetanek na Salwatorze i obejmuje swoim zasięgiem układ koncentrycznych obwodnic z siatką promieniście rozchodzących się ulic. Układ ten scala część historycznych struktur Krakowa (miast, przedmieść i jurydyk) oraz XIX i XX-wieczne zespoły zabudowy o wysokich wartościach kompozycyjnych i o wyraźnych cechach stylowych, reprezentujących historyzm, secesję i modernizm. Konsekwentna realizacja planu zabudowy Krakowa począwszy od połowy XIX w. do końca dwudziestolecia międzywojennego pozwoliła zachować czytelny i spójny kształt tego układu. Obszar strefy buforowej w części wpisany jest do rejestru zabytków, docelowo dalsze tereny w strefie winny być obejmowane tą formą ochrony prawnej. Tereny w obrębie strefy buforowej wskazane są do objęcia planami miejscowymi.¹²

Ponadto Kraków należy do licznych stowarzyszeń dbających o zachowanie osiągnięć cywilizacyjnych przeszłych pokoleń i ich dziedzictwa kulturowego, takich jak m.in. Organizacja Miast Światowego Dziedzictwa (OWHC), Liga Miast Historycznych, Komitet Narodowy Rady Ochrony Zabytków ICOMOS, Liga Polskich Miast i Miejsc UNESCO.

¹¹ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

¹² Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

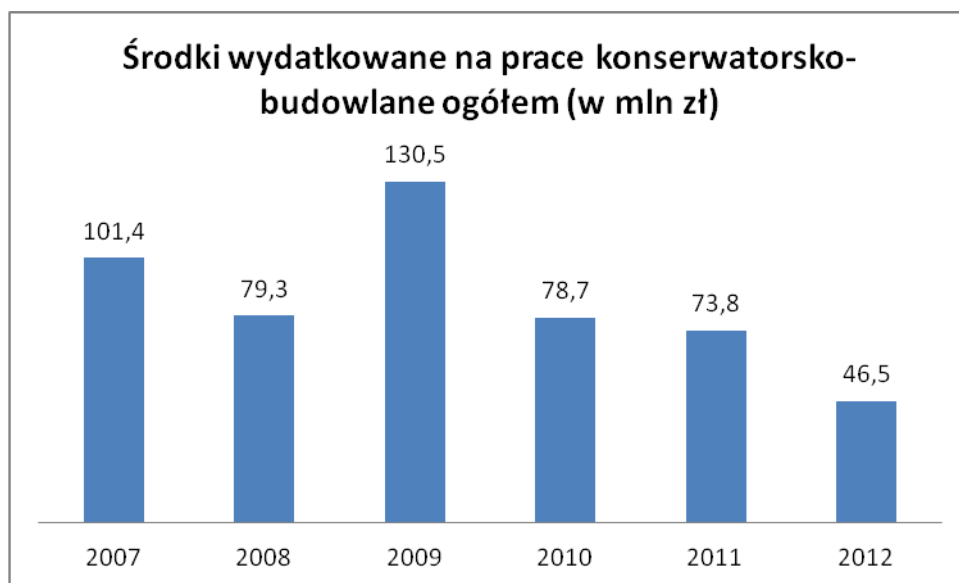
2.2.2. SPOŁECZNY KOMITET ODNOWY ZABYTEKÓW KRAKOWA

Przywrócenie pierwotnego blasku i formy historycznym budynkom na terenie miasta możliwe jest dzięki wsparciu finansowemu Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (NFRZK), którego dysponentem jest Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa (SKOZK).

Celem Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa jest ochrona i odnowa zabytków Krakowa jako skarbu całego Narodu. Komitet realizuje swoje zadania będąc na mocy ustawy dysponentem Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, zasilanego ofiarnością społeczeństwa oraz corocznymi dotacjami przekazywanymi z budżetu państwa za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP. Pomoc Komitetu koncentruje się na odnowie najcenniejszych zabytków stanowiących własność Skarbu Państwa, miasta Krakowa, kościołów i związków wyznaniowych oraz właścicieli prywatnych. Szczególną opieką i wsparciem finansowym Komitet od początków swego istnienia obejmuje Wawel z Zamkiem Królewskim i Archikatedrą, zespół średniowiecznych i nowożytnych rezydencji u stóp Wawelu, pozostałą część Starego Miasta z licznymi kościołami, klasztorami i najstarszymi budynkami Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także dawne miasto Kazimierz z pamiątkami kultury chrześcijańskiej i żydowskiej¹³.

W 2009 r. zanotowano najwyższy poziom wydatków w zakresie prac konserwatorsko-budowlanych Krakowa, równy około 130,5 mln zł. Od tego roku stopniowo obserwuje się zmniejszanie kwoty przeznaczanej na restaurację obiektów dziedzictwa kulturowego.

Wykres 3. Środki wydatkowane na prace konserwatorsko-budowlane na terenie Krakowa, pochodzące z różnych źródeł finansowania (lata 2007-2012)

Źródło: Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W 2012 r. na prace konserwatorsko-budowlane na terenie Krakowa wydano ogółem 46 470 368 zł, z czego 42 331 925 zł pochodziło z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa.

¹³ <http://www.skoz.pl/cele.html> z dnia 17.11.2013 r.

Tabela 3. Kwoty przeznaczone w 2012 r. na prace konserwatorsko-budowlane (bez środków z UE)

Źródła finansowania:	Środki łącznie	w tym:	
		Na remonty kompleksowe	Na remonty zabezpieczające
Budżet Miasta Krakowa	2 903 686	2 480 265	423 421
Zarząd Budynków Komunalnych	352 333	242 898	109 435
NFRZK, w tym:	42 331 925	-	-
na obiekty należące do GMK	6 499 707	6 499 707	-
Budżet Wojewody Małopolskiego	602 424	602 424	-
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	380 000	330 000	50 000
Budżet Województwa Małopolskiego	-	-	-
Ogółem	46 570 368	3 655 587	582 856

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2012, Urząd Miasta Krakowa 2013 r.

W latach 2008-2013 poziom dotacji celowej Urzędu Miasta Krakowa na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków nie wykazywał wyraźnej tendencji, chociaż od 2011 r. zauważyć można stopniowy spadek poziomu finansowania przez Miasto prac w tym zakresie.

Ponadto w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego (Norway Grants) pozyskano środki na dofinansowanie rewaloryzacji:

- Międzynarodowego Centrum Kultury - **1 776 335,00 euro**;
- Oddziału Muzeum Narodowego w Sukiennicach – **5 236 116,00 euro**, co stanowi 85 % całkowitych kosztów kwalifikowanych projektu;
- Jezuickich Pereł Południa (Kościół św. Barbary i Jezuicki Dom Zakonny przy Małym Rynku, Bazylika NSPJ przy ul. Kopernika) – **2 004 517,00 euro**.

Tabela 4. Wykaz kwot dotacji celowej przeznaczonych w latach 2008-2013 na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Miejskiej Kraków, nie stanowiących jej wyłącznej własności

2008	2009	2010	2011	2012	2013
1 500 000	3 000 000	1 500 000	2 700 000	1 760 000	1 600 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dotacje przyznane 2008-2013, Urząd Miasta Krakowa

2.3. OCENA STANU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

Rola Krakowa w historii Polski i Europy jest znacząca. Miasto posiada unikatowe obiekty w zasadzie ze wszystkich epok historycznych i stylów architektonicznych. Ukształtowane historycznie dziedzictwo architektoniczne Krakowa w wymiarze przestrzennym stanowią¹⁴:

- średniowieczne zespoły urbanistyczne: Krakowa z Wawelem, Kazimierza ze Stradomiem, Kleparza i Garbar,
- zespół urbanistyczny miasta Podgórze,
- rdzeń XIX-wiecznego Krakowa pomiędzy I i II obwodnicą,
- XIX-wieczne przedmieścia (np. Dębniki, Zwierzyniec),
- zespoły pałacowo-parkowe (np. Kościelniki, Prokocim, Wola Justowska),
- zespoły dworskie i folwarczne (np. Biały Prądnik, Bieżanów, Branice, Krzesławice),
- cmentarze (m.in. Rakowicki),
- zespoły forteczne Twierdzy Kraków,
- zespół urbanistyczny Alej Trzech Wieszczów,
- centrum urbanistyczne miasta Nowa Huta
- wiejskie układy osadnicze o średniowiecznym rodowodzie, które znalazły się w granicach miasta w wyniku poszerzenia granic administracyjnych.

Obszary o najwyższej randze walorów kulturowych dla turystyki przyjazdowej stanowią niewątpliwie: dzielnica Stare Miasto w obrębie Plant wraz ze Wzgórzem Wawelskim, Kazimierz oraz zespoły klasztorne w Tyńcu, Mogile, na Bielanach i w Łągiwnikach (z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia). Pod względem wartości kulturowych wysoką atrakcyjność turystyczną posiadają także: Salwator z kopcem Kościuszki, Kleparz, Stradom, Ludwinów, Błonia Krakowskie, uzdrowisko Swoszowice, Stare Podgórze wraz z terenem byłego obozu koncentracyjnego w Płaszowie, Dębniki, zabudowa Nowej Huty, tereny warowne Twierdzy Kraków oraz liczne zabytkowe kościoły.¹⁵

Na skutek wprowadzenia Lokalnych Programów Rewitalizacji oraz Parku Kulturowego Stare Miasto znaczna część obszaru Starego Miasta, Kazimierza, Zabłocia i Podgórze została poddana działaniom rewitalizacyjnym. Najcenniejsze zabytki tych dzielnic poddane zostały rewaloryzacji, zadbane także o funkcjonalność i estetykę przestrzeni publicznej i szlaków komunikacyjnych, co pociągnęło za sobą liczne inwestycje prywatne, także prowadzące do odnowy charakterystycznej zabudowy tych obszarów. Zarówno Kazimierz, jak i połączone z nim kładką dla pieszych dzielnice Stare Podgórze i Zabłocie nabierają nowego, modnego i artystycznego charakteru, stanowiąc atrakcyjne miejsce zarówno dla mieszkańców, jak i turystów odwiedzających Kraków.

Obszarem o unikatowym charakterze zabudowy w skali kraju i Europy jest układ urbanistyczny Nowej Huty wraz z placem Centralnym, będący przykładem urbanistyki i architektury doby socrealizmu. Ponadto na terenie Nowej Huty charakterystycznymi formami zagospodarowania przestrzennego są kopiec Wandy (jeden z najstarszych obiektów archeologicznych na terenie Miasta) oraz układy

¹⁴ Waloryzacja przestrzeni miejskiej Krakowa dla potrzeb turystyki – Raport końcowy, Urząd Miasta Krakowa, 2008 r.

¹⁵ Waloryzacja przestrzeni miejskiej Krakowa dla potrzeb turystyki – Raport końcowy, Urząd Miasta Krakowa, 2008 r.

przestrzenne starych wsi, które zachowały się na tym terenie mimo wybudowania kombinatu hutniczego i nowych wielorodzinnych osiedli. Mają one w dużej mierze rodowód średniowieczny, a w wielu z nich zachowały się cenne obiekty zabytkowe, jak m.in. klasztor w Mogile, kościoły w Ruszcy, Pleszowie, Górcie Kościelnickiej, cmentarze oraz liczne zespoły dworskie i pałacowe (np. w Łuczanicach, w Krzesławicach, w Wadowie, w Branicach, w Kościelnikach)¹⁶. Stan zachowania tych obiektów i ich promocja pozostawiają wciąż sporo do życzenia i konieczne są wzmożone działania Miasta w tym zakresie. Słusznym wydaje się określenie dla tego obszaru Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz Parku Kulturowego. Rewaloryzacja tego obszaru nie tylko wpłynie na jego atrakcyjność estetyczną i turystyczną, ale również pośrednio przyczyni się do rozwiązania licznych problemów natury społecznej obecnych na tym terenie.

Miasto nie tylko dba o rewitalizację historycznych obiektów i obszarów Krakowa, stara się także o rozwój przestrzeni publicznej i kulturowej realizując nowe inwestycje. W ostatnich latach na terenie Krakowa powstało sporo obiektów wpisujących się w tradycję i kanon zabudowy miasta, jednocześnie nadając nowoczesny charakter przestrzeni publicznej. Do najważniejszych inwestycji możemy zaliczyć: powstanie Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAP, budowę Małopolskiego Ogrodu Sztuki i Pawilonu „Wyspiański 2000”, będącą w trakcie realizacji budowę Muzeum Tadeusza Kantora i Cricoteki, rewitalizację Muzeum Inżynierii Miejskiej oraz wiele innych.

Kraków posiada unikalne walory kulturowe, choć ich potencjał nie jest w pełni zagospodarowany. Na skutek realizacji różnych polityk Miasta, stopniowo znaczenia zaczynają nabierać obszary i zabytki zlokalizowane w mniej popularnych i znanych miejscach. Ważnym jest, aby Kraków nie kojarzył się jedynie ze Starym Miastem i Wawelem, ale także eksponował bogatą historię, kulturę i dziedzictwo innych dzielnic. Wprowadzenie nowoczesnej infrastruktury informacyjno-turystycznej pozwoliłoby na otwarcie nowych typów turystyki miejskiej w Krakowie. Kraków jako miasto związane z licznymi wydarzeniami historycznym oraz ważnymi postaciami nauki, sztuki, historii Polski i Europy, może wykorzystać ten potencjał wprowadzając ścieżki turystyczne szlakiem biograficznym znanych postaci lub wydarzeń, czy organizując rekonstrukcje historyczne propagując atrakcje Miasta i przenosząc zainteresowanie na mniej znane obszary Krakowa.

2.4. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE

Za podstawowe uwarunkowania w zakresie dziedzictwa kulturowego możemy uznać:

- bogactwo unikatowych obiektów z różnych epok historycznych,
- dobrze zachowane formy urbanistyczne nadające specyfikę poszczególnym obszarom Miasta,
- spore inwestycje poczynione zarówno przez instytucje publiczne, jak i podmioty prywatne w sferze rewaloryzacji zabudowy,
- olbrzymi potencjał do wykorzystania przy wprowadzeniu oryginalnych szlaków turystycznych, rozpropagowania atrakcji i obiektów w mniej eksponowanych częściach miasta oraz zastosowaniu nowoczesnych narzędzi promocji i marketingu,
- spadające nakłady inwestycyjne na prace remontowe i konserwacyjne,
- wciąż wiele obiektów wymagających sporych nakładów w celu ich rewitalizacji,
- konieczność godzenia potrzeb inwestycyjnych i rozwojowych Miasta z zadbaniami o ochronę unikatowego charakteru zabytków Krakowa i jego sylwetki,

¹⁶ Waloryzacja przestrzeni miejskiej Krakowa dla potrzeb turystyki – Raport końcowy, Urząd Miasta Krakowa, 2008 r.

- nietuzinkowy charakter Krakowa i jego międzynarodowa renoma, podkreślona wpisem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO,
- walka z reklamami i banerami na elewacjach zabytkowych kamienic,
- duże zanieczyszczenie dymami niskiej emisji, powodujące niszczenie elewacji zabytkowych budynków,
- utrzymywanie się Krakowa w świadomości mieszkańców i Polaków, jako skarbnicy narodowej i symbolu polskości,
- zachowanie charakterystycznych form architektonicznych uwypuklających wielokulturowość historycznego Krakowa.

2.5. USTALENIA W ZAKRESIE PLANOWANYCH KIERUNKÓW DZIAŁAŃ WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

Zakres działań w obszarze dziedzictwa kulturowego określa dotychczas obowiązująca Strategia Rozwoju Krakowa z 2005 r. w ramach Celu Operacyjnego III-3: Zachowanie dziedzictwa kulturowego w tym rewitalizacja zespołów zabytkowych Miasta. Uznaje się w nim, że dziedzictwo kulturowe stanowi najważniejszy atut Krakowa, determinujący jego wizerunek i znak rozpoznawczy oraz nadający miastu specyficzny klimat. Jako istotny element działań zmierzających do realizacji tego celu wskazuje się rewaloryzację i rewitalizację zespołów zabytkowych miasta, poszczególnych obiektów oraz całego historycznego układu urbanistycznego, uporządkowanie przestrzeni publicznej oraz promocję Krakowa jako europejskiej stolicy kultury. Ważnym jest, aby substancja zabytkowa była ożywiona wydarzeniami kulturalnymi (widowiska typu „światło i dźwięk”, spektakle historyczne). Ponadto Strategia zaleca prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej poprzez wydawnictwa naukowe, popularnonaukowe, turystyczne i albumowe dotyczące historii miasta i regionu oraz jego zabytków.

Głównymi obszarami objętymi rewitalizacją substancji materialnej i kulturowej powinny być zabytkowe zespoły urbanistyczne Starego Miasta, Kazimierza i Starego Podgórze. Sporo uwagi poświęcono także rewitalizacji obszaru „starej” Nowej Huty połączonej z rewitalizacją przemysłowego obszaru Kraków-Wschód. Głównymi zadaniami w tym zakresie powinna stać się rehabilitacja zabudowy z lat 1949-1960 wraz z przywróceniem terenów rekreacyjnych wokół tej zabudowy (ogródki jordanowskie, mini-boiska wielofunkcyjne) oraz ochrona, utrzymanie i modernizacja zabytkowej już części mieszkalnej Nowej Huty. Jednocześnie jako obszary wymagające rewitalizacji określono parki: Ratuszowy, Szwedzki oraz część parku Żeromskiego. Zaleca się ponadto utworzenie Parku Kulturowego Dolina Dłubni, obejmującego zalew Nowohucki, kopiec Wandy, fort Mogiła i opactwo w Mogile, zagospodarowanie obszaru „Łąki Nowohuckie”, jak też utworzenie Muzeum Nowej Huty i „Centrum Kultury Socrealizmu”.

Dodatkowym celem określonym w ramach Celu Operacyjnego III-3 jest dążenie do uznania Nowej Huty za pomnik historii i wpisania jej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, co będzie realizacją podjętej przez Radę Miasta Krakowa uchwały w tym przedmiocie.¹⁷

Strategia Rozwoju Krakowa określiła następujące inwestycje metropolitalne w zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego¹⁸:

¹⁷ Strategia Rozwoju Krakowa, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

¹⁸ Strategia Rozwoju Krakowa, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

- rewitalizacja zespołu urbanistycznego Kazimierza,
- rewitalizacja zespołu urbanistycznego Starego Podgórza,
- rewitalizacja zespołu urbanistycznego Nowej Huty,
- utworzenie Parku Kulturowego „Lotnisko w Czyżynach”,
- utworzenie Parku Kulturowego „Zwierzynieckiego”,
- utworzenie Parku Kulturowego „Krzemionki Podgórskie”,
- utworzenie Parku Kulturowego „Bodzów-Kostrze”,
- utworzenie Parku Kulturowego „Stare Miasto”,
- utworzenie Parku Kulturowego „Dolina Dłubni”,
- rewitalizacja i zagospodarowanie zabytkowych obiektów techniki,
- rewitalizacja i zagospodarowanie Bulwarów Wisły,
- utworzenie Centrum „Kwartał św. Wawrzyńca”,
- rewitalizacja i zagospodarowanie Zespołu Fortecznego dawnej Twierdzy Kraków,
- rewitalizacja parku Strzeleckiego,
- rewitalizacja parku Kościuszki,
- rewitalizacja parku Decjusza,
- iluminacja zabytków Krakowa,
- rewaloryzacja i konserwacja obiektów Śródmieścia w obrębie Plant.

Wiele z powyższych celów inwestycyjnych udało się w znacznym stopniu wypełnić. Utworzono Park Kulturowy Stare Miasto, a jego zabudowa poddana została licznym inwestycjom rewitalizacyjnym, podobnie Kazimierz, Podgórze oraz Nowa Huta objęte zostały Lokalnymi Programami Rewitalizacji i inwestycjami w rewaloryzację tych obszarów, poczyniono sporo inwestycji w zagospodarowanie Bulwarów Wiślanych oraz części fortów dawnej Twierdzy Kraków. Mimo to część zadań nie została wdrożona, a część zrealizowanych inwestycji okazała się niewystarczająca, dlatego działania w zakresie określonych powyżej celów inwestycyjnych pozostają wciąż aktualne.

Do najważniejszych celów polityki przestrzennej określonej w ramach zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego należy:

- 1) zachowanie wartości środowiska kulturowego poprzez przeciwdziałanie przeobrażeniom struktury przestrzennej i sposobom zagospodarowania, które mogą stanowić zagrożenie dla istniejących zasobów lub ich utratę,
- 2) racjonalne zagospodarowanie zasobów, zgodne z wymogami ich ochrony oraz z zasadą zrównoważonego rozwoju, z wykorzystaniem szeroko rozumianego potencjału jaki zawierają, również użytkowego i materialnego,
- 3) integrację działań na rzecz ochrony i kształtowania wartości kulturowych z działaniami na rzecz ochrony i kształtowania wartości środowiska naturalnego i krajobrazu.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Krakowa z 2003 roku wnioskowano o ustanowienie, dla szczególnie cennych obszarów, 9 parków kulturowych (obszary te były wskazane w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego), takich jak:

1. „Wzgórze świętej Bronisławy”,
2. „Lotnisko” w dzielnicy Czyżyny,
3. „Krzemionki Podgórskie”,
4. „Rajsko-Kosocice”,
5. „Skotniki-Bodzów”,
6. „Skala” w rejonie Lasu Wolskiego,
7. „Mydlniki-Tonie”,
8. „Fort Dłubnia”,
9. „Tynec”.

Żaden z nich nie został ostatecznie ustanowiony. Uchwalono w 2006 r. Zwierzyniecki Park Kulturowy obejmujący teren Wzgórza św. Bronisławy, Sikornika i Lasu Wolskiego, jednak ze względów formalnych uchwała ta została uchylona. Jedynym obowiązującym Parkiem Kulturowym jest, o czym wspomiano wcześniej, Park Kulturowy Stare Miasto, powołany w celu zachowania i kształtowania kulturowego i historycznego charakteru występujących na jego terenie przestrzeni publicznych.¹⁹ Park został powołany Uchwałą Nr CXV/1547/10 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 listopada 2010 r., zgodnie z wymogami ustawowymi dla obszaru Parku został sporządzony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Stare Miasto (Uchwała Nr XII/131/11 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2011 r.) oraz przyjęto Plan Ochrony (Uchwała Nr XLII/544/12 Rady Miasta Krakowa z dnia 4 kwietnia 2012 r.). Park Kulturowy „Stare Miasto” obejmuje fragment Miasta w obrębie Plant wraz z Rynkiem Głównym i Wzgórzem Wawelskim, tj. Kraków w granicach miasta lokacyjnego z 1257 r.

Parki kulturowe rekomendowane przez władze Miasta obejmują obszary krajobrazu kulturowego z przewagą historycznego krajobrazu miejskiego, w tym układów urbanistycznych dawnych miast, składających się na dzisiejszą strukturę przestrzenną Krakowa, tradycyjnych zespołów zabudowy oraz istniejących, charakterystycznych dla danego obszaru, struktur funkcjonalno-społecznych. Są to²⁰:

1. Park Kulturowy „Kazimierz-Stradom z Bulwarami Wisły”

Jeden z najcenniejszych kulturowo obszarów miasta – położone u podnóża Wawelu dawne przedmieście Stradom oraz miasto Kazimierz z niezwykle silnym ośrodkiem kultury żydowskiej i największym w Europie skupiskiem siedmiu bożnic i domów modlitwy. Stanowi on miejsce współistnienia chrześcijaństwa i judaizmu, kultur i tradycji na trwałe wpisanych w dzieje Krakowa. Jego zasięg winien obejmować: Stradom, Kazimierz w granicach lokacji z 1335 r., Nowy Cmentarz Żydowski przy ul. I. Daszyńskiego.

2. Park Kulturowy „Stare Podgórze z Krzemionkami”

Park obejmuje historyczne granice utworzonego przez Austriaków miasta Podgórze oraz związane z nim tereny Krzemionek Podgórskich. Powinien obejmować: wyniesienie Krzemionek z kościołkiem św. Benedykta oraz fortem św. Benedykta, Stare Podgórze w granicach wpisu do rejestru zabytków, park Bednarskiego, kopiec Krakusa wraz z otoczeniem, obszar byłego obozu koncentracyjnego Płaszów, kamieniołom „Liban”, prochownie poaustriackie, lasek Bonarka z przyległym rezerwatem przyrody.

¹⁹ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

²⁰ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

3. Park Kulturowy „Stara Nowa Huta”

Obszar, który w sposób modelowy, dokumentuje w przestrzeni przemianę struktury gospodarczej i społecznej, jakie dokonywały się w II poł. XX w. w Polsce. Wyjątkową w skali kraju wartość stanowi zarówno materialny efekt tych przemian, w postaci dawnego miasta Nowa Huta, jak i otoczenia społecznego tej przestrzeni. Park „Stara Nowa Huta” winien obejmować: układ urbanistyczny dawnego miasta Nowa Huta, oparty na renesansowych wzorach urbanistycznych, w których wykorzystano istniejącą historyczną sieć drożną, fragmenty częściowo zachowanych tradycyjnych układów wiejskich podkrakowskich wsi: Krzesławice wraz z dworkiem Jana Matejki oraz Mogiły z założeniem klasztornym opactwa Cystersów i XV-wiecznym drewnianym kościołem, tereny rekreacyjne zalewu Nowohuckiego oraz Łąki Nowohuckie (w znakomitej części objęte granicami obszaru Natura 2000), docelowo należy rozważyć możliwość objęcia Parkiem fragmentów dawnego kombinatu metalurgicznego, jako wyjątkowego w skali kraju dziedzictwa techniki.

W ramach ochrony dziedzictwa kulturowego określono następujące strefy ochrony²¹:

- strefę ochrony sylwety Miasta – w celu ochrony obszarów, które tworzą unikalną sylwetę Krakowa i wymagają wprowadzenia zakazów zainwestowania w terenach otwartych oraz ograniczeń gabarytowych w terenach przewidzianych do zainwestowania,
- strefę ochrony wartości kulturowych – w celu zachowania walorów kulturowych istniejących układów urbanistycznych, zespołów zabudowy, pojedynczych obiektów architektonicznych zachowanej sieci dróg oraz pomników, kapliczek i krzyży przydrożnych, a także założeń zieleni, oraz kształtowania nowych, wartościowych składników środowiska kulturowego,
- strefę ochrony i kształtowania krajobrazu – w celu zachowania najcenniejszych widoków i panoram na sylwetę Miasta oraz w celu ochrony krajobrazu Krakowa, w tym tworzących go elementów środowiska przyrodniczego, krajobrazu miejskiego i krajobrazu warownego,
- strefę nadzoru archeologicznego – służy ochronie występujących na obszarze Krakowa zabytków archeologicznych nieruchomości i ruchomych.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Kraków (przyjęty Uchwałą RMK Nr CXIV/1525/10 z dnia 20 października 2010 r.) uszczegóławia działania w zakresie konserwacji i ochrony zabytków miasta Krakowa. Formułuje on strategiczne zagadnienia dotyczące ochrony i zarządzania dziedzictwem, a także ujmuje je w Planie Operacyjnym. Plan Operacyjny Programu Opieki nad Zabytkami wskazuje Priorytety (cele strategiczne) oraz Kierunki działań w ramach następujących Priorytetów.

Priorytet I – Ochrona i opieka nad zasobem zabytków na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W jego ramach opracowano następujące kierunki działań:

- I.1. Kontynuacja prac związanych z rewaloryzacją, ochroną i opieką nad zabytkami Krakowa.
- I.2. Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego miasta Krakowa.
- I.3. Kompleksowa ochrona kluczowych układów urbanistycznych miasta Krakowa.

Priorytet II – Zintegrowane zarządzanie zasobem zabytków na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W jego ramach opracowano następujące kierunki działań:

- II.1. Zarządzanie obszarem wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

²¹ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

II.2. Powiązanie i włączenie problematyki ochrony i opieki nad zabytkami do innych miejskich programów o znaczeniu strategicznym.

II.3. Rozwój narzędzi i instrumentów współpracy między wydziałami oraz jednostkami Urzędu Miasta Krakowa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz między instytucjami i środowiskami działającymi na rzecz dziedzictwa kulturowego w Krakowie.

II.4. Prowadzenie prac badawczych i dokumentacyjnych poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych.

Priorytet III - Upowszechnianie wiedzy nt. dziedzictwa kulturowego Krakowa oraz edukacja na rzecz zwiększania świadomości jego znaczenia. W jego ramach określono następujące kierunki działań:

III.1. Tworzenie ofert turystycznych oraz kulturalnych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego.

III.2. Promocja zasobów dziedzictwa kulturowego Krakowa, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

III.3. Wzmocnienie edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego.²²

Innymi określonymi w Studium programami w zakresie dziedzictwa kulturowego są: Program oświetlania ulic i iluminacji miasta Krakowa, Program ochrony i wykorzystania zabytkowych i historycznych obiektów postindustrialnych, po ustaniu ich funkcji produkcyjnych oraz Program ochrony i racjonalnego wykorzystania obiektów Twierdzy Kraków.

²² Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Kraków na lata 2010-2014, Urząd Miasta Krakowa, 2010 r.

3. OCHRONA ŚRODOWISKA

3.1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Problematyka ochrony środowiska obejmuje zagadnienia z zakresu: ochrony powietrza, wody, gleby, krajobrazu naturalnego, ochrony przed hałasem, rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz ochrony przed zagrożeniami środowiska, takimi jak pożary i powodzie.

3.1.1. TERENY ZIELONE

Tereny zieleni, zgodnie z definicją z art.5 Ustawy o ochronie przyrody – to „tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzysząca ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowym i przemysłowym”²³.

Obecna struktura zieleni miejskiej ukształtowała się na skutek szczególnych warunków naturalnych (położenie w dolinie Wisły z wpływającymi do niej licznymi mniejszymi ciekami, otoczenie wzgórzami, zróżnicowanie rzeźby terenu), a także uwarunkowań kulturowych (historyczny układ dróg i zabudowy, pierścień fortów i obwarowań itp.). System zieleni miejskiej skoncentrowany jest wokół pierścienia Plant, ponadto poszczególne części miasta połączone są parkami rzecznyymi.²⁴ Najliczniejszym typem obszarów zieleni miejskiej są tereny zieleni fortecznej zajmujące 3,3% obszaru miasta, zlokalizowane na terenie umocnień fortecznych Krakowa i terenach do nich przylegających.

Tabela 5. Struktura zieleni miejskiej w Krakowie w 2012 r.

Typ zieleni	Powierzchnia	
	w ha	w % pow. miasta
Parki miejskie i zieleńce, tereny zieleni osiedlowej w zarządzie ZIKiT	949	2,9
Zieleń przyuliczna	599	1,8
Cmentarze	138	0,3
Ogrody działkowe	650	2
Zieleń towarzysząca urządzeniom sportowym	133	0,4
Zieleń forteczna	1 083	3,3
Ogółem	3 552	10,7

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2012 r., Urząd Miasta Krakowa.

²³Ustawa z dn. 16.04.2004 r. o ochronie przyrody, Dz. U. z 2004 Nr 92 poz. 880.

²⁴ Program Ochrony Środowiska na lata 2012-2019, Urząd Miasta Krakowa, 2011 r.

Na terenie miasta Krakowa istnieją²⁵:

- 43 parki miejskie o łącznej powierzchni 396,89 ha,
- 3 obszary Natura 2000 o łącznej powierzchni 386,7 ha (Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy – 282,86 ha, Skawiński obszar łąkowy – 44,13, Łąki Nowohuckie – 59,75 ha),
- 5 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 48,58 ha (Bonarka – 2,29 ha, Bielańskie Skałki – 1,73 ha, Panieńskie Skałki – 6,41 ha, Skałki Przegorzalskie – 1,38 ha, Skotczanka – 36,77 ha),
- 3 parki krajobrazowe o łącznej powierzchni 4 753,6 ha (Bielańsko-Tyniecki – 4 225,3 ha, Dolinki Krakowskie 58,2 ha, Tenczyński 488,1 ha),
- 266 pomników przyrody, w tym: 263 pojedyncze drzewa, 1 aleja, 1 głaz narzutowy „Rapa Kiwi” i 1 źródło „Świętojańskie” w Tyńcu,
- 10 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 104,8 ha.

Lasy miasta Krakowa zajmują powierzchnię 1 431 ha, co stanowi 4,38% powierzchni miasta i jest to jeden z najniższych wskaźników w Polsce. Lasy na terenie miasta Krakowa nie są rozmieszczone równomiernie, gdyż większość z nich zlokalizowana jest w zachodniej części Krakowa, gdzie znajduje się największy kompleks leśny: Las Wolski (pow. 419 ha). Główne gatunki lasotwórcze na tym terenie to dąb szypułkowy, buk oraz sosna, a dominującym zespołem leśnym są grądy. Do najcenniejszych lasów należą: kompleks Lasu Wolskiego z rezerwatami Panieńskie Skały i Bielańskie Skałki oraz Las Mogilski z unikalnym starodrzewiem dębowo-wiązowym. Lasy w Krakowie pełnią głównie rolę rekreacyjno-turystyczną oraz funkcję lasów ochronnych²⁶.

Wyniki waloryzacji roślinności rzeczywistej Krakowa wskazują, że najcenniejsze zbiorowiska roślinne z punktu widzenia fitosocjologicznego występują głównie w Bielańsko-Tynieckim Parku Krajobrazowym, na terenie Łąk Nowohuckich, na terenie łąk w Toniach, w dolinie Sidzinki, na terenie dzielnicy Swoszowice, w dolinie potoku Kościelnickiego, w północnych fragmentach doliny Prądnika, a także ciągną się dość wąskim pasem wzdłuż dolin Dłubni, Wilgi i Rudawy. Relatywnie niską wartość przyrodniczą mają natomiast zbiorowiska roślinne występujące w dolinie Wisły, w rejonie osiedli Rybitwy i Przewóz. Biorąc pod uwagę społeczne i klimatyczne znaczenie pokrywy roślinnej, w waloryzacji dużą rangę nadano także parkom miejskim²⁷.

Podsumowując wyniki waloryzacji przyrodniczej oraz lokalizację chronionych siedlisk i gatunków można stwierdzić, że najcenniejsze obszary nie są w pełni chronione, zarówno prawem lokalnym, jak i ogólnym przed presją urbanizacyjną i degradacją ich walorów. Diagnoza ta dotyczy nawet Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych, jakkolwiek ustanowienie obszarów Natura 2000 w jego zasięgu, wzmacnia znaczenie najcenniejszych zespołów łąkowych w funkcjonowaniu systemu przyrodniczego. Problem polega nie tylko na potrzebie ich ochrony przed zabudową, ale chodzi przede wszystkim o ich właściwe użytkowanie. Ponadto zakwalifikowanie do obszarów cennych przyrodniczo większości pozaprzemysłowych i niezabudowanych terenów dzielnic Nowa Huta i Wzgórza Krzesławickie może uzasadnić ustanowienie wielkoobszarowej formy ochrony.²⁸

²⁵ Raport o Stanie Miasta 2011 r., Urząd Miasta Krakowa; Program Ochrony Środowiska na lata 2012-2019, Urząd Miasta Krakowa.

²⁶ Program Ochrony Środowiska na lata 2012-2019, Urząd Miasta Krakowa.

²⁷ Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa 2013 r.

²⁸ Tamże.

3.1.2. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Jako ważny element ekosystemu miejskiego należy wymienić wody powierzchniowe – stanowiące element atrakcyjny krajobrazowo w przestrzeni miasta i mający walory rekreacyjne, ale także pełniący rolę jako źródło wody dla potrzeb komunalnych i przemysłowych oraz drogę wodną dla żeglugi.

Podstawowym składnikiem układu hydrograficznego Krakowa jest rzeka Wisła wraz z dopływami, o długości w granicach miasta 36,6 km (od stopnia wodnego „Kościuszko”, do ujścia potoku Kościelnickiego). Wody Wisły dopływające do Krakowa są w znacznym stopniu zanieczyszczone, głównie przez zasolone wody kopalniane z woj. śląskiego. Na terenie miasta najistotniejszym źródłem zanieczyszczenia wód Wisły jest gospodarka komunalna. Najistotniejszymi dopływami Wisły, bowiem stanowiącymi także powierzchniowe źródła wody pitnej są: Sanka, Dłubnia, Rudawa i Raba (wraz ze zbiornikiem Dobczyckim). Ponadto ważnymi dopływami Wisły na terenie miasta są kanał Suchy Jar, Prądnik, zwany także Białuchą, potok Kościelnicki, Wilga i Serafa. W latach 2008-2010 przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzona była ocena stanu (potencjału) chemicznego i biologicznego wód powierzchniowych. W badanym okresie stan wód oceniony został jako słaby (IV) i umiarkowany (III), na co wpływ miały zanieczyszczenia i zawartość elementów biologicznych. Badania jakości wód źródeł wody pitnej w latach 2004-2010 wykazały natomiast, że mimo stopniowej poprawy stanu jakościowego tych wód, nadal zawierają one zanieczyszczenia pochodzące ze ścieków bytowych²⁹.

Wody stojące na terenie miasta Krakowa występują w formie zbiorników naturalnych, sztucznych, stawów, oczek wodnych i starorzeczy. Sztuczne zbiorniki wodne powstały głównie w wyniku zalania wyrobisk po zakończonej eksploatacji kopalni, należą do nich: Bagry, staw Płaszowski, Dąbie, zbiornik na Zakrzówku i zbiornik w Przylasku Rusieckim. Zbiorniki te pełnią funkcję rekreacyjną, często wykorzystywane są w celach wędkarskich. Do urządzonych zbiorników, wykorzystywanych do celów rekreacyjnych i sportowych należy zalew Nowa Huta, stanowiący także awaryjne źródło wody dla huty³⁰.

Najbardziej zasobne fragmenty użytkowych poziomów wód podziemnych zostały zaliczone do GZWP – głównych zbiorników wód podziemnych, do których zaliczamy przede wszystkim:

- GZWP Nr 450 – Dolina rzeki Wisły – jego zasięg to dolina Wisły i jej dopływy w granicach Krakowa,
- GZWP Nr 451 – Subzbiornik Bogucice – obejmuje swym zasięgiem południowo-wschodnią część Krakowa,
- GZWP Nr 326 – Częstochowa E – jej niewielki fragment sięga północnej części Krakowa.

Wody podziemne stanowią ważne uzupełnienie wód powierzchniowych, jako źródła wody pitnej. Jakość wód powierzchniowych jest dobra, jednak ich słaba izolacja od powierzchni terenu, wpływa na niską odporność na przenikanie zanieczyszczeń.³¹

3.1.3. TERENY EKSPLOATACJI ZŁOŻ KOPALIN

Ze względu na budowę geologiczną, na terenie Krakowa udokumentowano złoża surowców mineralnych o przemysłowym znaczeniu, głównie: wapieni jurajskich, iłów miocenkich oraz piasków

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

³¹ Program Ochrony Środowiska na lata 2012-2015 z uwzględnieniem zadań zrealizowanych w 2011 r. oraz perspektywę na lata 2016-2019, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

i żwirów czwartorzędowych. Eksploatacja tych zasobów, głównie odkrywkowa, pozostawiła trwałe ślady w krajobrazie miasta (zwłaszcza liczne kamieniołomy wapieni).

Tabela 6. Udokumentowane złoża kopalin na terenie Krakowa, stan na 31.XII.2009 r.

Nazwa złoża	Stan zagospodarowania	Zasoby geologiczne bilansowe	Zasoby przemysłowe	Wydobycie
Złoża piasków i żwirów				
Brzegi II	Eksplloatowane okresowo	4 206	2 214	b.d.
Brzegi III	Eksplloatowane	1 828	1 828	216
Nowa Huta Zalew	Rozpoznane szczegółowo	8 743	b.d.	b.d.
Złoża wapieni dla przemysłu wapienniczego				
Wzgórze św. Piotra	Rozpoznane wstępnie	11 151	b.d.	b.d.
Złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej				
Bonarka-Łągiewniki	Zaniechano eksploatacji	2 046	b.d.	b.d.
Zesławice	Zaniechano eksploatacji	7 525	1 713	b.d.

Źródło: Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r., Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce, wg stanu na 31 XII 2012 r., Państwowy Instytut Geologiczny, 2013 r.

W roku 2013 zasoby kopalin stałych oraz stan ich eksploatacji przedstawia się następująco:

- w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego nie przewiduje się eksploatacji wapieni, złożo Wzgórze św. Piotra, położone na terenie Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych, objęte jest zakazem eksploatacji,
- zaniechano eksploatacji ilów ceramicznych w Zesławicach i Bonarce-Łągiewnikach metodami odkrywkowymi,
- kruszywa są eksploataowane w złożu Brzegi III, w złożu Brzegi II eksploatacja odbywa się okresowo, złożo w Nowej Hucie – Zalew jest niezagospodarowane, jest to obszar objęty ochroną (Łąki Nowohuckie).

Na terenie Krakowa występują dwa podziemne źródła wód leczniczych: złożo „Swoszowice” oraz złożo „Mateczny”. Dla obszarów obu źródeł zostały utworzone obszary i tereny górnicze o powierzchni: 2 819 975 m² dla złoża „Mateczny” oraz 7 800 050 m² dla złoża „Swoszowice”³².

Złożo „Mateczny” stanowią wody siarczanowo-chlorkowo-sodowo-wapniowo-magnezowe i siarczkowe. Ich ujęcie składa się z trzech studni. Samowypływ wód, o udokumentowanych zasobach eksploatacyjnych, wynosi 8,5 m³/h na rzędnej 203,5 m n.p.m, obecnie wykorzystuje się około 10% wód. Zgodnie z koncesją wydaną przez Ministra Środowiska w 2005 r., udzieloną na okres 30 lat, woda lecznicza wykorzystywana może być do celów leczniczych w punkcie czerpalnym oraz do zabiegów balneologicznych, a także do butelkowania.

³² Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013r.

Złoże „Swoszowice” obfituje w wody zawierające takie składniki mineralne jak siarczyn i wodorowęglany wapnia i magnezu oraz siarkowodór. Ogólna mineralizacja wód wynosi od 0,26% do 0,28%. Minister Środowiska w zawiadomieniu o przyjęciu dokumentacji hydrogeologicznej z dnia 21.09.2005 ustalił zasoby eksploatacyjne na poziomie 6,0 m³/h przy depresji 0,8 m dla ujęcia „Źródło Główne” i 0,16 m³/h przy depresji 0,2 m dla ujęcia „Źródło Napoleon”. Obecnie źródła te są słabo wykorzystywane, w około 13-20%. Stan ten wiąże się z bardzo skromnym zapleczem uzdrowiskowym, praktycznie brakiem parku zdrojowego lub basenów i bardzo słabą promocją³³.

Program Ochrony Środowiska przewidywał działania w zakresie ochrony złóż kopalin stałych. Wskazano w nim ochronę poprzez racjonalne zagospodarowanie i zakaz trwałej zabudowy złóż uniemożliwiającej ich użytkowanie, a także ochronę przed eksploatacją złóż na terenach chronionych. Oczekiwano również, że na stałym poziomie utrzyma się powierzchnia obszarów zajmowanych przez górnictwo odkrywkowe, tymczasem na przestrzeni lat (wg raportów z realizacji Programu) obserwuje się trend malejący. Obecnie na obszarze wszystkich terenów eksploatowanych górnictwem prowadzona jest rekultywacja, m.in. ma to miejsce w likwidowanej kopalni otworowej Barycz, w której rekultywacja przewidziana jest do 2032 roku³⁴.

3.2. STAN POWIETRZA

Jakość powietrza w Krakowie jest kontrolowana i oceniana pod kątem spełniania przewidzianych prawem standardów. Pomiary ciągłe stężeń substancji w powietrzu prowadzone są w trzech stacjach, zlokalizowanych przy: ul. Bujaka (w dzielnicy Wola Duchacka), ul. Bulwarowej (w dzielnicy Nowa Huta) oraz al. Krasińskiego (w centrum miasta). W ramach monitoringu jakości powietrza prowadzone są pomiary: pyłu zawieszonego (PM10 i PM2,5), dwutlenku siarki (SO₂), dwutlenku azotu (NO₂), tlenku węgla (CO), ozonu (O₃), benzenu (C₆H₆) oraz zawartości ołowiu (Pb), arsenu (As), kadmu (Cd), niklu (Ni) i benzo(a)piranu (BaP) w pyłe PM10.

Tabela 7. Średnioroczne stężenie zanieczyszczeń i metali ciężkich w Krakowie w 2012 r.

Punkt pomiarowy	Stężenie (w µg/m ³)									
	pył PM10	pył PM2,5	SO ₂	NO ₂	Pb	Benzen	Arsen	Kadm	Nikiel	BaP
ul. Bujaka	53	41	11	32	0,03	b.d.	2	1,2	1,9	7,7
al. Krasińskiego	66	47	11	71	b.d.	4,7	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
ul. Bulwarowa	51	38	10	29	0,04	3,1	1,9	1,4	2,7	5,7
Poziom dopuszczalny ze względu na ochronę zdrowia ludzi	40	27	brak	40	0,5	5	6	5	20	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport o Stanie Miasta 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

³³ Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013r.

³⁴ Program Ochrony Środowiska dla Miasta Krakowa na lata 2012-2015 z uwzględnieniem zadań zrealizowanych w 2011 r. oraz prognozą na lata 2016-2019, Urząd Miasta Krakowa.

Stan jakości powietrza w Krakowie w 2012 roku był wysoce niezadowolający. Nietrzymane były standardy w zakresie stężeń pyłu zawieszonego PM10 i pyłu PM2,5, dwutlenku azotu oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Wynikało to z niekorzystnych warunków klimatycznych, spowodowanych położeniem Krakowa w inwersyjnej dolinie, ze słabym przewietrzaniem i dużą wilgotnością oraz emisją zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych, komunikacyjnych i przemysłowych.

Największy udział w zanieczyszczeniu powietrza pyłami (PM10) ma spalanie węgla oraz odpadów w starych kotłach i piecach domowych, komunikacja w mieście, poprzez spalane paliwa w silnikach samochodów oraz unoszenie się pyłów z brudnych dróg. Znacznie mniejszy udział w zanieczyszczaniu powietrza pyłami ma przemysł. Na skutek obowiązujących przepisów prawnych regulujących dopuszczalne poziomy emisji i czynionych w tym zakresie inwestycji, obecny poziom emisji zanieczyszczeń przemysłowych jest znacznie niższy niż kilka lat temu. Określony w wyniku modelowania rozkładu stężeń (przeprowadzonego na potrzeby opracowania Programu Ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego), obszar przekroczeń wielkości kryterialnych dla pyłu zawieszonego PM10 obejmuje znaczny teren miasta, w tym: centrum, śródmieście, Nowohucki Obszar Gospodarczy oraz drogi o największym natężeniu ruchu.

Tabela 8. Emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza w Krakowie, lata 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza:						
- pyłowych (t/r)	3 625	2 864	2 242	1 855	1 933	1 938
- gazowych (t/r)	6 990 249	6 276 433	4 910 014	4 246 093	4 787 954	5 036 071

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

W zakresie emisji zanieczyszczeń przemysłowych nastąpił znaczny spadek do roku 2010, po czym ilość emitowanych rocznie zanieczyszczeń zarówno pyłowych jak i gazowych zaczęła rosnąć wynosząc w 2012 r. odpowiednio 1 938 t i 5 036 071 t.

Sejmik Województwa Małopolskiego (Uchwała Nr XLII/662/13 z dnia 30 września 2013 roku) ustanowił obowiązujący Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. Program naprawczy jakości powietrza nakłada obowiązki, w tym – dotyczące działań ograniczających niską emisję i emisje komunikacyjne, m.in. na: Prezydenta Miasta Krakowa, Marszałka Województwa Małopolskiego, Zarząd Dróg Wojewódzkich, GDDKiA, MPEC SA w Krakowie, Małopolskiego Inspektora Ochrony Środowiska, zakłady na terenie Nowohuckiego Obszaru Gospodarczego, właścicieli i zarządców zakładów przemysłowych, przewoźników świadczących usługi na terenie miasta itp.

Rada Miasta Krakowa w dniu 6 lipca 2011 r. przyjęła Uchwałę Nr XXI/275/11 dotyczącą *Programu Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta Krakowa*, która następnie została zmieniona uchwałą RMK Nr LXI/864/12 z dnia 21 listopada 2012 r. Program ten określa zasady przydzielania dotacji celowych (do 100% poniesionych kosztów kwalifikowanych) zarówno dla osób prywatnych, prawnych, wspólnot mieszkaniowych, jak i przedsiębiorców na realizację zadań z zakresu³⁵:

- Trwałej zmiany systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na:
 - podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej,
 - ogrzewanie gazowe,
 - ogrzewanie elektryczne,

³⁵ *Program Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2011 r.

- ogrzewanie olejowe,
- odnawialne źródło energii.
- Instalację odnawialnego źródła energii.
- Podłączenie ciepłej wody użytkowej związane z likwidacją palenisk lub kotłowni węglowych.

3.3. KLIMAT AKUSTYCZNY

Głównym i najbardziej uciążliwym typem hałasu w Krakowie jest hałas komunikacyjny, którego źródłem jest ruch samochodowy na ulicach i autostradach przebiegających przez Kraków. Na obszarze miasta największy wpływ na klimat akustyczny mają drogi krajowe, wojewódzkie i autostrada A4, które charakteryzują się dużym natężeniem ruchu w ciągu całej doby. Spory udział w kształtowaniu klimatu akustycznego mają także drogi, których strukturę ruchu charakteryzuje duży udział pojazdów ciężkich, a także drogi, wzdłuż których zlokalizowane są torowiska tramwajowe.

W związku z godzinami kursowania tramwajów w Krakowie, hałas tramwajowy oddziałuje na obszary otaczające linie tramwajowe głównie w porze dnia i wieczoru. Największe oddziaływanie występuje w centrum miasta, w związku z gęstą siecią tramwajową i zwiększoną częstotliwością przejazdów oraz zabudową położoną blisko torowisk. Na hałas tramwajowy ma wpływ rodzaj i stan torowiska, a także rodzaj taboru.

Hałas kolejowy jest generowany wzdłuż linii kolejowych, a także dworców kolejowych. Największy wpływ na terenie miasta na klimat akustyczny ma dworzec Kraków Główny i Kraków Płaszów oraz linie kolejowe na trasach: Kraków Główny – Dąbrowa Górnicza, Kraków Płaszów – Oświęcim, Kraków Główny – Warszawa Zachodnia, Kraków Główny – Medyka.

W związku z niewielką liczbą zakładów i obszarów, zlokalizowanych w oddaleniu od zabudowy wrażliwej akustycznie, hałas przemysłowy nie ma znaczącego wpływu na klimat akustyczny miasta. Największe oddziaływanie pochodzi od zakładu ArcelorMittal Poland SA Oddział w Krakowie zlokalizowanego na terenie dzielnicy Nowa Huta oraz położonej na terenie dzielnicy Czyżyny Elektrociepłowni Kraków SA, ponieważ są to zakłady pracujące całą dobę. Pozostałe zakłady położone są w większości w środkowej i południowej części miasta. Centra handlowe zlokalizowane na terenie miasta oddziałują głównie w porze dnia i wieczoru. Hałas związany z ich działalnością pochodzi głównie od ruchu samochodowego na terenie przyległych parkingów³⁶. Źródłem uciążliwego hałasu są także, zwłaszcza w rejonie śródmieścia, puby, restauracje i dyskoteki, które funkcjonują także nocą.

W ostatnich latach znacznie wzrósł ruch pasażerski na lotnisku Kraków-Balice, a co za tym idzie zwiększyła się również liczba operacji lotniczych emitujących hałas o znacznym zasięgu. Z tego względu 25 maja 2009 r. Sejmik Województwa Małopolskiego przyjął Uchwałę Nr XXXII/470/09 w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska Kraków-Balice. W obszarze tym wprowadzono ograniczenia (strefa A, strefa B, strefa C) w zakresie przeznaczenia i sposobu korzystania z terenów. Ochrona przybiera m.in. formę zakazu budowy nowych domów i obiektów, określenia wymagań technicznych dotyczących budynków oraz podstawę do wnoszenia roszczeń ze strony mieszkańców narażonych na uciążliwość z powodu działalności lotniska³⁷.

³⁶ *Mapa Akustyczna Krakowa 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

³⁷ *Program Ochrony Środowiska 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

3.4. ZAGROŻENIE POWODZIOWE I POŻAROWE

Kraków zlokalizowany jest w dorzeczu górnej Wisły, które charakteryzuje się wyższymi wskaźnikami opadu i odpływu, aniżeli średnie wartości dla kraju. Górski charakter dorzecza generuje wysoki poziom zagrożenia powodziowego. Należy pamiętać, iż nie tylko Wisła jest źródłem zagrożenia powodziowego, ale także wylewy mniejszych cieków, niesprawność lub brak systemu odprowadzania wód oraz intensywne opady atmosferyczne. Na przestrzeni minionych dziesięcioleci doświadczone, że mimo zabudowy hydrotechnicznej, jakimi są zbiorniki wielozadaniowe na rzece Sole, a także obwałowania, zagrożenie powodziowe istnieje nadal i może skutkować: zanieczyszczeniem środowiska wynikającym ze złego stanu czystości rzek, katastrofami budowlanymi, brakiem czystej wody pitnej, brakiem prądu i gazu, występowaniem epidemii wśród ludzi i zwierząt³⁸.

W ostatnich latach zjawiska powodziowe przebiegały w sposób gwałtowny. Największa powódź w Krakowie od 1813 r. miała miejsce w 2010 r., wówczas poziom wody Wisły osiągnął 957 cm, przełamując część wałów i rozlewając się na tereny pól, działek i zabudowań, głównie na obszarze międzywala i terenów zagrożonych wodą tysiącletnią³⁹, powodując straty w infrastrukturze na 170 mln zł. O skali zjawiska świadczy także czas trwania akcji przeciwpowodziowej, wynoszący 22 dni.⁴⁰

Powodem ostatnich powodzi były nie tylko stopniowe zmiany struktury opadów atmosferycznych, ale także przekształcenia zlewni górnej Wisły, powodujące znaczne zmniejszenie się jej retencyjności (zmniejszenie powierzchni lasów, zwiększenie powierzchni nawierzchni szczelnych, przy braku działań kompensujących utratę retencyjności). Zwiększenie zagrożenia podtopieniami w Krakowie jest też, paradoksalnie, spowodowane obwałowaniem rzeki Wisły, które umożliwiło pozyskanie terenu pod zabudowę i uprawy, ale zarazem ograniczyło przestrzeń doliny rzeki, która w warunkach naturalnych była zalewana podczas wezbrań. Powstałe w późniejszym czasie wielozadaniowe zbiorniki powyżej Krakowa nie zrównoważyły zlikwidowanej przez obwałowania retencji dolinowej i nie zapewniają dostatecznego obniżenia poziomu fal wezbraniowych⁴¹.

Do głównych realizowanych inwestycji w zakresie ochrony przeciwpowodziowej zaliczyć możemy:

- Budowę zbiornika „Świnna Poręba” (do 2012 r. koszt wynosił 1 535,9 mln zł, wydatki na 2012 r. szacuje się na 114 mln zł, planowany termin zakończenia prac to 2013 r.),
- Podwyższanie obwałowania i renowacja Bulwarów Wiślanych (w 2012 r. koszt realizacji wynosił 5,43 mln zł),
- Budowa systemu przeciwpowodziowych rozbieralnych ścianek DPS-2000.

Według badań Politechniki Krakowskiej zarówno poldery w gminach: Zator, Babice i Alwernia, jak i w Krakowie mają niewielki wpływ na obniżenie poziomu katastrofalnych powodzi. Najnowsze analizy techniczne wykazują, że efektywne obniżenie katastrofalnych wezbrań rzeki Wisły w Krakowie może być osiągnięte poprzez oddziaływanie zbiornika retencyjnego „Świnna Poręba” (po zakończeniu jego budowy), budowę tzw. Krakowskiego Kanału Ulgi (Kanał Ulgi został wytyczony na mapach Krakowa w 1904 roku. Wg planów, miał się rozpoczynać na wysokości Przegorzała, a następnie przez Zakrzówek i ujście Wilgi wpadać z powrotem do Wisły. Mimo iż wciąż znajduje się on jako jedna z planowanych inwestycji w rządowych programach przeciwpowodziowych, przeprowadzone

³⁸ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

³⁹ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

⁴⁰ *Raport po powodzi z maja i czerwca 2010 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

⁴¹ *Program Ochrony Środowiska 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

w 2011 r. ekspertyzy wykazały nieadekwatność ekonomiczną jego realizacji⁴²) oraz zwiększenie przepustowości stopni wodnych Dąbie i Przewóz. Zadania te znalazły się w projekcie programu rządowego pn. „Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły”. Dodatkowo w Programie, jako alternatywa dla Kanału Krakowskiego, wprowadzona została retencja polderowa o znacznie większej pojemności niż rozważana dotychczas.⁴³

Na zagrożenie pożarowe Krakowa zasadniczy wpływ mają następujące czynniki⁴⁴:

- zwarty, zabytkowy charakter zabudowy centrum miasta, gdzie większość budynków posiada drewnianą konstrukcję więźby dachowej, drewniane stropy, palne schody, balkony, krużganki itd.,
- zły stan techniczny części obiektów, w tym również zły stan techniczny instalacji wewnętrznych, dotyczy to przede wszystkim rejonów Starego Podgórze i Dębnik,
- lokalizacja na terenie miasta w zabudowie mieszkalnej zakładów przemysłowych, w których przerabia się bądź składowane są duże ilości substancji niebezpiecznych pożarowo.

W Krakowie znajduje się 36 wysokich (25 – 55 m wysokości) i wysokościowych (pow. 55 m) obiektów użyteczności publicznej i około 553 budynki mieszkalne wysokie, w których ze względu na ich wysokość (pow. 25 m) w przypadku powstania pożaru lub innego zagrożenia mogą wystąpić duże utrudnienia w ewakuacji zagrożonych ludzi. Szczególne znaczenie ma w tej sytuacji zapewnienie utrzymania w odpowiednim stanie dróg pożarowych i placów manewrowych dla dojazdu i zapewnienia pól pracy dla drabin pożarniczych i podnośnika hydraulicznego⁴⁵.

W 2012 r. liczba interwencji jednostek Straży Pożarnej podległych Komendzie Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej wynosiła 8 522, z czego 3 004 stanowiły pożary, a 702 alarmy fałszywe. Ilość pożarów wzrasta w ostatnich latach, w 2012 r. w porównaniu z 2009 r. była wyższa o 511 przypadków⁴⁶.

3.5. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE

Za uwarunkowania i tendencje w zakresie rozwoju ochrony środowiska uznaje się:

- bogate i cenne zasoby naturalne znajdujące się w obrzeżach miasta i terenach przyległych,
- zasoby terenów otwartych – dające możliwość kształtowania systemu zieleni miejskiej,
- zanieczyszczenie powietrza – mimo obniżenia od 2007 r. poziomu przemysłowych zanieczyszczeń powietrza, Kraków to wciąż jedno z najbardziej zanieczyszczonych miast w Polsce,
- zwiększanie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na skutek: warunków pogodowych dostarczających nad obszar Krakowa zanieczyszczenia pochodzące z terenów przemysłowych

⁴² http://krakow.pl/aktualnosci/8863,26,komunikat,kanal_ulgi_-_krakow_jest_przeciw.html

⁴³ *Sprawozdanie z Lokalnego Planu Ograniczania Skutków Powodzi i Profilaktyki Powodziowej dla Krakowa za 2012r*, Urząd Miasta Krakowa.

⁴⁴ http://www.wrotamalopolski.pl/root_BIP/BIP_w_Malopolsce/root_AZ/root_Malopolski+Komendant+Wojewodzki+Panstwowej+Strazy+Pozarnej/podmiotowe/Komendy+Powiatowe/Komenda+Miejska+PSP+w+Krakowie/O+jednostce/

⁴⁵ http://www.wrotamalopolski.pl/root_BIP/BIP_w_Malopolsce/root_AZ/root_Malopolski+Komendant+Wojewodzki+Panstwowej+Strazy+Pozarnej/podmiotowe/Komendy+Powiatowe/Komenda+Miejska+PSP+w+Krakowie/O+jednostce/

⁴⁶ <http://www.psp.krakow.pl/statystyka.php>

Górnego Śląska oraz częste występowanie sytuacji barycznych o słabym mieszanii powietrza uniemożliwiających dyspersję zanieczyszczeń lokalnych,

- jakość wód powierzchniowych, która wciąż pozostaje niezadowolająca,
- potencjał w postaci podziemnych źródeł wód mineralnych i geotermalnych, które dziś nie są w pełni wykorzystywane.
- wysoki poziom hałasu – najbardziej narażone na działanie hałasu są tereny położone przy głównych szlakach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu oraz rejon w pobliżu lotniska Kraków-Balice.

3.6. USTALENIA W ZAKRESIE PLANOWANYCH KIERUNKÓW ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

3.6.1. KSZTAŁTOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Strategia Rozwoju Miasta określa działania w zakresie ochrony środowiska w ramach **Celu Operacyjnego I-1**: Poprawa stanu środowiska przyrodniczego, uznającego za konieczne konsekwentne ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami, ograniczenie poziomu hałasu, zabezpieczenie terenów o dużych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, utrzymanie różnorodności przyrodniczej oraz rekultywację terenów zdegradowanych. Proponowanymi rozwiązaniami służącymi realizacji celu są: użycie wód geotermalnych do produkcji ciepłej wody użytkowej i ciepła, podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców, wykupowanie rocznie co najmniej 10 ha gruntów przeznaczonych w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* pod zieleń miejską.

Miasto ujęło bardziej szczegółowo założenie dotyczące ochrony środowiska w obowiązującym *Programie Ochrony Środowiska dla miasta Krakowa na lata 2012-2015 z uwzględnieniem zadań zrealizowanych w 2011 r. oraz perspektywę na lata 2016-2019*. W ramach tego dokumentu określono następujące cele krótkoterminowe na lata 2013-2015 w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego:

- Zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu cennych ekosystemów, siedlisk, populacji gatunków zagrożonych oraz lasów.
- Stworzenie formalno-prawnych i organizacyjnych podstaw skutecznej ochrony zasobów leśnych i ochrony przyrody.
- Rozwój terenów zieleni miejskiej uwzględniający wartości przyrodnicze, kulturowe oraz dynamikę rozwoju miasta.
- Zabezpieczenie terenów pod zieleń miejską i cennych przyrodniczo poprzez wykup i pozostawienie w zasobach Gminy oraz objęcie ich odpowiednimi kategoriami sposobu użytkowania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu JCWP (jednolita część wód powierzchniowych) oraz poprawa jakości wód wykorzystywanych do zaopatrywania Krakowa w wodę pitną, a także infrastruktury wodociągowej.
- Ograniczenie zanieczyszczenia wód ładunkami pochodzącymi ze źródeł komunalnych.
- Poprawa funkcjonowania systemu odwadniania Krakowa.
- Identyfikacja, monitoring oraz objęcie terenów zagrożonych ruchami masowymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

- Ochrona złóż kopalin i wód leczniczych poprzez ich racjonalne wykorzystanie umożliwiające perspektywiczną eksploatację.
- Prowadzenie monitoringu jakości gleb.
- Koordynacja rekultywacji terenów zdegradowanych (pokopalniane, przemysłowe).
- Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym.
- Kształtowanie pozytywnego stosunku społeczeństwa do ochrony środowiska poprzez kontynuację cyklicznych imprez, propagowanie działań proekologicznych wspierających realizację planów i programów dotyczących naprawy poszczególnych komponentów środowiska oraz koordynację zadań realizowanych przez jednostki oświatowe.

Celami długookresowymi na lata 2016-2019 są:

- Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona wód podziemnych.
- Ochrona i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej.
- Ochrona i zrównoważone użytkowanie zasobów leśnych.
- Utrzymanie, rozwój i przekształcenie w zintegrowany system terenów zieleni miejskiej.
- Ochrona złóż kopalin poprzez ich racjonalne gospodarowanie.
- Ochrona złóż wód leczniczych poprzez racjonalne ich wykorzystanie oraz ochronę ich stref zasilania.
- Poprawa stanu jakości gleby i ziemi na terenie miasta poprzez rekultywację terenów zdegradowanych.
- Zminimalizowanie zagrożenia spowodowanego ruchami masowymi ziemi poprzez prowadzenie racjonalnej gospodarki terenami, na których ruchy te występują lub możliwe jest ich wystąpienie.

Raport z realizacji Strategii Rozwoju Miasta wykazał następujące zmiany na skutek realizacji założeń Celu Operacyjnego I-1⁴⁷:

- Nie dostrzega się poprawy w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza – wskaźniki od lat utrzymują się na zbliżonym poziomie, nieznaczną poprawę w 2012 r. odnotowano jedynie pod względem stężenia pyłu zawieszonego PM10.
- Dzięki konsekwentnie prowadzonej gospodarce komunalnej, udało się w znacznym stopniu zredukować negatywne oddziaływanie na środowisko odpadów komunalnych. Przykładowo: udział segregowanych odpadów komunalnych w odpadach odebranych ogółem stale wzrasta, sięgając poziomu 18,4% ogólnej masy odpadów komunalnych. Świadczy to także o rosnącej świadomości ekologicznej mieszkańców miasta.
- Wznowiono realizację zadania związanego z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń powietrza; nastąpiło duże zaktywizowanie mieszkańców na rzecz zmiany systemów ogrzewania z opartego na paliwach stałych (piece węglowe) na chroniące środowisko (podłączenia do miejskiej sieci c.o., ogrzewanie gazowe, elektryczne, olejowe, odnawialne źródła energii).

⁴⁷ *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W 2012 r. zgłoszonych zostało 367 wniosków, które realizowane są na bieżąco. Dla intensyfikacji likwidacji niskiej emisji, w maju 2012 roku podpisane zostało porozumienie, którego sygnatariuszami są: Województwo Małopolskie, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Gmina Miejska Kraków – Urząd Miasta Krakowa, Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SA w Krakowie, Elektrociepłownia Kraków SA w Krakowie, Elektrownia Skawina SA, Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA, TAURON Sprzedaż Sp. z o.o. Sygnatariusze porozumienia oferują pomoc mieszkańcom Krakowa, którzy zdecydują się na przeprowadzenie takiej inwestycji.

- Wzrost powierzchni terenów urządzonej zieleni miejskiej w powierzchni Miasta ogółem (10,7% w 2012 r.).

3.6.2. POPRAWA STANU POWIETRZA I KLIMATU AKUSTYCZNEGO

Programami służącymi realizacji założeń poprawy jakości powietrza i warunków akustycznych są: *Program ochrony środowiska przed hałasem miasta Krakowa*, *Program Ograniczania Niskiej Emisji* oraz *Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego* obejmujący swoim zakresem Aglomerację Krakowską.

Program Ochrony Środowiska dla miasta Krakowa na lata 2012-2015 za cele krótkoterminowe w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego wskazuje:

- Zarządzanie jakością powietrza na obszarze miasta Krakowa.
- Ograniczenie emisji pyłu PM10, PM2,5, benzo(a)pirenu oraz dwutlenku azotu ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.
- Ochrona ludności, w tym grup szczególnie wrażliwych, w sytuacji wystąpienia ryzyka przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu zawieszonego PM10.
- Ograniczenie zużycia energii poprzez zwiększenie efektywności energetycznej oraz wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.
- Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców miasta na ponadnormatywny hałas.
- Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas poprzez realizację działań wynikających z *Programu ochrony środowiska przed hałasem dla Miasta Krakowa*.

3.6.3. OCHRONA PRZED POWODZIĄ I PROFILAKTYKA PRZECIWPOŻAROWA

Podstawowym programami obowiązującymi w tym zakresie jest *Lokalny plan ograniczania skutków powodzi i profilaktyki powodziowej dla Krakowa* oraz *Program profilaktyki przeciwpożarowej obiektów Gminy Miejskiej Kraków*, które to uszczegóławiają założenia realizacji Celu Operacyjnego I-3: Poprawianie poczucia bezpieczeństwa publicznego oraz *Program Ochrony Środowiska dla miasta Krakowa na lata 2012-2015 z uwzględnieniem zadań zrealizowanych w 2011 r. oraz perspektywę na lata 2016-2019*.

Program Ochrony Środowiska wskazuje na następujące cele do realizacji w latach 2013-2015:

- Opracowanie i wdrożenie dokumentów umożliwiających zarządzanie ryzykiem powodziowym.
- Sukcesywną realizację przedsięwzięć dotyczących Krakowa ujętych w *Programie ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły*.
- Utrzymywanie w należyтым stanie technicznym koryt cieków wodnych, rowów i innych urządzeń istotnych z punktu widzenia ochrony Krakowa przed powodzią oraz wyposażenia magazynów przeciwpowodziowych.

- Zmniejszenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych i transportowych oraz ograniczenie ich skutków.

3.7. BADANIA SPOŁECZNE

Problem zanieczyszczenia powietrza wskazywany był przez respondentów badań ankietowych jako zjawisko, które zdecydowanie nabrało na sile w ostatnich latach. Mieszkańcy dostrzegli za to poprawę w zakresie dostępu do terenów zieleni w ich okolicy, choć Kraków w ich ocenie w zaledwie dostatecznym zakresie jest miejscem do życia w czystym środowisku.

Działania w obszarze ochrony środowiska, takie jak: rozwój i ochrona terenów zieleni oraz stworzenie infrastruktury przyjaznej ekologicznie, były jednymi z najczęściej wymienianych czynników mających istotny wpływ na dalszy rozwój miasta.

4. STRUKTURA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

4.1. ISTNIEJĄCE ZAGOSPODAROWANIA MIASTA

Powierzchnia geodezyjna Krakowa wynosi 326,85 km². Użytkowanie gruntów wg ewidencji jest następujące:

- 58,42% – tereny otwarte (grunty orne, łąki, lasy itd.),
- 15,18% – tereny mieszkalne,
- 8,76% – tereny komunikacyjne,
- 7,98% – tereny usługowe,
- 6,03% – tereny przemysłowo-magazynowe,
- 3,61% – zieleń urządzona.

Tabela 9. Struktura zagospodarowania przestrzeni Miasta, stan na 2009 r.

Sposób użytkowania gruntu	Powierzchnia (w km ²)	% ogólnej pow. Miasta
Tereny mieszkaniowe, w tym:	49,625	15,18%
- mieszkalnictwo wielorodzinne	15,796	5,83%
Tereny usługowe	26,094	7,98%
Tereny przemysłowo-magazynowe	19,725	6,03%
Tereny komunikacyjne, w tym:	28,672	8,76%
- drogi, ulice, parkingi	22,183	6,78%
- tereny kolejowe	6,489	1,98%
Zieleń urządzona	11,816	3,61%
Tereny otwarte, w tym:	191,068	58,42%
- wody otwarte	6,546	2,00%
- lasy	20,142	6,16%
- zieleń nieurzadzona i nieużytki	79,439	24,29%
- sady i ogródki działkowe	17,336	5,30%
- łąki i pastwiska	15,078	4,61%
- grunty orne	52,527	16,06%
RAZEM	327	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W przestrzeni Miasta wyróżnia się – w ślad za znaną *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* - strukturalne obszary urbanistyczne⁴⁸, które wyodrębniono wg kryteriów historycznych oraz morfologicznych i funkcjonalno - przestrzennych cech tkanki urbanistycznej, a także charakteru form krajobrazowych. Na podstawie tych kryteriów wyróżnia się 7 strukturalnych obszarów urbanistycznych. Są to:

- 1) Obszar A – Centrum Miasta - w przybliżeniu obszar w granicach II obwodnicy, który obejmuje:
 - a) Historyczne centrum, które tworzą strukturalne jednostki urbanistyczne położone w granicach obszaru wpisanego na I Listę Światowego Dziedzictwa (Stare Miasto + Wawel oraz zabytkowy układ krakowskiego Kazimierza wraz ze Stradomiem);
 - b) Pierwszy pierścień miejski – czyli strefę obejmującą tereny położone – w przybliżeniu – między historycznym centrum a II obwodnicą (między innymi Stare Podgórze);
- 2) Obszar B – Pierścień śródmiejski - czyli II Pierścień miejski obejmujący strukturalne jednostki urbanistyczne położone w granicach III obwodnicy i składające się na:
 - a) Śródmieście, czyli pierścień zabudowy, parków miejskich i innych obszarów wolnych od zabudowy (śródmiejska część parków rzecznych Wisły, Rudawy, zieleni stanowiącą bezpośrednią „otoczkę” centrum Miasta (układ „rozgwiazdy”);
 - b) „Otoczkę” śródmieścia, którą stanowią tereny położone między strukturalnymi jednostkami urbanistycznymi tworzącymi śródmieście (o zdecydowanej przewadze funkcji śródmiejskich).
- 3) Obszar C – III Pierścień miejski, obejmujący strukturalne jednostki urbanistyczne położone między III i IV obwodnicą. Pierścień ten - „rozerwany” od strony zachodniej - tworzą głównie jednostki osiedli wielorodzinnych, które przenikają się z zabudową jednorodziną - zabudowane przeważnie w czterech ostatnich dekadach XX w – a w części południowo-zachodniej tego obszaru występują także jednostki o zabudowie charakterystycznej dla strefy podmiejskiej.
- 4) Obszar D – Zachodni klin zieleni - położonej po obu brzegach rzeki Wisły, będącej częścią Jurajskich Parków Krajobrazowych i „rozcinającej” Obszar C (III Pierścień miejski).
- 5) Obszar E – Zabytkowy zespół urbanistyczny Nowej Huty - wraz z jego krajobrazową „otoczką”, którą stanowią położone na południe od al. Jana Pawła II i ul. Tadeusza Ptaszyckiego i atrakcyjne pod względem krajobrazowym i ekologicznym tereny (łąki Nwohuckie stanowiące użytek ekologiczny, i zespół architektoniczno-krajobrazowy obejmujący: Osiedla Na Skarpie, układ urbanistyczny szpitala im. S. Żeromskiego i zabytkowy kościół Św. Bartłomieja) oraz tereny o sporym potencjale krajobrazowym i znacznych wartościach architektoniczno-urbanistycznych, o których decydują: park rzeki Dłubni, zespół architektoniczno-krajobrazowy klasztoru cystersów w Mogile i Kopiec Wandy.
- 6) Obszar F – obszar „Nowa Huta Przyszłości” - będące przedmiotem głównego projektu strategicznego gminy Kraków.
- 7) Obszar G – Strefa podmiejska - obejmująca głównie strukturalne jednostki urbanistyczne położone na południe i południowy zachód od autostrady oraz niewielkie enklawy położone na północ od północnego odcinka IV obwodnicy. Przeważa tu zabudowa o charakterze podmiejskim; występuje też znaczny procent terenów wolnych od zabudowy.

⁴⁸ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*

4.2. STRUKTURY WŁASNOŚCIOWE

Struktura własnościowa gruntów na rok 2008 przedstawia się następująco⁴⁹:

- Gmina Kraków:
 - Własność i władanie – 2 700,3 ha – 8,3% powierzchni miasta,
 - Współwłasność – 798,8 ha – 2,4% powierzchni miasta,
 - Użytkowanie wieczyste – 1 233,3 ha – 3,8% powierzchni miasta,
 - Zarząd, użyczenie, dzierżawa – 2 732,4 ha – 8,4% powierzchni miasta.
- Skarb Państwa:
 - Własność i władanie – 2 732,4 ha – 8,4% powierzchni miasta,
 - Współwłasność – 554,6 ha – 4,9% powierzchni miasta,
 - Użytkowanie wieczyste – 3 752,6 ha – 11,5% powierzchni miasta,
 - Zarząd, użyczenie, dzierżawa – 1 958,8 ha – 6,0% powierzchni miasta.
- Powiat Kraków – 64,7 ha – 0,2% powierzchni miasta.
- Województwo małopolskie – 123,7 ha – 0,4% powierzchni miasta.
- Własność prywatna – 17 164 ha – 52,5% powierzchni miasta.

Jak wynika z powyższego zestawienia, największy udział we własności gruntów na terytorium Krakowa mają prywatni właściciele (ponad 52%).

Istotnym uwarunkowaniem struktury własnościowej Krakowa jest znaczne rozdrobnienie działek oraz znaczący udział działek o nieuregulowanym stanie prawnym, co przy niewielkim udziale Gminy w strukturze własnościowej utrudnia działania rozwojowe.

4.2.1. ZASÓB NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW

Wartość mienia netto Gminy Miejskiej Kraków wg stanu na dzień 31.12.2011 r. spadła o 12% i wynosiła 54 165 113,3 tys. zł z czego aktywa trwałe stanowiły 53 742 655,8 tys. zł, a aktywa obrotowe 422 457,5 tys. zł. Wartość gruntów stanowiących główny składnik mienia Miasta wyceniana była na 46 847 996,4 tys. zł, a ich powierzchnia wynosiła 5 896 ha (5 805 ha – własność lub współwłasność, 91 ha – użytkowanie wieczyste)⁵⁰.

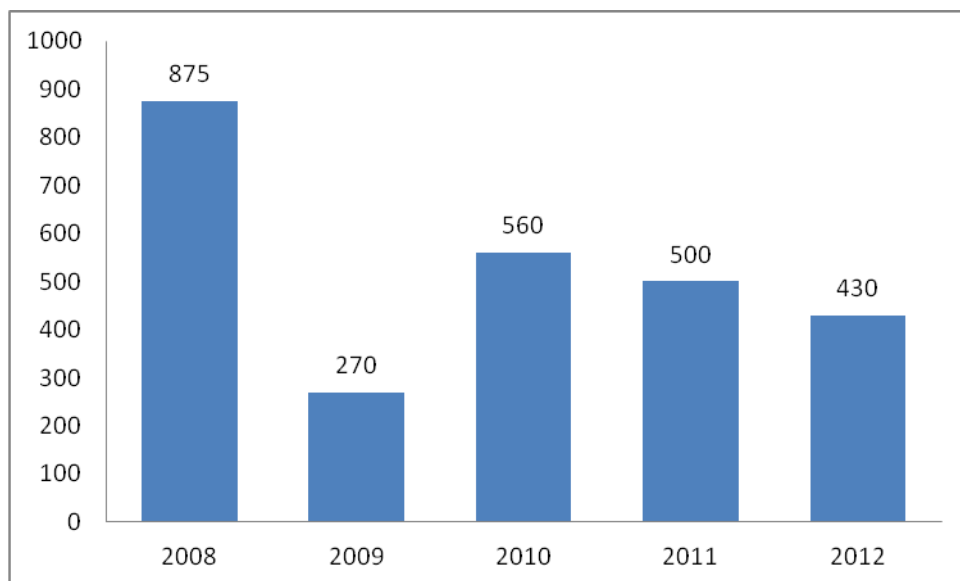
4.3. RYNEK NIERUCHOMOŚCI

W 2012 r. w Krakowie zanotowano względną stabilizację cen gruntów z tendencją do obniżania się cen działek w segmencie mieszkaniowym oraz wzrostem zainteresowania i cen w segmencie działek komercyjnych. Średnia cena działek komercyjnych w 2012 r. wynosiła 1 050 zł.

⁴⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z 2003 r.*

⁵⁰ *Raport o Stanie Miasta 2011 r.,* Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Wykres 4. Obroty na krakowskim rynku gruntów w latach 2008-2012 w mln zł

Źródło: *Krakowski rynek nieruchomości 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Obroty na rynku gruntów spadły w ostatnich trzech latach i w 2012 r. wynosiły 430 mln zł. Największy udział w transakcjach kupna miał zakup działek pod budowę wielorodzinną – 54% inwestycji. Najpopularniejszymi dzielnicami były Krowodrza i Podgórze, gdzie dokonano 75% wartości ogółu transakcji zakupu gruntu⁵¹.

4.3.1. RUCH BUDOWLANY

W 2012 r. w Gminie Miejskiej Kraków zanotowano wzrost liczby wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę w stosunku do roku poprzedniego o 65 zezwoleń. Najwięcej zezwoleń niezmiennie wydawanych jest na różne przebudowy, nadbudowy, ogrodzenia, budynki gospodarcze itp. W latach 2010-2012 widoczny był spadek budownictwa jednorodzinnego. W 2012 r. wydano o 179 (czyli 28%) mniej zezwoleń na budowę budynków jednorodzinnych niż w roku 2010.

Tabela 10. Liczba wydanych zezwoleń na budowę na terenie Krakowa wg typów budynków (lata 2010-2012)

	2010	2011	2012
Budynki jednorodzinne	642	480	463
Budynki wielorodzinne i zespoły mieszkaniowe	106	93	107
Obiekty usług publicznych	33	51	48
Obiekty usług komercyjnych	55	47	50
Obiekty przemysłowe	16	14	13
Garáže	32	31	36
Parkingi	1	0	0
Sieci uzbrojenia i przyłącza	310	332	383

⁵¹ *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Inne (przebudowy, nadbudowy, rozbudowy, budynki gospodarcze, ogrodzenia itp.)	1 662	1 723	1 736
Ogółem	2 857	2 771	2 836

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2012, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

4.4. STREFY FUNKCJONALNE MIASTA⁵²

W strukturze przestrzenno-funkcjonalnej Krakowa można wyróżnić kilka charakterystycznych stref:

- **Obszar historycznego centrum** – wraz z zabudową śródmiejską, skupia najbardziej wartościowe obiekty zabytkowe i zespoły zabudowy historycznej, o największej w mieście koncentracji funkcji usługowych i administracyjnych, pełni rolę ogólnomiejskiego centrum.
- **Obszar „starej” Nowej Huty** – dzielnica mieszkalno-usługowa o skoncentrowanej zabudowie, pełniąc jednocześnie rolę jednego z sub-centrów usługowych miasta.
- **Zespoły osiedli zabudowy wielorodzinnej** – głównie zespoły zabudowy blokowej z lat 1960-1980 o monofunkcyjnym charakterze, koncentrujące największą ilość mieszkańców: Bieńczyce, Mistrzejowice, Wzgórza Krzesławickie, Wola Duchacka, Piaski Nowe, Kozłówek, Nowy Prokocim, Nowy Bieżanów.
- **Zespoły zabudowy jednorodzinnej** – zabudowa jednorodzinna stanowi 70% wszystkich budynków mieszkalnych w Krakowie, znajduje się w niej jednak tylko 13% wszystkich mieszkań. W tej strefie wyróżniają się międzywojenne osiedla jednorodzinne: osiedle Oficerskie, „Miasto ogród” na Salwatorze, Cichy Kącik, Legionowo na Dębnikach, otoczenie placu Axentowicza.
- **Obszary koncentracji przemysłu** – głównie duże, ekstensywnie wykorzystane tereny przemysłowe, jak dawna Huta im. T.Sendzimira i tereny wokół kombinatu oraz takie zespoły przemysłowe jak: Bonarka, Zabłocie, Płaszów, Łagiewniki, Łęg, Czyżyny, Grzegórzki. Są to w dużej części obszary zdegradowane, które podlegać będą restrukturyzacji i rewitalizacji.
- **Układ komunikacyjny** – podstawowy układ komunikacyjny ma charakter promienistoobwodnicowy wokół Starego Miasta. W Podgórzu i Nowej Hucie występuje układ pasmowy.
- **System zieleni i terenów otwartych** – główną oś terenów otwartych stanowi dolina Wisły, ze zwartymi terenami zieleni od Tyńca, Kostrza, Pychowic, Bielania i Lasu Wolskiego na zachodzie, po Puszcę Niepołomicką na wschodzie. Szerokie pasmo terenów zielonych dochodzi prawie do Starego Miasta od zachodu poprzez Błonia, a na południu miasta wzdłuż doliny Wilgi na południe od uzdrowiska Swoszowice. Istotną rolę w układzie terenów zielonych i otwartych odgrywa zieleń parkowa oraz zieleń towarzysząca funkcjom sportu, zieleń cmentarna i ogrody działkowe.

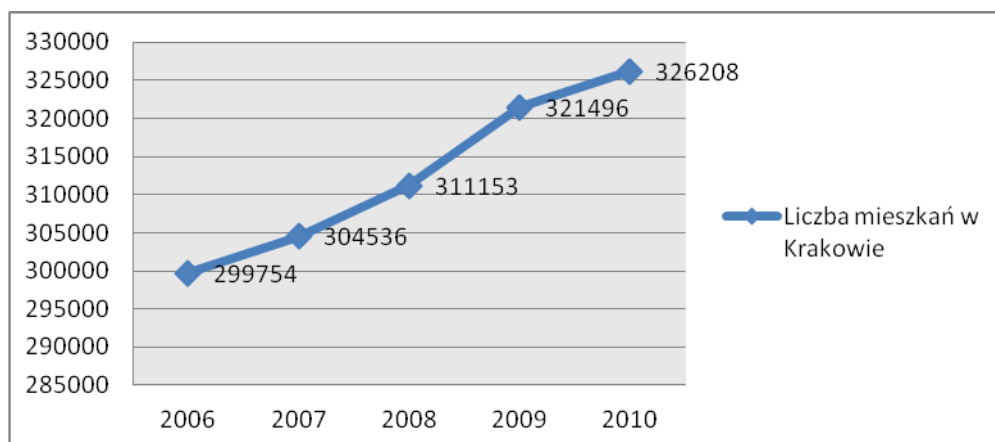
4.4.1. MIESZKALNICTWO

Według ostatniego Powszechnego Spisu ludności z 2011 r., liczba mieszkań w Krakowie wynosiła 329,5 tys., nastąpiła zatem kontynuacja trendu wzrostowego z lat 2006 – 2010, kiedy liczba mieszkań

⁵² Z uwagi na brak uchwalenia zaktualizowanego *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, na dzień sporządzenia opracowania wykorzystany został fragment pierwotnej treści *Miejskiego Programu Rewitalizacji* opisujący założenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* z roku 2003 w zakresie stref funkcjonalnych miasta.

wzrosła o blisko 26,5 tysiąca, wynosząc w 2010 r. 326 208 mieszkań. W 2011 r. przeciętna liczba izb w mieszkaniu wynosiła 3,21, a przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła 56,36 m², czyli o 0,41 m² mniej w stosunku do roku 2012.⁵³

Wykres 5. Liczba mieszkań w Krakowie, lata 2006 – 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 11. Mieszkania w Krakowie, lata 2006 – 2010

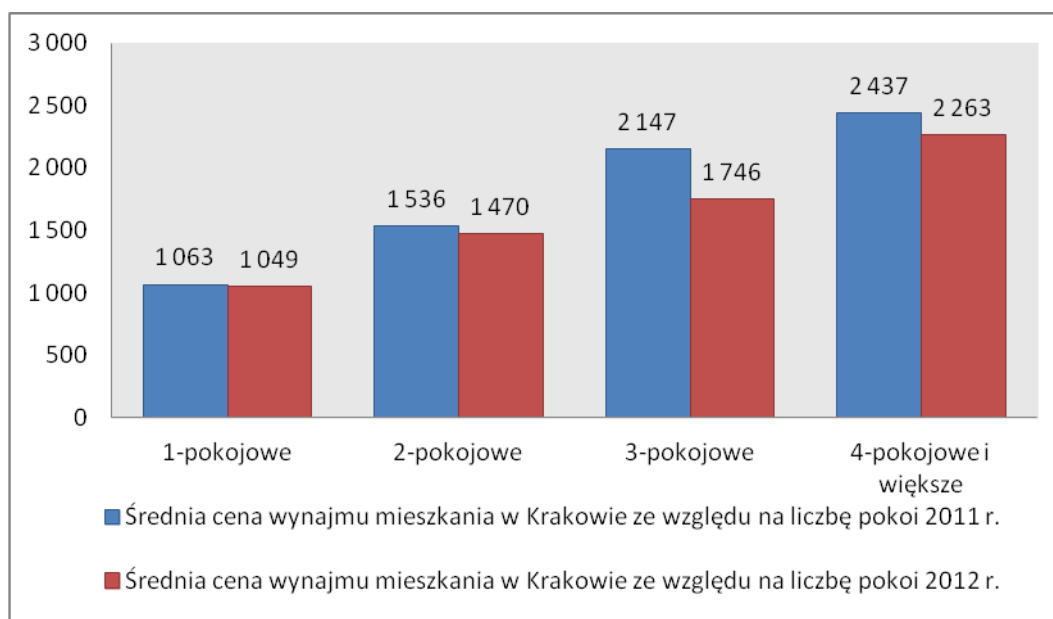
	2006	2007	2008	2009	2010
Liczba mieszkań	299 754	304 536	311 153	321 496	326 208
Izby	947 599	962 573	983 060	1 012 356	1 026 935
Pow. użytkowa mieszkań	16 801 648	17 128 132	17 552 095	18 183 400	18 519 871
Przeciętna pow. użytkowa 1 mieszkania	56,05	56,24	56,41	56,56	56,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Ceny wynajmu mieszkań spadły w 2012 r. w stosunku do cen z 2011 r.: mieszkania 1-pokojowe były tańsze o 14 zł (1,3%), mieszkania 2-pokojowe o 66 zł (4,3%), mieszkania 3-pokojowe o 401 zł (18,7%), a mieszkania 4-pokojowe i większe o 174 zł (7,1%).

⁵³ Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wykres 6. Średnia cena wynajmu mieszkań w Krakowie ze względu na liczbę pokoi w latach 2011-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Krakowski Rynek Nieruchomości 2011 r.*; *Krakowski Rynek Nieruchomości 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

Budownictwo mieszkaniowe

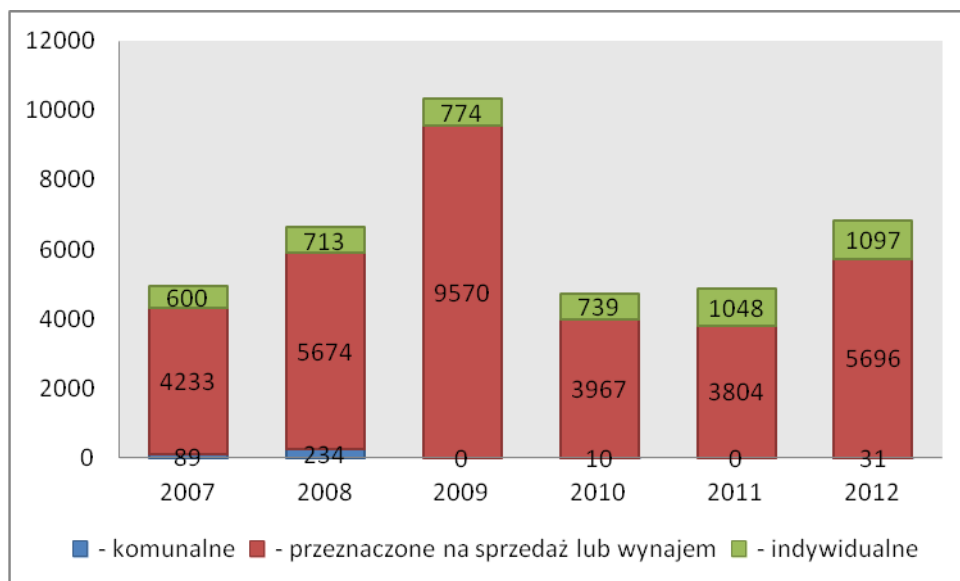
W 2012 r. oddano 6 824 mieszkania, z czego 83,5% było przeznaczone na wynajem. Choć w ostatnich analizowanych trzech latach (2010-2012) liczba oddawanych mieszkań rosła, to powierzchnia użytkowa 1 mieszkania zmalała.

Tabela 12. Mieszkania oddane do użytkowania w Krakowie w latach 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mieszkania – ogółem, w tym:	4 922	6 621	10 344	4 716	4 852	6 824
- komunalne	89	234	0	10	0	31
- przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	4 233	5 674	9 570	3 967	3 804	5 696
- indywidualne	600	713	774	739	1048	1097
Powierzchnia użytkowa ogółem (w m²)	342 818	424 155	631 349	336 649	323 896	430 626
Ilość izb ogółem	15 615	20 499	29 299	14 589	14 087	19 364
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m²)	69,7	64,1	61	71,4	66,8	63,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wykres 7. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania w Krakowie w latach 2007-2012

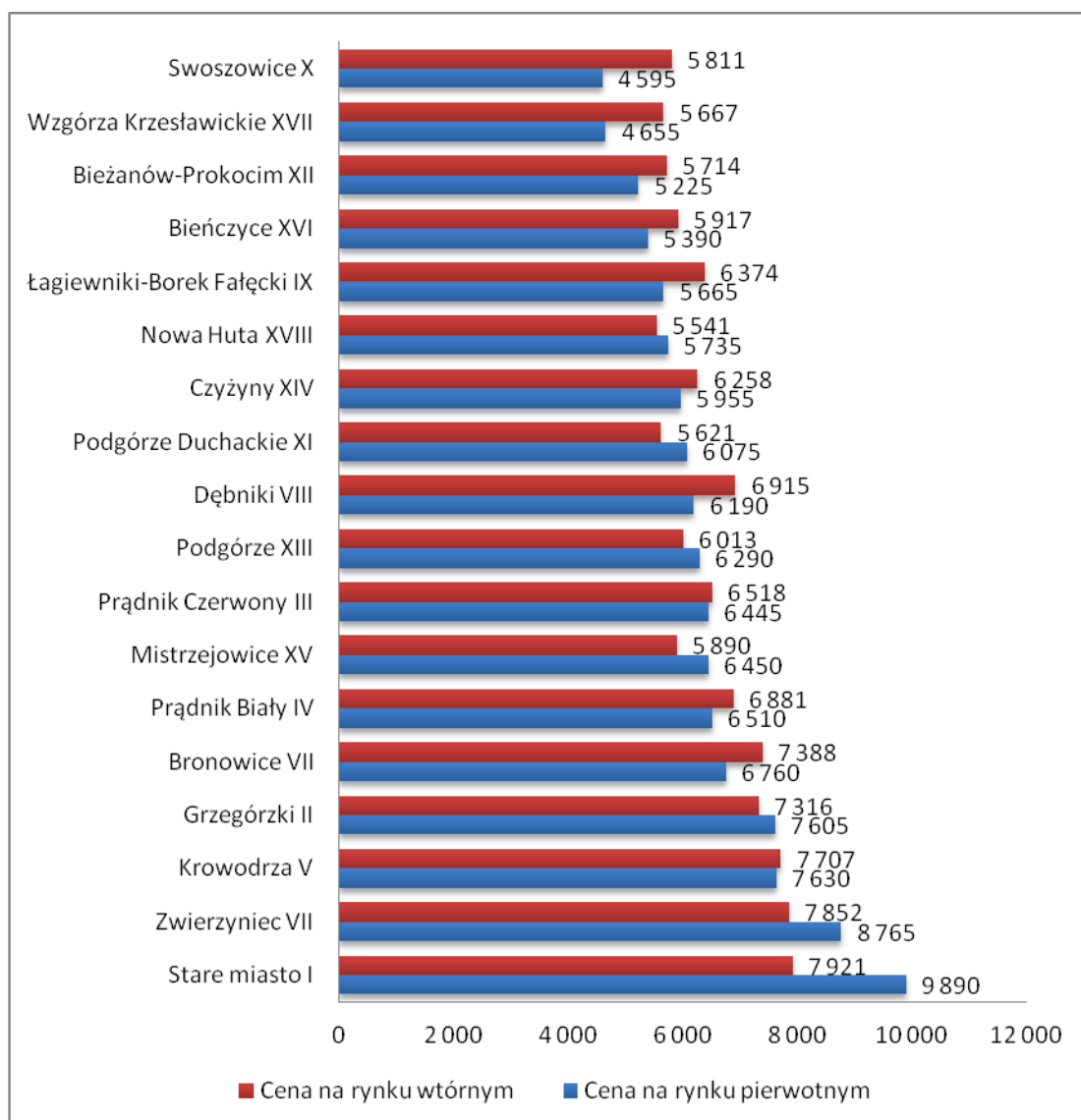
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Ceny oferowanych mieszkań na rynku pierwotnym spadły w 2012 r. w porównaniu do 2011 r. we wszystkich dzielnicach Krakowa z wyjątkiem Podgórz Duchackiego, gdzie zanotowano niewielki wzrost o 1,25%. Najdroższe mieszkania sprzedawane są w rejonie Starego Miasta – 9 890 zł, mimo znacznego spadku cen, o blisko 19%. Najdroższymi obok Starego Miasta dzielnicami są Zwierzyniec, Grzegórzki oraz Krowodrza. Najtańsze mieszkania oferowane są w Swoszowicach i Wzgórzach Krzesławickich.

Stare Miasto i Zwierzyniec, także na rynku wtórnym, stanowią lokalizację o najwyższych cenach mieszkań, odpowiednio: 7 921 zł i 7 852 zł.

Ceny mieszkań na Starym Mieście cechuje także najwyższą rozbieżność pomiędzy rynkiem pierwotnym, a wtórnym wynoszącą 1 989 zł.

Wykres 8. Porównanie średnich cen mieszkań w Krakowie na rynku wtórnym i pierwotnym w 2012 r. (w zł)

Źródło: *Krakowski Rynek Nieruchomości 2011 r. i Krakowski Rynek Nieruchomości 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

Tabela 13. Rozkład oraz ceny oferowanych mieszkań na rynku pierwotnym i wtórnym w poszczególnych dzielnicach Krakowa w 2012 r.

Dzielnica:	Rynek Pierwotny				Rynek Wtórny			
	Rozkład podaży ofert	Ceny mieszkań (w zł)		Zmiana cen	Rozkład podaży ofert	Ceny mieszkań (w zł)		Zmiana cen
	2012	2011	2012	2012/2011	2012	2011	2012	2012/2011
Stare Miasto I	5,40%	12 200	9 890	-18,93%	6,90%	7 959	7 921	-0,48%
Zwierzyniec VII	1,25%	9 230	8 765	-5,04%	2,90%	8 259	7 852	-4,93%

Grzegórzki II	8,73%	8 310	7 605	-8,48%	4,50%	7 148	7 316	2,35%
Krowodrza V	2,33%	8 270	7 630	-7,74%	6,00%	7 766	7 707	-0,76%
Bronowice VII	4,73%	7 790	6 760	-13,22%	3,40%	7 864	7 388	-6,05%
Mistrzejowice XV	2,13%	6 750	6 450	-4,44%	5,80%	6 214	5 890	-5,21%
Dębniki VIII	10,50%	6 650	6 190	-6,92%	10,00%	6 974	6 915	-0,85%
Prądnik Biały IV	11,67%	6 591	6 510	-1,23%	13,00%	7 005	6 881	-1,77%
Prądnik Czerwony III	9,47%	6 570	6 445	-1,90%	7,00%	6 855	6 518	-4,92%
Podgórze XIII	11,02%	6 533	6 290	-3,72%	7,00%	6 277	6 013	-4,21%
Czyżyny XIV	10,64%	6 110	5 955	-2,54%	3,60%	6 177	6 258	1,31%
Podgórze Duchackie XI	9,47%	6 000	6 075	1,25%	7,40%	5 662	5 621	-0,72%
Łągowiki-Borek Fałęcki IX	1,30%	5 690	5 665	-0,44%	1,60%	6 560	6 374	-2,84%
Bieżanów-Prokocim XII	7,64%	5 580	5 225	-6,36%	8,00%	5 749	5 714	-0,61%
Bieżczyce XVI	1,18%	5 480	5 390	-1,64%	3,20%	6 038	5 917	-2,00%
Swoszowice X	0,71%	5 200	4 595	-11,63%	1,80%	5 889	5 811	-1,32%
Wzgórze Krzesławickie XVII	0,63%	4 710	4 655	-1,17%	0,70%	5 766	5 667	-1,72%
Nowa Huta XVIII	1,20%	b.d.	5 735	b.d.	6,30%	5 748	5 541	-3,60%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Krakowski Rynek Nieruchomości 2011 r.*, *Krakowski Rynek Nieruchomości 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

Największy udział w podaży ofert na rynku pierwotnym (ponad 10%) mają dzielnice: Prądnik Biały, Podgórze, Czyżyny i Dębniki. Najmniej nowych mieszkań jest oferowanych w Swoszowicach (0,71%) i Wzgórzach Krzesławickich (0,63%). Prądnik Biały i Dębniki, także na rynku wtórnym, charakteryzuje najwyższa podaż ofert, odpowiednio: 13% i 10%. Najmniej ofert, podobnie jak na rynku wtórnym, obejmowało nieruchomości zlokalizowane na Wzgórzach Krzesławickich (0,70%).

Polityki Miasta związane z mieszkalnictwem

Zarząd Budynków Komunalnych (ZBK) administruje zasobem mieszkaniowym Gminy Miejskiej Kraków. Zadaniem powierzonym ZBK jest utrzymanie zasobów GMK w stanie zadowalającym oraz pomoc mieszkańcom. ZBK odpowiada również za realizację wskazanych zadań inwestycyjnych i remontowych finansowanych lub współfinansowanych ze środków gminnych, rozliczanie udziału GMK w kosztach utrzymania nieruchomości oraz udzielanie obniżek czynszu w lokalach mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków zarządzanych przez ZBK.

W 2012 roku ZBK zarządził ogółem 769 budynkami, z czego 593 należącymi do GMK lub Skarbu Państwa oraz 85 budynkami, w których GMK była współwłaścicielem.

Celem strategicznym polityki mieszkaniowej Gminy Miejskiej Kraków jest zapewnienie jej mieszkańcom adekwatnych do potrzeb warunków mieszkaniowych o jak najwyższym standardzie.

W ramach pomocy mieszkaniowej wykorzystywany jest zasób mieszkaniowy GMK oraz zasób tymczasowych pomieszczeń.

Tabela 14. Struktura zasobu mieszkaniowego Gminy Miejskiej Kraków w latach 2010-2012

	2010	2011	2012
Lokale w ramach mieszkaniowego zasobu GMK ogółem, w tym:	20 644	19 563	18 738
- lokale mieszkalne w budynkach w zarządzie ZBK, z tego:	3 054	3 126	3 126
- w budynkach stanowiących własność GMK	3 050	3 119	3 106
- w budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem GMK	4	7	20
- lokale mieszkalne w budynkach poza zarządkiem ZBK, z tego:	17 590	16 437	15 612
- w budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem GMK w zarządkiem wspólnot	17 324	16 178	15 367
- pozostające w zarządkiem placówek oświatowych	175	166	156
- pozostające w zarządkiem miejskich szpitali specjalistycznych	26	28	28
- stanowiące własność jednoosobowych spółek z udziałem GMK	65	65	61

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W ostatnich trzech latach widoczny był spadek liczby lokali mieszkaniowych znajdujących się w ramach zasobu Gminy Miejskiej Kraków. Na koniec 2012 r. zasób ten wynosił 18 738 mieszkań. Głównym powodem tego stanu rzeczy jest wykup lokali przez dotychczasowych najemców. Mimo spadku zasobu mieszkaniowego, rośnie udział lokali socjalnych. W latach 2010-2012 ich udział w zasobie mieszkaniowym GMK systematycznie wzrastał wynosząc kolejno 4,6% w 2010 r., 5,75% w 2011 r. i 6,70% w 2012 r. (1 256 lokali wynajmowanych za czynsz socjalny).

W 2013 r. wybudowano bloki przy ul. Działkowej, których koszt wyniósł 11 mln zł. Była to druga co do wielkości tego typu inwestycja w Krakowie. Największa powstała w 2008 r. na osiedlu Ruczaj, gdzie na ul. Magnolii wybudowano 10 budynków komunalnych.

Tabela 15. Lokale wynajmowane za czynsz socjalny w ramach mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków w latach 2010-2012

	2010	2011	2012
Mieszkaniowy zasób GMK	20 644	19 563	18 738
Lokale wynajmowane za czynsz socjalny	941	1 125	1 256

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Uwzględniając racjonalne gospodarowanie zasobami mieszkaniowymi Gminy Miejskiej Kraków, brak wystarczającej liczby lokali, a także znacznie ograniczone środki finansowe na ten cel, Gmina Miejska Kraków podejmuje następujące działania⁵⁴:

- aktywnie uczestniczy w procesach eksmisyjnych w zakresie badania zasadności przyznawania lokali socjalnych osobom eksmitywanym,
- zawiera z wierzycielami wyroków eksmisyjnych porozumienia w zakresie remontów,

⁵⁴ *Raport o Stanie Miasta 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

- wskazuje lokale socjalne do remontu na koszt osoby eksmitowanej, w sytuacji złożenia takiego wniosku przez osobę uprawnioną i akceptacji Wydziału Mieszkalnictwa UMK,
- wykorzystuje duże lokale socjalne na realizację kilku wyroków eksmisyjnych,
- zawiera ugody z właścicielami nieruchomości.

Fakultatywna pomoc mieszkaniowa jest skierowana do mieszkańców, którzy pomimo swoich starań nie są w stanie sami zapewnić sobie odpowiednich warunków mieszkaniowych. Pomoc dotyczyła w szczególności osób, które⁵⁵:

- zamieszkiwały w budynkach własności prywatnej na podstawie tzw. przydziałów, w sytuacji, kiedy lokal nie spełniał warunków, aby w nim mieszkać na stałe,
- zamieszkiwały w budynkach własności prywatnej na podstawie tzw. przydziałów, w sytuacji utraty tytułu prawnego,
- były wychowankami domów dziecka oraz rodzin zastępczych,
- zamieszkiwały w lokalach nadmiernie zaludnionych,
- zostały pozbawione możliwości dalszego zamieszkiwania w dotychczasowych lokalach oraz bezdomnych.

Jak pokazuje tabela poniżej, w latach 2010-2012 widoczny był wzrost liczby i kwot przyznanych dotacji i zasiłków celowych.

Tabela 16. Dodatki i zasiłki mieszkaniowe w latach 2010-2012

	2010	2011	2012
Liczba wypłaconych dodatków	83 908	74 517	88 452
Kwota wypłaconych dodatków (w tys. zł)	17 174	16 342	20 963
Średnia wysokość dodatku	205	219	237
Liczba wypłaconych zasiłków celowych z przeznaczeniem na wydatki mieszkaniowe	10 908	15 416	19 059
Kwota wypłaconych zasiłków celowych z przeznaczeniem na wydatki mieszkaniowe (w tys. zł)	1 186	1 786	2 177 862
Średnia wartość zasiłku celowego	109	116	114

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2012, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Podstawowym programem dotyczącym polityki miejskiej w zakresie mieszkalnictwa jest *Polityka mieszkaniowa Gminy Miejskiej Kraków*, określająca cele i priorytety działań, takie jak⁵⁶:

- Cel strategiczny I – Zapewnienie mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków adekwatnych do potrzeb warunków mieszkaniowych o jak najwyższym standardzie.

Cel ten określa działania w zakresie kształtowania polityki przestrzennej, administracyjnej i infrastrukturalnej sprzyjającej rozwojowi mieszkalnictwa w Krakowie.

⁵⁵ Raport o Stanie Miasta 2012 r., Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

⁵⁶ Polityka mieszkaniowa Gminy Miejskiej Kraków, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

- Cel strategiczny II – Zapewnienie pomocy mieszkaniowej mieszkańcom Krakowa w ramach zasobu mieszkaniowego Gminy Miejskiej Kraków oraz zasobu tymczasowych pomieszczeń.

Kolejnym programem jest *Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Miejskiej Kraków oraz zasobem tymczasowych pomieszczeń na lata 2012-2017*. Przewiduje on działania służące realizacji polityki mieszkaniowej w zakresie II Celu Strategicznego, czyli:

1. Powiększanie zasobu mieszkaniowego i zasobu tymczasowych pomieszczeń.
2. Utrzymanie zasobu mieszkaniowego i zasobu tymczasowych pomieszczeń na dobrym poziomie technicznym.
3. Zaspokajanie przez Gminę niezbędnych potrzeb mieszkaniowych.
4. Zaprzestanie zmniejszania zasobu.
5. Urynkowienie wysokości stawek czynszowych w zasobie i stosowanie systemu obniżek czynszowych w zależności od osiągniętych dochodów.
6. Reprezentowanie Gminy we wspólnotach mieszkaniowych z jej udziałem.
7. Zarządzanie zasobem mieszkaniowym i zasobem tymczasowych pomieszczeń.

Prognozy zawarte w Programie pokazują, iż przewiduje się spadek liczby lokali wchodzących w skład zasobu GMK ogółem, przy jednoczesnym wzroście udziału lokali socjalnych oraz rosnącej liczbie tymczasowych pomieszczeń. Na chwilę obecną większość lokali jest w średnim (56%) oraz dobrym (32%) stanie technicznym.⁵⁷

W 2011 r. dochody Gminy Miejskiej Kraków z tytułu gospodarki mieszkaniowej wzrosły o 3,9%, przy jednoczesnym spadku wydatków o 9,5% w stosunku do roku 2010.

Tabela 17. Dochody i wydatki budżetu Miasta z tytułu mieszkalnictwa, lata 2010-2011 (w tys. zł)

	2010	2011
Dochody ogółem (dział 700 Gospodarka mieszkaniowa), z tego:	315 782,10	328 284,50
- dochody bieżące	226 089,80	238 628,30
- dochody majątkowe	89 692,30	89 658,20
Wydatki ogółem, z tego:	209 964,90	190 088,40
- dział 700 Gospodarka mieszkaniowa, w tym:	188 993,40	167 940,90
- wydatki związane z lokalami mieszkalnymi	114 322,50	109 005,80
- program pozyskiwania mieszkań, z tego:	9 810,00	2 052,40
- pozyskiwanie lokali mieszkalnych	9 645,30	1 962,50
- realizacja budownictwa mieszkaniowego przy udziale partnera prywatnego	164,70	89,90
- zadania realizowane w trybie Lokalnych Inicjatyw Inwestycyjnych (dział 900 Gospodarka komunalna i ochrona środowiskowa)	2 011,50	3 434,50

⁵⁷ *Wieloletni Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym Gminy Miejskiej Kraków oraz zasobem tymczasowych pomieszczeń na lata 2012-2017*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

- dodatki oraz zasiłki mieszkaniowe	18 960,00	18 713,00

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2011 r., Urząd Miasta Krakowa.

Typologia istniejących terenów zabudowy mieszkaniowej

Najstarsza zabudowa – sprzed 1945 roku, znajduje się w strefie śródmiejskiej. Strefa ta obejmuje zabytkowe, objęte ochroną zespoły Starego Miasta, Kazimierza, Stradomia, Starego Podgórza oraz przedwojenne osiedla o niskiej intensywności zabudowy, jak: Salwator, osiedle Oficerskie, Cichy Kącik. Zabudowa ta wymaga w znacznym stopniu działań modernizacyjnych i remontowych, wymiany sieci uzbrojenia oraz urządzenia i dozielenienia wewnątrz blokowych. Na obszarze tym występuje wystarczająca ilość usług o charakterze lokalnym i ponadlokalnym.

Zespoły zabudowy z lat 50. to przede wszystkim zespoły mieszkaniowe „starej” Nowej Huty, objęte ochroną konserwatorską. Budynki te charakteryzują się najwyższym, z całej powojennej zabudowy, standardem wykonania oraz bogatym wyposażeniem w usługi podstawowe, obiekty infrastruktury społecznej, zieleni i tereny zabaw dla dzieci. Są tutaj zlokalizowane także usługi o charakterze ponadlokalnym: kino, teatr, centrum kultury, obiekty administracji publicznej. Na terenie tym występuje natomiast niedobór miejsc parkingowych. Budynki oraz wnętrza blokowe wymagają zabiegów rewitalizacyjnych.

W obszarach zabudowy najstarszej i z lat 50. zlokalizowanych jest wiele terenów objętych lub przewidzianych do objęcia programem rewitalizacji: Kazimierz, Stare Podgórze, Zabłocie, Bonarka, Liban, Białe Morza – rejon Sanktuarium Bożego Miłosierdzia, „stara” Nowa Huta, Branice oraz główny układ obszarów zdegradowanych: centrum Krakowa, centrum Nowej Huty – obszar pomiędzy skarpą i al. Jana Pawła II, centra uzupełniające – Mydlniki, Zesławice, Mogiła, Swoszowice, Tynec, tereny objęte projektem „Nowa Huta Przyszłości”, Płaszów.

Zespoły zabudowy z lat 1960-1980. Zabudowa osiedli zrealizowanych w tym okresie reprezentuje najniższy standard z wszystkich osiedli zrealizowanych po wojnie – zarówno pod względem jakości wykonania, metrażu mieszkań oraz wyposażenia w usługi. Na terenach tych występują największe ilości rezerw terenowych pod usługi publiczne, jednakże w znacznej części stanowiące własność prywatną. Z okresu tego pochodzi ponad połowa ogólnej liczby mieszkań. Zespoły te wymagają przeprowadzenia działań „humanizacyjnych” dla poprawy jakości życia mieszkańców.

Zabudowa z końca lat 80., 90. i do chwili obecnej. W okresie tym powstała zabudowa mieszkaniowa rozrzucona w różnych punktach miasta, często w charakterze zabudowy uzupełniającej na istniejących osiedlach wielorodzinnych lub budynków plombowych w zabudowie śródmiejskiej. Realizacje z tego okresu posiadają wyższy standard wykonania oraz metrażu, natomiast wykazują braki w wyposażeniu w otoczeniu – zieleni, usług lokalnych.

Obszary objęte rehabilitacją zabudowy blokowej (wg Strategii Rozwoju Krakowa) to: Azory, Prądnik Czerwony, Zesławice, Olsza, Olsza II, Czyżyny, Bieńczyce, Dąbie, Ludwinów, Wola Duchacka, nieużytki oraz rehabilitacją zabudowy osiedlowej: Czterdziestówki, Armii Krajowej/Mydlnicka. Z kolei wynik przeprowadzonych badań w ramach prac nad dokumentem „Wielokryterialnej Analizy Dziewiętnastu Osiedli Zabudowy Blokowej Położonych na terenie Gminy Miejskiej Kraków” wykazał, iż osiedlami o najwyższym stopniu degradacji, które powinny zostać poddane rehabilitacji zabudowy w pierwszej

kolejności są osiedla: Olsza II, Azory, Ugorek, Wzgórza Krzesławickie, Ruczaj, Podwawelskie, Złotej Jesieni, Wola Duchacka oraz Kurdwanów.⁵⁸

Zespoły zabudowy jednorodzinnej. Interesujący wyraz architektoniczno-urbanistyczny cechuje międzywojenne osiedla jednorodzinne. Zespoły współczesnej zabudowy jednorodzinnej, pochodzące w znacznej części z okresu ostatnich dwudziestu lat, powstały na włączonych do miasta terenach rolnych. Obszary te charakteryzuje bardzo niska intensywność wykorzystania terenu i praktycznie brak terenów publicznych.⁵⁹

4.4.2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W DZIEDZINIE USŁUG I MIESZKALNICTWA

Zaobserwowanymi tendencjami w zakresie mieszkalnictwa były:

- Spadek cen mieszkań w 2012 r. w porównaniu z latami poprzedzającymi zarówno na rynku wtórnym jak i na rynku pierwotnym.
- Najdroższą lokalizacją pozostaje Stare Miasto.
- W ostatnich latach widoczny był trend wzrostowy liczby mieszkań i powierzchni użytkowej przypadającej na 1 mieszkanie.
- Spadły ceny wynajmu mieszkań.
- Wzrosły dochody budżetu Miasta z tytułu Gospodarki mieszkaniowej, przy jednoczesnym spadku wydatków.
- Największy udział w ofertach sprzedaży mieszkań miały mieszkania zlokalizowane na terenie Prądnika Białego.

4.4.3. PRZEMYSŁ, TERENY POPRZEMYSŁOWE, POWOJSKOWE I POKOLEJOWE

Obszary przemysłowe to głównie duże, ekstensywnie użytkowane tereny przemysłowe i magazynowe, zlokalizowane przede wszystkim we wschodniej części miasta. Do głównych zespołów terenów poprzemysłowych, pokolejowych i powojskowych należą m.in.: teren kombinatu hutniczego, zespoły przemysłowe Bonarka, Zabłocie, Płaszów, Łągiwniki, Łęg, Czyżyny oraz Grzegórzki. W znacznej części są to obszary zdegradowane, wymagające działań naprawczych, choć w wielu miejscach zaobserwować można inicjatywy służące rewaloryzacji tych obszarów, np. adaptację obiektów fabrycznych na potrzeby kultury i mieszkalnictwa (lofty).

4.4.4. TERENY OTWARTE I ZIELONE

Analizę stanu istniejącego terenów otwartych i zielonych miasta zawarto w rozdziale dotyczącym ochrony środowiska.

4.4.5. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Układ komunikacyjny i transportowy

Kraków posiada sieć drogowo-uliczną o strukturze mieszanej, z przewagą elementów promienistoobwodnicowych. Wokół centrum, zgodnie z rozwojem historycznym, wytworzyły się pierścienie lub ich elementy spinające promienisty układ drogowy. Obwodnice I i II mają cechy kompletnego obwodu, natomiast obwodnice III i IV składają się obecnie z fragmentów sieci.

⁵⁸ *Wielokryterialna Analiza Dziewiętnastu Osiedli Zabudowy Blokowej Położonych na terenie Gminy Miejskiej Kraków*, Instytut Rozwoju Miast, 2011 r.

⁵⁹ *Miejski Program Rewitalizacji*, Urząd Miasta Krakowa, 2008 r.

Długość dróg krajowych na terenie miasta wynosi 37,55 km, dróg wojewódzkich 25,2 km oraz dróg powiatowych 250,2 km. Drogowy układ obsługujący wydłużył się zaś o około 12 km w ostatnich trzech latach.

Tabela 18. Infrastruktura drogowa w Krakowie w latach 2010-2012

	2010	2011	2012
Układ podstawowy, z tego:	312,2	312,2	312,9
drogi krajowe	38,6	38,6	37,55
drogi wojewódzkie	25,2	25,2	25,2
drogi powiatowe	248,4	248,4	250,2
Układ obsługujący, z tego:	1 071,70	1 074,70	1 083,79
drogi gminne	787,8	790,3	789,1
drogi wewnętrzne	283,9	284,4	281,1
Obiekty: mosty, estakady, wiadukty, tunele	164	170	169
Kładki dla pieszych	37	37	36
Przejścia podziemne	22	22	22

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Drogi krajowe przebiegające przez Gminę Miejską Kraków to:

- autostrada A4 relacji granica państwa/Jędrzychowice – Kraków,
- droga krajowa nr 4 relacji granica państwa/Jędrzychowice – Kraków – Korczowa/granica państwa,
- droga krajowa nr 7 relacji Żukowo – Kraków – Chyżne/granica państwa,
- droga krajowa nr 44 relacji Gliwice – Kraków,
- droga krajowa nr 75 relacji Kraków Branice – Muszynka/granica państwa,
- droga krajowa nr 79 relacji Warszawa – Kraków – Bytom,
- droga krajowa nr 94 relacji Krzywa – Kraków Balice.

Gęstość sieci dróg publicznych w Krakowie wynosi 3,37 km/km², natomiast długość dróg publicznych przypadająca na 1 000 mieszkańców wynosi 1,45 km. Sieć drogowa w Krakowie jest zdekapitalizowana (poziom dekapitalizacji wyraża się relacją długości dróg wymagających remontu do całkowitej ich długości), a jej stopień dekapitalizacji wciąż rośnie. Dekapitalizacja układu podstawowego od 2010 r. do 2012 r. wzrosła o 2% i wynosi 72%, zaś poziom dekapitalizacji układu obsługującego wzrósł w tym okresie o 2% i wyniósł w 2012 r. 96%⁶⁰.

Do głównych projektów inwestycyjnych na terenie Krakowa, w zakresie komunikacji drogowej i publicznej, które udało się zrealizować od 2008 r. lub są obecnie realizowane możemy zaliczyć⁶¹:

⁶⁰ *Raport o Stanie Miasta 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

⁶¹ *Raport z realizacji programów rewitalizacji w Krakowie (stan na 31 grudnia 2012 r.)*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

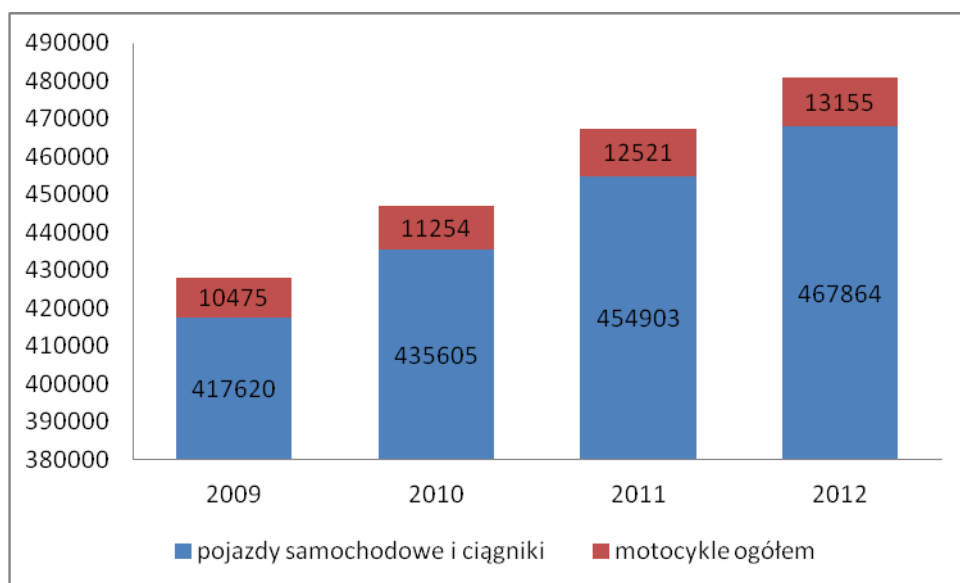
- Zintegrowany transport publiczny w aglomeracji krakowskiej, etap I – koszt 268 mln zł (zrealizowany).
- Budowę układu komunikacyjnego na terenie Krakowskiego Centrum Komunikacyjnego (strona zachodnia wraz z tunelem drogowym W-Z) – koszt 63 mln zł (zrealizowany).
- Przebudowa ul. Długiej wraz z torowiskiem i skrzyżowaniem z ul. Basztową, przebudowa torowiska tramwajowego w al. Słowackiego na odcinku od ul. Długiej do ul. Kamiennej jako element II etapu projektu MPK pt. „Zintegrowany transport publiczny w aglomeracji krakowskiej” – koszt 20 mln zł (zrealizowany).
- Przebudowa al. 29 Listopada z budową wydzielonych pasów dla komunikacji zbiorowej – koszt 26,7 mln zł (zrealizowany).
- Sterowanie ruchem dla Krakowskiego Szybkiego Tramwaju – koszt 46,2 mln zł.
- Przebudowa ul. Konopnickiej – koszt około 13,6 mln zł (zrealizowany).
- Budowa ul. Kuklińskiego, realizowana w ramach budowy linii KST (Rondo Grzegórzeckie – Most Kotlarski – Klimeckiego – ul. Lipska) – koszt całości projektu 118,6 mln zł.
- Rozbudowa ul. Surzeckiego – Botewa – koszt 90 mln zł.
- Przebudowa węzła rozjazdów ul. Dietla – ul. Starowiślna wraz z linią tramwajową na odcinkach: ul. Sebastiana – ul. Blich oraz węzeł – koszt 34,7 mln zł (zrealizowany).
- Przebudowa ciągu tramwajowo-autobusowego w ulicach Monte Cassino – Kapelanka – Brożka – koszt 25,3 mln zł (zrealizowany).
- Przebudowa ul. Klasztornej I etap odcinek od al. Jana Pawła II do ul. Żaglowej – koszt 648 tys. euro (zrealizowany).
- Budowa nowego odcinka ul. Księcia Józefa (obejście Przegorzał) – koszt 19,9 mln zł (zrealizowany).
- Budowa estakady w ciągu ulic Nowohuckiej i Powstańców Wielkopolskich – koszt 43,5 mln zł (zrealizowany).
- Budowa tunelu pod rondem Ofiar Katynia w Krakowie – koszt 26,4 mln zł (zrealizowany).
- Przebudowa ciągu ulic Dominikańskiej i Franciszkańskiej wraz z torowiskiem tramwajowym – koszt 22 mln zł (zrealizowany).
- Rozbudowa ul. Surzyckiego – ul. Botewa oraz budowa ul. Śliwiaka (przedłużenie ul. Botewa do Drogi Ekspresowej S7).
- Budowa kładki pieszo-rowerowej przez Wisłę „Kazimierz-Podgórze” na odcinku pomiędzy mostami Piłsudskiego i Powstańców Śląskich – koszt 38,9 mln zł (zrealizowany).
- Remont ul. św. Tomasza – koszt 3,1 mln zł (zrealizowany).
- Przebudowa ul. Konopnickiej z budową wydzielonych pasów dla komunikacji zbiorowej – koszt 13,5 mln zł (zrealizowany).
- Budowa linii tramwajowej KST N-S etap IIA: rondo Grzegórzeckie – Most Kotlarski – ul. Klimeckiego – ul. Lipska wraz z przebudową pasa drogowego i budową ul. Kuklińskiego – koszt 118,6 mln zł (zrealizowany).
- Rozbudowa ul. Surzyckiego – ul. Botewa oraz budowa ul. Śliwiaka (przedłużenie ul. Botewa do Drogi Ekspresowej S7) – koszt 90,2 mln zł (zrealizowany).
- Budowa przedłużenia ul. Meissnera w Krakowie – w trakcie realizacji.

- Przebudowa ul. Kocmyrzowskiej – w trakcie realizacji.
- Przebudowa skrzyżowania ulic Bulwarowa – Cienista – Kocmyrzowska – w trakcie realizacji.
- Budowa Drogi Ekspresowej S7 (odcinek wschodniej obwodnicy Krakowa w ciągu drogi ekspresowej S7) – w trakcie realizacji.
- Budowa linii tramwajowej łączącej ul. Brożka oraz Kampus UJ wraz z systemem sterowania ruchem i nadzoru – koszt 182,9 mln zł – w trakcie realizacji.

Choć Miasto poczyniło w ostatnich latach liczne nakłady inwestycyjne na poprawę infrastruktury komunikacyjnej, to przy rosnącym obciążeniu ruchem kołowym, są one niewystarczające i jak pokazują przeprowadzone badania terenowe i społeczne, wciąż nie brakuje obszarów o znacznych niedoborach w tym zakresie.

Liczba zarejestrowanych pojazdów w Krakowie systematycznie rośnie. W 2012 r. wyniosła 48 101, z czego liczba samych samochodów osobowych wynosiła 381 589, co oznacza, że jeden samochód osobowy przypadał średnio na 1,99 mieszkańca⁶². Rosnąca liczba użytkowanych samochodów oznacza wzmożony ruch drogowy, a co za tym idzie, konieczność zapewnienia drożności, bezpieczeństwa i stanu jakościowego szlaków komunikacyjnych, poprzez ich rozbudowę i modernizację.

Wykres 9. Liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych, ciągników i motocykli na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2009-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Wskaźniki bezpieczeństwa na drogach w 2011 r. pogorszyły się w stosunku do 2010 r. Ilość wypadków śmiertelnych na 100 wypadków wyniosła 3,28.

Tabela 19. Wskaźniki wypadkowości dla Gminy Miejskiej Kraków w latach 2009-2012

	2009	2010	2011	2012
Wypadki śmiertelne na 100 wypadków	3,74	1,83	3,28	2,33

⁶² Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wypadki śmiertelne na 1 000 mieszkańców	1,72	1,59	1,61	1,53

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W 2012 roku miały miejsce 8 732 zdarzenia drogowe (kolizje + wypadki), co oznacza spadek w porównaniu z 2011 r. o 15,6% i jest to najniższy wskaźnik od dwudziestu lat. Liczba śmiertelnych ofiar wypadków drogowych wynosiła 27 osób i w stosunku do roku poprzedniego spadła o 22,5%⁶³, ranne na skutek zdarzeń drogowych były 1 323 osoby.

System parkowania

Po dużej inwestycji zakończonej w 2009 r. (budowa dwukondygnacyjnego parkingu podziemnego Plac na Groblach) w latach 2009-2012 nieznacznie w stosunku do potrzeb zmieniła się liczba miejsc parkingowych. Liczba miejsc przyulicznych wzrosła zaledwie o 27, natomiast większy wzrost, o 605 miejsc, zanotowano w zakresie wydzielonych miejsc parkingowych (z tego 196 przypada na nowo wybudowany parking typu „Park&Ride” przy pętli „Czerwone Maki”). Łączna liczba miejsc parkingowych wynosiła 173 912.

Tabela 20. Miejsca parkingowe w Krakowie w latach 2009-2012

	2009	2010	2011	2012
Miejsca parkingowe ogółem	173 280	173 607	173 631	173 912
Wydzielone	30 000	30 327	30 351	30 605
Przyuliczne	143 280	143 280	143 280	143 307

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Częstym powodem braku inwestycji w zakresie tworzenia miejsc parkingowych jest brak odpowiedniego miejsca w przestrzeni publicznej oraz konieczność wypośrodkowania potrzeb ruchu pieszego z potrzebami ruchu kołowego, przy modernizacji szlaków komunikacyjnych, zwłaszcza w dzielnicach turystycznych w centrum miasta.

W dniu 6 lipca 2011 roku Rada Miasta Krakowa podjęła Uchwałę Nr XXI/229/11 w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, ustalenia opłat za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych w strefie płatnego parkowania, wprowadzenia opłaty abonamentowej dla niektórych użytkowników dróg oraz sposobu pobierania tych opłat. Strefa płatnego parkowania została ustalona na obszarze charakteryzującym się znacznym deficytem miejsc postojowych i dzieli się na podstrefy: P1, P2, P3. Opłata za parkowanie pobierana jest w dni robocze od poniedziałku do piątku, w godz. 10.00 – 20.00 za pomocą środków pieniężnych uiszczanych w parkomacie, poprzez wykupienie abonamentu postojowego oraz za pomocą innych elektronicznych form płatności (telefony komórkowe, Krakowska Karta Miejska). Abonament postojowy typu „P1, P2, P3” stanowi dowód wniesienia opłaty tylko i wyłącznie w danej podstrefie⁶⁴. Na mocy podjętej w dniu 24 kwietnia 2013 roku Uchwały Rady Miasta Krakowa Nr LXXII/1051/13, z dniem 1 lutego 2014 roku obszar obowiązywania SPP powiększy się o Stare Podgórze, Grzegórzki, Zwierzyniec, Krowodrzę i osiedle Oficerskie.⁶⁵

Miejska komunikacja publiczna

Zarząd nad komunikacją miejską piastuje Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie, natomiast usługi transportowe świadczą: MPK – Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne (94%

⁶³ *Raport o Stanie Miasta 2011 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

⁶⁴ *Raport o Stanie Miasta 2011 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

⁶⁵ <http://zikit.krakow.pl/strefa-płatnego-parkowania>, na dzień 20.11.2013 r.

usług przewozowych komunikacją autobusową i 100% komunikacją tramwajową) oraz przewoźnik prywatny – firma Mobilis Sp. z o.o. (6% usług komunikacji autobusowej). Przewozy wykonywane są na terenie Krakowa oraz 15 gmin aglomeracji krakowskiej (Czernichów, Iwanowice, Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Mogilany, Niepołomice, Skała, Skawina, Słomniki, Świątyni Górne, Wieliczka, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki) w ramach zawartych porozumień międzygminnych. Ponadto na terenie aglomeracji funkcjonują nieduże firmy świadczące przewozy mikrobusami.

W 2012 r. szacowana liczba pasażerów komunikacji miejskiej nie zmieniła się w porównaniu z rokiem poprzednim. Długość torowiska tramwajowego i linii autobusowych wynosiły odpowiednio 189,7 km i 2 100 km.

Tabela 21. Sieć komunikacji miejskiej Krakowa w latach 2010-2012

	2010	2011	2012
Długość torowiska tramwajowego – pojedynczy tor (w km)	182,2	186,2	189,7
Liczba linii tramwajowych	27	27	24
Długość linii tramwajowych (w km)	341	347	288,08
Liczba linii autobusowych	152	155	154
Długość linii autobusowych (w km)	2 167,8	2 169,5	
Liczba przewiezionych pasażerów (w mln os.)	336,4	346	346

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

W 2012 r. sieć komunikacji miejskiej Krakowa obsługiwała przewozy na 24 liniach tramwajowych oraz 154 liniach autobusowych. Zmiany liczby linii komunikacji miejskiej oraz ich długości są skutkiem przeprowadzonej przez Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu remarszrutyzacji.

Mobilis Sp. z o.o. to pierwszy prywatny przewoźnik świadczący usługi w komunikacji miejskiej, na podstawie kontraktu zawartego z Miastem, obejmującego obsługę dwóch linii miejskich i dwóch linii aglomeracyjnych przyśpieszonych⁶⁶. Linie te obsługuje 31 autobusów spółki. Od sierpnia 2014 r. kolejnych 13 linii autobusowych obsługiwanych będzie przez firmę Mobilis Sp. z o.o. w ramach otwarcia segmentu transportu publicznego na wolny rynek.

Główny operator przewozów komunikacji miejskiej, czyli MPK dysponuje 586 autobusami, o różnej klasie i standardzie, które obsługują pozostałe linie komunikacji miejskiej i aglomeracyjnej. Tabor tramwajowy obejmuje 412⁶⁷ składów tramwajowych. MPK jest wyłącznym operatorem przewozów siecią tramwajową w Krakowie.

System komunikacji pieszej i rowerowej

Warunki ruchu pieszych w Krakowie są bardzo zróżnicowane. W obszarze centrum, a przede wszystkim w granicach strefy ograniczonego ruchu i parkowania, ruch pieszy jest znacząco uprzywilejowany. Prowadzone remonty i modernizacje ulic śródmiejskich uwzględniają ich przystosowywanie do wyższych wymagań ruchu pieszego, co sprowadza się do odpowiedniego kształtowania przekroju poprzecznego i poszerzania chodników kosztem jezdni, fizycznego wydzielania przestrzeni przeznaczonej dla pieszych oraz wprowadzania elementów małej architektury. W pozostałych obszarach miasta warunki ruchu pieszego w głównej mierze zależą od stanu technicznego urządzeń przeznaczonych dla pieszych oraz sposobu zagospodarowania obszaru

⁶⁶ <http://www.mobilis.krakow.pl/>

⁶⁷ <http://kmmkrakow.pl/informacje-o-systemie-kmk/tabor-naszyc-operatorow.html>

wzdłuż chodników. Do głównych utrudnień w ruchu należy zaliczyć: brak dostosowania szerokości chodników do natężeń ruchu pieszego, niską jakość ich nawierzchni, występowanie przeszkód na chodnikach (w tym nieprawidłowo zaparkowane samochody). Ponadto parametry techniczno-funkcjonalne znacznej części chodników nie uwzględniają potrzeb osób niepełnosprawnych. Jedynie nowo realizowane inwestycje zmieniają ten obraz, poprzez obniżenie chodników i wprowadzenie rozwiązań ułatwiających poruszanie się osobom niepełnosprawnym, w tym osobom niedowidzącym.

W obszarach z przewagą zabudowy o charakterze mieszkaniowym warunki ruchu pieszego są w większości dobre. Wyjątek stanowią okolice bazarów i centrów handlowo-usługowych, gdzie ze względu na bardzo duże natężenie ruchu pieszych oraz w wielu przypadkach nielegalne parkowanie i handel naręczny wzdłuż chodników, ruch pieszych bywa utrudniony⁶⁸.

System rowerowy Krakowa tworzą: wydzielone drogi rowerowe (ścieżki, ciągi pieszo-rowerowe, pasy dla rowerów), ulice o uspokojonym ruchu i strefy zamieszkania, kładki pieszo-rowerowe oraz parkingi rowerowe. Programy miejskie związane z ruchem rowerowym zakładają, że docelowo system rowerowy powinien obsługiwać większość głównych celów i źródeł podróży w mieście, a udział podróży rowerem w Krakowie powinien osiągnąć 5-10% wszystkich podróży. Podstawowym utrudnieniem w rozwoju transportu rowerowego w Krakowie są „wąskie gardła” na trasach komunikacyjnych, wymuszające bardzo długie objazdy, co skutkuje wydłużonymi czasami dojazdu do celów podróży.

Długość ścieżek rowerowych wzrosła w 2012 r. o 13,2 km i łącznie wyniosła 126,8 km.⁶⁹ Wybrane ciągi piesze i rowerowe będą także funkcjonować jako tzw. „Zielone Szlaki”, wchodząc m.in. w skład europejskich korytarzy tworzonych w oparciu o sieć szlaków przyjaznych dla rowerzystów, pieszych, amatorów jazdy konnej oraz edukacyjnych tras tematycznych. Będą to m.in.⁷⁰:

- Zielony Szlak Kraków – Morawy – Wiedeń,
- Zielony Szlak Nowa Huta – Dłubnia,
- Szlak Bursztynowy Budapeszt – Kraków.

Rada Miasta Krakowa przyjęła także, na mocy Uchwały Nr CIX/1493/10 z dnia 22 września 2010 r., *Program Inwestycji – Studium Podstawowych Tras Rowerowych* zakładający inwestycje w rozbudowę infrastruktury ścieżek rowerowych w latach 2010-2015, o łącznej sumie nakładów przekraczającej 142 mln zł⁷¹.

Kraków posiada system wynajmu rowerów miejskich, tzw. KMK Bike. W systemie Krakowskiego Roweru Miejskiego działa 13 stacji (Wawel, Błonia, plac Wszystkich Świętych, ronda: Grunwaldzkie, Grzegórzeckie i Mogiłskie, Poczta Główna, Dworzec Główny, plac Inwalidów, Nowy Kleparz, Salwator, Teatr Bagatela, Politechnika Krakowska) i 100 rowerów. ZIKiT, który jest zarządcą KMK Bike, ma w planach poszerzenie infrastruktury o nowe lokalizacje i zakup dodatkowej liczby rowerów⁷². Ponadto na terenie Krakowa funkcjonuje kilka firm prywatnych oferujących wynajem rowerów.

⁶⁸ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

⁶⁹ *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

⁷⁰ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa 2013 r.

⁷¹ Załącznik do Uchwały Nr CIX/1493/10 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 września 2010 r. *Program Inwestycji – Studium Podstawowych tras rowerowych*

⁷² http://www.krakow.pl/informacje_praktyczne/1152,artykul,rowerem.html

Transport autobusowy

W Krakowie funkcjonuje jeden główny dworzec autobusowy – powstałe w 2005 roku Krakowskie Centrum Komunikacyjne. Dworzec obsługiwany jest przez spółkę Małopolskie Dworce Autobusowe SA. Dworzec obsługuje przewozy miejskie i regionalne. Posiada 32 stanowiska odjazdowe na dwóch poziomach, z niezależnymi wjazdami oraz budynek dworcowy. Dworzec Autobusowy obsługuje połączenia międzynarodowe z Paryżem, Lyonem, Londynem, Southampton, Oslo, Kopenhagą, Zurychem, Lozanną, Amsterdamem, Brukselą, Wenecją, Rzymem, Neapolem, Frankfurt, Lwowem, Wiedniem, Kijowem oraz połączenia krajowe w zasadzie ze wszystkimi większymi miastami w Polsce.⁷³

Transport kolejowy

Kraków posiada wysoce rozwiniętą sieć komunikacji kolejowej. Długość sieci kolejowej na terenie Krakowa w 2012 r. wynosiła 143 km, z czego ponad 128 km stanowiły linie zelektryfikowane. W mieście zlokalizowanych jest 7 pasażerskich stacji kolejowych (Kraków Płaszów, Kraków Główny, Kraków Bieżanów, Kraków Swoszowice, Kraków Batowice, Kraków Bonarka, Kraków Mydlniki), 9 przystanków pasażerskich, 3 stacje towarowe oraz 4 stacje pasażersko-towarowe⁷⁴.

PKP PLK SA jest spółką zarządzającą narodową siecią linii kolejowych. Do podstawowych zadań spółki należy m.in.: prowadzenie ruchu pociągów na liniach kolejowych, administrowanie liniami kolejowymi, udostępnianie linii kolejowych przewoźnikom oraz utrzymanie infrastruktury kolejowej w stanie zapewniającym bezpieczne prowadzenie ruchu kolejowego.

Inwestycje zrealizowane w infrastrukturze kolejowej w 2012 roku na terenie Gminy Miejskiej Kraków:

- Modernizacja linii nr 109 Kraków Bieżanów – Wieliczka (w ramach zadania POIiŚ 7.3-7).
- Przebudowa stacji Kraków Główny wraz z organizacją węzła przesiadkowego (w ramach zadania POIiŚ 7.3-7, Zintegrowany System Transportu zbiorowego w aglomeracji krakowskiej).
- Modernizacja przejazdu kat. „A” na linii nr 095 Kraków Mydlniki – Podłęże w ciągu ul. Blokowej, w km 16,989 – z zastosowaniem nowoczesnej nawierzchni gumowej typu STRAIL.
- Linia nr 100 Kraków Mydlniki – Gaj, tor nr 2 w km 10,050 – 12,000: remont obiektów inżynierskich, w tym mostu kolejowego na Wiśle.
- Linia nr 95 Kraków Mydlniki – Kraków Katowice: odbudowa skarp nasypu po powodzi w 2010 roku, łącznie z remontem 13 szt. obiektów inżynierskich. Przywrócenie po obu torach ruchu kolejowego pomiędzy stacją Kraków Mydlniki – Kraków Katowice.

Głównymi przewoźnikami obsługującymi ruch pasażerski są spółki PKP Intercity SA (przewozy międzyregionalne i międzynarodowe o wyższym standardzie) oraz Przewozy Regionalne Sp. z o.o. (przewozy regionalne i międzyregionalne o średnim standardzie usług).

Tabela 22. Sieć połączeń kolejowych z Krakowa pociągami PKP Intercity w 2011 r.

Kategoria pociągu	Ważniejsze połączenia bezpośrednie
Międzynarodowe pośpieszne	Praga, Wiedeń, Budapeszt, Bohumin, Ostrawa, Pardubice, Lwów, Přerov

⁷³ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

⁷⁴ *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

EC – EuroCity	Berlin, Hamburg
EIC – Ekspres InterCity	Warszawa (3), Gdynia (1), Gdańsk (1), Malbork (1), Iława (1)
EX – Ekspres	Warszawa (9), Gdynia (3), Gdańsk (3), Malbork (3), Iława (3), Zakopane (2), Słupsk (1), Kołobrzeg (1)
TLK – Twoje Linie Kolejowe	Katowice, Warszawa, Wrocław, Opole, Gdynia, Gdańsk, Poznań, Zakopane, Przemyśl, Rzeszów, Kielce, Szczecin, Kołobrzeg, Łódź, Słupsk, Częstochowa, Świnoujście, Krynica, Nowy Sącz, Lublin, Ustka, Białystok, Olsztyn, Hel, Zielona Góra

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Tabela 23. Połączenia realizowane przez firmę Przewozy Regionalne w Krakowie

Stacja	Liczba połączeń ogółem
Kraków Główny	171
Kraków Płaszów	117

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport o Stanie Miasta 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

Według danych największego krajowego przewoźnika towarowego PKP CARGO SA ilość przewozów towarowych na terenie Krakowa systematycznie rośnie. W 2011 r. przetransportowano ponad 6 mln ton.

Komunikacja lotnicza

Kraków Airport jest obiektem współużytkowanym przez lotnictwo wojskowe (8. Baza Lotnictwa Transportowego) i cywilne. Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o.o. zarządza cywilną częścią portu lotniczego. Strefa obsługiwana przez port obejmuje region Polski południowo-wschodniej, zamieszkiwany przez około 7,9 mln ludzi w promieniu do 100 km odległości od portu. Ogólna powierzchnia lotniska wynosi 310 ha, w tym w zarządzie spółki Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków-Balice im. Jana Pawła II znajduje się 27,5 ha.

W 2012 roku w krakowskim porcie zostało odprawionych 3 438 758 pasażerów, stanowi to 14% wzrost względem roku 2011. Wg danych portu lotniczego najczęstszą destynacją była Wielka Brytania – 25%, następnie Niemcy – 15% i loty wewnątrz krajowe – 13%. Natomiast najczęściej wybieranymi miastami były odpowiednio: Londyn 11%, Warszawa 8%, Frankfurt i Monachium po 6% oraz Oslo 5%. Liczba pasażerów przybyłych do Krakowa wynosiła 1,7 mln osób, zaś pasażerów opuszczających Kraków 1,74 mln. Największą część pasażerów stanowili: Polacy 44%, Brytyjczycy 16% oraz Włosi 5%. Najczęstszym motywem podróży lotniczych były wyjazdy turystyczne 67% i sprawy biznesowe lub służbowe 29%.⁷⁵

Władze portu lotniczego w Balicach zakładają 6,4% wzrost ruchu pasażerskiego w 2013 r., który wg prognoz wyniesie 3 658 680 pasażerów. W związku ze zwiększającym się popytem na usługi transportu lotniczego, MPL Kraków-Balice planuje szereg inwestycji, które mają zwiększyć przepustowość oraz jakość świadczonych usług, a także zwiększyć komfort pasażerów. Do głównych planowanych inwestycji należą⁷⁶:

- rozbudowa i przebudowa terminalu pasażerskiego,

⁷⁵ <http://www.krakowairport.pl/pl/lotnisko,c94/lotnisko,c95/lotnisko-w-pigulce,a279.html>

⁷⁶ *Prezentacja Kraków Airport – Lato 2013 r.*, [krakowairport.pl](http://www.krakowairport.pl)

- budowa wewnętrznego układu komunikacyjnego,
- budowa hotelu Hilton Garden Inn,
- modernizacja linii kolejowej z budową przystanku,
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 774,
- inwestycje „Airsid” 2013-2015: poszerzenie drogi kołowania Charlie, poszerzenie płyty postojowej samolotów przy BAT, przebudowa dróg kołowania Alfa i Golf, rozbudowa płaszczyzn postojowych w części północno wschodniej, przebudowa dróg kołowania Bravo i Fokstrot.

Ważnym aspektem jest także dobre skomunikowanie lotniska, mimo że leży 11 km od Krakowa. Podróż autobusem lub samochodem z centrum zajmuje około 40 min, natomiast szynobus kursujący na linii Kraków Airport – Kraków Główny pozwala na dotarcie w 16 min. W ciągu dnia szynobus ten wykonuje 62 przejazdy tam i z powrotem⁷⁷.

Transport wodny

Droga Wodna Górnej Wisły liczy około 280 kilometrów, zaczyna się od ujścia Przemszy do Wisły – kilometr 0+600 szlaku żeglownego i sięga do ujścia rzeki Sanny kilometr 295+200 szlaku żeglownego. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 maja 2002r. w sprawie klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych (DZ. U. z 2002 r. Nr 77 poz. 695) Drogę Wodną Górnej Wisły klasyfikujemy następująco:

- Skanalizowany odcinek przez Kaskadę Górnej Wisły, w skład której wchodzi sześć stopni wodnych: „Przewóz”, „Dąbie”, „Łączany”, „Kościuszko”, „Smolice”, „Dwory”.
- Rzeka swobodnie płynąca – od stopnia wodnego „Przewóz” do ujścia rzeki Sanny dł. 203 km, klasa drogi wodnej Ib. Warunki nawigacyjne na tym odcinku Drogi Wodnej Górnej Wisły są niestabilizowane i uprawianie żeglugi możliwe jest tylko przy podwyższonych stanach wody.

Transportowe wykorzystanie skanalizowanego odcinka Drogi Wodnej Górnej Wisły o przepustowości ponad 2 mln ton/rok przez towarową żeglugę śródlądową ogranicza się tylko do przewozów kruszywa pobieranego z koryta rzeki głównie na potrzeby Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Żegluga odbywa się na krótkich odcinkach od miejsca poboru kruszywa z dna rzeki do miejsca jego wyładunku⁷⁸.

Krakowski odcinek Wisły ma ponad 30 km i zlokalizowane są na nim 3 stopnie wodne: Kościuszko, Dąbie, Przewóz. Utrudnieniem w żegludze są małe prześwity pod mostami, zwłaszcza pod mostem Dębnickim oraz ostre zakole koryta pod Wawelem.

Infrastruktura portowa związana z wykorzystaniem krakowskiego odcinka Wisły dla ruchu towarowego ogranicza się do niewielkiego nabrzeża przeładunkowego powyżej stopnia Dąbie. Towarowy transport rzeczny w Krakowie to przede wszystkim transport kruszyw i węgla na trasie Oświęcim-Kraków do celów lokalnych. Natomiast pasażerski transport wodny dotyczy właściwie tylko ruchu turystycznego, funkcjonującego w okresie letnim. W rejonie Krakowa odbywa się także żegluga, związana z robotami regulacyjnymi i udrożnieniowymi na Wiśle⁷⁹.

⁷⁷ http://www.krakow.pl/informacje_praktyczne/1169,artykul,szynobusem.html

⁷⁸ <http://www.malopolskie.pl/Transport/Zegluga/>

⁷⁹ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

4.4.6. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W DZIEDZINIE KOMUNIKACJI

- Rośnie znaczenie portu lotniczego Kraków-Balice oraz ilość obsługiwanych przez niego lotów pasażerskich.
- Transport wodny na Wiśle jest nisko zintensyfikowany i ogranicza się do sezonowych rejsów turystycznych i sporadycznego transportu kruszywa.
- Kraków posiada rozwiniętą sieć kolejową i wystarczającą liczbę połączeń.
- Mimo licznych inwestycji drogowych, rośnie poziom dekapitalizacji dróg.
- Stopniowo rośnie liczba rejestrowanych pojazdów na terenie Krakowa, a co za tym idzie obciążenie ruchem kołowym.
- Inwestycje w zakresie tworzenia miejsc parkingowych są niewystarczające.
- Miasto prowadzi aktywną politykę w zakresie stworzenia infrastruktury rowerowej.

4.4.7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I GOSPODARKA KOMUNALNA

Zagadnienia infrastruktury technicznej obejmują kwestie dotyczące zaopatrzenia w wodę, energię, ciepłownictwa, kanalizacji, gazownictwa i telekomunikacji. W zakresie gospodarki komunalnej Miasta – gospodarki odpadami i cmentarnictwa.

Utworzona z inicjatywy władz miasta grupa kapitałowa krakowskich przedsiębiorstw komunalnych jest jednym z nielicznych tego typu związków kapitałowych w sferze polskiej gospodarki komunalnej. Jest przy tym pierwszą i jak dotąd jedyną grupą, która posiada jednocześnie status podatkowej grupy kapitałowej w rozumieniu przepisów Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Krakowski Holding Komunalny rozpoczął funkcjonowanie 1 stycznia 1997 roku⁸⁰. Skupia on takie jednostki jak: Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne SA, Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SA, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji SA oraz Agencję Rozwoju Miasta SA.

Ciepłownictwo

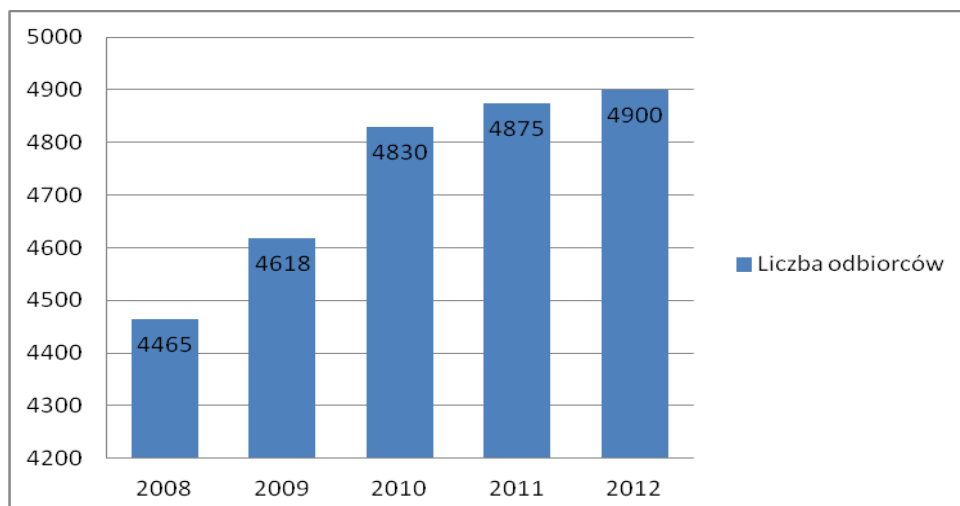
Energia ciepła pochodzi od trzech podmiotów zlokalizowanych na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego: EDF Kraków SA (74%), Elektrowni Skawina SA (24,5%) i Arcelor Mittal Poland SA (3,5%), jak również z kotłowni gazowych i olejowych należących do MPEC SA w Krakowie.

MPEC SA w Krakowie na koniec 2012 r. świadczyło usługi dostawy energii ciepłej dla ponad 4 900 odbiorców, co oznacza podtrzymanie tendencji wzrostowej z ostatnich lat. Dostarczono energię ciepłą do ponad 8 380 obiektów, o łącznej mocy równej 1 551,9 MW. Długość eksploatowanej sieci ciepłowniczej w Krakowie systematycznie wzrasta i w 2012 r. osiągnęła 788,7 km⁸¹.

⁸⁰ <http://www.khk.krakow.pl/grupa-kapitalowa/>

⁸¹ *Raport roczny 2012 r.*, Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SA w Krakowie.

Wykres 10. Liczba odbiorców energetyki ciepłej

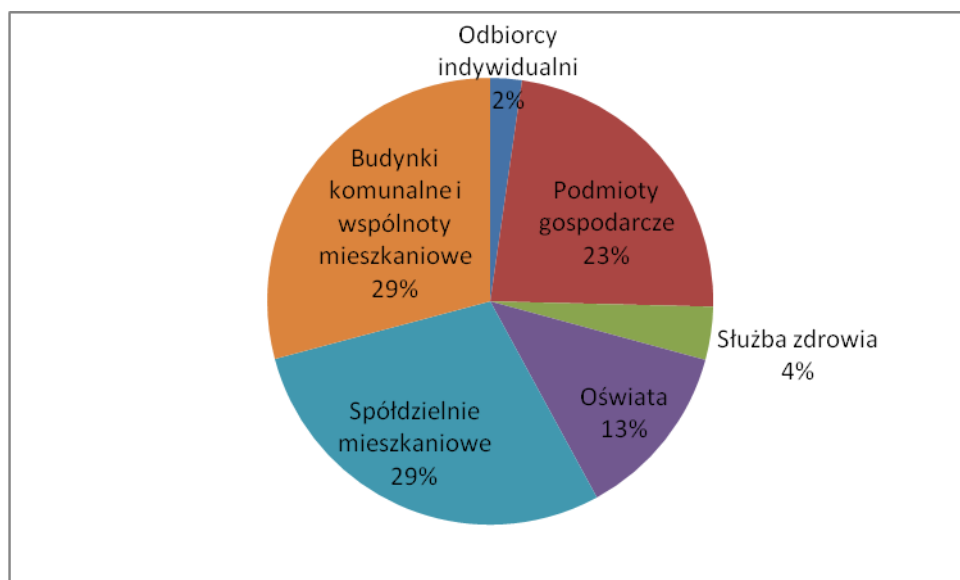

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport roczny 2012 r.*, Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Krakowie.

Według badania opinii publicznej zlecanego corocznie przez Krakowski Holding Komunalny SA, w 2012 r. usługi świadczone przez MPEC SA zostały ocenione na: 8,88 – dostarczanie ciepłej wody użytkowej i 8,78 – ogrzewanie centralne, w dziesięciostopniowej skali. Powyższe badanie wykazało, że średni koszt opłat związanych z ogrzewaniem wynosił 130,69 zł, co dawało około 4% średniego miesięcznego wynagrodzenia⁸².

Głównymi odbiorcami były budynki komunalne i wspólnoty mieszkaniowe – 29,15%, spółdzielnie mieszkaniowe – 28,78% oraz podmioty gospodarcze – 23,10%.

Wykres 11. Struktura odbiorców energii ciepłej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport roczny 2012 r.*, Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Krakowie.

⁸² *Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa – Edycja 2012*, Krakowski Holding Komunalny SA.

Wydatki eksploatacyjne MPEC SA w roku 2012 wyniosły 25,53 mln zł, zaś suma nakładów poniesionych na inwestycje, remonty, modernizacje i przyłączenia wyniosła 56,56 mln zł.⁸³

Linia ciepłownicza jest stale modernizowana co sprowadza się do wymiany istniejących sieci kanałowych i wyeksploatowanych węzłów cieplnych oraz zwiększania automatyzacji systemu przesyłowego. Wzrasta także liczba gospodarstw korzystających z dostaw ciepła na cele podgrzewania wody użytkowej. Z usługi tej korzysta obecnie co dziesiąty krakowianin, a nowe budynki otrzymują kompleksową ofertę MPEC SA w zakresie dostaw ciepła na potrzeby grzewcze i potrzeby ciepłej wody użytkowej. W 2012 r. sprzedaż MW na potrzeby podgrzania ciepłej wody użytkowej wyniosła 147,61, co oznacza wzrost o 19,03 w porównaniu z 2011 r.⁸⁴

Ważnym problemem jest koncentracja groźnych dla środowiska pieców i kotłowni opalanych paliwem stałym (głównie węglem). Około 1/3 wszystkich urządzeń tego typu występuje wewnątrz II obwodnicy, natomiast pozostałe 2/3 zlokalizowane są poza centrum oraz w rejonach zabudowy jednorodzinnej takich jak: Stare Podgórze, Łobzów, Nowa Wieś, Dębnyki, Półwsie Zwierzynieckie.⁸⁵ Obecnie proces likwidacji pieców i kotłowni opalanych paliwem stałym prowadzony jest w obiektach będących w zasobach Zarządu Budynków Komunalnych w Krakowie, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych oraz osób prywatnych. Dla realizacji programu MPEC SA, wspólnie z firmami zarządzającymi dystrybucją energii elektrycznej i gazu ziemnego, oraz władzami samorządowymi w Krakowie, kieruje specjalną ofertę dla właścicieli budynków, w których użytkowane są piece na paliwa stałe (np. węgiel, koks, drewno), oferując kompleksowe przyłącza do sieci energetyczno-ciepłowniczej na bardzo preferencyjnych warunkach⁸⁶.

Według prognoz zakłada się, że zapotrzebowanie na ciepło będzie do roku 2025 wahać się wokół poziomu równego 1 500 MW. Szacuje się bowiem, że zapotrzebowanie na energię cieplną związane z nowymi przyłączami oraz zwiększeniem dostaw wody ciepłej równoważone będą przez zmniejszenie zapotrzebowania na skutek termomodernizacji budynków, zmniejszenia powierzchni grzewczej oraz rezygnacji części klientów z dostępu do sieci ciepłowniczej⁸⁷.

Energetyka

Energia elektryczna dla miasta Krakowa pozyskiwana jest bezpośrednio z Elektrowni Skawina SA i Elektrociepłowni Kraków oraz z sieci najwyższych napięć 220/110 kV trzech stacji elektroenergetycznych: Skawina, Wanda oraz Lubocza. W niewielkich ilościach energia elektryczna uzyskiwana jest ze źródeł rozproszonych wykorzystujących energię odnawialną wody i biogazu, tj. elektrowni wodnych: Dąbie, Przewóz i Kościuszeko, składowiska odpadów Barycz (spalanie gazów wysypiskowych) oraz oczyszczalni ścieków Kujawy i Płaszów (spalanie biogazu)⁸⁸.

⁸³ *Sprawozdanie z badania zgodności planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych działających na terenie gminy z „Załoženiami do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” za rok 2012, Urząd Miasta Krakowa.*

⁸⁴ *Raport Roczny 2012 r., MPEC SA Kraków.*

⁸⁵ *Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Urząd Miasta Krakow, 2013 r.*

⁸⁶ *Raport Roczny 2012 r., MPEC SA Kraków.*

⁸⁷ *Sprawozdanie z badania zgodności planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych działających na terenie gminy z „Załoženiami do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” za rok 2012, Urząd Miasta Krakowa.*

⁸⁸ *Raport o stanie miasta 2011, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.*

W 2012 r. operator systemu energetycznego Tauron Dystrybucja SA dostarczył na obszarze Krakowa 3 128 685 MWh energii elektrycznej, a zapotrzebowanie na energię elektryczną w grupie gospodarstw domowych wzrosło w latach 2004-2011 o 21,5%, tj. o 149 055 MWh⁸⁹.

Energia elektryczna jest wytwarzana w elektrowniach głównie przy pomocy węgla kamiennego i brunatnego. Surowce te stanowią podstawowe nośniki energii, chociaż ich udział w systemie energetycznym jest systematycznie zmniejszany⁹⁰.

Mimo, że obecna infrastruktura energetyczna i przesyłowa jest wystarczająca i posiada spore rezerwy, to sporządzone prognozy zużycia energii elektrycznej pokazują, iż aby zapewnić dalsze sprawne działanie systemu konieczne będzie poniesienie nakładów inwestycyjnych w jego rozbudowę. Prognoza ta wskazuje, że do roku 2025 zapotrzebowanie na energię elektryczną wzrośnie o 41%.

Zgodnie z wytycznymi *Założeń do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe* główne zadania inwestycyjne w zakresie energetyki do 2025 roku to:

- budowa stacji 110/15 kV: Kobierzyn, Pasternik, Branice, Liszki (Balice), a w dalszej kolejności Batowice i Kurdwanów (Łagiewniki),
- budowa linii 110 kV zasilających planowane stacje 110/15 kV,
- modernizacja linii 110 kV w celu zwiększenia ich przepustowości,
- budowa sieci elektroenergetycznej w obszarach rozwojowych i strategicznych,
- rozbudowa sieci średniego i niskiego napięcia dla zapewnienia odpowiedniego do potrzeb poziomu dostaw energii elektrycznej dla nowych i dotychczasowych odbiorców,
- modernizacja sieci i urządzeń elektroenergetycznych.

Suma nakładów poniesionych w roku 2012 r. na inwestycje, modernizacje, remonty i przyłączenia wyniosła 75,4 mln zł⁹¹.

Gazownictwo

Przedsiębiorstwem odpowiedzialnym za dystrybucję gazu ziemnego na terenie Krakowa jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Tarnowie. Obecne zapotrzebowanie na gaz w okresie zimowym to 71 tys. Nm³/h. Prognoza przedstawiona w zaktualizowanych *Założeniach* zakłada, że do roku 2025 średnie godzinowe zapotrzebowanie na gaz dla terenu Krakowa w okresie zimowym (bez kombinatu hutniczego) wyniesie 77,9 tys. Nm³/h (wzrost o 10%). Wg danych Polskiej Spółki Gazownictwa roczny wolumen dystrybucji gazu ziemnego na terenie Krakowa w roku 2012 wyniósł 225 335 tys. Nm³, oznacza to niewielki wzrost w stosunku do roku 2011, kiedy zużycie wynosiło 214 718 tys. Nm³. Według wieloletnich prognoz polityki energetycznej Polski w najbliższych latach utrzyma się tendencja lekkiego wzrostu zapotrzebowania do 2025 r. Niewielkie roczne wahania zużycia wynikają z różnego przebiegu sezonów grzewczych i warunków klimatyczno-pogodowych.⁹²

⁸⁹ *Sprawozdanie z badania zgodności planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych działających na terenie gminy z „Założeniami do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” za rok 2012*, Urząd Miasta Krakowa.

⁹⁰ *Raport o stanie miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

⁹¹ *Sprawozdanie z badania zgodności planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych działających na terenie gminy z „Założeniami do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” za rok 2012*, Urząd Miasta Krakowa.

⁹² *Tamże*.

Gaz ziemny poprzez system sieci i urządzeń gazowniczych dostarczany jest dla celów komunalno-bytowych mieszkańców, dla usług i przemysłu oraz ostatnio w coraz szerszym zakresie do celów grzewczych. Na terenie miasta Krakowa występuje rozbudowana infrastruktura gazownicza:

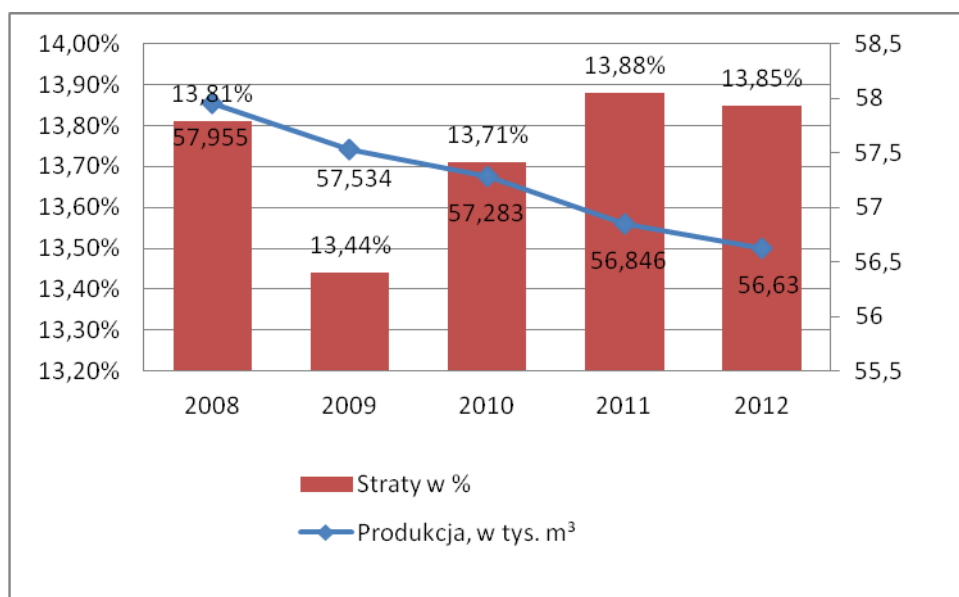
- gazociągi wysokiego ciśnienia (powyżej 1,6 MPa),
- gazociągi podwyższonego średniego ciśnienia (powyżej 0,5 MPa do 1,6 MPa włącznie),
- stacje redukcyjno-pomiarowe I stopnia,
- gazociągi średniego ciśnienia (powyżej 10 kPa do 0,5 MPa włącznie),
- stacje redukcyjno-pomiarowe II stopnia,
- gazociągi niskiego ciśnienia (do 10 kPa włącznie).

W chwili obecnej eksploatowana na terenie miasta sieć gazowa jest w dobrym stanie technicznym. Odcinki sieci o bardzo długim okresie użytkowania są systematycznie wymieniane na nowe, wykonane z rur polietylenowych – co gwarantuje ich bezpieczną i długoletnią eksploatację⁹³.

Zaopatrzenie w wodę

Produkcja wody z roku za rok jest coraz mniejsza i w 2012 r. osiągnęła poziom 56,63 tys. m³. Mimo licznych inwestycji w zakresie poprawy jakości i kontroli sieci wodociągowej poziom strat wody, choć nieznacznie, to jednak wzrósł od 2009 roku i wciąż oscyluje w zakresie 13%-14%.

Wykres 12. Produkcja i straty wody w latach 2008-2012

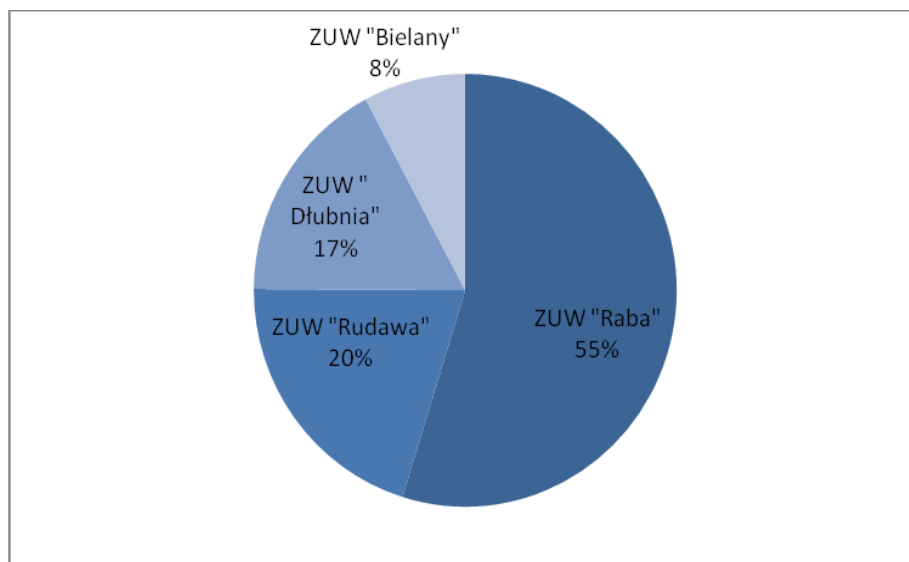
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport Roczny 2012 r.*, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Krakowie.

Woda w 97% pozyskiwana jest z wód powierzchniowych rzek: Raby, Rudawy, Sanki i Dłubni, a także w 3% z wód głębinowych z ujęcia w Mistrzejowicach. Ponadto Miasto posiada system awaryjnego zaopatrzenia w wodę, w ramach którego MPWiK SA prowadzi bieżące utrzymanie 350 studni ręcznych, 4 źródeł oraz 11 studni artezyjskich. Obszar miasta podzielony jest na strefy wodociągowe

⁹³ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

według ujęć wód powierzchniowych. Północno-zachodnia część Krakowa zasilana jest przez Zakład Uzdatniania Wody (ZUW) „Rudawa”; północno-wschodnia część miasta przez ZUW „Dłubnia”, a południowe dzielnice miasta zaopatruje ZUW „Raba”.⁹⁴ Maksymalna zdolność produkcyjna wszystkich zakładów wynosi 297,4 tys. m³/dobę⁹⁵.

Wykres 13. Struktura produkcji wody według zakładów w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport Roczny 2012 r.*, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Krakowie.⁹⁶

Kolejnym elementem wodociągu krakowskiego są zbiorniki wyrównawczo-zapasowe, zgrupowane w 11 zespołach zasilanych z niezależnych źródeł. Ich łączna pojemność wynosi 276,7 tys. m³. Największy zespół zbiorników wodociągowych o łącznej pojemności 158,5 tys. m³ znajduje się w Sierczy, na trasie tranzytu z Zakładu Uzdatniania Wody „Raba” do Krakowa. Wśród nich znajdują się 4 największe zbiorniki wodociągowe w Polsce, o pojemności komór po 34,0 tys. m³.⁹⁷

Kombinat ArcelorMittal Poland SA zaopatrywany jest obecnie z jednego punktu zlokalizowanego na ulicy Bulwarowej oraz z własnych wewnętrzzakładowych ujęć wód podziemnych. Zużycie wody jest tu bardzo nieregularne i wynosi miesięcznie od 100 do nawet 18 000 m³.⁹⁸

Szacuje się, że w 2012 r. z sieci wodociągowej MPWiK korzystało 99,6% ogółu mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków. W 2012 r. taryfa cenowa za 1 m³ dostarczonej wody została określona na poziomie 3,18 zł/m³ dla wszystkich odbiorców. Sprzedaż wody z roku na rok systematycznie maleje. W 2012 r. wynosiła 48 012 m³, co oznacza spadek o 0,4% w porównaniu z 2011 r.⁹⁹

Badanie kwestionariuszowe dotyczące opinii na temat usług komunalnych w Krakowie przeprowadzone przez Krakowski Holding Komunalny SA wykazało, że usługi wodno-kanalizacyjne MPWiK stanowiły średnio 3,0% miesięcznego wynagrodzenia i wynosiły 97,16 zł. Dostarczanie zimnej

⁹⁴ *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

⁹⁵ *Raport Roczny 2012 r.*, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Krakowie.

⁹⁶ *Raport Roczny 2012 r.*, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Krakowie.

⁹⁷ *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

⁹⁸ *Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

⁹⁹ Tamże.

wody użytkowej ocenione zostało bardzo dobrze przez respondentów, na 9,08 w dziesięciostopniowej skali¹⁰⁰.

Kanalizacja

Długość sieci kanalizacji miejskiej wraz z przyłączami w Krakowie wyniosła w 2012 r. 1 704 km. Większość sieci funkcjonuje w oparciu o technikę grawitacyjną, a tam gdzie nie jest to możliwe ścieki są odprowadzone przez systemy ciśnieniowe – przepompownie. Centralnymi punktami sieci kanalizacyjnej są oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne: Zakładu Oczyszczalni Ścieków „Płaszów” (w 2012 r. oczyszczała 69,8% ścieków) oraz Zakładu Oczyszczalni Ścieków „Kujawy” (w 2012 r. oczyszczała 29% ścieków). Ponadto MPWiK odprowadza ścieki do sześciu oczyszczalni lokalnych (Tyniec, Bielany, Sidzina, Kostrze, Skotniki, Wadów, które łącznie odpowiadają za 1,2% oczyszczanych ścieków), a o prawidłową przepływowość sieci dba 66 monitorowanych elektronicznie przepompowni. Ilość oczyszczonych ścieków w 2012 r. wynosiła 68 452 tys. m³, wobec 82 055 tys. m³ w 2011 r. Według szacunków w 2012 r. 99,2% mieszkańców Krakowa korzystało z usług kanalizacyjnych MPWiK¹⁰¹.

Tabela 24. Liczba osób korzystających z usług kanalizacyjnych w latach 2007-2011

Kanalizacja	2007	2008	2009	2010	2011
Procent mieszkańców korzystających z kanalizacji	89,6	90,2	90,4	90,6	90,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Cena netto za odprowadzenie ścieków w 2012 r. została określona na poziomie 4,72 zł/m³ dla wszystkich dostawców. Ilość odebranych ścieków w 2012 r. była o 0,6% mniejsza niż w 2011 r. i wyniosła 47,358 m³.¹⁰² W badaniu opinii społecznej o usługach komunalnych w 2012 r. odbiór ścieków oceniony został bardzo dobrze, na 9,04 w dziesięciostopniowej skali¹⁰³.

System odprowadzania wód opadowych jest systemem autonomicznym od kanalizacji ogólnospławnej i sanitarnej. Obecnie elementami systemu odwodnieniowego, są¹⁰⁴:

- naturalne ciekły wodne (potoki, rzeki) o łącznej długości około 95 km,
- rowy odwadniające (melioracyjne), których łączna długość wynosi ok. 628 km,
- rowy przydrożne o długości 475,8 km,
- kanalizacja opadowa o długości ok. 305 km z 18 500 wpustami deszczowymi,
- kanalizacja ogólnospławna.

Za prawidłowe funkcjonowanie kanalizacji odprowadzającej wody opadowe odpowiada Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie.

Gospodarka odpadami

W 2012 r. w Krakowie odpady przemysłowe wynosiły 2 886 827,9931 Mg/rok¹⁰⁵ (o 15,4 % mniej niż w 2011 r., wtedy wynosiły 3 408 498,1904 Mg/rok¹⁰⁶), z czego 926 551,2460 Mg/rok stanowiły

¹⁰⁰ *Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa – Edycja 2012*, Krakowski Holding Komunalny SA.

¹⁰¹ *Raport Roczny 2012 r.*, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Krakowie.

¹⁰² Tamże.

¹⁰³ *Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa – Edycja 2013*, Krakowski Holding Komunalny SA.

¹⁰⁴ *Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

pozostałości produkcyjne huty Arcelor Mittal. Odpady komunalne wynosiły 2 016 161,90 m³, o gramaturze wynoszącej 300 919,70 Mg. Ilość odpadów przypadająca na jednego mieszkańca wynosiła 2,67 m³, a gramatura 0,40 Mg. Oznacza to kolejny spadek ilości odebranych śmieci (w 2011 r. ilość odebranych śmieci na 1 mieszkańca wynosiła 2,68 m³, a gramatura 0,40 Mg). W 2012 roku zebrano także 58 000,00 Mg surowców wtórnych, z czego odzyskano 79,22%. Wg danych Urzędu Miasta Krakowa 100% gospodarstw domowych objętych jest usługami stałego wywozu śmieci.¹⁰⁷

Badanie opinii dotyczących usług MPO SA wykazało, że koszt wywozu śmieci stanowi 0,8% średniego miesięcznego dochodu i wynosi średnio 25,89 zł. Same usługi odbioru i składowania odpadów ocenione zostały dosyć wysoko na 8,8 w dziesięciostopniowej skali¹⁰⁸.

Krakowski Holding Komunalny SA jest na etapie realizacji projektu współfinansowanego ze środków Funduszu Spójności (w ok. 55% kosztów kwalifikowanych) mającego na celu budowę brakującej w systemie instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, tj. Zakładu Termicznego Przekształcania Odpadów (ZTPO). Zakład ten stanowił będzie jeden z najważniejszych elementów tworzonego systemu gospodarki odpadami i będzie jego integralną częścią. Ponadto produkując energię elektryczną i ciepłą będzie stanowił uzupełnienie tych systemów. Planowany całkowity koszt realizacji Zakładu wynosi ok. 673 mln zł netto (ok. 826 mln zł brutto).¹⁰⁹

Do momentu wybudowania nowoczesnej spalarni głównym obiektem systemu zagospodarowania odpadów komunalnych w Krakowie pozostaje składowisko odpadów komunalnych Barycz. Poza tym, w skład gospodarki odpadami komunalnymi Krakowa wchodzi¹¹⁰:

- 4 sortownie odpadów,
- 2 kompostownie odpadów,
- 1 legalne składowisko odpadów komunalnych innych niż niebezpieczne i obojętne,
- 4 legalne składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których nie są składowane odpady komunalne,
- 5 stacji demontażu pojazdów i 1 punkt zbierania pojazdów,
- 3 zakłady przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- 1 spalarnia odpadów medycznych i weterynaryjnych w Krakowie,
- 7 punktów skupu złomu i surowców wtórnych,
- 11 instalacji, w których procesom odzysku lub unieszkodliwiania poddawane są odpady niebezpieczne,
- 44 instalacje, w których procesom odzysku lub unieszkodliwiania poddawane są odpady inne niż niebezpieczne.

¹⁰⁵ Mg – Megagram = 1 tona – jest to jednostka zwyczajowo używana przy opisie gramatury odpadów, dlatego też została zastosowana również w tym opracowaniu.

¹⁰⁶ *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

¹⁰⁷ *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

¹⁰⁸ *Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa – Edycja 2012*, Krakowski Holding Komunalny SA.

¹⁰⁹ <http://www.spalarnia.krakow.pl/1,ZTPO.html>, na dzień 21.11.2013 r.

¹¹⁰ *Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego w Krakowie, 2012 r.

Od 1 lipca 2013 r., zgodnie z przyjętą Ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gmina ma obowiązek odbierania odpadów i pobierania opłat za ich odbiór. Zmiany dotyczą wszystkich mieszkańców Krakowa, w tym zarządców nieruchomości.

Obowiązujące od 2013 r. sektory odbioru odpadów w Krakowie, z wydzielonymi dzielnicami i firmami obsługującymi dany teren¹¹¹:

- Sektor I:
 - Dzielnicę I Stare Miasto – MPGO
 - Dzielnicę II Grzegórzki – MPGO
 - Dzielnicę III Prądnik Czerwony – MPGO
 - Dzielnicę XIV Czyżyny – MPGO
- Sektor II:
 - Dzielnicę IV Prądnik Biały – MPGO
 - Dzielnicę V Łobzów – MPGO
 - Dzielnicę VI Bronowice – MPGO
 - Dzielnicę VII Zwierzyniec – MPGO
- Sektor III:
 - Dzielnicę VIII Dębniki – Van Gansewinkel
 - Dzielnicę IX Łagiewniki – ASA/MPGO
 - Dzielnicę X Swoszowice – ASA/MPGO
- Sektor IV:
 - Dzielnicę XI Wola Duchacka – Van Gansewinkel
 - Dzielnicę XII Prokocim-Bieżanów – SITA
 - Dzielnicę XIII Podgórze – SITA
- Sektor V:
 - Dzielnicę XV Mistrzejowice – MPGO
 - Dzielnicę XVI Bieńczyce – MPGO
 - Dzielnicę XVII Grębałów – MPGO
 - Dzielnicę XVIII Nowa Huta – MPGO

4.4.8. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W DZIEDZINIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I GOSPODARKI KOMUNALNEJ

- W ostatnich latach systematycznie rośnie liczba odbiorców energii cieplnej oraz długość linii przesyłowej, która jest modernizowana.
- Zapotrzebowanie na energię elektryczną wzrasta i według prognoz ten trend się utrzyma w najbliższych latach, co wymusza konieczność poczynienia inwestycji w tym obszarze i poszukania alternatywnych rozwiązań i źródeł energii.

¹¹¹ <http://www.mpo.krakow.pl/wp-content/uploads/2013/07/sektory.pdf>

- Mimo rosnącej popularności gazu jako paliwa grzewczego, zapotrzebowanie na gaz ziemny wzrasta nieznacznie i ta tendencja powinna zachować się w nadchodzących latach.
- Produkcja wody spadała w ostatnich latach, mimo że do sieci wodociągowej podłączonych jest 99,6% gospodarstw.
- Spadła ilość ścieków odbieranych od klientów indywidualnych.
- W 2012 r. odebrano mniej śmieci i odpadów komunalnych, aniżeli w roku poprzednim.

4.5. USTALENIA W ZAKRESIE PLANOWANYCH KIERUNKÓW ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

Strategia Rozwoju Krakowa podkreśla rolę poprawy warunków i poziomu życia mieszkańców oraz podnoszenia atrakcyjności Krakowa jako miejsca zamieszkania. W ramach **Celu Operacyjnego I-4: Rozwój mieszkalnictwa i rewitalizacja terenów zdegradowanych** przewiduje się zespół działań mających służyć rozwojowi nowego budownictwa mieszkaniowego oraz podniesieniu standardu istniejących zasobów mieszkaniowych, w tym rehabilitacji osiedli wzniesionych z „wielkiej płyty”. Zasoby mieszkań komunalnych są w dużym stopniu zdekapitalizowane, a mieszkań socjalnych – niewystarczające w stosunku do potrzeb.

Cel Operacyjny II-1: Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju gospodarki z zachowaniem zrównoważonego rozwoju Miasta i ładu przestrzennego, jest jednym z celów operacyjnych służących realizacji **Celu Strategicznego II: Kraków Miastem konkurencyjnej i nowoczesnej gospodarki**. W ramach Celu Operacyjnego II-1 podkreślono konieczność realizacji procesu sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako instrumentów realizacji wizji rozwoju przestrzennego miasta przyjętej w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* oraz zapewnienia skutecznych warunków do realizacji procesów inwestycyjnych. Niezbędne jest także zapewnienie środków finansowych na nabywanie terenów w celu tworzenia kompleksów nieruchomości, które mogłyby być skutecznie oferowane potencjalnym inwestorom oraz przygotowanie terenów do realizacji inwestycji. Konieczne jest kontynuowanie działań związanych z określeniem sposobu zagospodarowania nieruchomości będących własnością Miasta a planowanych do zbycia.

4.5.1. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA¹¹²

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej Gminy Miejskiej Kraków ustala się w odniesieniu do 7 następujących kategorii elementów strukturalnych przestrzeni urbanistycznej:

1) Centrum miasta i śródmieście

Na obszar ten składają się zabytkowe układy urbanistyczne Starego Miasta, Kazimierza, Kleparza, Wesołej i Podgórze. Zakłada się, że ta centralna część śródmieścia będzie powiązana siecią atrakcyjnych przestrzeni publicznych z nowymi skupiskami usług tworzącymi policentryczny układ zabudowy o charakterze śródmiejskim. Dzięki modernizacji systemu transportowego układ ten wytworzy sprawną sieć powiązań funkcjonalnych z innymi nowymi centrami Wielkiego Krakowa.

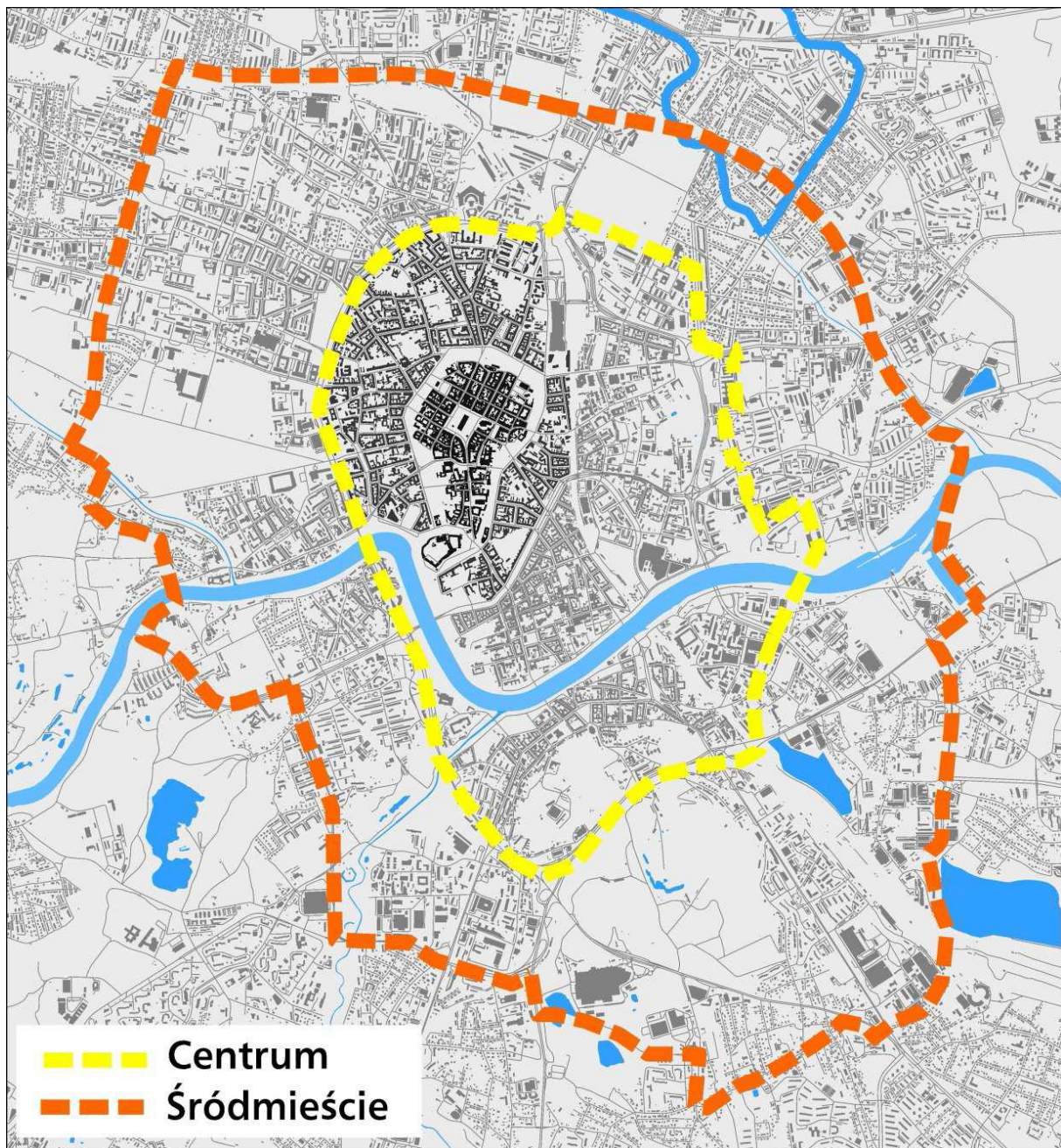
¹¹² Opracowanie na podstawie dokumentu zmiany *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*.

Centrum Miasta Krakowa to obszar, którego granice wyznaczają następujące aleje, ulice, trasy (łącznie z „kołnierzem” – i w nawiązaniu do tradycji I-go Ringu Krakowskiego): Aleje Trzech Wieszczów, południowa granica Cmentarza Rakowickiego, al. płk. Władysława Beliny-Prażmowskiego, ul. Kazimierza Kordylewskiego, ul. Stefana Rogozińskiego, ul. Grzegórzecka, wewnętrzna obwodnica kolejowa, al. Powstańców Śląskich, ul. Henryka Kamieńskiego, ul. Marii Konopnickiej.

Śródmieście - zasięg obszaru śródmieścia został wyznaczony z uwzględnieniem: morfologii tkanki miejskiej, uwarunkowań historycznych, geograficznych, krajobrazowych oraz parametrów takich jak np. intensywność zabudowy. Dlatego dla potrzeb Studium przyjęto, że obszar śródmieścia wyznaczają – w przybliżeniu – ul. Piastowska – ul. Bartosza Głowackiego, ul. Walerego Eliasza-Radzikowskiego – ul. Józefa Wybickiego, wewnętrzna obwodnica kolejowa (do ul. Mogińskiej), rzeka Białucha, ul. Stoczniovców, al. Powstańców Wielkopolskich, ul. Saska, otoczenie stawu Płaszowskiego, przebieg projektowanej trasy tunelu tramwajowego w sąsiedztwie fabryki „Kabel”, ul. Henryka Kamieńskiego, ul. Marlbońska, ul. Walerego Sławka, ul. księdza Józefa Tishnera, ul. Jana Brożka, ul. Kapelanka, ul. Adolfa Nowaczyńskiego, linia od rzeki Rudawy – do ul. Piastowskiej.

Obszarowy zakres tak określonego Centrum i Śródmieścia obrazuje poniższy rysunek Studium.

Mapa 1 Granice obszaru Centrum i Śródmieścia w Krakowie

Źródło: Opracowanie własne Biura Planowania Przestrzennego UMK. Studium, t. II, rys. nr 8 - Granica obszaru Śródmieścia i Centrum.

2) Obszary zabudowy położone poza obszarem śródmieścia

W strukturze Miasta znaczne tereny stanowi tzw. zabudowa miejska i podmiejska - tzn. zlokalizowana poza obszarem śródmieścia.

Zabudowa miejska to przede wszystkim tereny mieszkalno- usługowe o skoncentrowanej strukturze. Dominującym terytorialnie i gabarytowo składnikiem tkanki mieszkaniowej są zespoły osiedli zabudowy wielorodzinnej (np. Nowy Prokocim, Nowy Bieżanów, Kozłówek, Piaski Nowe,

Mistrzejowice, Bieńczyce, Wzgórza Krzesławickie), które wymagają działań rehabilitacyjnych. Towarzyszą im zespoły zabudowy jednorodzinnej (np. Osiedle Oficerskie, Cichy Kącik, Osiedle Legionowe na Dębnikach). Znaczną powierzchnię zajmują także obszary koncentracji dawnych obiektów przemysłu, wytwórczości oraz składów (np. Zabłocie, Płaszów, Łęg, Czyżyny), które podlegać będą rewitalizacji – także poprzez strategiczne projekty miejskie.

Główne cele i priorytety polityki przestrzennej na terenach zabudowy miejskiej to:

- rehabilitacja zabudowy osiedlowej,
- utrzymanie osiedli i nadanie nowej jakości ogólnodostępnym terenom zieleni osiedlowej,
- ochrona i tworzenie nowych sieci przestrzeni publicznych,
- przekształcenie terenów zdegradowanych poprzemysłowych w nowoczesne centra usługowe i przemysłu wysokich technologii,
- ochrona cennych, utrwalonych historycznie zespołów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

Zabudowa podmiejska charakteryzuje się: dominacją zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności, chaotycznej, o nieregularnej sieci ulicznej, niedoinwestowaniem pod względem infrastruktury oraz brakiem centrów lokalnych i miejsc publicznych.

Główne cele i priorytety polityki przestrzennej na terenach zabudowy podmiejskiej to:

- stworzenie warunków sprzyjających budowie centrów lokalnych i miejsc publicznych,
- poprawa skuteczności ochrony wartości środowiska oraz skuteczniejsza ochrona przed osuwiskami,
- współpraca z gminami ościennymi w zakresie rozwiązywania problemów wspólnych,
- zrównoważony rozwój funkcji uzdrowiskowych (Swoszowice),
- poprawa standardów wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

3) Centra i węzły aktywności.

O znaczeniu metropolitalnym

Centra i węzły aktywności stanowią ważny element w strukturze Miasta. Są to miejsca o szczególnym znaczeniu symbolicznym, estetycznym itp., które charakteryzują trzy parametry:

- 1) dostępność komunikacyjna miejsca,
- 2) intensywność ruchu,
- 3) intensywność zabudowy.

Centrami o znaczeniu metropolitalnym są np. historyczne centrum Krakowa, Centrum Kongresowe, Centrum Muzyki, otoczenie portu lotniczego Balice, Sanktuarium Bożego Miłosierdzia z Centrum Jana Pawła II, obszar III Kampusu UJ, Kazimierz-Stradom, Stare Podgórze, Centrum Administracyjne kombinatu metalurgicznego, Nowa Huta Przyszłości).

Inne centra i węzły aktywności miejskich

Szczególnymi rodzajami w strukturze Miasta są centra:

- miejskie (np. Rondo Mogiłskie - Rondo Grzegórzeckie, centrum komunikacyjne, kampusy uniwersyteckie, Centrum Nowej Huty, Płaszów-Rybitwy, obszar kombinatu metalurgicznego),
- dzielnicowe (np. Plac Matejki z Starym Kleparzem, Rondo Ofiar Katynia, centrum przy al. gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego, Centrum Zakopianka, Czyżyny, Wielicka – Płaszów PKP),
- osiedlowe (np. Rynek Podgórski, Rynek Dębnicki, Plac Centralny, Rynek Fałęcki, ul. Karmelicka – ul. Królewska, Cichy Kącik, Bronowice – os. Widok, pl. Na Stawach, pl. Łagiewnicki, pl. Imbramowski, Kozłówek, Wysłouchów).

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż centra osiedlowe, w wielu przypadkach pełnią i pełnić będą rolę centrum wyższego rzędu np. centrum miejskiego (Rynek Podgórski, Plac Centralny).

Szczególną rolę jako centra aktywności zaczynają odgrywać wielko powierzchniowe obiekty handlowe. Zostały one przedstawione na planszy K1 oraz w Tomie III – ich lokalizacja została wskazana na obrzeżach Krakowa.

4) Obszary i sieć przestrzeni publicznych

Art. 10 ust. 2 pkt 8 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakłada na sporządzającego studium obowiązek wyznaczenia obszarów przestrzeni publicznej. Przepis ten odzwierciedla szczególną rolę, jaką w zasadach urbanistycznych przypisuje się przestrzeni publicznej.

Do najważniejszych przestrzeni publicznych Miasta zalicza się m.in.:

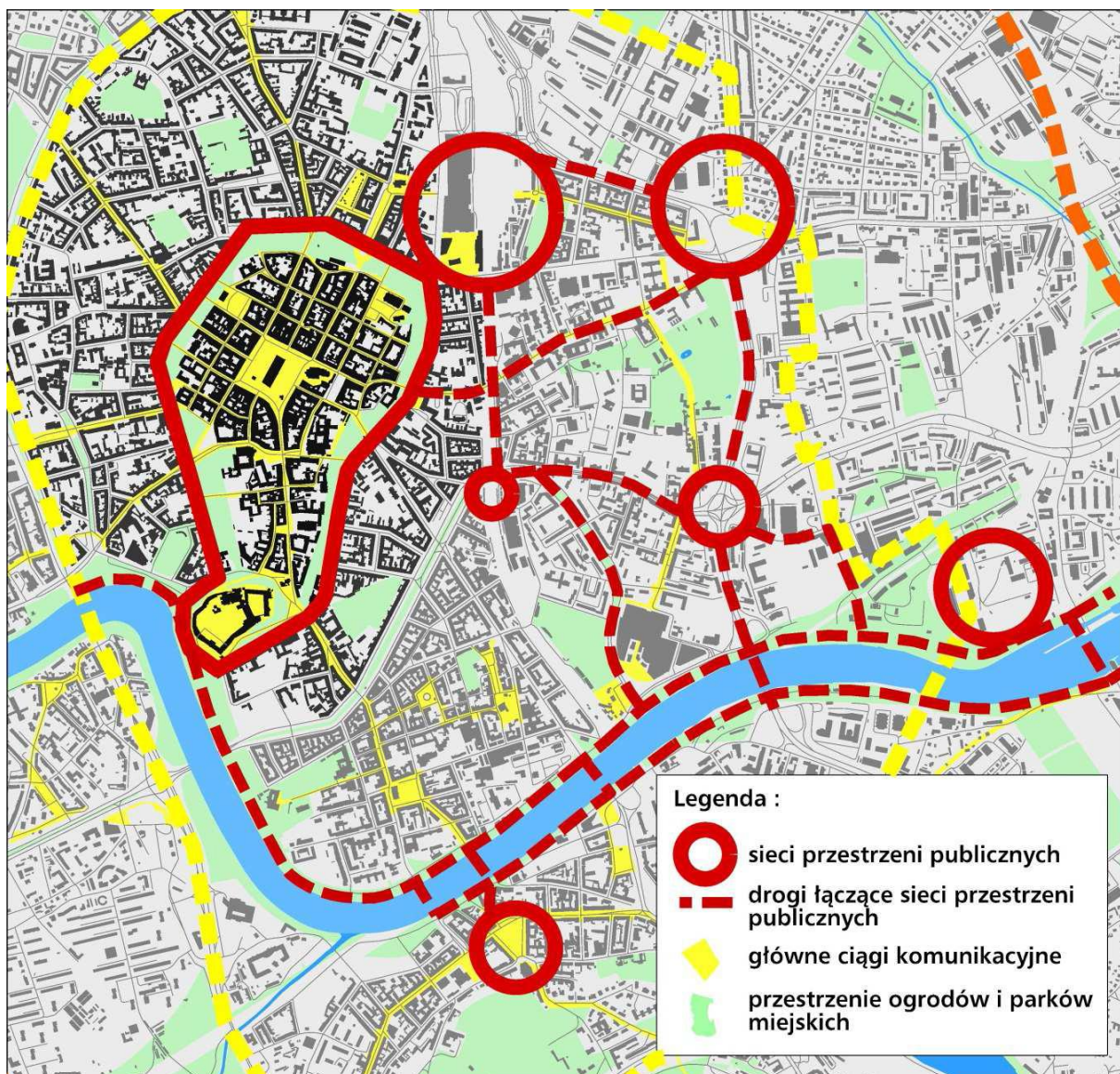
- a) historyczne centrum Krakowa,
- b) tzw. stare Podgórze,
- c) tzw. stara część Nowej Huty,
- d) Bulwary Wisły,
- e) główne ciągi komunikacyjne wraz z wyznaczonymi wzdłuż nich ciągami pieszymi – omówione w punkcie 7 niniejszego rozdziału,
- f) przestrzenie placów miejskich, skwerów, parków i ogrodów miejskich (np. Rynek Główny, plac Mariacki, plac Jana Matejki, plac Centralny, Błonia, Planty, park Dębnicki, park im. H. Jordana, Ogród Botaniczny, Ogród Zoologiczny, Bulwary Wisły, plac Bohaterów Getta, plac Nowy, plac Niepodległości, Rynek Podgórski),
- g) przestrzenie ruchu pieszego w węzłach zintegrowanego transportu (stacje, przystanki kolejowe oraz inne węzły przesiadkowe),
- h) inne przestrzenie (np. kładki pieszce, podziemne przejścia itp.).

Główną zasadą polityki przestrzennej dotyczącej kształtowania przestrzeni publicznych jest wyznaczenie/ lokalizacja obszarów przestrzeni publicznych (w tym w obszarach objętych ochroną konserwatorską), a następnie budowanie sieci przestrzeni publicznych. Istotne znaczenie będą miały przestrzenie publiczne w „miejscach węzłowych” – .in.:

- „AGH – Karmelicka” (rejon „Ogrodu Sztuki”),
- plac Inwalidów,
- „Centrum Kleparz” - obejmujące zarówno rejon Nowego Kleparza jak i lokalizację potencjalnego projektu adaptacji na nowe cele terenów zajmowanych dotychczas przez centrum logistyczne położone na zachód od KCK oraz inwestycje związane z rozwojem Kampusu PK przy ul. Warszawskiej,

- plac u wylotu al. Focha i al. 3 Maja – między dawnym hotelem Cracovia a Muzeum Narodowym,
- Centrum „Rondo Mogiłskie”,
- „Centrum Grzegórzki”,
- Kraków – Zabłocie,
- Kraków – Płaszów,
- Rynek Podgórski,
- Rondo Matecznego,
- Centrum Kongresowe,
- plac Centralny z aleją Róż.

Mapa 2. Powiązania przestrzeni publicznych w centrum Krakowa

Źródło: Opracowanie własne Biuro Planowania Przestrzennego UMK. Studium, t. II, rys. nr 10 - Sieć śródmiejskich przestrzeni publicznych w Krakowie.

5) Inne tereny wyłączone z zabudowy

W strukturze przestrzennej Miasta istotną rolę, dla jego zrównoważonego rozwoju, odgrywają tereny wyłączone z zabudowy, które ze względu na duże wartości przyrodnicze i krajobrazowe wymagają ochrony przed naporem inwestycyjnym.

6) Sieć rzeczna i zieleń objęta ochroną

Ważnym elementem kształtowania struktury urbanistycznej Krakowa są parki rzeczne. Ich wartości estetyczne i kompozycyjne to podstawowe kryterium budowania sieci przestrzeni publicznych. Do najważniejszych należy Park Rzeki Wisły oraz inne parki rzeczne (m.in. Park Rieczny Prądnika, Park Rieczny Rudawy, Park Rieczny Dłubni z Baranówką, Park Rieczny Wilgi), o których atrakcyjności świadczyć będzie zarówno otwarty, parkowy, reprezentacyjny charakter bulwarów, jak i uczytelnienie funkcji rzeki i jej bezpośredniego otoczenia dla stref zamieszkania – np. poprzez wyposażenie w wysokiej klasy elementy małej architektury, które jest absolutnie koniecznym warunkiem podniesienia jakości wnętrza urbanistycznego rzeki, w którym zlokalizowane są i mogą nadal powstać wysokiej klasy obiekty użyteczności publicznej.

Równie ważnym elementem w kształtowaniu struktury są:

- tereny zieleni objęte ochroną – parki krajobrazowe (np. Bielańsko-Tyniecki), rezerваты przyrody (np. Panieńskie Skały), obszary „Natura 2000” (np. Dębnicko-Tyniecki Obszar Łąkowy), użytki ekologiczne (np. Łąki Nowohuckie), pomniki przyrody (np. „Źródło Świętojańskie” w Tyńcu);
- zieleń miejska - m.in.: Błonia, parki miejskie (np. Planty Krakowskie, Park Jordana, Park Decjusza, Park Dąbie, a także postulowane w Studium „Ogrody Krakusa”), zachowane elementy systemu zieleni fortecznej itp.

7) Układ komunikacyjny (sieci i węzły transportowe)

Istotną rolę w kształtowaniu struktury przestrzennej Miasta stanowią ciągi komunikacyjne o różnorodnych funkcjach, pełniące role:

- głównych ulic śródmiejskich, mających rangę nie tylko komunikacyjną, lecz przede wszystkim kompozycyjną i funkcjonalną jako wnętrza urbanistyczne o atrakcyjnej przestrzeni publicznej i wysokiej jakości architektury, takich jak pierzeja, plac, ciąg komunikacji pieszej, (ciągi ul. Karmelickiej i ul. Królewskiej do Bronowic, ul. Zwierzynieckiej i ul. Tadeusza Kościuszki do Salwatora, ul. Stradomska i ul. Krakowska, ul. Lubicz do Ronda Mogińskiego, ul. Starowiślna – ul. Długa – ul. Pawia oraz na Podgórzu ciąg ul. Kalwaryjska i ul. Bolesława Limanowskiego);
- głównych ciągów miejskich, stanowiących powiązania tkanki miejskiej pomiędzy centrami, obudowanych usługami o charakterze ogólnomiejskim, obsługiwanych przez komunikację zbiorową (ul. Marii Konopnickiej do Ronda Matecznego, al. Powstania Warszawskiego, ul. Grzegórzecka na odcinku od Hali Targowej do Ronda Grzegórzeckiego, ul. Monte Cassino – ul. Kapelanka – ul. Stefana Grota-Roweckiego, ul. Mogilska – al. Jana Pawła II, al. Solidarności,

ul. Wadowicka – ul. Zakopiańska, ul. Wielicka od Starego Podgórza do ul. Henryka Kamieńskiego, al. Pokoju, al. 29 Listopada, ul. Józefa Brodowicza – ul. Pilotów);

- głównych ciągów komercyjnych, stanowiących główne ulice wlotowe, obudowane obiektami usługowymi o charakterze ogólnomiejskim (np. Zakopiańska za Górą Borkowską, ul. Jasnogórska, ul. Wielicka od ul. Henryka Kamieńskiego);
- ciągów zielonych alei (np. ciągi ulic: Floriana Straszewskiego – Podwale – Juliana Dunajewskiego – Basztowa – Westerplatte – Św. Gertrudy, Łobzowska - Szlak – Warszawska, Senatorska – rotmistrza Zbigniewa Dunin-Wąsowicza, ul. Mikołaja Kopernika, ul. Władysława Reymonta, al. Róż, al. gen. Władysława Andersa, ul. Twardowskiego i inne ulice i aleje wskazane w Studium.

Ochrona krajobrazu kulturowego

W celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej w Studium rekomenduje się utworzenie obszarowych form ochrony krajobrazu i dziedzictwa kulturowego w formie parków kulturowych.

Tworzenie parków kulturowych następuje w oparciu o uchwałę rady gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Ustanowienie parków kulturowych ma umożliwić utrzymanie ważnych i swoistych cech krajobrazu kulturowego, stanowiącego jedną z najważniejszych części dziedzictwa Krakowa, ze wskazaniem możliwości rozwoju obszarów nimi objętych przy prawidłowym gospodarowaniu krajobrazem, planowaniu jego rozwoju i kontrolowaniu przemian.

W granicach miasta, jak już wcześniej wspomiano, utworzono jeden park kulturowy – Park Kulturowy „**Stare Miasto**”. Rekomendowane jest utworzenie kolejnych trzech parków:

- Parku Kulturowego „**Kazimierz - Stradom z Bulwarami Wisły**”,
- Parku Kulturowego „**Stare Podgórze z Krzemionkami**”,
- Parku Kulturowego „**Stara Nowa Huta**”.

Parki kulturowe, obejmujące obszary krajobrazu kulturowego z przewagą krajobrazu warownego Twierdzy Kraków, proponowane w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (9 parków), tworzone będą w następnej kolejności.

Strategiczne projekty miejskie i metropolitalne

Wśród obszarów problemowych Krakowa znaczenie kluczowe będą miały obszary określane jako „strategiczne obszary problemowe”. Wyznaczenie strategicznych obszarów problemowych i wstępne zarysowanie skali, zasięgu i charakteru funkcjonalnego projektów strategicznych następuje w Studium. Potwierdzenie statusu projektu jako projektu strategicznego nastąpi w nowym dokumencie Strategii Rozwoju Miasta. W tym dokumencie planistycznym sprecyzowana zostanie lista poszczególnych projektów wchodzących w skład danego projektu strategicznego. Ma to znaczenie

istotne ze względu na rolę Miasta w przygotowaniu tych projektów a zwłaszcza pozyskania terenów niezbędnych dla realizacji tych projektów, które mają charakter inwestycji celu publicznego.

W Studium przyjęto, jako zasadę, że w odniesieniu do obszarów problemowych oznaczeniu strategicznym dla rozwoju miasta stosowane będą narzędzia zwane „strategicznymi projektami miejskimi”. Określenie „strategiczny projekt miejski” oznacza zbiór / „pakiet” skonfigurowanych projektów inwestycyjnych podejmowanych celem uzyskania zmian w zagospodarowaniu przestrzennym obszaru, który nosi znamiona obszaru problemowego (w całości lub na znacznej części tego obszaru), przy czym ranga problemów występujących na danym obszarze uzasadnia jego status jako „strategicznego obszaru problemowego” a „wspólnym mianownikiem” tych projektów uznanych jako „projekty strategiczne” Krakowa jest możliwość uzyskania efektu synergicznego.

Studium ustala cztery Projekty Strategiczne Miasta Krakowa:

„Balice”

Skonfigurowany pakiet projektów o charakterze metropolitalnym, wśród których znajdują się między innymi takie przedsięwzięcia inwestycyjne jak: rozbudowa i modernizacja portu lotniczego Balice, modernizacja linii kolejowej wiążącej centrum Krakowa z Portem Lotniczym im. Jana Pawła II i budowa nowego przystanku kolejowego oraz powiązanego z nim układu przystanków innych środków transportu zbiorowego, oraz szereg projektów z zakresu m.in. infrastruktury i transportu związanych z portem lotniczym.

„Park Rzeki Wisły”

Skonfigurowany zbiór projektów, których wspólnym mianownikiem jest przebudowa / rewitalizacja terenów nadbrzeżnych rzeki Wisły, w tym takie projekty o kluczowym znaczeniu dla rozwoju funkcji metropolitalnych Krakowa jak: Centrum Kongresowe, Muzeum Tadeusza Kantora, Centrum Muzyki, Bulwary Zabłocia (przestrzeni publicznych wiążących stację kolejową Kraków – Zabłocie z nowymi muzeami Zabłocia i zespołami zabudowy mieszkaniowej i usługowej zbudowanej w ramach rewitalizacji terenów przemysłowych) – powiązane atrakcyjnymi krajobrazowo ciągami pieszymi i rowerowymi oraz innymi przestrzeniami publicznymi (placyki, tarasy widokowe, sekwencje mini-parków itp. przestrzenie urbanistyczne wyposażone w detal urbanistyczny o wysokim standardzie architektury krajobrazu – licującym z rangą tego „Salonu Miasta”.

„Płaszów-Rybitwy”

Na terenie Płaszowa i Rybitw możliwe i zasadne jest wdrażanie m.in. projektów zmian strukturalnych terenów przemysłowych i pokolejowych, przekształcających dotychczasowe ekstensywne użytkowanie (często magazynowo-składowe) tej cennej przestrzeni w kierunku funkcji komercyjnych, biurowych, wysokich technologii i innych. Przedsięwzięcia te powinny doprowadzić do wykształcenia atrakcyjnego miejsca węzłowego o charakterze śródmiejskim z dominantami zaznaczającymi nową tożsamość tej części Krakowa. Na obszarze tym, w jego wschodniej części, będzie istnieć możliwość lokalizacji zabudowy wysokościowej.

„Kraków – Nowa Huta Przyszłości”

/na bazie wyników konkursu „Kraków – Nowa Huta Przyszłości” oraz założeń Miejskiego Programu Rewitalizacji dla obszaru nr VIII/

Celem projektu „*Kraków - Nowa Huta Przyszłości*” jest kompleksowa rewitalizacja infrastrukturalna, funkcjonalna i społeczna bardzo zróżnicowanego pod względem dotychczasowych funkcji i struktury zagospodarowania terenu o powierzchni prawie 5,5 tys. hektarów. Realizowana w jej ramach rewitalizacja obszarów przemysłowych stworzy największą rezerwę terenów inwestycyjnych Miasta.

Na obszarze objętym omawianym projektem strategicznym proponuje się następujące, główne kategorie użytkowania terenu:

- a) tereny komunikacji – tereny istniejących i nowych dróg kołowych, linii i stacji kolejowych, linii tramwajowych, dróg rowerowych i przestrzeni publicznych;
- b) tereny aktywizacji naukowo-technologicznej – Park Naukowo-Technologiczny „Branice”;
- c) tereny przemysłowe i usługowo-przemysłowe – realizowane w ramach uwalnianych terenów kombinatu metalurgicznego oraz w pasmach wzdłuż istniejących i nowych dróg;
- d) tereny przemysłowo-składowe logistyki w północnej części obszaru, w sąsiedztwie bocznicy kolejowej.
- e) tereny rekreacji w tym parki i obszary zielone, ścieżki rowerowe, nabrzeża, przestrzenie publiczne, a także „*Centrum Wielkoskalowych Plenerowych Wydarzeń Kulturalnych Błonia 2.0*”.

Przewidziano również realizację inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej, usługowych i mieszkaniowych.

Program Rehabilitacji Zabudowy Blokowej Osiedli na Terenie Gminy Miejskiej Kraków

Uchwałą Nr CXV/1587/10 z dnia 3 listopada 2010 r. Rada Miasta Krakowa przyjęła założenia programu rehabilitacji zabudowy blokowej osiedli na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

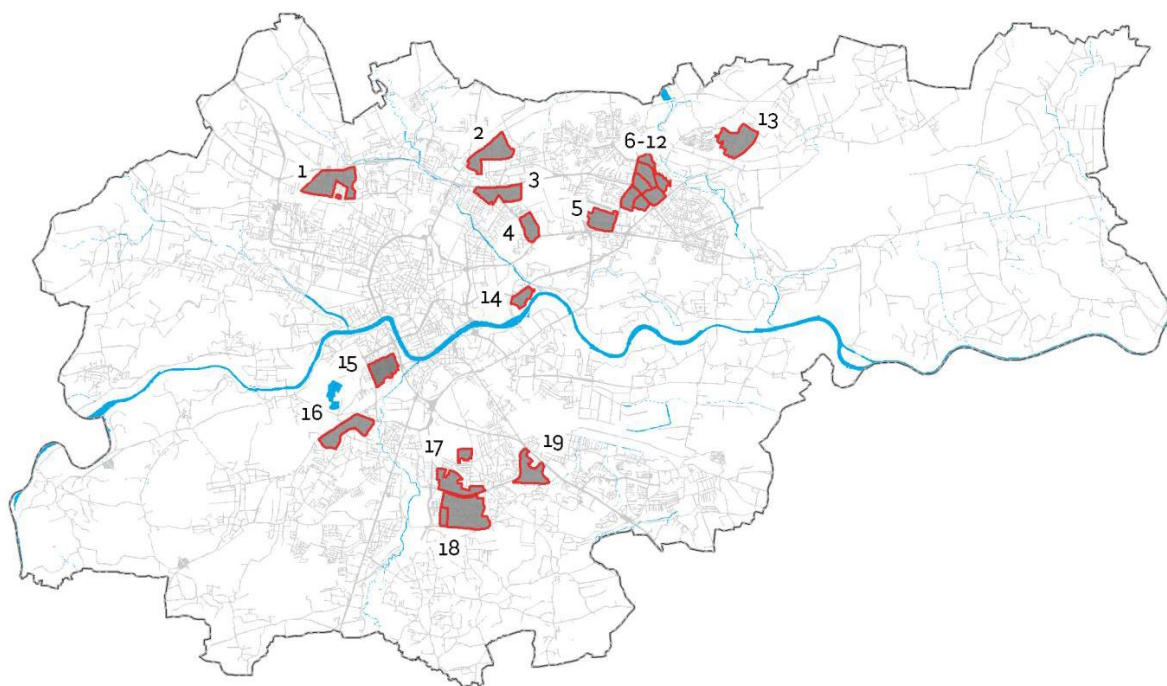
Ponadto Rada Miasta Krakowa przyjęła Uchwałą Nr LII/710/2012 z 12 lipca 2012 r. w sprawie wyboru osiedli, dla których sporządzony zostanie pilotażowy Program rehabilitacji zabudowy blokowej.

Składa się na nie 19 osiedli, obejmujących łącznie powierzchnię ponad 553,33 ha, co stanowi ok. 1,7 % powierzchni Miasta Krakowa:

- 1) „Azory”,
- 2) „Prądnik Czerwony”,
- 3) „Olsza II”,
- 4) „Ugorek”,
- 5) „II Pułku Lotniczego”,
- 6) „Bieńczyce”,
- 7) „Niepodległości”,
- 8) „Albertyńskie”,
- 9) „Złotej Jesieni”,
- 10) „Kazimierzowskie”,

- 11) „Jagiellońskie”,
- 12) „Przy Arce”,
- 13) „Wzgórza Krzesławickie”,
- 14) „Dąbie”,
- 15) „Podwawelskie”,
- 16) „Ruczaj-Zaborze”,
- 17) „Wola Duchacka”,
- 18) „Kurdwanów”,
- 19) „Na Kozłówe”.

Mapa 3. Kluczowe obszary rehabilitacji zabudowy blokowej w Krakowie

Źródło: *Wielokryterialna Analiza Dziewiętnastu Osiedli Zabudowy Blokowej Położonych na terenie Gminy Miejskiej Kraków*, Instytut Rozwoju Miast, 2011 r.

Oprócz wskazanych powyżej osiedli, w Studium wyznacza się dodatkowo 20 obszarów rehabilitacji zabudowy blokowej. Są to:

- 1) Bronowice Nowe,
- 2) Krowodrza Górka,
- 3) Prądnik Biały,
- 4) 29 Listopada/ Brogi,

- 5) Prądnik Czerwony Południe,
- 6) Mistrzejowice,
- 7) Oświecena,
- 8) Bohaterów Września,
- 9) Piastów,
- 10) Tysiąclecia,
- 11) Kombatantów,
- 12) Grzegórzki Północ,
- 13) Grzegórzki Południe,
- 14) Prokocim,
- 15) Nowy Prokocim,
- 16) Nowy Bieżanów,
- 17) Nowy Bieżanów Południe,
- 18) Rząka,
- 19) Wola Duchacka Południe,
- 20) Nowe Piaski.

4.5.2. INWESTYCJE METROPOLITALNE

W katalogu najistotniejszych dla rozwoju Krakowa projektów inwestycyjnych *Strategii Rozwoju Krakowa* wymieniono następujące zadania metropolitalne w zakresie systemu transportowego, infrastruktury technicznej, mieszkalnictwa i aktywizacji obszarów przemysłowych:

System transportowy:

- Rozbudowa i modernizacja lotniska Balice
- Rozbudowa i modernizacja Krakowskiego Węzła Drogowego
- Budowa Regionalnego Dworca Autobusowego (KCK)
- Rozbudowa i modernizacja Krakowskiego Węzła Kolejowego
- Realizacja podsystemu Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej
- Rozwój transportu rzeczno-żeglarskiego na Wiśle (odcinek Kraków – Oświęcim)
- Centrum Logistyczne „Branice” wraz z połączeniem drogowym węzła Kocmyrzowska-Łowińskiego do ul. Igołomskiej (po wschodniej stronie Huty)

Infrastruktura techniczna:

- Ochrona przeciwpowodziowa
- Podwyższenie bulwarów i obwałowań wiślanych: odcinek stopień Kościuszko – stopień Przewóz
- Budowa zapory i zbiornika Świnna Poręba

- Budowa polderów przedkrakowskich
- Budowa Kanału Krakowskiego
- Regulacja i modernizacja ważniejszych dopływów Wisły
- Budowa Zakładu Przekształcenia Odpadów Komunalnych wraz z Zakładem Segregacji
- Modernizacja i rozbudowa systemu elektroenergetycznego
- Modernizacja i rozbudowa systemu gazowniczego

Mieszkalnictwo:

- Rehabilitacja zabudowy blokowej z lat 1960-1980
- Zaspokojenie niezbędnych potrzeb mieszkaniowych przez gminę
- Tworzenie warunków dla rozwoju mieszkalnictwa

Aktywizacja gospodarcza:

- Rewitalizacja obszaru Kraków-Wschód
- Rewitalizacja obszaru Zabłocia
- Rewitalizacja obszaru Płaszowa
- Rewitalizacja obszaru Bonarki
- Aktywizacja gospodarcza rejonu Balic

W *Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Krakowa na lata 2007-2016* znajdują się następujące inwestycje:

1. Hala Widowiskowo-Sportowa (Czyżyny)
2. Centrum Kongresowe (Rondo Grunwaldzkie)
3. Centrum Jana Pawła II (Łagiewniki)
4. Centrum Koncertowe (Cichy Kącik)
5. Centrum Targowe
6. Droga Ekspresowa S7
7. Północna obwodnica Krakowa
8. Szybka Kolej Aglomeracyjna
9. Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów
10. Krakowski Szybki Tramwaj, linia N-S, etap I
11. Sterowanie ruchem dla KST
12. Układ komunikacyjny na terenie KCK – strona zachodnia wraz z tunelem drogowym W-Z
13. Budowa trzeciego pasa ruchu dla autobusów w ul. Czarnowiejskiej
14. Przebudowa al. 29 Listopada z budową wydzielonych pasów dla autobusów
15. Budowa terminala autobusowego w rejonie estakady ul. Wielicka – ul. Powstańców Wielkopolskich

16. Przebudowa skrzyżowania „Nowy Kleparz” wraz z modernizacją ul. Długiej i torowiska tramwajowego
17. Przebudowa linii tramwajowej rondo Mogilskie – Kombinat wraz z systemem sterowania ruchem
18. Przebudowa linii tramwajowej rondo Grzegórzeckie – rondo Czyżyńskie wraz z systemem sterowania ruchem
19. Przebudowa linii tramwajowej od skrzyżowania ul. Wielicka – ul. Kamieńskiego do os. Bieżanów Nowy wraz z systemem sterowania ruchem
20. Przebudowa linii tramwajowej plac Inwalidów – os. Bronowice Nowe wraz z terminalem autobusowym przy ul. Bronowickiej i systemem sterowania ruchem
21. Przebudowa ciągu drogowego ul. Grota-Roweckiego – ul. Bobrzyńskiego oraz budowa linii tramwajowej do III Kampusu UJ wraz z terminalem autobusowym
22. Budowa KST, linia N-S, etap II A (Rondo Grzegórzeckie – ul. Golikówka)
23. Budowa KST, linia N-S, etap II B (ul. Lipska – ul. Wielicka)
24. Budowa KST, linia N-S, etap III (os. Krowodrza Górka – os. Górka Narodowa)
25. Budowa linii tramwajowej Rakowice – Mistrzejowice
26. Budowa linii tramwajowej „Stella-Sawickiego” wraz z przebudową węzła drogowego i urządzeniami chroniącymi środowisko (ekrany akustyczne)
27. Budowa linii tramwajowej „Zwierzynieckiej” wraz z terminalem autobusowym i parkingiem Park&Ride
28. Budowa KST, linia W-Z „Słowackiego”
29. Budowa Trasy Ciepłowniczej
30. Budowa Trasy Nowopłaszowskiej
31. Budowa Trasy Zwierzynieckiej
32. Budowa Trasy Pychowickiej
33. Budowa Trasy Łagiewnickiej wraz z linią tramwajową
34. Budowa ul. Kuklińskiego wraz z estakadą w ciągu ulic: Powstańców Wielkopolskich i Nowohuckiej
35. Rozbudowa ul. Surzyckiego – ul. Botewa oraz budowa przedłużenia ul. Botewa do Drogi Ekspresowej S7
36. Rozbudowa ul. Bunscha i budowa przedłużenia ul. Bunscha
37. Budowa przedłużenia ul. Meissnera, etap I
38. Budowa przedłużenia ul. Meissnera, etap II
39. Budowa ul. Miłosza
40. Budowa Trasy Galicyjskiej
41. Przebudowa ul. Igołomskiej
42. Budowa Trasy Balickiej
43. Budowa estakady w ciągu ulic: Lublańska – Bora-Komorowskiego (nad rondem Polsadu)

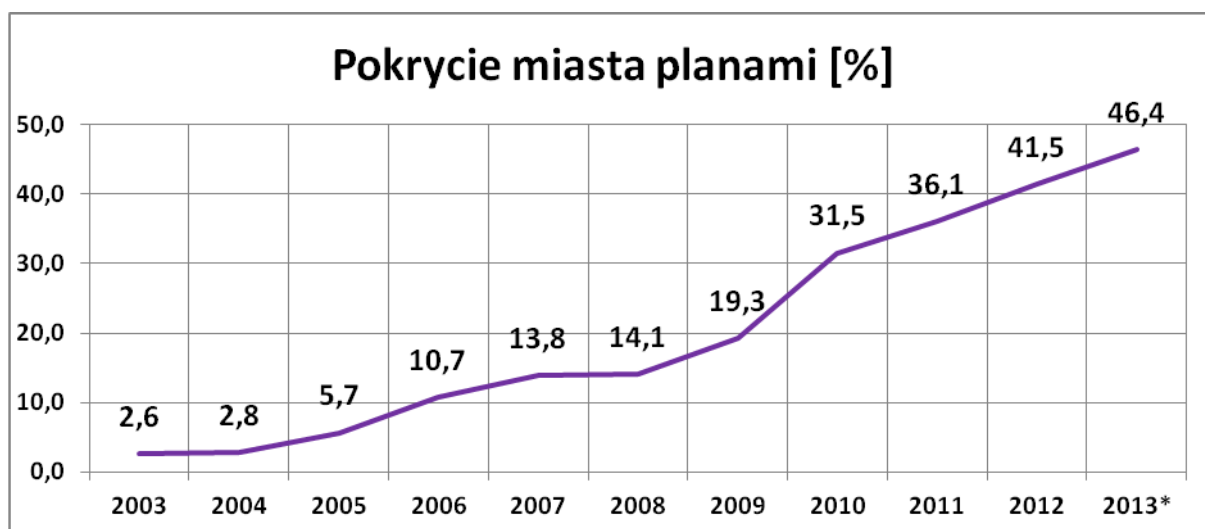
44. Budowa nowego odcinka ul. Księcia Józefa (obejście Przegorzał)
45. Przebudowa ul. Balickiej, etap III
46. Przebudowa ul. Kocmyrzowskiej
47. Rozbudowa skrzyżowania ulic: Conrada, Radzikowskiego, Armii Krajowej, Jasnogórskiej (rondo Ofiar Katynia)
48. Budowa przedłużenia ul. Strzelców do al. 29 Listopada
49. Budowa ul. Nowoobozowej
50. Kraków Gospodarka Odpadami, etap I
51. Oczyszczalnia ścieków Płaszów II, etap I
52. Oczyszczalnia ścieków Płaszów II, etap II
53. Zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych
54. Kompostownia frakcji mokrej
55. Przebudowa Małego Rynku
56. Budowa Młodzieżowego Centrum Sportu i Edukacji (Nowa Huta)
57. Modernizacja miejskiego stadionu piłkarskiego „Wisła Kraków”
58. Tor kajakarstwa górskiego, etap II
59. Budowa Pawilonu Wystawienniczo-Informacyjnego „Wyspiański 2000”
60. Modernizacja miejskiego stadionu "Cracovia"
61. Budowa Krakowskiego Centrum Obsługi Mieszkańca, Przedsiębiorcy i Inwestora
62. E-Kraków – Krakowskie Centrum Nowych Technologii
63. Kwartal św. Wawrzyńca – budowa centrum kulturowego na krakowskim Kazimierzu
64. Utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej
65. Modernizacja Muzeum Armii Krajowej
66. Budowa Narodowego Panteonu na Skałce

4.5.3. PROGRAM SPORZĄDZANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W związku z prowadzonymi w Biurze Planowania Przestrzennego UMK pracami nad zmianą *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* i założeniem, że do czasu uchwalenia tego dokumentu¹¹³ nie będą podejmowane inicjatywy dotyczące przystępowania do nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w 2013 roku zakres prac planistycznych ograniczono do zmian obowiązujących planów lub obszarów wymagających niezwłocznej interwencji planistycznej.

¹¹³ Zmiana "Studium uwarunkowań i warunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa"

Wykres 14. Procentowy przyrost pokrycia Miasta Krakowa miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

*Wg stanu na dzień 28.10.2013

Źródło: *Raport Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Tabela 25 Pokrycie miasta planami zagospodarowania przestrzennego

	2010	2011	2012
Powierzchnia miasta objęta mpzp (w ha)	10 216,60	11 795,10	13 559,20
Udział mpzp w powierzchni miasta (w%)	31,30%	36,10%	41,50%

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są aktami prawa miejscowego, szczegółowo określającymi przeznaczenie terenów, warunki ich zagospodarowania oraz rozmieszczenie inwestycji celu publicznego. Na koniec 2012 roku uchwalonymi planami miejscowymi pokryte było ok. 41,5% powierzchni Krakowa: 13,6 tys. ha. W tym uwzględniono powierzchnię 3 planów: Płaszów – Rybitwy, osiedle Oficerskie, Tynec – Osiedle, o łącznej powierzchni 1 223,6 ha, oczekujących na wejście w życie w 2013 roku.¹¹⁴ Na dzień 28.10.2013 r. 46,4% powierzchni Krakowa podlegało ustaleniom 123 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

4.5.4. ROZWÓJ SYSTEMU KOMUNIKACJI

Strategia Rozwoju Krakowa problematykę polityki transportowej określa w ramach Celu Operacyjnego II-2: Poprawa dostępności komunikacyjnej. Zauważa się w nim konieczność połączenia miejskiego systemu drogowo-komunikacyjnego z układem regionalnym, krajowym i europejskim. Dlatego też należy kontynuować rozbudowę obwodnic, podwyższyć standard dróg, zaadaptować sieć kolejową na potrzeby ruchu komunikacji miejskiej i aglomeracyjnej oraz dbać o warunki rozwoju dla Portu Lotniczego Kraków-Balice. Niezbędna jest także rozbudowa infrastruktury technicznej obsługi transportu – dworców autobusowych, parkingów, zintegrowanych węzłów przesiadkowych, subcentrów logistycznych oraz systemu sterowania ruchem. Konieczne jest położenie nacisku na utworzenie sieci połączeń do terenów słabiej skomunikowanych, po to, aby zaktywizować

¹¹⁴ *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

mieszkańców tych terenów. Nacisk działań Miasta powinien być skierowany na podniesienie konkurencyjności transportu publicznego.¹¹⁵

Głównym programem operacyjnym w zakresie transportu publicznego jest *Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego dla Krakowa na lata 2007-2013* (ZPRTP). Jego celem głównym jest wyznaczenie priorytetów oraz ustalenie zasad realizacji założeń polityki transportowej Miasta, ze szczególnym odniesieniem do transportu publicznego osób, dla stworzenia sprawnego systemu transportowego miasta jako rozwijającego się regionalnego centrum mieszkalnictwa, gospodarki, nauki, usług i przemysłu. Program zakłada ścisłe powiązanie z aktualnym planem finansowym i systemem zarządzania Miasta oraz współpracę z gminami ościennymi należącymi do Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Ponadto określono trzy cele priorytetowe w ramach ZPRTP¹¹⁶, są to:

1. Zrównoważenie systemu transportu.
2. Wzmocnienie roli transportu publicznego.
3. Wykształcenie zintegrowanego obszaru metropolitalnego.

Dokumentem warunkującym obecnie rozwój sieci transportu publicznego jest: *Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gminy Miejskiej Kraków i gmin sąsiadujących, z którymi Gmina Miejska Kraków zawarła porozumienie w zakresie organizacji publicznego transportu zbiorowego* (Uchwała Nr LXXX/1220/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 28 sierpnia 2013 r.).

Rozwiązaniu problemu miejsc parkingowych służy *Program parkingowy dla miasta Krakowa*, określający w sposób szczegółowy zapotrzebowanie na miejsca parkingowe i konieczne działania w tym obszarze. Jest to program długofalowy i sięga 2030 r. Ponadto w przygotowaniu znajduje się *Program rozwoju infrastruktury transportowej Krakowa*.

4.5.5. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I GOSPODARKI KOMUNALNEJ

Cel Operacyjny II-3: Rozwój infrastruktury technicznej *Strategii Rozwoju Krakowa* określa konieczność osiągnięcia sprawnego i efektywnego systemu zaopatrzenia w wodę, gaz, ciepło i energię elektryczną, odprowadzenia, odbioru i utylizacji ścieków, gospodarki odpadami oraz rozwoju telekomunikacji w zgodzie z najnowszymi technologiami. Ważnym uznaje się wdrażanie rozwiązań innowacyjnych, np. w zakresie geotermii.¹¹⁷

W ramach poszczególnych obszarów infrastruktury technicznej miasta, opracowano ukierunkowane plany operacyjne.

Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji SA w Krakowie na lata 2009-2018 określa następujące cele w zakresie działalności wodno-kanalizacyjnej na terenie miasta¹¹⁸:

- stałą poprawę jakości dostarczanej wody pitnej poprzez ciągły monitoring oraz unowocześnienie technologii jej uzdatniania,
- modernizację istniejącej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz jej dalszą rozbudowę,
- oczyszczanie ścieków zgodnie z normami polskimi i Unii Europejskiej,

¹¹⁵ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

¹¹⁶ *Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego dla Krakowa na lata 2007-2013*, Urząd Miasta Krakowa, 2011 r.

¹¹⁷ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

¹¹⁸ *Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji SA w Krakowie na lata 2009-2018*, Urząd Miasta Krakowa, 2011 r.

- poprawę oddziaływania na środowisko naturalne,
- rozszerzenie usług na wskazane obszary metropolitalne.

Ponadto sprawy odwodnienia miasta reguluje Uchwała Nr XXIII/163/99 Rady Miasta Krakowa z dnia 9 czerwca 1999 r. w sprawie kierunków polityki rozbudowy modernizacji oraz eksploatacji systemu odwodnienia terenów miasta.

Plan rozwoju MPEC SA w Krakowie w zakresie zaspokajania obecnego i przyszłego zapotrzebowania na ciepło wyznacza następujące obszary zadań do realizacji w zakresie gospodarki cieplnej¹¹⁹:

- Poprawa parametrów eksploatacyjnych sieci.
- Zwiększenie sprzedaży ciepła poprzez pozyskanie nowych odbiorców i zamianę systemu podgrzewania wody użytkowej.
- Obniżenie kosztów ogrzewania u odbiorców.
- Likwidacja emisji zanieczyszczeń poprzez eliminowanie nieefektywnych źródeł ciepła.
- Długoterminowa polityka kształtowania cen i taryf.

W ramach *Programu termomodernizacji oraz ochrony cieplnej budynków Gminy Miejskiej Kraków*¹²⁰, obejmującego swym zakresem okres 12-letni, określono 4 cele strategiczne:

- Cel strategiczny 1 – przywrócenie standardów funkcjonalnych w obiektach o złym stanie technicznym i złej jakości usług energetycznych, poprzez remont, w tym termomodernizację.
- Cel strategiczny 2 – spełnienie standardów ochrony cieplnej w obiektach o dostatecznym stanie technicznym, lecz niskiej jakości usług energetycznych, poprzez kompleksową termomodernizację.
- Cel strategiczny 3 – oszczędność energii i kosztów ogrzewania w obiektach o dostatecznym stanie technicznym i o dobrej jakości usług energetycznych, poprzez częściową lub kompleksową termomodernizację.
- Cel strategiczny 4 – oszczędność energii i kosztów ogrzewania w obiektach w dobrym stanie technicznym i o dobrej jakości usług energetycznych, poprzez realizację wybranych przedsięwzięć termomodernizacyjnych podnoszących efektywność.

Art. 7 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 Nr 142 poz. 1591, z późn. zm.) nakłada na gminy obowiązek zabezpieczenia zbiorowych potrzeb ich mieszkańców, między innymi w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz. Ponadto zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2006 Nr 89 poz. 625) do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło, paliwa gazowe należy m.in. planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną, paliwa gazowe na obszarze gminy.

Jednocześnie z zasad polityki energetycznej państwa wynikają cele planowania energetycznego na terenie gminy:

- koordynacja planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych ze strategią rozwoju społeczno-gospodarczego gminy,

¹¹⁹ *Plan rozwoju MPEC SA w Krakowie w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na ciepło. Plan wieloletni na lata 2011-2015*, MPEC SA, Kraków 2011 r.

¹²⁰ *Programu termomodernizacji oraz ochrony cieplnej budynków Gminy Miejskiej Kraków*, Urząd Miasta Krakowa, 2007 r.

- zapewnienie bezpieczeństwa zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- otwieranie lokalnego rynku energii na konkurencję,
- oszczędne i racjonalne zużycie paliw i energii,
- poprawa jakości środowiska.

Cele te są realizowane przez badanie zgodności planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych działających na terenie gminy z *Założeniami do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe*¹²¹, przedstawianymi w postaci corocznego sprawozdania.

4.6. BADANIA SPOŁECZNE

Ponad połowa badanych (63,1%) jest świadoma zmian wynikających z rewitalizacji. Warto jednak nadmienić, że wyniki te mogą być nie do końca wiarygodne, gdyż badanym nie tłumaczono pojęcia „rewitalizacja”, nie znali oni planu inwestycji i nie mieli świadomości, jakie działania wynikają z Miejskiego Programu Rewitalizacji czy też z Lokalnych Programów Rewitalizacji. Wszelkie remonty, przebudowy, nowe inwestycje, zmiany przestrzeni badani mogli przypisywać zmianom wynikającym z rewitalizacji, a faktycznych efektów rewitalizacji mogli albo nie dostrzegać albo nie być ich świadomymi. Niemniej jednak na poziomie deklaracji zaledwie nieco ponad 1/3 badanych nie dostrzega zmian będących wynikiem działań rewitalizacyjnych.

Architektura miasta, jej stan i wygląd, w stopniu umiarkowanym spełniają oczekiwania respondentów. Zmiana architektury i zabudowy były też najczęściej wskazywane jako zmiany zaobserwowane w przestrzeni publicznej w ostatnich latach.

W zakresie rozwiązań komunikacyjnych respondenci wskazali niewielką poprawę jakości dróg i infrastruktury drogowej w ostatnich latach. Władze miasta muszą zintensyfikować działania w sferze komunikacji, bowiem oczekiwania społeczeństwa w tym zakresie są znaczne. Świadczy o tym fakt, że remont infrastruktury drogowej był przez respondentów najczęściej wybierany spośród działań, które w najwyższym stopniu mogą przyczynić się do dalszego rozwoju Miasta.

W opinii objętych badaniem mieszkańców, w ostatnich 3-4 latach nastąpiła poprawa warunków mieszkaniowych w ich bezpośredniej okolicy, a większość z nich zadowolona jest z własnych warunków mieszkaniowych.

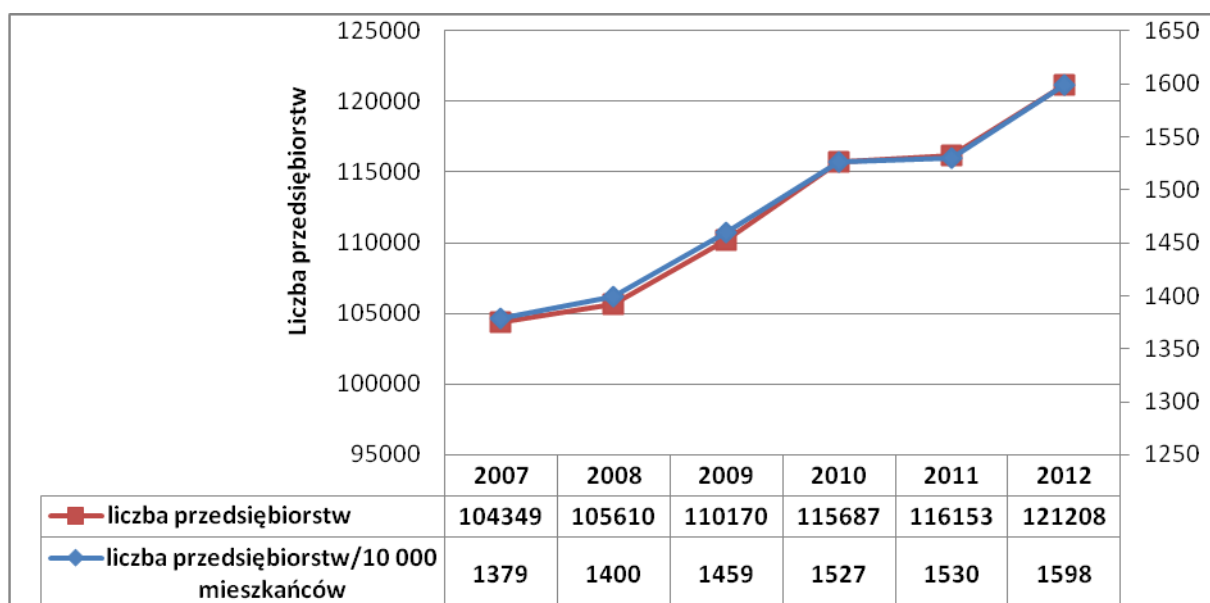
¹²¹ *Założenia do planu zaopatrzenia Gminy Miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe*, Urząd Miasta Krakowa, 2004 r.

5. GOSPODARKA

5.1. CHARAKTERYSTYKA PROFILU GOSPODARCZEGO MIASTA

Liczba podmiotów gospodarczych w badanym okresie charakteryzuje się trendem wzrostowym. W 2012 r. liczba zarejestrowanych w rejestrze REGON przedsiębiorstw wynosiła 121 208 podmiotów. Oznacza to ponad 16% wzrost w ciągu 5 lat. Dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 10 000 mieszkańców kształtowała się na podobnym poziomie i wynosiła w badanym okresie 15,8%. Systematyczny wzrost tego wskaźnika w ostatnich latach świadczy o dobrym stanie gospodarczym Krakowa, mimo załamania i kryzysu gospodarczego na rynkach światowych. Podmioty prywatne stanowią około 98,8% ogółu zarejestrowanych przedsiębiorstw.

Wykres 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (stan na dzień 31.12.2012)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Według klas wielkości zdecydowanie przeważają mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 osób) – 115 457 podmiotów, następnie ilościowo plasują się: przedsiębiorstwa małe (10-50 pracowników) – 4 628, przedsiębiorstwa średnie (50-250 pracowników) – 927, przedsiębiorstwa duże (powyżej 250 pracowników) – 196, z czego 41 zakładów posiadało zatrudnienie przewyższające 1 000 osób¹²².

Tabela 26. Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własności

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	104 349	105 610	110 170	115 687	116 153	121 208
sektor publiczny	1 776	1 671	1 459	1 472	1 470	1 489
sektor prywatny	102 573	103 939	108 711	114 215	114 683	119 719

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

¹²² *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Na „Liście 500” dziennika Rzeczpospolita, tworzącej zestawienie pięciuset największych firm w Polsce, znalazło się dwadzieścia podmiotów gospodarczych mających swoją siedzibę w Krakowie.

Zgodnie z klasyfikacją PKD 2007 największa liczba podmiotów działała w sektorze handlu i napraw – 29 255 podmiotów (24,14%) oraz w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – 15 982 (13,11%). Najmniejszą liczbę podmiotów – 12 (0,01%) stanowiły organizacje i podmioty eksterytorialne.

Biorąc pod uwagę lokalizację, najwięcej podmiotów gospodarczych prowadziło działalność na terenie Podgórza (39,8 tys., tj. 32,9% ogółu) oraz Krowodrzy (29,6 tys. – 24,4%). W Śródmieściu zarejestrowanych było 28,5 tys. firm (23,5%), a w Nowej Hucie 23,2 tys. (19,2%). Najwięcej małych i średnich firm działało w Podgórzu i Krowodrzy, natomiast jednostki duże lokowały swoje siedziby głównie w Śródmieściu.¹²³

Tabela 27. Struktura branżowa podmiotów według wybranych sekcji PKD.

Wyszczególnienie wg PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział % w ogóle
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	377	0,31
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	101	0,08
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	8 988	7,42
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	152	0,13
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	255	0,21
Sekcja F - Budownictwo	10 987	9,06
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	29 255	24,14
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	7 902	6,52
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4 123	3,40
Sekcja J - Informacja i komunikacja	5 758	4,75
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4 460	3,68
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	7 447	6,14
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15 982	13,11
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4 157	3,43
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	126	0,10
Sekcja P - Edukacja	4 167	3,44

¹²³ Raport o Stanie Miasta 2012, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7 690	6,34
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2 203	1,82
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	7 156	5,90
Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	12	0,01
RAZEM	121 208	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

W zakresie struktury prawnej najbardziej rozpowszechnioną formą prywatnych podmiotów gospodarczych są osoby fizyczne – na koniec 2012 r. funkcjonowało w Krakowie 80 600 przedsiębiorców, co oznacza wzrost o 2,8% w porównaniu z rokiem 2011. Następne w kolejności były spółki handlowe – 15 513, organizacje i stowarzyszenia społeczne – 2 391, fundacje – 928 oraz spółdzielnie – 414¹²⁴.

5.1.1. PRZEMYSŁ

W Krakowie w 2012 r. zarejestrowanych było 8 988 przedsiębiorstw zajmujących się przetwórstwem przemysłowym.

Największą dzielnicę przemysłową we wschodniej części Krakowa, tworzy kombinat hutniczy oraz otaczające go zakłady przemysłowo-magazynowe. Teren ten obejmuje około 12 km², w tym sam kombinat hutniczy – 9,8 km². Kombinat posiada rozbudowaną sieć linii kolejowych, dróg przemysłowych, napowietrznych rurociągów i linii energetycznych. Obecnie kombinat, należący do hinduskiej firmy Arcelor Mittal, produkuje rocznie ok. 2,0-3,0 mln ton stali, a dzięki otwartej w lipcu 2007 r. walcowni gorącej blach i rozbudowie walcowni zimnej staje się zakładem wyższych technologii, konkurencyjnym na światowym rynku¹²⁵.

Do największych firm przemysłowych na terenie Krakowa możemy zaliczyć także: Tele-Fonikę Kable SA, Grupę Can-Pack SA, Philip Morris International Polska, PHU Energokrak Sp. z o.o., Delphi Poland SA, Mota-Engil Central Europe SA, Grupę Polska Stal SA, Grupę Nowy Styl Sp. z o.o., ComArch SA GK, Stalprodukt-Centrostal Sp. z o.o., Krakchemię SA, Wawel SA, ZUE SA GK.

5.1.2. BUDOWNICTWO

Według danych GUS w 2012 r. w Krakowie zarejestrowanych było 10 987 podmiotów gospodarczych działających w budownictwie. W roku 2012 zanotowano czterdziestoprocentowy wzrost nowo oddanych mieszkań w stosunku do roku 2011. Wzrósł także udział mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem w ogóle nowo oddanych mieszkań, z 78% w 2011 r. do 83,5% w 2012 r.

5.1.3. HANDEL I NAPRAWY, HOTELARSTWO I GASTRONOMIA

W 2012 r. działalność handlową i usługi naprawcze deklarowało 29 255 podmiotów gospodarczych. Na terenie Krakowa w 2011 r. funkcjonowało 21 hipermarketów, 76 supermarketów, 3 domy towarowe oraz 5 domów handlowych.

W 2012 roku całkowita podaż rynku handlowego w Krakowie osiągnęła poziom blisko 633 000 m². Rynek ten tworzą różne formaty obiektów handlowych. Centra handlowe stanowią większość (63%)

¹²⁴ *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

¹²⁵ Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Tom I*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

zasobów powierzchni handlowej w Krakowie. Magazyny handlowe to 14% istniejącej podaży, z których 57% stanowią sklepy budowlane. Parki handlowe posiadają 10% udziału w całkowitej podaży, natomiast centra wyprzedażowe stanowią 7% rynku w Krakowie. Sklepy handlu hurtowego oraz centra wygodnych zakupów stanowią odpowiednio 5% i 1% całkowitych zasobów powierzchni handlowej¹²⁶.

W 2011 r. w Krakowie funkcjonowało 27 targowisk, w tym 16 zlokalizowanych na terenach Gminy Miejskiej Kraków o łącznej powierzchni równej 86 048 ha.

Ważną rolę w Krakowie w obszarze rynku handlu detalicznego stanowią ulice handlowe. Popularne sieci sprzedaży detalicznej, jak i bardziej prestiżowe marki sytuują swoje salony wzdłuż najbardziej ruchliwych ulic w Krakowie, takich jak Floriańska, Szewska i Grodzka. Czynsze w najbardziej atrakcyjnej części miasta – w rejonie Plant Krakowskich oraz Rynku Głównego sięgają nawet 100 EUR/m²/m-c.¹²⁷

Nasycenie rynku powierzchni handlowej w Krakowie kształtowało się w 2012 r. na poziomie 427 m² na 1 000 mieszkańców.¹²⁸

Działalność gospodarczą w zakresie hotelarstwa i gastronomii w 2012 r. deklarowały 4 123 podmioty gospodarcze, czyli o 113 więcej aniżeli w 2011 r. Największa koncentracja hoteli, restauracji i kawiarni występuje w Śródmieściu, w obrębie historycznego centrum miasta, a więc terenu najbardziej atrakcyjnego turystycznie.

5.1.4. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W ZAKRESIE ROZWOJU GOSPODARKI

Za główne uwarunkowania sprzyjające rozwojowi gospodarki Krakowa można uznać:

- Lokalizację prestiżowych uczelni wyższych, zapewniających dopływ wysoko wykwalifikowanych kadr.
- Niską stopę bezrobocia na tle kraju i regionu.
- Trafne wskazanie w obecnym Miejskim Programie Rewitalizacji terenów inwestycyjnych zarówno o najwyższym stopniu degradacji, jak i wysokim potencjale społeczno-gospodarczym.
- Rosnącą liczbę przedsiębiorstw.
- Wysoką pozycję Krakowa w rankingach oceniających atrakcyjność inwestycyjną.
- Posiadanie wyróżniającego się w kraju i regionie zaplecza kulturowo-naukowego.
- Zmianę kierunku rozwoju gospodarczego w stronę gospodarki innowacyjnej, opartej na wiedzy.
- Olbrzymi rynek zbytu w promieniu 100 km.

Jako uwarunkowania ograniczające rozwój gospodarczy wskazać można:

- Niski poziom integracji uczelni wyższych i ich rozproszoną strukturę w przestrzeni miejskiej.
- Występowanie potencjalnych miejskich „centrów ubóstwa”.
- Mimo licznych inwestycji wciąż niezadowalającą jakość infrastruktury drogowej.

¹²⁶ *Krakowski Rynek Nieruchomości 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

¹²⁷ *Krakowski Rynek Nieruchomości 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

¹²⁸ Tamże.

- Konieczność manewrowania pomiędzy tworzeniem nowych zakładów i siedzib firm, a zachowaniem środowiska kulturowego.

5.2. BRANŻE INNOWACYJNE

Kraków stanowi jeden z wiodących ośrodków akademickich w Polsce. Około 220 tys. studentów różnych szczebli studiuje w ciągu roku akademickiego w 23 wyższych uczelniach zlokalizowanych na terenie miasta.¹²⁹ Zapewnia to stały dopływ wysoko wykwalifikowanych kadr.

W Krakowie funkcjonuje obecnie ok. 80 międzynarodowych korporacji świadczących nowoczesne usługi, w następujących branżach: F&A, business analytics, HR, R&D, IT. Firmy te łącznie zatrudniają ok. 30 tysięcy osób, w większości absolwentów krakowskich uczelni.

W Krakowie prężnie działają organizacje otoczenia biznesu. Instytucją o największym znaczeniu jest powołany w 1997 r. przez trzy największe uczelnie krakowskie, tj. Politechnikę Krakowską, Uniwersytet Jagielloński i Akademię Górniczo-Hutniczą oraz władze samorządowe Krakowski Park Technologiczny (KPT) wraz z podległą mu Specjalną Strefą Ekonomiczną (SSE). Jego głównym celem jest szukanie nowoczesnych rozwiązań i instrumentów wsparcia restrukturyzacji przemysłu w Krakowie i Małopolsce. Od stycznia 2013 r. teren Specjalnej Strefy Ekonomicznej obejmuje 628 ha.

Jak dotąd Krakowski Park Technologiczny wydał 128 zezwoleń na działalność w strefie, dzięki czemu utworzono 15 000 miejsc pracy, a wysokość poniesionych nakładów wynosiła 1,8 mld zł. Wśród przedsiębiorstw obecnych na terenach SSE znajdują się m.in. takie firmy jak: Unipress, Comarch, RR Donnelley, Motorola, Shell czy MAN Trucks¹³⁰.

Do ważnych inicjatyw gospodarczych możemy zaliczyć także klastry skupiające podmioty gospodarcze działające w określonej branży, które poprzez wymianę doświadczeń, wiedzy i kooperację prowadzą do rozwoju gospodarczo-naukowego regionu. W Krakowie możemy wyróżnić m.in. :

- Europejskie Centrum Gier – skupiające podmioty zajmujące się tworzeniem aplikacji służących do multimedialnej rozrywki, zarówno na etapach modelowania, projektowania, animacji, programowania jak i udźwiękowienia. Projekt realizowany jest przy ścisłej współpracy z wydziałami informatycznymi i graficznymi Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Górniczo-Hutniczej oraz wiodącymi dystrybutorami i producentami gier.
- Digital Entertainment Cluster – inicjatywa utworzona w 2013 r. mająca na celu wsparcie rynku gier w Polsce.
- LifeScience Kraków – jest klastrem skupiającym zarówno kadrę naukową uczelni wyższych Krakowa, jak i pracowników centrów badawczo-rozwojowych z branży biotechnologicznej, farmaceutycznej, żywnościowej, medycznej i ochrony środowiska.
- Klaster poligraficzny – zrzeszający firmy poligraficzne (głównie z Krakowa), służący wymianie doświadczeń i transferowi technologii.
- Zrównoważona infrastruktura – zrzesza podmioty zainteresowane opracowywaniem, wdrażaniem i komercjalizacją innowacyjnych technologii w zakresie budownictwa i innowacyjnych technologii.
- Małopolski Klaster Technologii Informatycznych – działania na rzecz promocji, kształcenia kadr oraz tworzenia sieci współpracy w zakresie IT.

¹²⁹ http://krakow.pl/biznes/17407,artykul,czynniki_rozwoju.html

¹³⁰ <http://www.sse.krakow.pl/pl/specjalna-strefa-ekonomiczna.html>

- Krakowska Strefa Dizajnu – zrzeszająca naukowców, pracownię graficzne, artystyczne oraz architektoniczne, skupiająca się na badaniach i promocji wzornictwa przemysłowego, grafiki użytkowej i architektury wnętrz.

Ponadto część podmiotów działa w klastrach o szerszym zasięgu oddziaływania, takich jak:

- Inret – Klaster Przemysłów Kultury i Czasu Wolnego.
- Multiklaster.

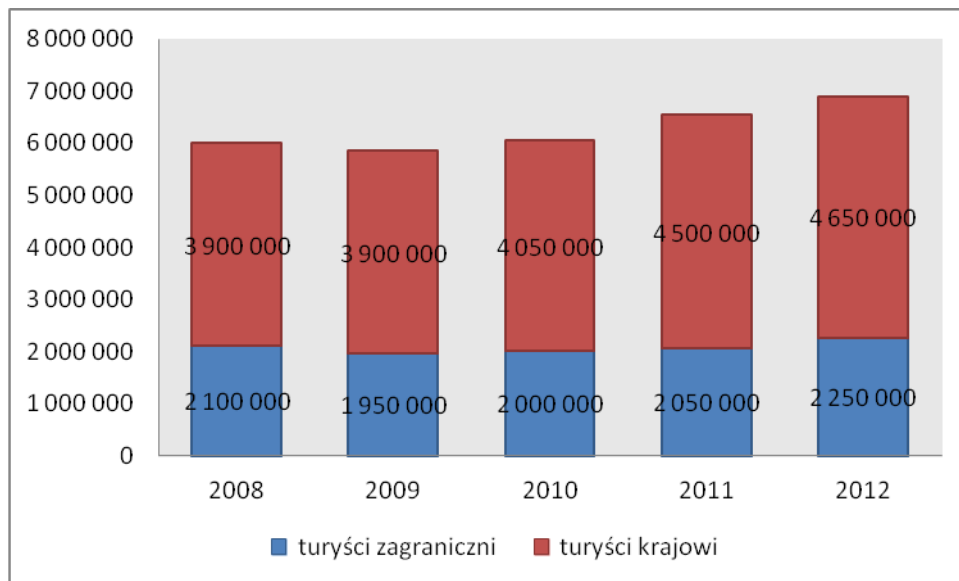
Zagraniczną promocją Miasta, jako interesującej destynacji dla biznesu i inwestycji oraz przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Krakowa, zajmuje się Krakow Convention Bureau (Biuro Kongresów UMK).

5.3. TURYSTYKA

Turystyka na stałe znalazła miejsce wśród funkcji miasta i jest szczególnie pożądana ze względu na możliwość generowania dochodów, a w efekcie dobrobytu mieszkańców. Dlatego też ważnym jest, aby w sposób możliwie efektywny wykorzystać potencjał Krakowa wynikający z posiadania niewątpliwych walorów dziedzictwa kulturowego, jak i rosnącego zapotrzebowania na produkty turystyczne osób odwiedzających Kraków, przyczyniając się w ten sposób do rozwoju gospodarczego, estetycznego oraz społecznego Miasta.

Po chwilowym spadku w 2009 r., liczba turystów odwiedzających Kraków systematycznie rośnie. W 2012 r. liczba turystów osiągnęła poziom 6 900 000, z czego turyści zagraniczni stanowili 32,6%.

Wykres 16. Liczba turystów odwiedzających Kraków w latach 2008-2012

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa 2013 r.

Tabela 28. Ruch turystyczny w Krakowie w latach 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Turyści w Krakowie ogółem, w tym:	6 000 000	5 850 000	6 050 000	6 550 000	6 900 000
- zagraniczni	2 100 000	1 950 000	2 000 000	2 050 000	2 250 000
- krajowi	3 900 000	3 900 000	4 050 000	4 500 000	4 650 000

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Wśród obiektów noclegowych dominują hotele, wśród których najliczniejszą grupę stanowią hotele trzygwiazdkowe o średnim standardzie usług (70 obiektów). Od 2010 r. liczba hoteli pięciogwiazdkowych o najwyższym standardzie usług utrzymuje się na stałym poziomie (10 obiektów), natomiast systematycznie wzrasta liczba obiektów czterogwiazdkowych (25 obiektów w 2012 r.).

Tabela 29. Struktura bazy noclegowej w latach 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	157	173	195	215	221	241
hotele	99	108	120	126	129	130
kategorii *****	6	6	7	10	10	10
kategorii ****	9	11	12	17	21	25
kategorii ***	53	58	67	68	70	70
kategorii **	21	23	24	23	19	19
kategorii *	6	4	4	3	4	4
w trakcie kategoryzacji	4	6	6	5	5	2
motele	0	0	0	0	0	0
pensjonaty	5	7	8	7	5	6
domy wycieczkowe	2	2	1	1	1	1
schroniska	1	1	1	0	0	0
schroniska młodzieżowe	3	6	5	4	4	2
ośrodki wczasowe	0	0	0	0	0	0
ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	3	3	4	6	5	5
hostele	b.d.	b.d.	6	26	30	35
kempingi	3	3	2	3	3	2
poła biwakowe	0	0	0	0	0	0
zakłady uzdrowiskowe	1	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Od 2009 roku liczba udzielonych noclegów z roku na rok systematycznie wzrasta (między 2011 r. a 2012 r. notując wzrost o 9,3%). Noclegi udzielone turystom zagranicznym stanowią ponad połowę ogółu udzielonych noclegów – w 2012 r. stanowiły 56,7%. Znaczny wzrost liczby noclegów udzielonych turystom zagranicznym w 2012 r. – o ponad 265 tysięcy, spowodowany był m.in. organizacją Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012 w Polsce. Kraków, mimo iż nie był miastem w którym odbywały się mecze, to stanowił bazę dla reprezentacji Holandii i Anglii, a pobliska Wieliczka gościła kadrę Włoch. Stąd też w pierwszej trójce nacji, które przeważały wśród turystów odwiedzających Kraków w 2012 r., byli obywatele Wielkiej Brytanii (23% – 1. miejsce) i Włoch (9,4% –

3. miejsce)¹³¹. Największy udział obywateli Wielkiej Brytanii wśród turystów utrzymuje się od kilku lat i spowodowany jest atrakcyjnością Krakowa, jako miasta dogodnego dla organizacji imprez okolicznościowych i wyjazdów integracyjnych.

Tabela 30. Wykorzystanie obiektów noclegowych.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
udzielone noclegi ogółem	2 967 601	2 734 997	2 812 194	3 155 330	3 407 650	3 725 897
udzielone noclegi turystom zagranicznym	1 884 069	1 633 216	1 633 246	1 812 764	1 846 690	2 112 170

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Według danych Małopolskiej Organizacji Turystycznej, szacunkowe wpływy Krakowa z turystyki w 2012 r. wynosiły 3,5 mld zł, co stanowi wzrost o 600 mln zł w porównaniu do roku 2011. Mimo zwiększonego ruchu turystycznego w 2012 r. w porównaniu do lat ubiegłych, średnie kwoty wydatkowane przez odwiedzających Kraków turystów zagranicznych zdecydowanie zmalały, natomiast zanotowano wzrost wydatków turystów krajowych.

Tabela 31. Średnie kwoty wydatkowane przez turystów podczas pobytu w Krakowie, w latach 2007-2012 (zł/os.)

	turyści zagraniczni	turyści krajowi
2007	1 407	366
2008	682	260
2009	650	240
2010	937	272
2011	624	236
2012	596	317

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Ruch Turystyczny w Krakowie w 2012 r. – Raport Końcowy*, Małopolska Organizacja Turystyczna.

5.3.1. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W ZAKRESIE TURYSTYKI

- Malejący poziom średnich kwot wydatkowanych przez turystów zagranicznych.
- Wzrost wydatków turystów krajowych podczas pobytu w Krakowie.
- Wzrost dochodów z tytułu turystyki.
- Wzrost liczby obiektów o wysokim standardzie usług.
- Systematyczny wzrost liczby udzielonych noclegów.

¹³¹ *Ruch turystyczny w Krakowie w 2012 r. – raport końcowy*, Małopolska Organizacja Turystyczna.

5.4. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA

Kraków ma aspiracje by stać się atrakcyjnym miejscem dogodnym dla lokowania inwestycji i kapitału zarówno przez przedsiębiorców lokalnych, jak i spoza Miasta, oraz miejscem, z którym młode osoby będą chętnie wiązały swoją przyszłość.

W Krakowie istnieje bogata siatka instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi doradcze i finansowe. Miasto jest siedzibą międzynarodowych banków, stowarzyszeń wspierających działalność biznesową oraz izb handlowych (m.in. Brytyjsko-Polskiej Izby Handlowej, Amerykańskiej Izby Handlowej, Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej czy Izby Przemysłowo-Handlowej). Ekonomiczne znaczenie Krakowa wzmacniane jest przez potencjał demograficzny regionu – w promieniu 100 km od miasta mieszka około 8 milionów ludzi.

Tabela 32. Podstawowe wyniki finansowe przedsiębiorstw i relacje ekonomiczne w latach 2009-2012

	2009	2010	2011	2012
Przychody z całokształtu działalności (w mln zł)	86 742,10	88 818,60	102 712,30	107 032,60
Wyniki finansowe brutto (saldo w mln zł)	2 895,20	3 503,00	3 895,50	3 570,70
Wyniki finansowe netto (saldo w mln zł)	2 406,50	2 860,80	3 129,40	2 925,20
Wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności (w %)	96,70	96,10	96,20	96,70
Wskaźnik rentowności obrotu netto (w %)	2,80	3,20	3,00	2,70

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Dane dotyczące wyników finansowych krakowskich przedsiębiorstw (536 podmiotów gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosiła 50 i więcej osób, poza przedsiębiorstwami z branży rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, działalności finansowej i ubezpieczeniowej) pokazują, iż przychody z całokształtu działalności w 2012 r. wzrosły o 4,2%, w porównaniu do 2011 r. Nie przełożyło się to jednak na wyniki finansowe i wskaźniki ekonomiczne, które pogorszyły się w tym okresie. Jak wskazuje wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności (relacja kosztów uzyskania przychodu do uzyskanego przychodu z całokształtu działalności) przyczyną był zapewne wzrost kosztów działalności.¹³²

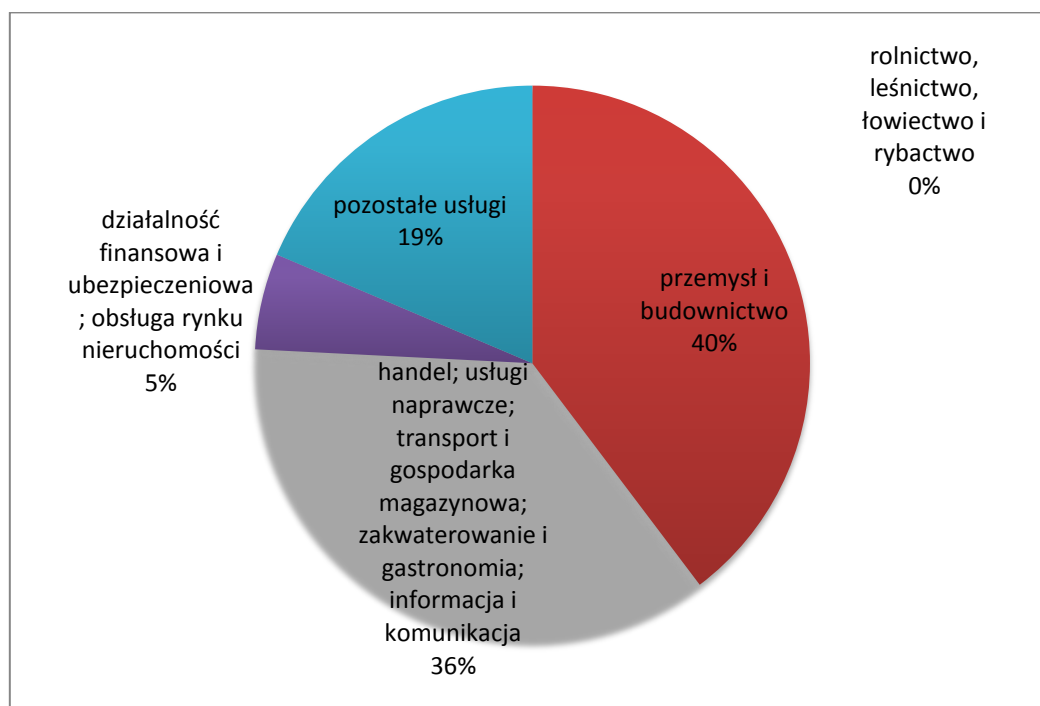
W raporcie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową dotyczącym atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski za rok 2012 podregion krakowski uplasował się tak samo jak rok wcześniej na 10. miejscu, wśród lokalizacji atrakcyjnych dla działalności przemysłowej. Za mocne strony uznano: dużą liczbę firm z kapitałem zagranicznym, wysoką wydajność pracy w przemyśle, korzystną strukturę gospodarki, duże zasoby wykwalifikowanych pracowników i absolwentów, silnie rozwinięty sektor transportu i logistyki, węzeł komunikacyjny o znaczeniu ponadregionalnym. Do słabych stron zaliczono: wysoki poziom wynagrodzeń oraz wysoki poziom przestępczości, przy ich niskiej wykrywalności. Jeżeli chodzi o atrakcyjność dla sektora usług, podregion krakowski awansował o jedną lokatę i znalazł się na 4. miejscu. Za główne cechy charakterystyczne, oprócz już wyżej wymienionych, uznano: dużą siłę nabywczą gospodarstw domowych i przedsiębiorstw oraz wysoki poziom infrastruktury otoczenia biznesu. Mimo spadku o jedną lokatę, cieszy utrzymanie się Krakowa w ścisłej czołówce (3. miejsce) miast atrakcyjnych dla rozwoju działalności wysokich technologii.

¹³² *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Za uwarunkowania sprzyjające dodano takie cechy jak: dostępność lotniska, najwyższa w Polsce jakość zasobów pracy, bardzo wysoki poziom aktywności społecznej i gospodarczej, wysoka wydajność pracy, bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura kultury, rozbudowana baza noclegowa oraz wysokie nakłady na lokalną infrastrukturę publiczną.¹³³

W 2011 r. poziom inwestycji krakowskich przedsiębiorstw wynosił 7 142 zł/os. w wieku produkcyjnym i był wyższy niż w dwóch poprzedzających latach. Największy poziom nakładów inwestycyjnych był udziałem przemysłu i budownictwa – 40% oraz sektora handlu, usług naprawczych i turystycznych, transportu i logistyki oraz informacji i komunikacji - 36%.

Wykres 17. Struktura nakładów inwestycyjnych w 2011 r. według sektorów PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

W okresie 2008-2011 wzrósł także wskaźnik wartości brutto środków trwałych przedsiębiorstw przypadający na 1 mieszkańca. W 2011 r. wynosił on 62 972 zł.

Tabela 33. Nakłady inwestycyjne oraz wartość brutto środków trwałych krakowskich przedsiębiorstw w przeliczeniu na mieszkańca

	2008	2009	2010	2011
nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca	5 503	4 109	3 470	4 629
wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca	54 822	57 002	60 011	62 972
nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym	8 361	6 262	5 317	7 142

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

¹³³ Atrakcyjność Inwestycyjna Województw i Podregionów Polski 2012, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2012 r.

Wielkość zaangażowanego kapitału zagranicznego w działalność gospodarczą w 2011 r. wynosiła 8 890,4 mln zł.¹³⁴

Ilość spółek handlowych z kapitałem zagranicznym rosła w ostatnich latach i w 2012 r. wynosiła 3 037 podmiotów. Mimo to udział tego typu spółek w liczbie przedsiębiorstw ogółem malał i w 2012 r. wynosił 17,47%.

Tabela 34. Liczba krakowskich spółek handlowych z kapitałem zagranicznym

	2010	2011	2012
Spółki zagranicznych osób fizycznych lub prawnych	2 685	2 809	3 037
Udział w liczbie spółek handlowych ogółem	18,59%	17,96%	17,47%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Kraków w liczbach 2012.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Z danych Referatu Centrum Obsługi Inwestora w Wydziale Rozwoju Miasta UMK wynika, że w 2011 roku ulokowały się w Krakowie i w sąsiadujących gminach następujące firmy¹³⁵:

- Nokia Siemens Networks – Centrum Technologiczne,
- Rolls&Royce – Centrum usług wspólnych,
- Balmoral Properties – developer „Browar Lubicz”,
- AVEREAST GROUP – IT,
- Capita Group Plc – Centrum biznesowe,
- Heineken – Centrum Finansowe,
- CISCO – Centrum wsparcia,
- Haoneng Packing Co. Ltd – produkcja,
- Luxoft – IT– rozwinęło działalność.

Na atrakcyjności Miasta wpływ ma także dostępność do powierzchni biurowych o wysokim standardzie. W ciągu 2012 r. zanotowano wzrost nowoczesnych powierzchni biurowych o 10,9%, tj. o 50 600 m². Na koniec roku ich ogólna liczba wynosiła 515 800 m², z czego 4,9% stanowiły lokale nieużytkowane.

Tabela 35. Ilość nowoczesnych powierzchni biurowych w Krakowie w 2012 r.

Istniejące w dniu 01.01.2012 r.	465 200 m ²
Istniejące na koniec roku 2012	515 800 m ²
Wskaźnik pustostanów	4,90%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Kraków w liczbach 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Ponadto w 2013 r. Kraków okazał się najlepszym spośród miast wojewódzkich w rankingu organizowanym przez Google E-Miasta na najbardziej internetową pod względem przedsiębiorczości stolicę województwa, co świadczy o dużej innowacyjności podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie miasta.

¹³⁴ Bank Danych Lokalnych, GUS.

¹³⁵ Raport o Stanie Miasta 2011., Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

5.5. USTALENIA W ZAKRESIE PLANOWANYCH KIERUNKÓW ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

W Strategii Rozwoju Krakowa obszarowi gospodarki poświęcono **II Cel Strategiczny**: Kraków miastem nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki. W jego ramach określono, iż siła gospodarcza Miasta zależy od potencjału małej i średniej przedsiębiorczości, który jest związany nie tylko z infrastrukturą techniczną, kapitałem zagranicznym, ale przede wszystkim z powszechnością przedsiębiorczości i charakterem rynku pracy. Ponadto jako główne obszary krakowskiej gospodarki, na które powinien być kładziony największy nacisk, wskazano turystykę i nowoczesne technologie. Nowym obszarem rozwoju przedsiębiorczości ma stać się formuła gospodarki społecznej.

W ramach celów operacyjnych wyznaczono: kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju gospodarki przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju, rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw, poprawę dostępności komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, wzmacnianie konkurencyjności rynku pracy oraz zwiększanie atrakcyjności turystycznej miasta.

5.5.1. ROZWÓJ SEKTORA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Działania stymulujące działalność gospodarczą małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) określono w ramach **Celu Operacyjnego II-4**: Rozwój sektora małej i średniej przedsiębiorczości. Działalność w tym zakresie ma skupić się na wspieraniu rozwoju, pomocy przy tworzeniu nowych miejsc pracy, udostępnianiu bazy lokalowej, oferowaniu szkoleń, doradztwie, obsłudze finansowo-księgowej, promocji, stworzeniu funduszu poręczeń kredytowych. Przewiduje się również utworzenie inkubatorów przedsiębiorczości wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa, usprawnienie działania samorządu w zakresie obsługi przedsiębiorców, obniżki stawek czynszowych w obrębie lokali komunalnych, ułatwienia w pozyskiwaniu tytułów do lokali komunalnych w związku z działalnością gospodarczą, realne obniżenie opłaty targowej, opłat za zajęcie pasa drogowego dla obiektów handlowych, a także zwiększenie zamówień publicznych w dziedzinach pracochłonnych, w których realizacja tych zamówień wzmocniłaby drobną przedsiębiorczość (remonty budynków, dróg, chodników, utrzymanie czystości miasta itp.).¹³⁶

Programem obowiązującym, określającym działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości jest *Krakowski Program Wspierania Przedsiębiorczości i Rozwoju Gospodarczego Miasta*.

Raport z realizacji *Strategii Rozwoju Krakowa* za rok 2012, wyznaczył następujące tendencje w zakresie przedsiębiorczości:

- Liczba przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o ok. 4% w odniesieniu do 2011 r.
- W 2012 r. udzielono pomocy publicznej 182 przedsiębiorcom, co stanowiło przyrost w stosunku do roku 2011 o ok. 24%, natomiast aż o 77% spadła liczba dotacji dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.
- W 2012 roku odnotowano zmniejszenie powierzchni terenów przygotowanych pod inwestycje gospodarcze o 9,85 ha, co stanowiło spadek w stosunku do wartości z roku 2011 o 36 %.

5.5.2. ROZWÓJ SEKTORA TURYSTYKI

Ujęty w *Strategii Rozwoju Krakowa* **Cel Operacyjny II-6**: Zwiększanie atrakcyjności turystycznej Miasta, wskazuje iż obszar turystyki powinien być traktowany jako kategoria ekonomiczna o kluczowym znaczeniu dla gospodarki miasta. Konieczne zatem są inwestycje, które pozwolą w pełni

¹³⁶ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

wykorzystać i wypromować olbrzymi potencjał turystyczny Krakowa (znany ośrodek kultury i sztuki, o wysokiej randze środowiska artystycznego i bogatym dziedzictwie kulturowym). Za priorytetowe działania obrano stworzenie odpowiednich warunków materialnych i instytucjonalnych dla rozwoju kultury, zapewnienie odpowiedniej bazy koncertowo-kongresowej, poprawę infrastruktury komunikacyjnej oraz promocję Miasta. Zakłada się, że część środków na ten cel pochodzić będzie z opłaty miejscowej pobieranej na terenie Gminy Miejskiej Kraków.¹³⁷

Tendencje w zakresie turystyki powiązane z Celem Operacyjnym I-6, jakie zaobserwowano w ostatnich latach kształtowały się następująco¹³⁸:

- Wzrosła, w stosunku do 2011 roku, o ponad 3% liczba turystów krajowych oraz o prawie 10% liczba turystów zagranicznych przyjeżdżających do Krakowa.
- Spadła liczba targów zagranicznych (z 23 na 17) i tym samym liczba osób, które odwiedziły stoiska targowe zagraniczne.
- Wzrosła o prawie 13% liczba obiektów znajdujących się w bazie obiektów konferencyjnych Krakowa i Małopolski, prowadzonej przez Biuro Kongresów UMK.
- Istotnym elementem działań z zakresu promocji turystycznej jest organizacja wizyt studyjnych dziennikarzy zagranicznych. W 2012 roku liczba tych wizyt wzrosła o około 26%.

Dokumentem uszczegóławiającym działania Gminy Miejskiej Kraków w zakresie turystyki jest *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013*, przy tworzeniu której przyjęto następujące założenia:

- Turystyka jest i będzie w nadchodzących latach ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego miasta.
- Kraków posiada największe predyspozycje do rozwoju turystyki kulturowej, biznesowej (w tym konferencyjnej) oraz religijnej.
- Podniesienie konkurencyjności Krakowa jako ośrodka turystyki nastąpi poprzez wzmocnienie istniejącej oferty miasta oraz uzupełnienie jej o nowe formy aktywności turystycznej (turystyka: zdrowotna, rozrywkowa, zainteresowań, edukacyjna i in.).
- Warunkiem budowania silnej pozycji Krakowa jako centrum turystyki jest budowa nowoczesnych obiektów dla turystyki kulturowej i biznesowej.
- Istnieje potrzeba deglomeracji czasowej i przestrzennej ruchu turystycznego poprzez wykorzystanie potencjału turystycznego dzielnic położonych w sąsiedztwie centrum miasta oraz peryferyjnie w stosunku do centrum.
- Przyjęte kierunki rozwoju turystyki w Krakowie mają zapewnić wzrost dochodów uzyskiwanych przez podmioty zaangażowane w obsługę ruchu turystycznego, a przez to także wzrost dochodów budżetu Gminy Miejskiej Kraków.
- Należy zadbać, aby rozwój turystyki w Krakowie nie przebiegał z naruszeniem interesów jego mieszkańców ani kosztem utraty tożsamości kulturowej miasta.

Priorytety rozwoju turystyki w Krakowie w latach 2007-2013 zostały sformułowane następująco:

1. Nowoczesna infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna.
2. Wysoka jakość krakowskiej turystyki.

¹³⁷ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

¹³⁸ *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

3. Wzmocnienie pozycji Krakowa na rynku turystycznym.
4. Wykwalifikowane kadry turystyczne.
5. Prognozowanie i programowanie popytu i potrzeb turystycznych.
6. Partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki.

Cel szczegółowy I.1 – Rozwój infrastruktury turystycznej.

Przewidziano konieczność budowy i modernizacji sieci komunikacyjnej, parkingów, muzeów, obiektów sportowo-kulturalnych, rozbudowy lotniska w Balicach. Dla poprawy konkurencyjności krakowskich przedsiębiorstw turystycznych i okołoturystycznych za bardzo ważne uzano: budowę Centrum Kongresowo-Wystwienniczego, budowę Parku Tematycznego w Nowej Hucie – np. na terenie jednej z nieczynnych hal kombinatu metalurgicznego, utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej wraz z Muzeum Miejsca – na terenie dawnej Fabryki Schindlera na Zabłociu, rozwój żeglugi pasażerskiej na Wiśle na odcinku Kraków-Oświęcim.

Podkreślono wagę realizacji *Miejskiego Programu Rewitalizacji Krakowa*, którego celem jest m.in.: włączenie zaniedbanych rejonów miasta w sieć krakowskich obszarów atrakcyjnych turystycznie poprzez nadanie im funkcji turystycznych z wykorzystaniem ich specyfiki, tradycji, kultury i walorów naturalnych (np. Stare Podgórze, Nowa Huta, Kazimierz), rewitalizacja zespołu fortecznego Twierdzy Kraków, budowa sieci parków kulturowych, realizacja programu rozwoju ścieżek rowerowych oraz rewitalizacji i zagospodarowania Bulwarów Wisły, modernizacja obiektów uzdrowiska w Swoszowicach wraz z otoczeniem, zagospodarowanie obszaru wokół Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach, modernizacja miejskich stadionów piłkarskich, budowa wielofunkcyjnej hali widowiskowo-sportowej, rewitalizacja byłego obozu Płaszów i wytyczenie ścieżek edukacyjnych na jego terenie, rewaloryzacja i oświetlenie kopca Krakusa wraz z otoczeniem, kompleksowa rewitalizacja parku Bednarskiego wraz z budową plenerowej kameralnej muszli koncertowej i altany widokowej.

W ramach **Celu szczegółowego I.2** przewidziano działania polegające na zwiększeniu inwestycji paraturystycznych oraz promocji gospodarczej miasta – dla pozyskania nowych dużych sieci hotelowych.

Cel szczegółowy II.2 ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu jakości obsługi ruchu turystycznego, m.in. poprzez rozwój Sieci Informacji Miejskiej, rozwój systemu terenowego oznakowania turystycznego oraz sieci samoobsługowej informacji turystycznej.

Cel szczegółowy III.2 przewiduje wykreowanie nowych produktów turystycznych – m.in. oferta turystyczna Swoszowic i Matecznego, utworzenie szlaku krakowskich muzeów, przygotowanie oferty turystycznej w oparciu o centra rozrywki, stworzenie turystycznych tras komunikacyjnych – z wykorzystaniem turystycznego środka transportu.

W ramach **Priorytetu VI – Partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki** – przewidziano realizację **celu szczegółowego VI.1** Wspieranie podmiotów życia społecznego i gospodarczego Krakowa w zakresie rozwoju turystyki – m.in. poprzez zwiększenie konkurencyjności i potencjału krakowskich przedsiębiorstw turystycznych i realizacja programu doradztwa dla MSP działających w sektorze turystyki.¹³⁹

Z dzisiejszej perspektywy można ocenić, iż znaczna część założeń *Strategii Rozwoju Turystyki* została zrealizowana. W tym okresie m.in.: powstało Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK, na etapie końcowym jest budowa największej w Polsce hali widowiskowo-sportowej Kraków Arena oraz Centrum Jana Pawła II w Łagiewnikach, znaczna część obszarów wskazanych w *Strategii* poddana

¹³⁹ *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013*, Urząd Miasta Krakowa, 2006 r.

została rewitalizacji oraz modernizacji. Mimo to wiele założeń w niej ujętych pozostało aktualnych i wymaga dalszych działań w kierunku ich promocji, odnowy i rewaloryzacji, po to, aby zwiększyć potencjał turystyczny Krakowa i przyczynić się do jego dalszego rozwoju.

Do dalszego rozwoju Krakowa i jego wzrostu konkurencyjności na rynku turystycznym ma również przyczynić się przygotowywana przez Urząd Miasta Krakowa *Strategia Promocji Krakowa*.

5.5.3. WZROST ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ MIASTA

Gmina Miejska Kraków podejmuje liczne działania mające na celu poprawę promocji Miasta oraz jego atrakcyjności wśród zewnętrznych inwestorów.

W 2010 r. Miasto opracowało *Krakowski Program Wspierania Przedsiębiorczości i Rozwoju Gospodarczego Miasta*, wyznaczając zakres działań mających na celu stymulowanie wzrostu gospodarki Krakowa i sąsiadujących z nim gmin. Jego priorytetami i celami są¹⁴⁰:

- I Priorytet – Wspieranie kluczowych dla rozwoju gospodarczego dziedzin gospodarczych: indywidualnych przedsiębiorców, przedsiębiorców rozpoczynających działalność gospodarczą oraz przedsiębiorczości innowacyjnej i akademickiej.
 - Cel szczegółowy I.1. – Zdecydowane wsparcie dla działających w Krakowie małych przedsiębiorców (osoby prowadzące jednoosobową działalność, samo zatrudniający się, drobni kupcy, przedsiębiorcy i rzemieślnicy).
 - Cel szczegółowy I.2. – Wdrożenie systemu wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.
 - Cel szczegółowy I.3. – Wsparcie przedsiębiorczości edukacyjnej, innowacyjnej i przedsiębiorczości akademickiej.
 - Cel szczegółowy I.4. – Wspieranie przedsiębiorczości w zakresie turystyki i kultury.
- II Priorytet – Wspieranie firm w celu zwiększania inwestycji i nowych miejsc pracy.
 - Cel szczegółowy II.1. – Wspieranie udziału krakowskich firm w inwestycjach organizowanych przez krakowskie podmioty publiczne.
 - Cel szczegółowy II.2. – Zapewnienie korzystnych warunków lokalizacyjnych przedsiębiorstw na terenie Krakowa.
 - Cel szczegółowy II.3. – Przyspieszenie procesu przygotowania inwestycji.
- III Priorytet – Nowoczesna, przyjazna przedsiębiorcom infrastruktura obsługi i wsparcia przedsiębiorczości, inwestycji i promocji.
 - Cel szczegółowy III.1. – Nowa, nowoczesna i przyjazna instytucja obsługi przedsiębiorczości i inwestycji w Krakowie i Krakowskim Obszarze Metropolitalnym.
 - Cel szczegółowy III.2. – Przygotowanie młodego pokolenia do prowadzenia działalności gospodarczej.
 - Cel szczegółowy III.3. – Współdziałanie władz miasta z organizacjami gospodarczymi i instytucjami wspierającymi przedsiębiorczość.
 - Cel szczegółowy III.4. – Nowoczesna i efektywna promocja gospodarcza.

¹⁴⁰ *Krakowski Program Wspierania Przedsiębiorczości i Rozwoju Gospodarczego Miasta*, Urząd Miasta Krakowa, 2010 r.

Znaczna część realizowanych założeń przekłada się na nieźle wyniki gospodarcze Krakowa i zlokalizowanych na jego terenie przedsiębiorstw, mimo załamania gospodarczego po 2008 r. na rynkach światowych. Kraków ze swoją tradycją, wysoce wykwalifikowanymi i relatywnie tanimi kadrami, licznymi instytucjami wsparcia biznesu oraz dobrze rozwiniętą infrastrukturą stanowi ciekawy obszar dla potencjalnych inwestorów zewnętrznych. Zintensyfikowane działania promocyjne w połączeniu z ciekawą ofertą mogą przyczynić się do pojawienia się nowych przedsiębiorców, chętnych do zainwestowania swojego kapitału na terenie Krakowa lub jego okolic.

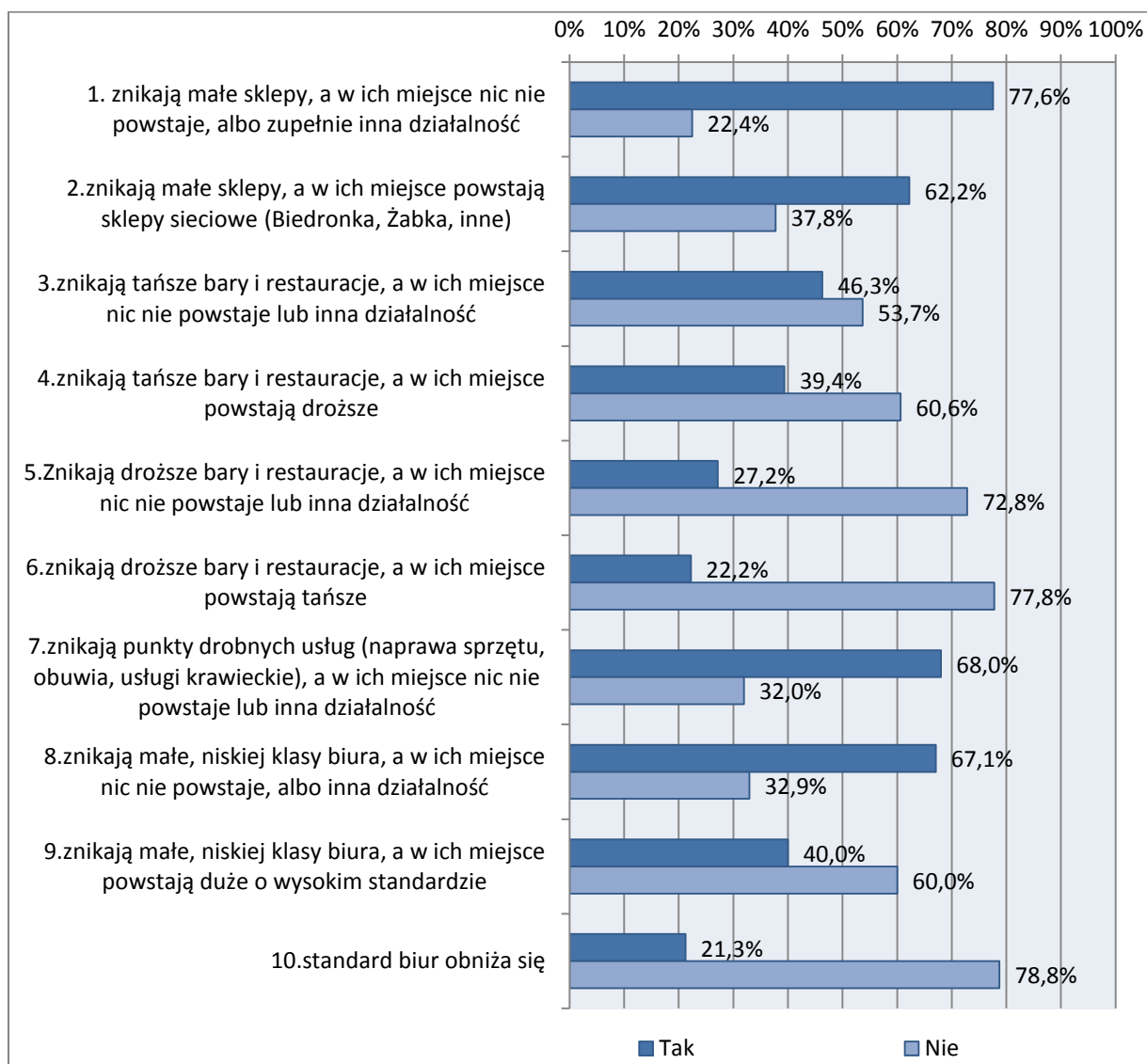
5.6. BADANIA SPOŁECZNE

Opinie mieszkańców pochodzące z przeprowadzonych badań bezpośrednich wskazują, że w Krakowie znajduje się satysfakcjonująca liczba placówek handlowych, zapewniająca pełną wygodę robienia zakupów, co potwierdza wysoki poziom wskaźników.

W zakresie turystyki mieszkańcy biorący udział w wywiadach bezpośrednich ocenili dostępność do imprez, zabytków i atrakcji oraz atrakcyjność turystyczną Krakowa jako dobrą.

Badania bezpośrednie wykazały sporo innych ciekawych spostrzeżeń dotyczących gospodarki Miasta. Respondenci ocenili Kraków jako miejsce umiarkowanie sprzyjające prowadzeniu własnej działalności gospodarczej. Blisko 33% respondentów wywiadów bezpośrednich przeprowadzanych wśród mieszkańców stwierdziło, że zaobserwowało zmianę sytuacji firm w ich okolicy zamieszkania. Najczęstszymi wskazywanymi tendencjami w zakresie zmian gospodarczych były likwidacja małych firm, punktów usługowych i biur niższej klasy w zamian których nie powstawało nic lub otwierano inny rodzaj działalności. Często wskazywano także na problem wypierania małych sklepów przez duże sieci sklepów spożywczych.

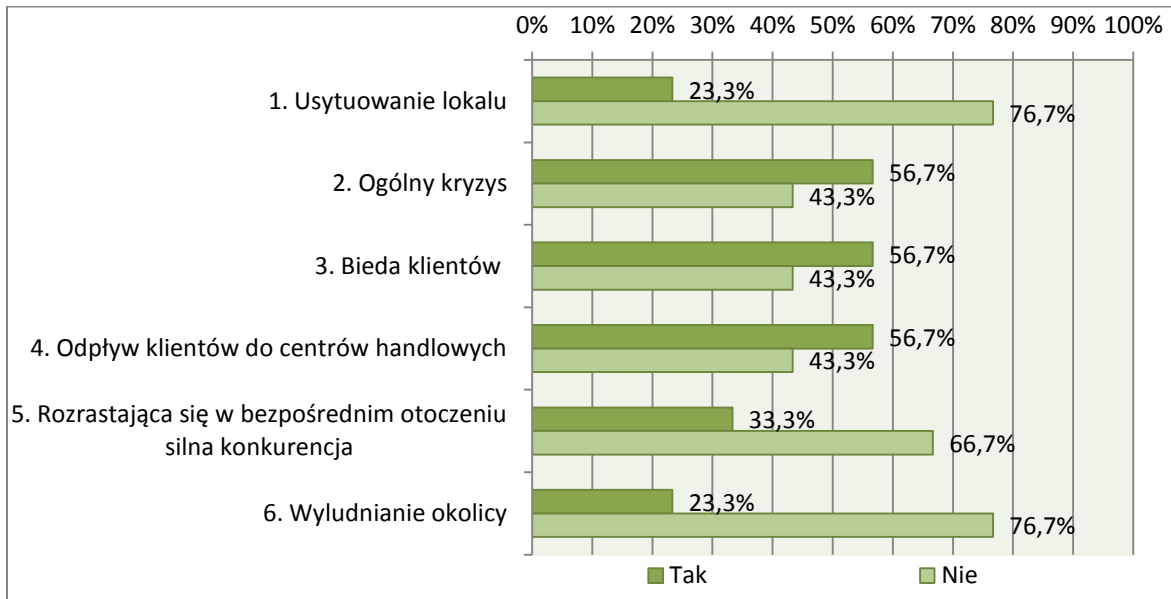
Wykres 18. Usystematyzowanie zmiany sytuacji firm w obszarze (odpowiedzi respondentów, którzy dostrzegają zmiany w funkcjonowaniu firm na terenie obszaru)

Źródło: Opracowanie własne.

Badania bezpośrednie przeprowadzane z przedsiębiorcami wykazały, iż 12,9% z nich myślało w ostatnim czasie o zmianie rodzaju działalności, a 30,9% przyznało, że ich przedsiębiorstwa borykały się z problemami. Do wskazywanych problemów możemy zaliczyć: ogólny kryzys, biedę klientów i odpływ klientów do centrów handlowych (wszystkie trzy kategorie po 56,7% odpowiedzi).

Wykres 19. Przypuszczalne powody problemów przedsiębiorstw w ostatnich latach (odpowiedzi na to pytanie udzieliły tylko te przedsiębiorstwa, które deklarowały zaobserwowane w ostatnim czasie problemy)

Źródło: Opracowanie własne.

Przedsiębiorcy, oceniając wzrost lub spadek wybranych aspektów działalności gospodarczej stwierdzili, że w badanym okresie notowali delikatny wzrost we wszystkich badanych dziedzinach, t.j.: dochodach, liczbie klientów, liczbie konkurencyjnych przedsiębiorstw, nakładach na inwestycje rozwojowe oraz w zatrudnieniu.

6. SFERA SPOŁECZNA

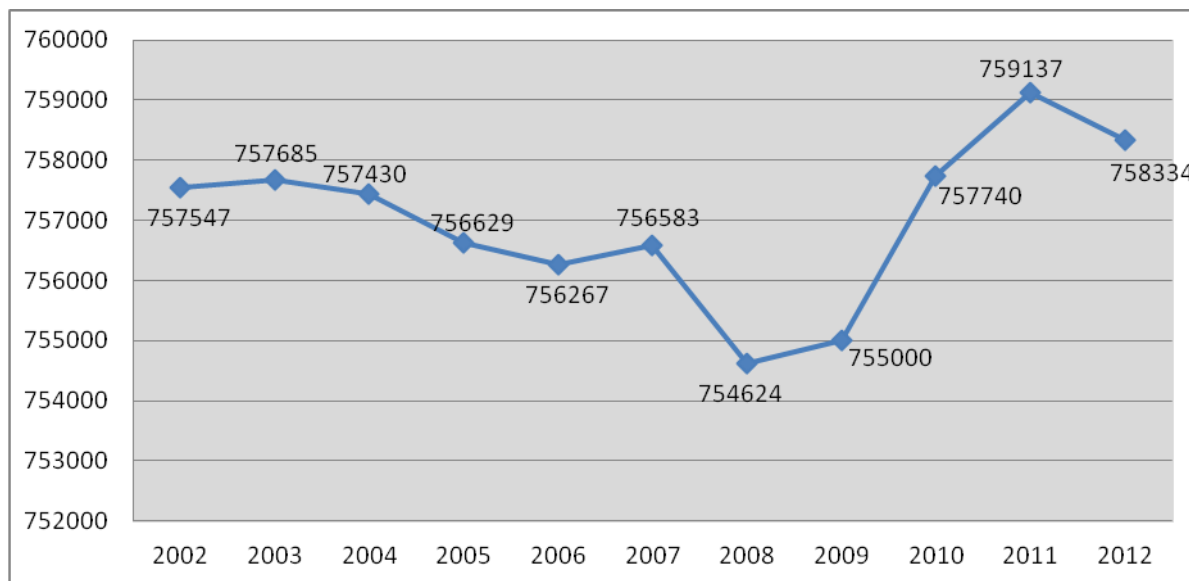
Największy potencjał Krakowa, wg *Strategii Rozwoju Miasta*, stanowią jego mieszkańcy. Ich cechą charakterystyczną jest silna tożsamość z miejscem zamieszkania oraz zaangażowanie w przedsięwzięcia społeczne i aktywność gospodarczą. Źródłem bogatego potencjału mieszkańców jest wysoko rozwinięty system edukacji oraz ich historyczne osadzenie w kulturze, tradycji oraz patriotyzmie lokalnym¹⁴¹.

Władze Krakowa, współpracując z jednostkami naukowymi oraz podmiotami prywatnymi, muszą wykazywać aktywność i dążyć do rozwoju miasta w zakresie gospodarki, bezpieczeństwa, mieszkalnictwa, pomocy społecznej i opieki zdrowotnej oraz umacniania kultury i więzi lokalnych, po to aby zapewnić godny standard życia mieszkańcom oraz zapobiec rozwarstwieniu i wykluczeniu społecznemu, a także patologiom, które niestety wciąż dotyczą znaczną część społeczeństwa.

6.1. DEMOGRAFIA

Liczba ludności Krakowa w roku 2012 wynosiła 758 334 mieszkańców, w tym kobiety stanowiły 53,4% populacji. Po okresie wzrostu w latach 2008 – 2011, w roku 2012 zanotowano spadek ludności o 803 osoby (0,1%) w porównaniu z rokiem 2011. Kraków jest drugim miastem w Polsce pod względem liczby mieszkańców, która stanowi 1,97% ludności kraju i 22,6% ludności Małopolski.

Wykres 20. Ludność Krakowa w latach 2002-2012 - tendencje demograficzne.

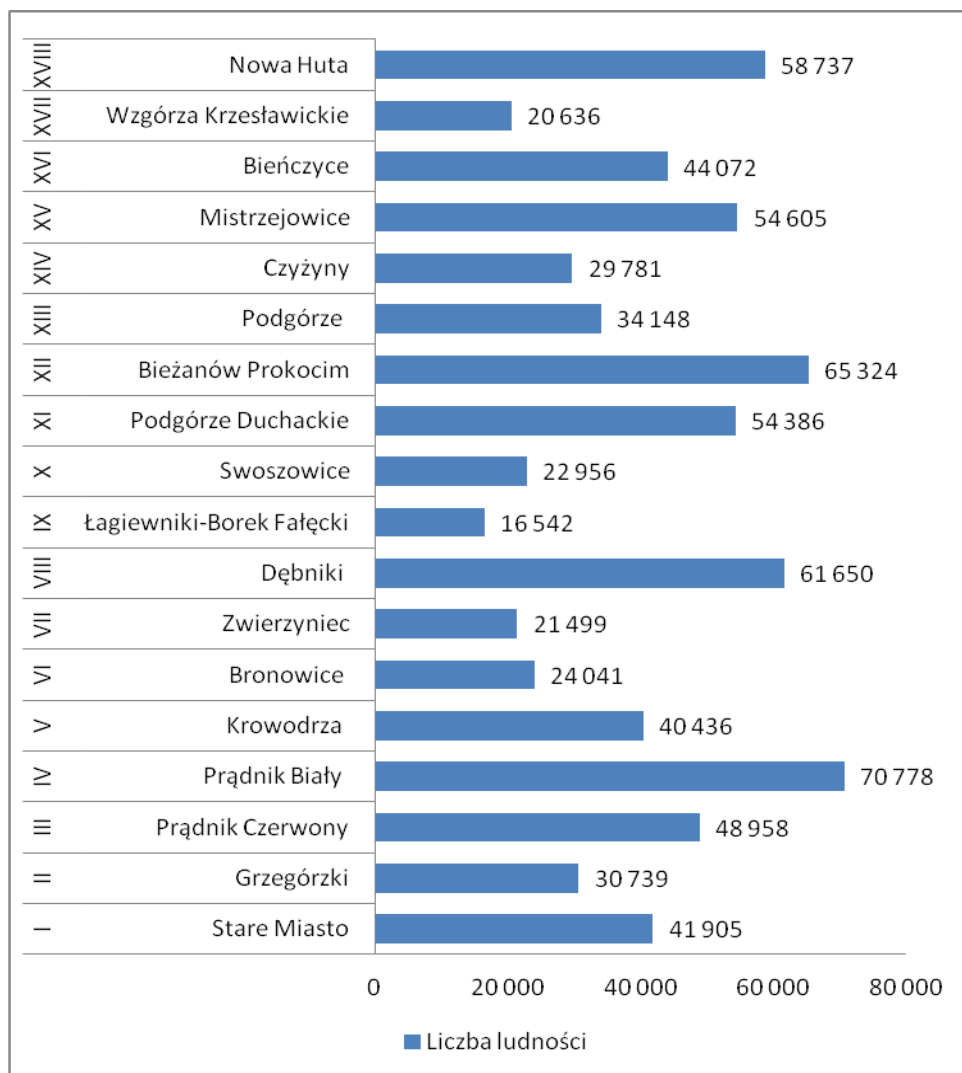

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Dzielnicami o najwyższej gęstości zaludnienia są Mistrzejowice i Bieńczyce. Najbardziej zaludnioną dzielnicą jest Dzielnicą IV Prądnik Biały. W 2012 r. zamieszkiwało ją 70 778 osób. Najmniejsza pod względem liczby mieszkańców jest Dzielnicą IX Łagiewniki-Borek Fałęcki zasiedlona przez 16 542 osoby.

¹⁴¹ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

Wykres 21. Liczba ludności w poszczególnych dzielnicach miasta Krakowa w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Kraków w liczbach 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W roku 2012 nie odnotowano przyrostu naturalnego, bowiem liczba zgonów była równa liczbie urodzeń żywych. Gęstość zaludnienia w 2012 r. wynosiła 2 320 os./m², a saldo migracji na każdy 1 000 mieszkańców wynosiło 0,74 (Bank Danych Lokalnych, GUS).

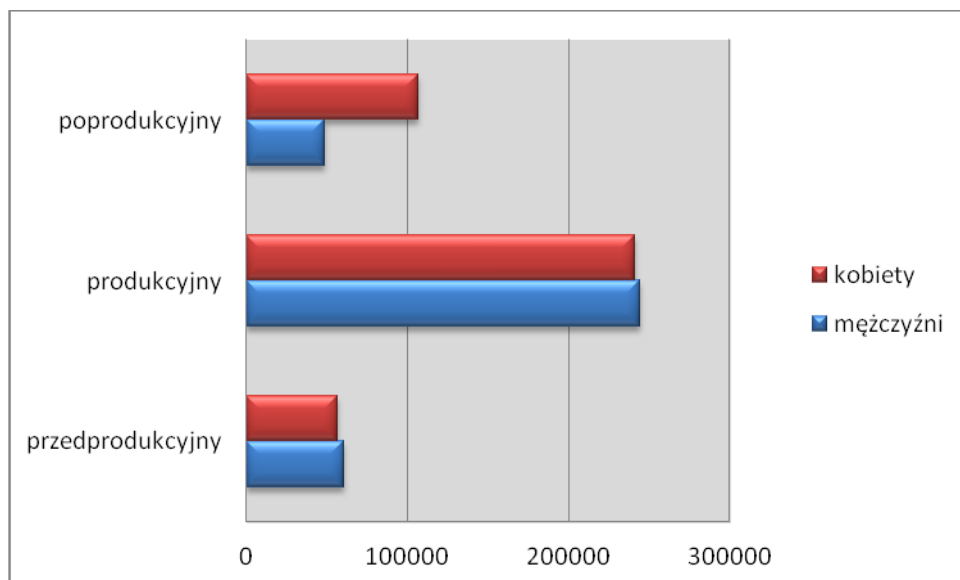
Tabela 36. Podstawowe dane demograficzne dla miasta Krakowa

	2011	2012
Powierzchnia miasta w ha	32 680	32 680
Gęstość zaludnienia	2 323	2 320
Ludność zamieszkała na pobyt stały w tym:	759 137	758 334
- kobiety	404 918	405 051
- mężczyźni	354 219	353 283
Wskaźnik przyrostu naturalnego	0,6	0,0
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	0,98	0,74

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Liczba osób w wieku produkcyjnym w 2012 r. wynosiła ogółem 485 849 (64,1%), z czego kobiety stanowiły 48,57%. Wśród osób w wieku poprodukcyjnym kobiety stanowią 69% i jest ich o 58 665 więcej aniżeli mężczyźn. Wskaźnik tej grupy wiekowej jest znaczny i wynosi 20,5% ogółu populacji. Wśród ludności przedprodukcyjnej (15,4%) dysproporcje między płciami niemalże nie występują, przewaga mężczyzn wynosi jedynie 0,36%.

Wykres 22. Struktura wiekowa mieszkańców Krakowa według płci w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Wskaźnik przyrostu naturalnego spadał od 2010 roku, osiągając w 2012 r. poziom zerowy. Jest to spowodowane spadkiem urodzeń żywych i wzrostem liczby zgonów. W przeciągu 5 lat spadł wskaźnik małżeństw, natomiast liczba rozwodów oscyluje wokół poziomu równego 2,2.

Tabela 37. Ruch naturalny w Krakowie w latach 2007-2012 (na 1 000 mieszkańców)

rok	zgony	wskaźnik przyrostu naturalnego	urodzenia żywe	małżeństwa	rozwody
2012	9,7	0,0	9,7	4,5	2,2
2011	9,2	0,6	9,8	4,9	2,4
2010	9,4	1,0	10,4	5,4	1,5
2009	9,8	0,9	10,7	6,0	2,2
2008	9,7	0,6	10,3	6,0	2,3
2007	9,8	-0,6	9,2	5,7	2,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Wg danych z Urzędu Stanu Cywilnego w 2013 r. w okresie od stycznia do lipca sporządzono 9 833 aktów urodzeń i 5 784 akty zgonu (Urząd Stanu Cywilnego w Krakowie).

6.1.1. TENDENCJE W ZAKRESIE SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ

Sytuacja demograficzna Krakowa w roku 2012 kształtowała się następująco:

- Nastąpił niewielki ubytek faktycznej ludności Krakowa.
- Przyrost naturalny osiągnął poziom zerowy.

- Nastąpił wzrost liczby zgonów.
- Wysoki wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym.
- Nastąpił spadek liczby urodzeń żywych.
- Liczba rozwodów zachowała dotychczasowy średni poziom.
- Spadła liczba zawieranych małżeństw.

6.2. RYNEK PRACY

6.2.1. ZATRUDNIENIE

W 2011 r. w Krakowie zatrudnionych było ogółem 294 171 osób. Zatrudnienie w ostatnich latach systematycznie notuje niewielki wzrost, o 1%-2% co roku.

W 2011 r. największy procent społeczeństwa zatrudniony był w sektorze usług – 42% ogółu (123 232 osoby) oraz w handlu, usługach naprawczych, hotelarstwie i gastronomii – 28% (81 942 osoby). Dodatni wskaźnik dynamiki wzrostu w całym okresie charakteryzował działalność finansową i ubezpieczeniową, zaś najbardziej spektakularny wzrost nastąpił w 2010 r., kiedy to liczba osób zatrudnionych w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa wzrosła ponad dwukrotnie.

Tabela 38. Zatrudnienie wg sekcji gospodarki narodowej PKD 2007 w latach 2009 – 2011

				Dynamika zmian (rok bazowy = rok bieżący-1)		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1 911	4 402	4 398	88%	230%	100%
przemysł i budownictwo	65 785	66 361	66 393	94%	101%	100%
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	79 404	79 126	81 942	102%	100%	104%
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	16 400	17 219	18 206	113%	105%	106%
pozostałe usługi	120 957	124 071	123 232	104%	103%	99%
Ogółem	284 457	291 179	294 171	101%	102%	101%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Wykres 23. Struktura zatrudnienia według PKD 2007 w roku 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

W 2012 r. w Krakowie w samym sektorze przedsiębiorstw zatrudnionych było ogółem 204 897 osób (o 0,7% mniej niż w 2011 r.), a liczba pracujących wynosiła 215 845 osób (wzrost o 0,1%). Najwięcej osób zatrudnionych było w sektorze przetwórstwa przemysłowego (40 993 osoby) i budownictwa (19 518 osób).¹⁴²

6.2.2. DOCHODY GOSPODARSTW DOMOWYCH

Przeciętne średnie wynagrodzenie brutto w Krakowie w roku 2012 r. wynosiło – 3 877,57 zł, a więc było wyższe aniżeli średnia pensja w Polsce – 3 744,38 zł, czy w województwie małopolskim – 3 456,16 zł. Wysoki poziom wynagrodzeń przy rosnącej liczbie przedsiębiorstw i rosnącym zatrudnieniu świadczy o polepszającej się kondycji gospodarczej Krakowa. W ostatnich pięciu latach dynamika wynagrodzeń w Krakowie kształtowała się na poziomie 4-5% rocznie.

Tabela 39. Średnie dochody (w zł) w pięciu największych miastach w Polsce w latach 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
POLSKA	3 158,48	3 315,38	3 435,00	3 625,21	3 744,38
Łódź	3 002,12	3 159,24	3 243,15	3 427,06	3 568,84
Warszawa	4 504,85	4 603,26	4 694,47	4 936,36	5 077,53
Kraków	3 259,63	3 423,56	3 543,43	3 722,48	3 877,57
Poznań	3 517,34	3 668,55	3 814,08	3 987,13	4 119,68
Wrocław	3 415,39	3 556,10	3 675,85	3 827,68	3 923,93

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

¹⁴² *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Na tle innych dużych miast poziom wynagrodzeń w Krakowie plasuje się na 4 pozycji za Warszawą, Poznaniem i Wrocławiem.

Według danych za rok 2010, najwyższe średnie wynagrodzenia w Krakowie były udziałem osób zatrudnionych w informacji i komunikacji – 5 481 zł, wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – 5 436,08 zł oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej – 5217,67 zł.¹⁴³

6.2.3. BEZROBOCIE

W 2012 r. liczba bezrobotnych w Krakowie wynosiła 23 863 osoby, co oznacza wzrost w porównaniu z 2007 r. o 4 463 osoby. Liczba bezrobotnych kobiet była większa zaledwie o 45 osób od liczby bezrobotnych mężczyzn.

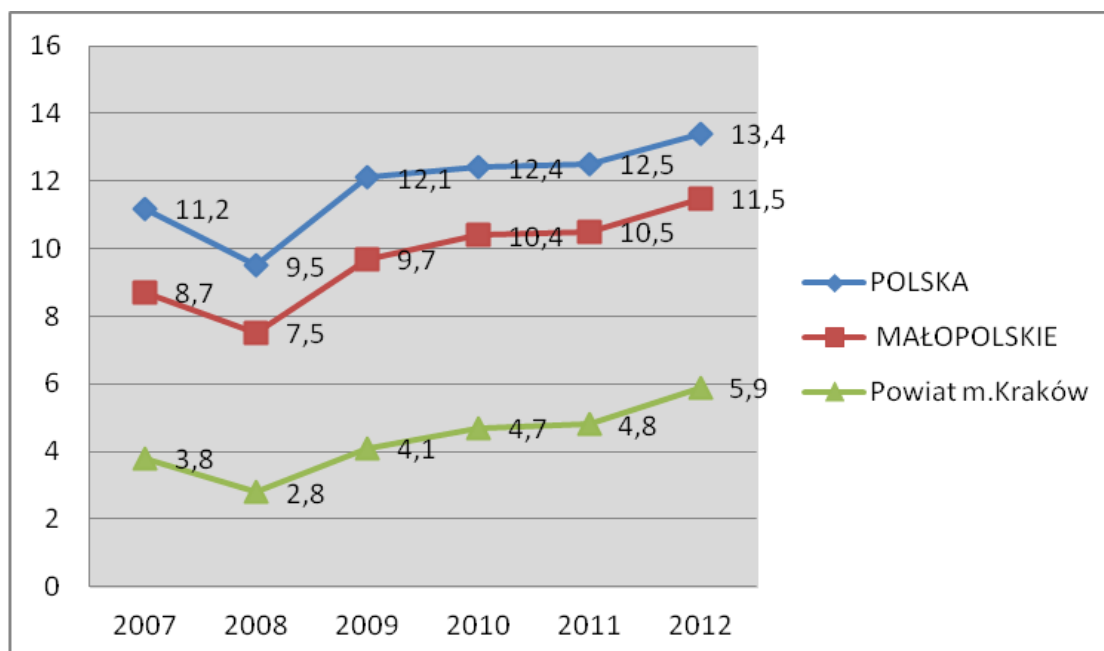
Tabela 40. Liczba osób bezrobotnych w Krakowie w latach 2007-2012 według danych GUS

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	14 407	10 628	16 021	18 722	19 400	23 863
mężczyźni	5 797	4 704	8 241	9 165	9 472	11 909
kobiety	8 610	5 924	7 780	9 557	9 928	11 954

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Od 2008 roku stopa bezrobocia w Krakowie systematycznie wzrasta, co odpowiada trendom wojewódzkim i ogólnokrajowym, a jest następstwem światowego kryzysu finansowego i spowolnienia gospodarczego w kraju. Co zadowalające, poziom bezrobocia utrzymuje zdecydowanie niższy poziom, aniżeli średnia wojewódzka i krajowa.

Wykres 24. Kształtowanie się stopy bezrobocia rejestrowanego w latach 2007-2012

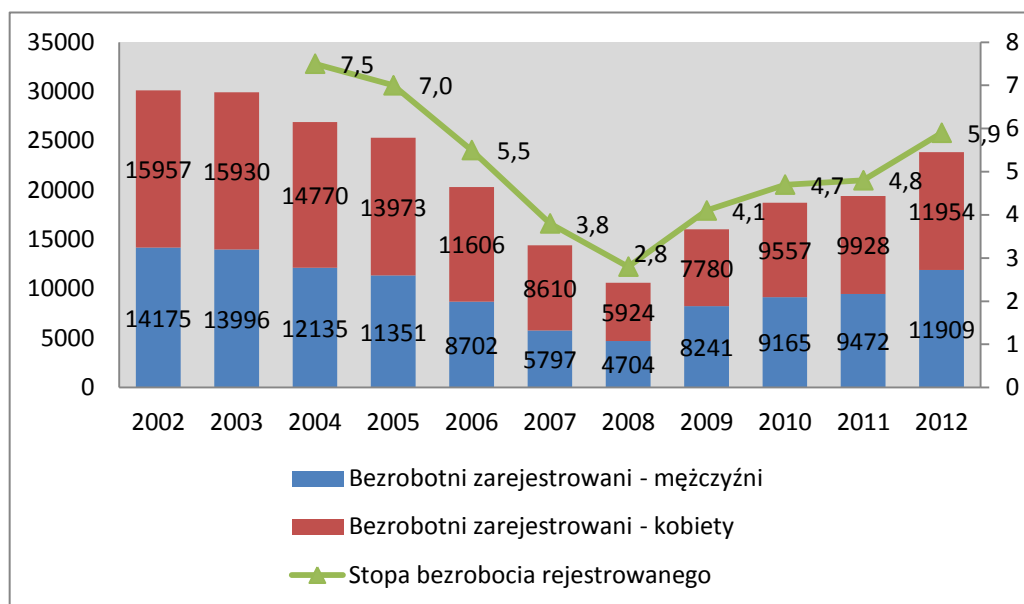

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

¹⁴³ *Rocznik Statystyczny Krakowa 2011*, Urząd Statystyczny w Krakowie.

Wg danych GUS w lipcu 2013 r. stopa bezrobocia w Krakowie wynosiła 6,3%, co plasuje Kraków na piątym miejscu wśród miast wojewódzkich, po Poznaniu (4,4%), Warszawie (4,9%), Katowicach (5,3%) i Wrocławiu (5,7%).

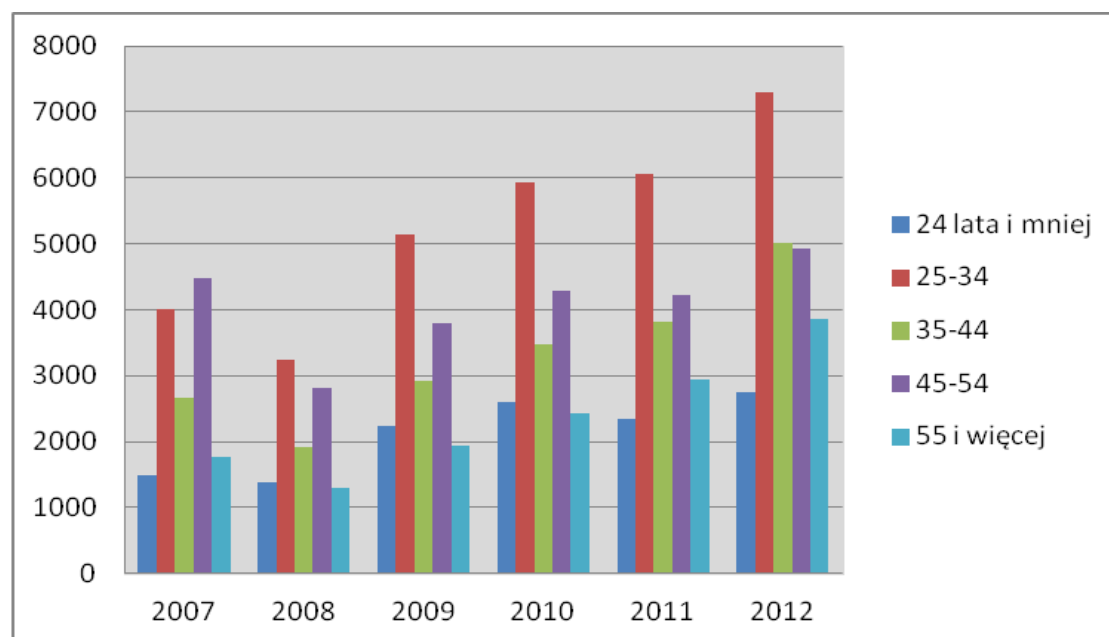
Wykres 25. Podstawowe wskaźniki bezrobocia w mieście Krakowie w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

W ostatnich 6 latach zaobserwować możemy zmiany w strukturze bezrobocia według wieku. Początkowo w roku 2007 największą liczbę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 45-54 lat, natomiast dziś największy udział wśród bezrobotnych mają osoby w wieku 25-34 (7 296 osób) i ta tendencja utrzymuje się od dłuższego czasu. Kolejne grupy wiekowe stanowiły osoby w wieku 35-44 lat (5 021 osób) oraz osoby w wieku 45-54 lat (4 927 osób). Grupą wiekową najslabiej dotkniętą problemem bezrobocia są osoby młode, które nie ukończyły jeszcze 24 lat.

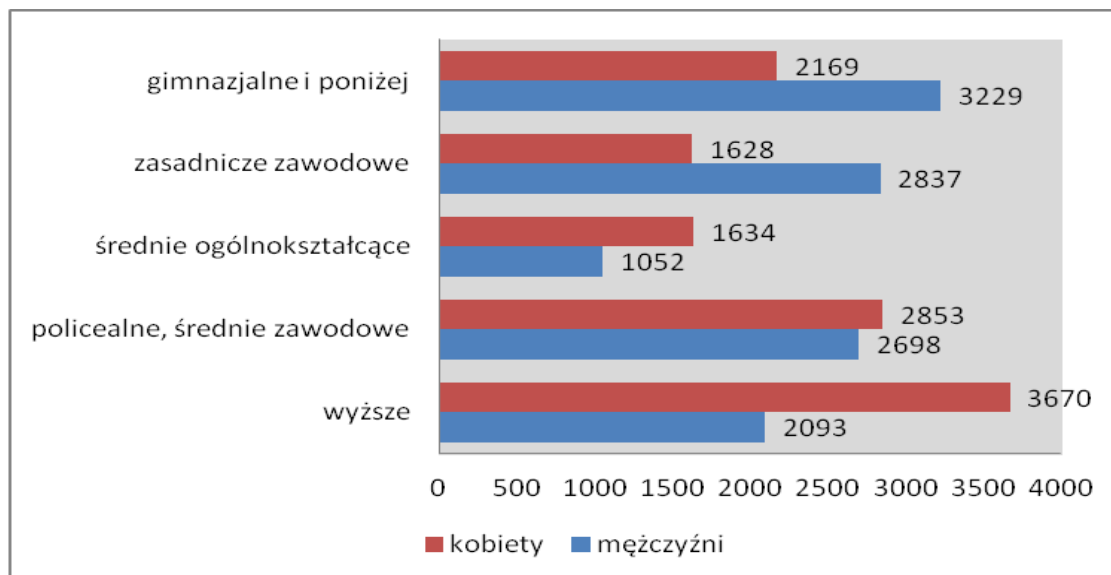
Wykres 26. Struktura bezrobocia według wieku w latach 2007-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym – 5 763 osoby. Zwłaszcza wśród kobiet dotkniętych bezrobociem osoby z wykształceniem wyższym stanowią większość. Wpływ na tak wysoki wskaźnik osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem ma fakt, iż Kraków jest ważnym ośrodkiem akademickim i co roku znaczna ilość absolwentów wyższych uczelni osiedla się tutaj wchodząc równocześnie na lokalny rynek pracy. Wśród mężczyzn najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym. Najniższe bezrobocie obejmuje osoby z wykształceniem średnim.

Wykres 27. Struktura bezrobocia według płci i wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Gmina Miejska Kraków oraz Grodzki Urząd Pracy starają się przeciwdziałać bezrobociu w Krakowie prowadząc liczne formy aktywizacji dla osób bezrobotnych, takie jak m.in.: szkolenia, staże, środki pomocowe dla podjęcia działalności gospodarczej, prace społecznie użyteczne. W latach 2011-2012 liczba oferowanych działań aktywizujących dla osób bezrobotnych znacznie spadła w porównaniu z poprzednimi latami.

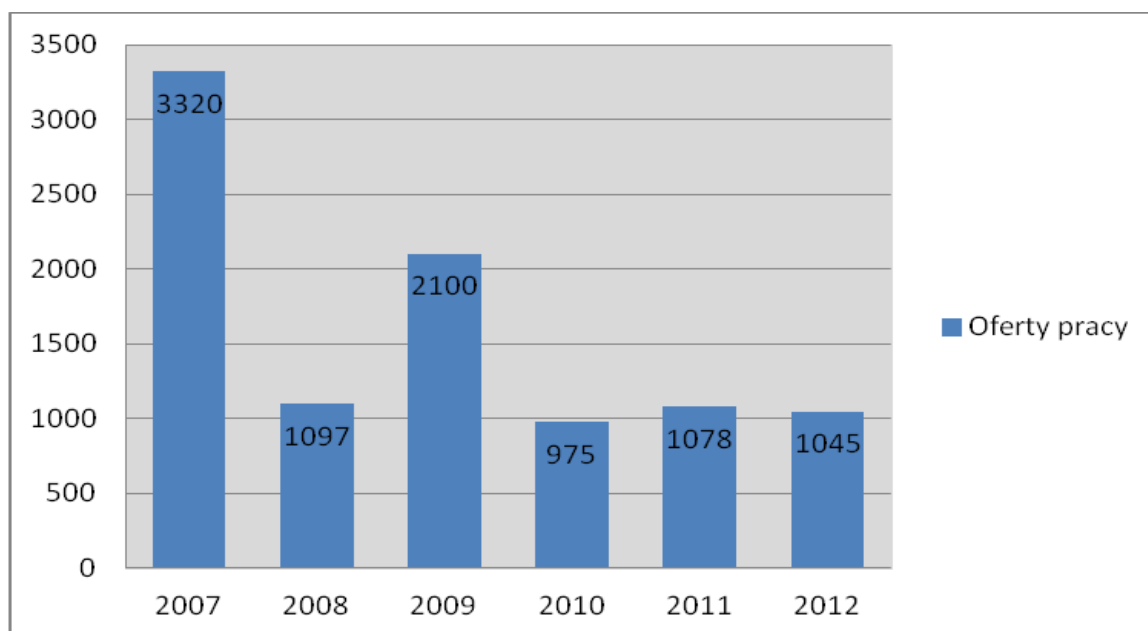
Tabela 41. Działania aktywizujące dla osób bezrobotnych

	2009	2010	2011	2012
Szkolenia	1 518	1 977	785	1 183
Staż	1 172	1 758	470	865
Prace interwencyjne	33	54	70	92
Roboty publiczne	81	107	80	92
Jednorazowe środki dla podjęcia działalności gospodarczej	296	471	224	291
Przygotowanie zawodowe	48	22	0	0
Prace społecznie użyteczne	433	450	540	531
Praca w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnych	24	46	9	28
Ogółem	3 605	4 885	2 178	3 082

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Spadek koniunktury gospodarczej spowodowany globalnym kryzysem gospodarczym, widoczny jest w znaczącym spadku liczby zgłaszanych ofert pracy do Grodzkiego Urzędu Pracy w Krakowie po roku 2007. W 2012 r. liczba ofert wynosiła 1 045, natomiast dla porównania w 2007 r. była trzykrotnie wyższa i wynosiła 3 320. W przeciągu ostatnich 5 lat możemy zaobserwować pojedynczy skokowy wzrost liczby ofert w 2009 roku o ponad 1 000 jednostek w porównaniu z rokiem 2008.

Wykres 28. Liczba ofert pracy w latach 2007-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

6.2.4. TENDENCJE W ZAKRESIE ROZWOJU RYNKU PRACY

W ostatnich latach notowano wzrost zatrudnienia o dynamice wynoszącej około 4-5% rocznie oraz rosnącą liczbę podmiotów gospodarczych i inwestycji. Wzrost ten nie jest jednak wystarczający z punktu widzenia rynku pracy, bowiem od 2008 r. rośnie stopa bezrobocia rejestrowanego. W odniesieniu do województwa małopolskiego i kraju, stopa bezrobocia w Krakowie wypada bardzo korzystnie, ale w odniesieniu do innych dużych polskich miast Kraków wypada słabo, zajmuje bowiem 5. miejsce wśród wszystkich miast wojewódzkich pod względem bezrobocia.

Wzrost liczby przedsiębiorstw, inwestycji i inicjatyw gospodarczych zarówno ze strony władz publicznych jak i podmiotów prywatnych powinien przełożyć się na wzrost liczby miejsc pracy i spadek poziomu bezrobocia. Poprawę sytuacji na rynku pracy można także upatrywać w środkach na cele edukacyjne i społeczne z funduszy europejskich w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

6.3. POMOC SPOŁECZNA I PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ

6.3.1. POMOC SPOŁECZNA

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) w Krakowie działa na podstawie *Statutu* przyjętego Uchwałą Nr LXIII/579/04 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 października 2004 r. oraz *Regulaminu Organizacyjnego* zatwierdzonego Zarządzeniem Nr 1460 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 9 sierpnia 2005 r. (z późn. zm.). MOPS realizuje zadania Gminy Miejskiej Kraków w zakresie:

- pomocy społecznej,
- wspierania rodziny i pieczy zastępczej,

- przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- zatrudnienia socjalnego,
- ochrony zdrowia psychicznego,

będące zadaniami własnymi gminy i powiatu, zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, nałożone ustawami oraz wykonywane na podstawie uchwał Rady Miasta Krakowa oraz zarządzeń Prezydenta Miasta Krakowa.

Zatrudnienie w MOPS w 2012 r. wynosiło 658 osób, z czego 410 osób to pracownicy socjalni, a trzy czwarte spośród nich świadczy pracę w środowisku.

Wydatki w ramach systemu pomocy społecznej, MOPS oraz dotacje przekazane organizacjom pozarządowym na cele społeczne w 2012 r. wynosiły ogółem ponad 350 mln zł, z czego największą część była udziałem systemu pomocy społecznej (206 mln zł).

Tabela 42. Wydatki systemu pomocy społecznej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz dotacje przekazane organizacjom pozarządowym na cele społeczne w 2012 r. (w zł)

	System pomocy społecznej	MOPS	Dotacje dla organizacji pozarządowych realizowanych przez Wydział Spraw Społecznych UMK
Wydatki bieżące	201 080 711	104 440 427	43 767 777
Wydatki inwestycyjne	4 927 194	43 628	
Wydatki ogółem	206 007 905	104 484 055	43 767 777

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2011 r. i za I-XII 2012 r.*, MOPS.

Udzielone świadczenia na zadania zlecone gminom wynosiły 2 515 256 zł i były skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi. Objęły 425 osób. Świadczenia z tytułu zadań własnych gminy wyniosły łącznie 50 288 868 zł i objęły 18 644 osoby, z czego m.in. zasiłki stałe wynosiły 12 472 988 zł, zasiłki okresowe 9 086 348 zł, a posiłki 5 489 417 zł (objęły 7 816 osób, w tym: 4 563 dzieci).¹⁴⁴

Tabela 43. Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej prowadzone w ramach zadań własnych lub zleconych z zakresu administracji rządowej ze środków na pomoc i integrację społeczną

	Podmiot prowadzący – powiat			Inny podmiot prowadzący		
	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających
o zasięgu ponadlokalnym						
Domy pomocy społecznej	13	1 780	1 988	3	142	165
Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami	0	0	0	1	8	8

¹⁴⁴ *Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2012 r.*, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

psychicznymi						
Ośrodki interwencji kryzysowej	1	23	4 548	1	50	140
Jednostki specjalistyczne poradnictwa rodzinnego	0	X	0	4	x	1 644
o zasięgu lokalnym						
Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym:	2	617	1 175	19	761	1 249
• Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	1	57	71	12	331	382
• Dzielne Domy Pomocy	1	560	1 104	0	0	0
• Noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych	0	0	0	4	310	736
• inne ośrodki wsparcia	0	0	0	3	120	131
Rodzinne domy pomocy	0	0	0	2	12	13
Mieszkania chronione	2	8	8	8	42	49
Kluby Integracji Społecznej	1	X	639	1	x	78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2012 r.*, MOPS.

Pomoc rodzinom

Głównymi obszarami problemowymi, które spowodowały konieczność udzielenia rodzinom pomocy społecznej były: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność.

Tabela 44. Powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	
			2011	2012	2011	2012
Ubóstwo	8 177	15 069	8 310	15 361		
Sieroctwo	0	0	9	24		
Potrzeba ochrony macierzyństwa	573	2 602	587	2 692		

Bezdomność	828	899	837	837
Wielodzietność	389	2268	233	1468
Bezrobocie	5 035	12 093	5 489	12 932
Niepełnosprawność	8 440	12 744	8 012	11 929
Długotrwała lub ciężka choroba	8 865	14 030	8 757	13 674
Rodziny niepełne	1 960	5 745	1 789	5 241
Alkoholizm	961	1 425	898	1 269
Przemoc w rodzinie	241	659	170	435
Sytuacja kryzysowa	4 815	4 878	4 611	4 688
Narkomania	117	173	116	154
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	345	550	293	446
Pozostałe	94	186	67	141

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2011 r. i za I-XII 2012 r.*, MOPS.

W 2012 r. w Krakowie świadczenia rodzinne otrzymało 34 788 rodzin. Beneficjentami świadczeń zostało 46 818 dzieci.¹⁴⁵

Tabela 45. Struktura rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne w 2012 r.

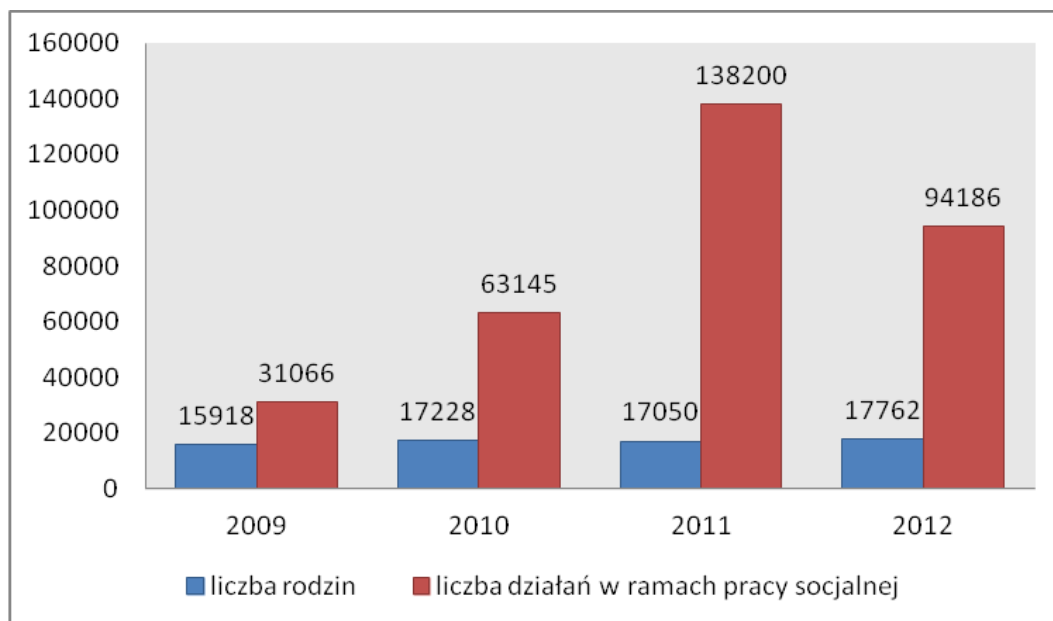
	Liczba rodzin			
	z 1 dzieckiem	z 2 dziećmi	z 3 dziećmi	z 4 i więcej dziećmi
Liczba rodzin pełnych bez dziecka niepełnosprawnego pobierających świadczenia rodzinne	2 383	3 056	1 015	345
Liczba rodzin pełnych z dzieckiem niepełnosprawnym pobierających świadczenia rodzinne	169	266	121	60
Liczba rodzin niepełnych bez dziecka niepełnosprawnego pobierających świadczenia rodzinne	1 715	997	297	109
Liczba rodzin niepełnych z dzieckiem niepełnosprawnym pobierających świadczenia rodzinne	163	111	48	26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Ocena zasobów pomocy społecznej za 2012 r.*, MOPS Kraków.

Liczba rodzin objętych pracą socjalną w 2012 r. wynosiła 17 762 i była wyższa niż w 2011 r.

¹⁴⁵ *Ocena zasobów pomocy społecznej za 2012 r.*, MOPS Kraków.

Wykres 29. Liczba rodzin objętych pracą socjalną i działaniami podjętymi w jej ramach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Ocena zasobów pomocy społecznej za 2012 r.*, MOPS Kraków; *Sprawozdanie z działania MOPS 2012*, MOPS Kraków.

W 2012 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zrealizował także kilka projektów pilotażowych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego:

- „Parasol dla Kazimierza” z projektu 1.17 Rewitalizacja społeczna.
- Projekt szkoleniowy w zakresie organizowania społeczności lokalnych.
- „Pilotażowe wdrażanie standardów usług i modeli instytucji pomocy i integracji społecznej”.
- Projekt „Druga szansa”.
- Projekt systemowy „Pora na aktywność”.

Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym

Ludność Krakowa, podobnie jak ludność Polski i Europy, charakteryzuje rosnący odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (18,5% w 2008 r., 20,5% w 2012 r.), przy jednoczesnej malejącej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym. Wg opracowań ONZ, jeżeli w strukturze ludności odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat) stanowi ponad 10%, mówimy o przekroczeniu progu starości zaawansowanej społeczeństwa¹⁴⁶. Kraków zdecydowanie przekracza ten próg, posiadając 20,5% obywateli w wieku poprodukcyjnym, z czego aż 69% stanowią kobiety¹⁴⁷.

Do głównych świadczeń na rzecz osób starszych należą usługi opiekuńcze, którymi w 2012 r. objęte były 2 194 osoby, z czego 82% świadczeniobiorców stanowiły osoby powyżej 65 roku życia. Z uwagi na niezmienną wysokość dotacji na ten cel oraz rosnący koszt usługi, liczba świadczeniobiorców systematycznie maleje. Innym typem pomocy osobom starszym są dofinansowania na przedmioty

¹⁴⁶ *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2012 r.*, MOPS Kraków.

¹⁴⁷ *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

ortopedyczne i środki pomocnicze. W 2012 r. otrzymało je 1 979 osób z czego 76% stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym¹⁴⁸.

Infrastruktura socjalna oferująca usługi dla osób starszych to: 4 ośrodki wsparcia dla osób starszych oraz Kluby Seniora oferujące łącznie 680 miejsc – w 2012 r. 1 235 korzystających, 9 Domów Pomocy Społecznej dla osób starszych i przewlekle chorych somatycznie (88% chorych to osoby powyżej 60 roku życia) oferujące 1 025 miejsc oraz 2 Rodzinne Domy Pomocy mające łącznie 12 miejsc¹⁴⁹.

Świadczenia na rzecz osób niepełnosprawnych to: zasiłek stały, turnusy rehabilitacyjne – dofinansowanie z tego tytułu otrzymały 4 762 osoby niepełnosprawne i 1 308 opiekunów tych osób, dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych otrzymało 1 345 osób, z czego: 1 000 – na likwidację barier komunikacyjnych, 233 – na likwidację barier architektonicznych, 112 – na likwidację barier technicznych.

Pomoc osobom bezdomnym

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w ciągu roku przebywa około 2 000 – 2 200 osób bezdomnych, z czego 40% posiada ostatni adres zameldowania spoza terenu gminy. Znaczną część osób bezdomnych stanowią osoby niepełnosprawne (41,37%), co utrudnia im wejście na rynek pracy. Jedynie 4% osób bezdomnych pracuje, 31% posiada status bezrobotnych, zaś 65% jest bierna zawodowo. Ponadto 10% utrzymuje się z prac dorywczych, a 9,3% otrzymuje rentę lub emeryturę.

Podstawową formę pomocy ludziom bezdomnym stanowią 4 placówki udzielające schroniska ludziom bezdomnym, posiadające łącznie 310 miejsc. Schronienie osobom bezdomnym, w ramach charytatywnych działań na rzecz bezdomnych, oferuje 9 placówek posiadających łącznie 228 miejsc. W 2012 roku skorzystało z nich 1 378 osób, przy czym rzeczywista liczba jest zapewne mniejsza, bowiem część osób mogła korzystać z usług różnych schronisk. W Krakowie istnieją także 2 mieszkania chronione dla bezdomnych mężczyzn, które posiadają odpowiednio po 5 i 6 miejsc. W ciągu roku zakwaterowanie znalazło tam 13 mężczyzn¹⁵⁰.

6.3.2. PROBLEM UZALEŻNIEŃ

Uzależnienie to nabyta silna potrzeba wykonywania jakiejś czynności lub zażywania jakiejś substancji, przy niesłabnącej sile pragnienia. Zjawisko to szkodzi zarówno osobie uzależnionej, jak i jej bezpośredniemu otoczeniu, ale mimo to jest kontynuowane i powtarzane, ponieważ wola osoby dotkniętej uzależnieniem jest wobec niego bezsilna¹⁵¹.

Według danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych szacuje się, że w Krakowie problem uzależnień przedstawia się następująco¹⁵² (dane o poziomie świadczeń zdrowotnych w placówkach uzależnień dotyczą roku 2011):

- 2% populacji (ok. 16 tys. osób) jest uzależnionych od alkoholu, ok. 7 tys. osób było poddanych terapii uzależnień.
- 4% populacji (ok. 32 tys. osób) jest współuzależnionych, około 2,5 tys. osób otrzymało świadczenia zdrowotne.

¹⁴⁸ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2012 r., MOPS Kraków.

¹⁴⁹ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2012 r., MOPS Kraków.

¹⁵⁰ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2012 r., MOPS Kraków.

¹⁵¹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Krakowie, na lata 2007 – 2013, Urząd Miasta Krakowa.

¹⁵² Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2013, Urząd Miasta Krakowa.

- Ok. 32 tys. dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików, około 3 tys. dzieci otrzymało świadczenia finansowane przez UMK.
- 5-7% populacji (40-56 tys. osób) pije szkodliwie, około 500 osób otrzymało świadczenia zdrowotne na terapię uzależnień finansowane przez UMK.
- Wobec 5% populacji (ok. 43 tys. osób), zwłaszcza wobec dzieci, stosowana jest przemoc domowa.
- 0,2% populacji (ok. 1,6 tys. osób) jest uzależniona od narkotyków, około 700 osób otrzymało świadczenia zdrowotne na terapię uzależnień finansowane przez UMK.

W *Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2013*, jako priorytety działań w zakresie uzależnień określono: zapewnienie ciągłości świadczenia usług zdrowotnych dla osób uzależnionych i ich rodzin, utrwalenie postaw abstynenckich oraz zwiększenie świadomości dot. zagrożeń związanych z alkoholizmem i narkomanią wśród dzieci i młodzieży, zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do programów sportowo-rekreacyjnych i placówek wsparcia dziennego, prowadzenie domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych niwelującego szkody społeczne i zdrowotne spowodowane piciem alkoholu. Dokument ten wskazał także następujący zakres zadań do realizacji:

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej (minimum 18% wpływów z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych ma być przeznaczony na ten cel),
- udzielanie rodzinom dotkniętym problemem uzależnień pomocy psychospołecznej, społecznej, prawnej oraz ochrony przed przemocą,
- prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci objętych pozaszkolnymi programami opiekuńczo-wychowawczymi i socjoterapeutycznymi,
- wspomaganie działalności podmiotów służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii,
- ograniczanie dostępu do alkoholu poprzez limitowanie i kontrolowanie punktów sprzedaży alkoholu,
- zapewnienie działania Telefonu Informacji Medycznej, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (MKRPA) oraz Zespołu Interwencyjnego.

Za wdrażanie programu odpowiedzialne są Wydział Spraw Społecznych UMK, MKRPA, Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień oraz MOPS. Środki finansowe na realizację powyższych zadań pochodzą z wpływów do budżetu gminy z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

6.3.3. TENDENCJE W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ

- Najczęstszym powodem przyznania pomocy socjalnej były: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz ubóstwo.
- Wzrosła liczba rodzin objętych pracą socjalną.
- Wzrasta liczba inicjatyw i programów współfinansowanych ze środków unijnych służących aktywizacji ludności oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu i eliminowaniu zachowań patologicznych.

- Rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym, co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na świadczenia społeczne, infrastrukturę i opiekę dla osób starszych.
- Rozwijają się nowoczesne formy pomocy społecznej, realizowane m.in. poprzez: kampanie informacyjno-edukacyjne, programy sportowo-kulturalne dla dzieci pochodzących z rodzin patologicznych, poradnictwo rodzinne i zawodowe.
- Wdrażane są programy aktywizujące osoby starsze oraz osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

6.4. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

W 2008 r. Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego na zlecenie UMK przeprowadził badanie opinii mieszkańców, w wyniku którego powstał raport pt. *Bezpieczeństwo w Krakowie. Raport z badań*. Prezentowane w nim wnioski pokazują, iż Kraków uważany jest za miasto w miarę bezpieczne (76%), zmiany w zakresie bezpieczeństwa oceniane są pozytywnie, a głównym problemem jest zbyt mała liczba patroli policjantów i strażników miejskich. Najbardziej niebezpieczne dzielnice wg respondentów to Nowa Huta i Bieńczyce, a najbardziej pozytywna i bezpieczna dzielnica to Krowodrza. Największym zagrożeniem wg mieszkańców są agresywne grupy młodzieży i pseudokibiców, zaś najrzadziej spotykanym problemem jest handel narkotykami i obecność narkomanów. Znaczna część respondentów (40%) za działania w zakresie bezpieczeństwa uważała rozwiązania o charakterze doraźnym i penalizacyjnym, natomiast tylko co dziesiąty respondent kojarzy wzrost bezpieczeństwa z czynnościami „miękkimi”, tj. poprawą jakości życia, kultury, stanu dróg itp.¹⁵³

Zatrudnienie w Straży Miejskiej Miasta Krakowa spadło w 2012 r. o 75 etatów w porównaniu z 2011 r. i obejmowało 427,5 etatów. W tym okresie zanotowano także spadek wykroczeń o 14,4%. Ich ogólna liczba wynosiła w 2012 r. 133 047 przypadków, z czego liczba pouczeń wynosiła 59 321, liczba wniosków o ukaranie 6 843, a liczba wystawionych mandatów 66 883. Średnia kwota mandatu wystawionego przez Straż Miejską w Krakowie wynosiła 104,80 zł.¹⁵⁴

W 2012 r. w jednostkach policji zlokalizowanych na terenie Krakowa pracowało 273 pracowników cywilnych oraz 2 009 funkcjonariuszy (o 120 osób więcej niż w 2010 r.), z czego 680 zatrudnionych było w Komendzie Miejskiej Policji, zaś 1 329 pracowało w 8 komisariatach.

Tabela 46. Przestępstwa stwierdzone w 2011 r. na terenie poszczególnych Komisariatów Policji w Krakowie

	2012	2011=100%	2011	2010=100%
Komisariat I	9 045	127,9%	7 074	101%
Komisariat II	2 874	99,4%	2 891	99%
Komisariat III	3 222	39,2%	8 210	231,50%
Komisariat IV	4 011	89,3%	4 491	116,50%
Komisariat V	5 652	102,9%	5 493	103,70%
Komisariat VI	2 899	92,5%	3 134	75,30%
Komisariat VII	2 507	90,1%	2 784	95,80%

¹⁵³ *Bezpieczeństwo w Krakowie. Raport z Badań*, 2008 r., Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

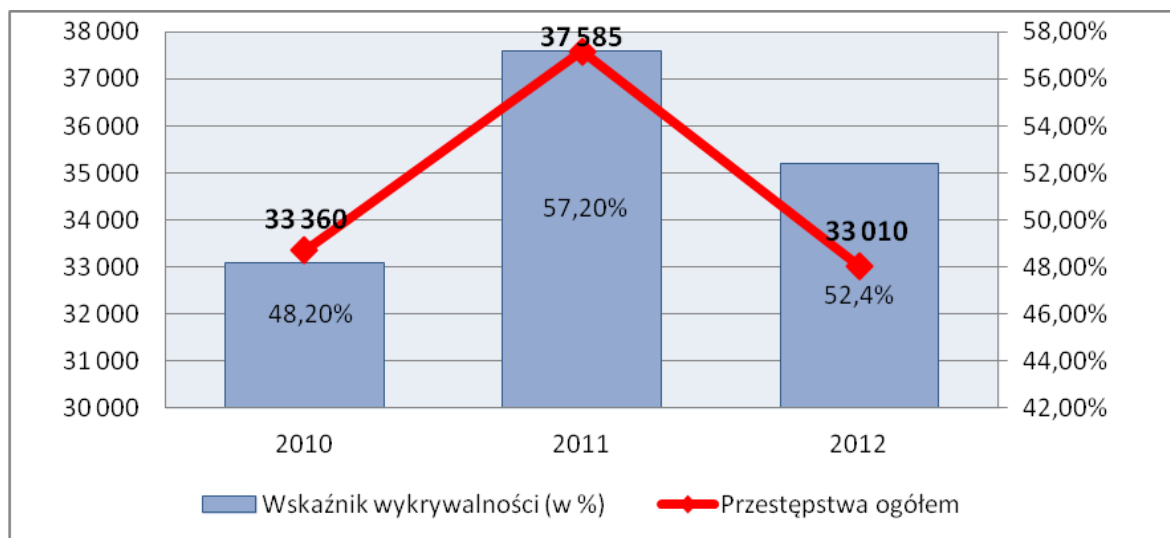
¹⁵⁴ *Raport Straży Miejskiej Miasta Krakowa za 2012 r.*, Straż Miejska Miasta Krakowa.

Komisariat VIII	2 800	79,8%	3 508	95,40%
Ogółem	33 010	87,8%	37 585	112,70%

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Liczba stwierdzonych przestępstw w Krakowie w roku 2012 spadła o ponad 12% w porównaniu z rokiem 2011 i wynosiła 33 010. Największy spadek przestępczości odnotowano na terenie Komisariatu III, o ponad 60%. Jest to tym bardziej znamienne, że w 2011 r. komisariat ten wykazywał najwyższą liczbę i przyrost przestępstw stwierdzonych w porównaniu z 2010 r. Najwyższy przyrost przestępstw w porównaniu z rokiem 2011 zanotował Komisariat I, był to także teren o najwyższym poziomie stwierdzonych przestępstw, równym 9 045. Najniższa liczba przestępstw występowała na terenie Komisariatu VII (2 507 przypadków).

Wykres 30. Liczba stwierdzonych przestępstw w Krakowie oraz wskaźnik ich wykrywalności w latach 2010-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport o Stanie Miasta 2011 i 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r. i 2013 r.

Tabela 47. Struktura stwierdzonych przestępstw oraz wskaźnik ich wykrywalności w latach 2010-2011

Kategoria	Liczba stwierdzonych przestępstw			Wskaźnik wykrywalności (w %)		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Przestępstwa ogółem	33 360	37 585	33 010	48,2	57,2	52,4
Przestępstwa kryminalne ogółem	29 164	31 889	28 437	42,5	51,4	46,9
Przestępstwa gospodarcze ogółem	1 794	2 550	2 403	78,6	85,7	82,2
Przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu ogółem	845	584	631	77,5	75,4	74,8
Przestępstwo przeciwko mieniu ogółem	21 535	25 471	20 294	27,3	43,5	32,2
Zabójstwo	11	20	19	54,5	95,2	94,7
Uszczerbek na zdrowiu	427	284	360	82,5	83,5	84,4

Bójka lub pobicie	282	231	210	62,1	62,3	56,7
Zgwałcenie	35	42	36	55,6	72,7	38,9
Rozbój, kradzież i wymuszenie rozbójnicze, w tym:	1 564	1 652	1 656	64,1	73,9	74,8
Kradzież cudzej rzeczy	9 324	9 206	9 100	15,4	19,5	19,5
- w tym kradzież samochodu	745	586	508	5,4	12,9	15,1
Kradzież z włamaniem	4 162	3 741	3 214	12,5	17,9	13,1
Przestępstwa przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu	923	986	853	99,1	99,4	99,8
Czyny związane z Ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii	2 498	1 536	1 508	96,8	94,7	94,2
Fałszerstwo kryminalne	1 541	1 632	4 156	37,8	37,3	74,3
Fałszerstwo gospodarcze	40	594	142	67,5	98,3	83,8
Oszustwo kryminalne	1 960	6 283	1 947	61,2	89,6	61,8
Oszustwo gospodarcze	667	743	829	82,9	85,6	74,4
Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu	268	224	186	92,9	96	92,0
Przestępstwa korupcyjne	145	188	587	98,4	100	99,8
Przestępstwa drogowe	1 639	1 487	1 620	98,4	97,7	97,8
Pożar z winy umyślnej	7	2	6	28,6	0	33,3
Pożar z winy nieumyślnej	2	2	4	50	50	25,0

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2011 i 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r. i 2013 r.

Mimo spadku w porównaniu z poprzednimi latami, najczęstszym typem popełnianych przestępstw na terenie Krakowa były kradzieże – 9 100 przypadków, ich wykrywalność jest niestety wciąż niezadowalająca i utrzymuje się na poziomie 19,5%. Najwyższy wskaźnik wykrywalności dotyczył przestępstw korupcyjnych (99,8%) oraz przestępstw przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu (99,8%). Najniższa skuteczność Policji dotyczyła kradzieży z włamaniem (13,1%) oraz kradzieży samochodu (15,1%). Pozytywnym zjawiskiem jest utrzymanie wysokiego wskaźnika wykrywalności zabójstw w okolicach 95%.

Jak pokazują statystyki, Kraków należy do czołówki miast wojewódzkich o najwyższych wskaźnikach przestępczości. Pod względem stwierdzonych przestępstw Kraków zajmował 3. miejsce, za Warszawą i Wrocławiem, pod względem wskaźnika zagrożenia na 100 tys. mieszkańców zajmował 3. miejsce za Katowicami i Wrocławiem, natomiast pod względem przestępstw nieletnich Kraków plasuje się na 2. miejscu¹⁵⁵.

W Krakowie w 2012 r. Straż Pożarna liczyła ogółem 1 023 strażaków. W 2012 r. odnotowano 3 004 pożary (wzrost o 0,8%), z czego 4 zostały sklasyfikowane jako duże i bardzo duże. Najczęstszymi

¹⁵⁵ *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

przyczynami pożarów były podpalenia (1 072 przypadki) i nieostrożność (880 przypadków)¹⁵⁶. W 2012 r. Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej odnotowała 3 004 pożary oraz 4 816 miejscowych zagrożeń. Ilość fałszywych zawiadomień dotyczyła 702 przypadków¹⁵⁷.

Tabela 48. Liczba pracowników lub członków Straży Pożarnej w 2011 r.

	Państwowa Straż Pożarna	Zakładowa Straż Pożarna	Ochotnicza Straż Pożarna	Razem
Liczba pracowników lub członków (bez pracowników cywilnych)	612	66	345	1 023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Władze miasta świadome niedoskonałości w zakresie bezpieczeństwa mieszkańców starają się wdrażać systemy i projekty zwiększające skuteczność służb porządkowych i ratowniczych. Większość z nich została ujęta w opracowanym w 1999 r. dokumencie „Bezpieczny Kraków” i jego aktualizacjach.

Tabela 49. Nakłady Gminy Miejskiej Kraków na poprawę bezpieczeństwa publicznego w latach 2010-2012

	2010	2011	2012
Komendy Powiatowe Policji	1 007 405	911 243	463 122
Komendy Powiatowe Państwowej Straży Pożarnej	41 858 630	41 779 522	43 179 941
Straż Miejska	28 653 635	32 212 722	28 699 876
Ochotnicze Straże Pożarne	694 995	319 474	339 903
Obrona Cywilna	705 853	265 335	191 146
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	1 152 014	19 394	27 038
Pozostała działalność	773 807	474 348	385 177

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W latach 2010-2012 zdecydowanie spadła ilość środków przeznaczonych na Policję oraz Obronę Cywilną. Wzrosła natomiast suma pieniędzy przeznaczonych na Komendy Powiatowe Państwowej Straży Pożarnej, w 2012 r. suma dofinansowania wynosiła 43 179 941 zł. Finansowanie Straży Miejskiej, po wzroście w 2011 r. o blisko 4 mln zł, w 2012 r. powróciło do poziomu z 2010 r. wynoszącego około 28,6 mln zł.

6.4.1. TENDENCJE W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

- Spadek liczby wykroczeń.
- Spadek liczby stwierdzonych przestępstw.
- Spadek wykrywalności przestępstw.
- Mimo spadku liczby przestępstw przeciwko życiu i mieniu ogółem, zanotowano wzrost liczby zabójstw.

¹⁵⁶ Tamże.

¹⁵⁷ <http://www.psp.krakow.pl/statystyka.php>

- Zmniejszenie zatrudnienia w szeregach Straży Miejskiej.
- Wzrost zatrudnienia w Komendzie Miejskiej Policji w Krakowie.
- Spadek liczby czynów zabronionych popełnionych przez nieletnich.
- Nieznaczny wzrost liczby pożarów.
- Największy spadek ilości przestępstw zanotowano na terenie podległym Komisariatowi III, najwięcej przestępstw występuje zaś na terenie jurysdykcji Komisariatu I.
- Kraków plasuje się w czołówce dużych polskich miast pod względem przestępczości.

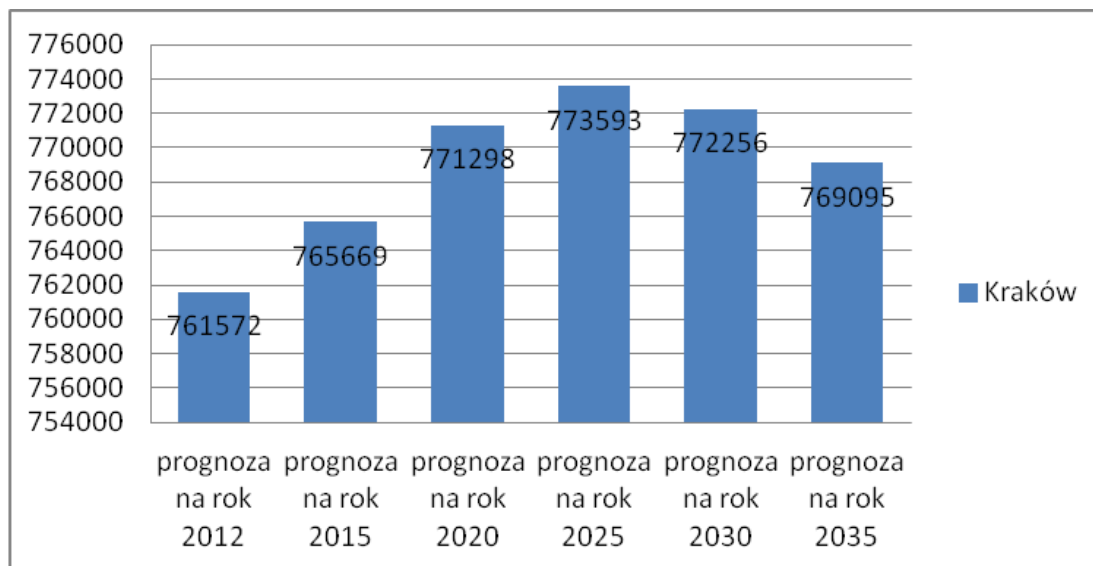
6.5. USTALENIA W ZAKRESIE PLANOWANYCH KIERUNKÓW ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

6.5.1. TENDENCJE DEMOGRAFICZNE I ICH WPŁYW NA TENDENCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

Prognoza demograficzna GUS dla miasta Krakowa wskazuje, iż w ciągu trzynastu lat do 2025 r. liczba mieszkańców wzrośnie o 1,6%. Jest to kontynuacja trendu wzrostowego rozpoczętego w 2008 r. Po 2025 r. liczba ludności zacznie jednak spadać i na koniec okresu prognostycznego w 2035 r. przewiduje się, że miasto Kraków będzie zamieszkiwać 769 095 osób.

Przewiduje się także, że przyrost naturalny będzie ujemny (spadnie liczba urodzeń, zaś wzrośnie liczba zgonów), natomiast saldo migracji będzie nieznacznie wzrastało. Zmieni się także struktura wiekowa społeczeństwa, bowiem przewiduje się, że w 2035 r. około jedną czwartą będzie stanowić ludność w wieku poprodukcyjnym, co wiąże się ze znacznym wzrostem obciążenia demograficznego przyszłych pokoleń¹⁵⁸.

Wykres 31. Prognoza demograficzna miasta Krakowa w latach 2012-2035

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

W porównaniu z innymi dużymi miastami wojewódzkimi Kraków jako jedyny, obok miasta stołecznego Warszawy, zanotuje wzrost liczby ludności w najbliższych dwóch dziesięcioleciach.

¹⁵⁸ *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Tabela 50. Prognoza liczby ludności w największych miastach Polski na lata 2012-2035

Jednostka terytorialna	prognoza na rok 2012	prognoza na rok 2015	prognoza na rok 2020	prognoza na rok 2025	prognoza na rok 2030	prognoza na rok 2035
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Kraków	761 572	765 669	771 298	773 593	772 256	769 095
Poznań	547 192	540 186	529 903	518 479	504 514	489 522
Wrocław	626 690	624 734	622 803	620 111	615 304	609 943
Gdańsk	452 041	450 488	448 169	444 571	438 774	432 034
Łódź	719 661	700 745	671 151	641 577	610 171	577 831
Warszawa	1 741 405	1 766 784	1 804 402	1 834 283	1 858 182	1 880 621

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Prognozy pokazują także, że granice między Krakowem a gminami ościennymi będą się zacierać, bowiem większość ludzi, mimo że mieszka na terenie gmin i miejscowości sąsiadujących z Krakowem, to pracuje i korzysta z infrastruktury miasta.

Wzrost liczby mieszkańców jest zjawiskiem pozytywnym z punktu widzenia finansów miasta, oznacza bowiem wzrost dochodów miasta z tytułu opłat i podatków, przy niedużym wzroście kosztów stałych funkcjonowania miasta. Większa liczba mieszkańców stanowi także wyzwanie dla władz Krakowa w zakresie: mieszkalnictwa, infrastruktury transportowej i komunalnej, ochrony środowiska, tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorstw i powstawania nowych miejsc pracy. Wzrost liczby mieszkańców Aglomeracji Krakowskiej, przy jednoczesnym trendzie spadkowym ogólnej liczby ludności w Polsce, stawia Kraków w pozycji kluczowej metropolii w regionie i kraju.

6.5.2. DZIAŁANIA NA RZECZ WSPIERANIA ROZWOJU RYNKU PRACY

W Strategii Rozwoju Krakowa działania na rzecz rozwoju rynku pracy wskazane są w ramach **Celu Operacyjnego II-5: Wzmacnianie konkurencyjności rynku pracy**. Działania mają za zadanie stworzenie korzystnych warunków zarówno dla pracodawców, jak i pracowników – poprzez sprzyjanie rozwojowi inwestycji i wspieranie powstawania nowych podmiotów gospodarczych oraz tworzenie systemu zachęt dla pracodawców i inwestorów zewnętrznych do tworzenia nowych miejsc pracy w Krakowie.

Istotnym warunkiem rozwoju rynku pracy wskazanym w Strategii, jest zapewnienie dostępności wykwalifikowanej siły roboczej i kadry menedżerskiej, tj. pracowników o wyższym lub specjalistycznym wykształceniu. Dlatego też niezbędne jest poparcie dla inicjatyw służących poprawie posiadanych lub uzyskaniu nowych kwalifikacji zawodowych oraz uelastycznienie systemu kształcenia na wyższych uczelniach. Czynniki te gwarantują w efekcie wzrost aktywności społecznej oraz tworzenie nowych miejsc pracy¹⁵⁹.

W ramach Celu Operacyjnego II-5 obowiązuje: *Program rozwoju ekonomii społecznej, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji zawodowej na krakowskim rynku pracy na lata 2006-2013*, koordynowany przez Grodzki Urząd Pracy (GUP). Działania w nim określone służą realizacji trzech głównych celów: przeciwdziałanie bezrobociu, upowszechnienie gospodarki społecznej oraz promocja postaw przedsiębiorczych na lokalnym rynku pracy. Program ten ma charakter interdyscyplinarny, łączy się z innymi programami, których celem jest wspieranie rozwoju polityki

¹⁵⁹ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa.

społecznej i gospodarczej na lokalnym rynku pracy. Jest on także komplementarny z Celem Operacyjnym I-7 *Tworzenie warunków udziału w rozwoju społeczności osobom zagrożonym wykluczeniem*, stanowiąc jednocześnie jeden z jego trzech programów wspierających¹⁶⁰.

W obszarze realizacji Celu II-5 w 2012 r. zaobserwowano następujące trendy¹⁶¹:

- Stopa bezrobocia wzrosła w 2012 r. o 20% w odniesieniu do 2011 r.
- Nastąpił wzrost o 30% liczby osób objętych aktywizacją zawodową wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne.
- Spadły wskaźniki dotyczące wspierania aktywności osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy, w tym: spadek o 4% udział w warsztatach dla osób poszukujących pracy oraz o 10% udział, we współpracy z MOPS, w programach dla osób bezrobotnych.
- Wzrosła o 50% liczba osób biorących udział w szkoleniach zawodowych.
- W ramach działań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy nastąpił wzrost o 67% (ogółu bezrobotnych) uczestnictwa w organizowanych stażach zawodowych, pracach interwencyjnych oraz przygotowaniach zawodowych.
- O 19% wzrosła liczba osób, którym wypłacono świadczenia.
- Zwiększyła się aktywność w zakresie budowania partnerstw lokalnych (współdziałanie GUP-u w projektach realizowanych przez instytucje zewnętrzne w ramach umów partnerskich) z 8 partnerstw w 2011 r. do 20 w 2012 r.

6.5.3. POMOC DLA RODZIN

W ramach realizacji **Celu Strategicznego I: Kraków miastem przyjaznym rodzinie, atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu**, podstawowym zadaniem samorządu Krakowa jest skuteczne zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców, w tym tworzenie odpowiednich warunków bytowych rodzinom. Nadrzędnym celem tych działań powinno być dobro rodziny jako podstawowej komórki społecznej, w tym także szczególna troska o rodziny wielodzietne.

Realizacja **Celu Operacyjnego I-6: Zapewnienie ochrony statusu i warunków bytowych rodziny** ma polegać w pierwszej kolejności na podejmowaniu wszelkich niezbędnych działań dla ochrony lokalnego rynku pracy, a także preferencyjnego traktowania rodzimej małej i średniej przedsiębiorczości. Podkreśla się także konieczność rekompensowania różnic socjalnych rodzinom najuboższym oraz pomoc w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych rodzin.

W ramach realizacji działań związanych z Celem I-6 zaobserwowano następujące tendencje¹⁶²:

- Liczba gospodarstw domowych objętych pomocą w formie świadczeń pieniężnych, niepieniężnych i pracą socjalną spadła w 2012 r. w stosunku do 2011 r. o 6,5%.
- Liczba rodzin zastępczych w Krakowie od 2007 r. stale się zmniejsza; do 2012 r. nastąpił spadek ich liczby o 9,5%, przy czym spadek ilości dzieci w takich rodzinach wyniósł ok. 7,5%.
- Z uwagi na mniejszą ilość środków przeznaczonych na konkursy nastąpił znaczny spadek liczby podmiotów ubiegających się o współpracę z samorządem Krakowa prowadzących

¹⁶⁰ Program rozwoju ekonomii społecznej, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji zawodowej na krakowskim rynku pracy na lata 2006-2013, Grodzki Urząd Pracy, Kraków 2005 r.

¹⁶¹ Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

¹⁶² Tamże.

działalność pożytku publicznego w obszarze poza pomocą społeczną, z wyłączeniem kultury fizycznej i sportu.

- W 2012 r. miasto przeznaczyło o 65% mniej nakładów finansowych na zadania w obszarze organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

6.5.4. WSPARCIE DLA GRUP SPOŁECZNYCH ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM

Ze względu na rosnącą liczbę mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej (około 10%), władze samorządowe w trosce o zrównoważony rozwój miasta zamierzają aktywnie dążyć do poprawy jakości życia tych grup społecznych, aby umożliwić im ponowne włączenie w społeczeństwo, a w konsekwencji w proces rozwoju. Działania służące realizacji tych założeń przewidziano w *Strategii Rozwoju Krakowa* w ramach **Celu Operacyjnego I-7: Tworzenie warunków udziału w rozwoju społeczności osobom i grupom zagrożonym wykluczeniem**¹⁶³. Obowiązującymi programami służącymi realizacji tego celu są:

- *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007-2013,*
- *Powiatowy program działania na rzecz osób niepełnosprawnych 2011-2014,*
- *Programy Aktywności Lokalnej miasta Krakowa realizowane w latach 2007-2013,*
- *Program wsparcia działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków na lata 2011-2013 pod nazwą „Poznaj swoje możliwości, pomóż sobie”,*
- *Program dostosowania systemu komunikacji miejskiej do obsługi osób niepełnosprawnych.*

Zdiagnozowane w 2012 r. trendy związane z realizacją Celu Operacyjnego I-7¹⁶⁴:

- Zmniejszył się o 0,43%, w stosunku do 2011 r., odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej.
- Odnotowano wzrost o 25% liczby dofinansowanych przedsięwzięć mających na celu zwiększenie uczestnictwa społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych oraz osób starszych.
- Wzrosła o 80%, w stosunku do 2011 r., liczba osób, którym przyznano dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.
- Zwiększyła się o 3% liczba osób starszych, które objęto świadczeniami w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.
- Realizowano programy i tworzono warunki zapobiegające powstawaniu sytuacji bezdomności, poprzez m. in. wypłatę dodatków mieszkaniowych, których liczba wzrosła o ok. 18% w stosunku do 2011 r.
- Nastąpił spadek liczby osób w terapii uzależnień o 13 % w stosunku do 2011 r.
- Nastąpił znaczny wzrost – o ok. 84% – liczby osób zatrudnionych w ramach staży zawodowych, będących działaniami w celu powstrzymania procesu wykluczenia społecznego osób bezrobotnych.

¹⁶³ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa.

¹⁶⁴ *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

- Odnotowano tendencję rosnącą liczby osób korzystających z poradnictwa rodzinnego i terapii, co świadczy o lepszym adresowaniu tej formy wsparcia.
- O ok. 14% w stosunku do 2011 r. wzrosła liczba rodzin objętych pomocą w ramach programu specjalistycznej pracy socjalnej z rodzinami mającymi problemy wychowawcze w zakresie realizacji wsparcia rodzin wychowujących dzieci i młodzież, w sytuacjach kryzysowych i braku zaradności życiowej, w celu umożliwienia podejmowania lub kontynuacji pełnienia ról społecznych i zawodowych, a w konsekwencji zapewnienia w rodzinach właściwej opieki i wychowania funkcjonującym w nich dzieciom i młodzieży.

6.5.5. DZIAŁANIA NA RZECZ POPRAWY BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Bezpieczeństwo publiczne to jedno z ważnych kryteriów decydujących o atrakcyjności miasta jako miejsca zamieszkania, pobytu czy zwiedzania. W *Strategii Rozwoju Krakowa* w zapisach **Celu Operacyjnego I-3: Poprawianie poczucia bezpieczeństwa publicznego** podkreślono, iż obowiązkiem władz miejskich jest stwarzanie stanu wielowymiarowego poczucia bezpieczeństwa, znajdującego pokrycie w rzeczywistości. W związku z powszechnością występowania różnego typu zagrożeń w mieście, jako niezbędna została określona koordynacja działań Policji, Straży Miejskiej i wszystkich instytucji mających wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców i osób odwiedzających miasto. Naczelnym dokumentem służącym koordynacji działań służb bezpieczeństwa jest *Program poprawy bezpieczeństwa dla Miasta Krakowa pn. Bezpieczny Kraków* wraz z aktualizacjami. W ramach Celu I-3 obowiązują także takie programy jak:

- *Program aktywizacji społecznej młodzieży w Krakowie pn. Młody Kraków,*
- *Lokalny plan ograniczania skutków powodzi i profilaktyki powodziowej dla Krakowa,*
- *Program profilaktyki przeciwpożarowej obiektów Gminy Miejskiej Kraków.*

Wskaźniki realizacji określone w ramach *Strategii Rozwoju Krakowa* i Celu Operacyjnego I-3 w ostatnich latach kształtowały się następująco¹⁶⁵:

- Na przestrzeni roku 2012 o ok. 12% spadła liczba przestępstw w stosunku do 2011 r. Poziom wykrywalności przestępstw sukcesywnie wzrasta z 38% w 2007 r. do ponad 52% w 2012 r.
- Nastąpił niewielki spadek udziału osób nieletnich wśród sprawców przestępstw z 2,4% w 2011 roku do 2,2% w 2012 roku.
- Z uwagi na brak środków budżetowych zrezygnowano w 2012 roku ze służb patrolowo-interwencyjnych w ramach wspólnych patroli (Policja+Straż Miejska).
- Odnotowano nieznaczną poprawę bezpieczeństwa w ruchu kołowym. Spadła liczba wypadków drogowych, jak również liczba wypadków śmiertelnych z 3,3 na 100 wypadków w 2011 r. do 2,3 na 100 wypadków w 2012 r.
- W ramach ochrony przeciwpowodziowej w 2012 roku duży nacisk położono na system odwodnienia miasta, zabezpieczający przed lokalnymi podtopieniami. Wzrosła (prawie dwukrotnie) długość wybudowanej kanalizacji opadowej, a także długość udrożnionych i utrzymywanych rowów melioracyjnych.
- Gmina Miejska Kraków kontynuowała działania mające na celu wzrost świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa, m.in. poprzez realizację licznych imprez sportowych i rekreacyjnych propagujących bezpieczne zainteresowania.

¹⁶⁵ Raport z realizacji *Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

6.6. BADANIA SPOŁECZNE

W badaniach bezpośrednich przeprowadzonych wśród mieszkańców obszarów objętych Miejskim Programem Rewitalizacji, 26% respondentów zaobserwowało w ostatnich latach emigrację ludności, zaś 33,9% imigrację na terenach objętych badaniem. Taki rozkład odpowiedzi jest zbieżny z utrzymującym się od 2009 r. dodatnim saldem migracji dla Krakowa, wynoszącym w 2012 r. 0,97 na 1 000 mieszkańców¹⁶⁶.

Mieszkańcy udzielający odpowiedzi w ankietach bezpośrednich wskazali na niskie zadowolenie z możliwości znalezienia dobrej pracy czy prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Wskazano także na ledwie zauważalną poprawę w ostatnich 3-4 latach warunków pracy i zatrudnienia oraz sytuacji materialnej mieszkańców.

Bezpieczeństwo Krakowa oceniane jest przez respondentów jako umiarkowane. W odpowiedzi na pytanie dotyczące obszaru działań, których wdrożenie przyczyni się w najwyższym stopniu do rozwoju dzielnicy, najczęstszym wyborem była obrona obywateli przed przestępczością oraz zwiększenie bezpieczeństwa – 19,3% ogółu wskazań. Zagrożenie bezpieczeństwa było także najczęściej wskazywane przez respondentów jako problem występujący w okolicy ich miejsca zamieszkania, choć niedotykający ich bezpośrednio – 30,6% wskazań.

¹⁶⁶ *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

7. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

7.1. EDUKACJA

Infrastruktura edukacyjno-oświatowa Krakowa jest w pełni dostosowana do potrzeb społecznych. Wyniki szkolnych egzaminów państwowych oraz matur wypadają bardzo korzystnie na tle województwa i kraju, co pozwala stwierdzić, iż jakość kształcenia w krakowskich placówkach edukacyjnych stoi na bardzo wysokim poziomie.

7.1.1. ŻŁOBKI

Na terenie miasta Krakowa w 2011 r. funkcjonowały 23 żłobki samorządowe, co oznacza wzrost o jedną placówkę w porównaniu z poprzednimi latami. Liczba dzieci uczęszczających do żłobków systematycznie wzrasta. W 2011 r. w żłobkach objętych opieką było 1 885 dzieci.

Tabela 51. Liczba żłobków w Krakowie

Żłobki		2007	2008	2009	2010	2011
Ogółem	obiekt	22	22	22	22	23
Dzieci (łącznie z oddziałami)	osoba	1 684	1 779	1 779	1 820	1 885

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

7.1.2. PRZEDSZKOLA

W Krakowie działają 334 placówki wychowania przedszkolnego, z czego 72% stanowią zwykłe przedszkola. W ostatnich latach widać spory wzrost liczby przedszkoli i punktów przedszkolnych. Maleje natomiast liczba oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

Tabela 52. Liczba placówek wychowania przedszkolnego w Krakowie

Placówki wychowania przedszkolnego		2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przedszkola bez specjalnych	ob.	173	182	189	204	226	241
Przedszkola specjalne	ob.	4	3	3	5	5	6
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	ob.	83	82	82	77	71	66
Punkty przedszkolne bez specjalnych	ob.	-	0	6	15	15	21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Widać wyraźny trend wzrostowy w zakresie liczby dzieci objętych opieką przedszkolną. W 2012 r. stopień wykorzystania miejsc w przedszkolach (bez specjalnych) wynosił 95%. Do placówek przedszkolnych w 2012 r. uczęszczało 25 932 dzieci, z czego 23 635 do zwykłych przedszkoli.

Tabela 53. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego

Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego		2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem	Osoba	21 002	21 631	22 646	23 168	24 096	25 932
przedszkola bez specjalnych	Osoba	18870	19523	20345	20797	21638	23635
przedszkola specjalne	Osoba	138	123	121	138	137	150

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

7.1.3. SZKOŁY PODSTAWOWE I GIMNAZJA

Na terenie Krakowa funkcjonują 152 szkoły podstawowe, w których uczy się 36 576 dzieci. Liczba uczniów nie wykazuje stałej tendencji, a liczba placówek szkolnych zmieniała się nieznacznie w latach 2007-2012.

Tabela 54. Szkoły podstawowe na terenie Krakowa

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
szkoły podstawowe ogółem	obiekt	148	146	149	150	150	152
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	obiekt	128	128	130	131	132	133
szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży	obiekt	20	18	19	19	18	19
szkoły podstawowe ogółem – uczniowie	osoba	36 752	36 115	35 510	35 833	37 235	36 576

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Wyniki egzaminu VI-klasisty w 2013 r. wskazują na wysoki poziom nauczania krakowskich szkół podstawowych, bowiem średni wynik krakowskiego ucznia wynosił 70,9% trafnych odpowiedzi (średnia dla województwa małopolskiego wynosiła 62,84%) [Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, 2013 r.].

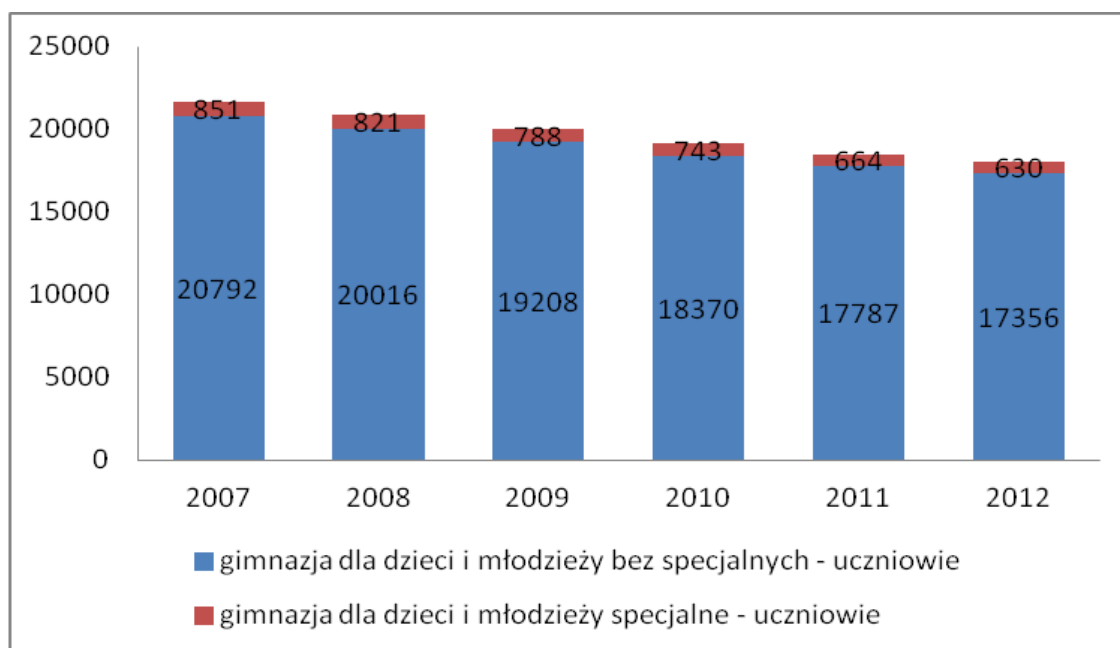
Liczba szkół gimnazjalnych rosła w ostatnich latach. W 2012 r. na terenie Krakowa funkcjonowało 18 gimnazjów specjalnych, 90 gimnazjów zwykłych i 3 gimnazja dla dorosłych. Choć liczba placówek wzrosła, to liczba uczniów jest coraz niższa. Pomiedzy rokiem 2007 a 2012 liczba uczniów szkół gimnazjalnych zmalała o 17%.

Tabela 55. Gimnazja zlokalizowane na terenie Krakowa

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
gimnazja ogółem	obiekt	103	106	107	107	108	111
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	obiekt	84	88	87	88	88	90
gimnazja dla dzieci i młodzieży specjalne	obiekt	17	17	18	18	18	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Wykres 32. Liczba uczniów uczęszczających do szkół gimnazjalnych w Krakowie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Wyniki egzaminu gimnazjalnego w Krakowie także wypadły korzystnie na tle województwa. Z części humanistycznej średni wynik wynosił 65,3% (średnia dla Małopolski to 64,12%), zaś z części matematyczno-przyrodniczej 67,8% (średnia dla Małopolski to 51,48%)¹⁶⁷.

7.1.4. SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Do szkół ponadgimnazjalnych zaliczamy: zasadnicze szkoły zawodowe, technika oraz licea ogólnokształcące. Na terenie Krakowa w 2012 r. funkcjonowało 21 zasadniczych szkół zawodowych, oraz 50 liceów ogólnokształcących.

W 2013 r. w Krakowie z 8 174 osób podchodzących do matury zdało ją 86% (wskaźnik dla całego województwa małopolskiego wynosił 82%). Najwyższa zdawalność egzaminu maturalnego była udziałem liceów ogólnokształcących, gdzie 92% uzyskało wynik pozytywny¹⁶⁸.

7.1.5. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W ZAKRESIE OPIEKI NAD DZIECKIEM I SZKOLNICTWA

- Wydatki na szkolnictwo i edukację wynosiły 34,2% wydatków budżetu Miasta w 2011 r.
- Wzrosła liczba dzieci uczęszczających do żłobków, przedszkoli i szkół podstawowych.
- W ostatnich latach obserwowany jest spadek liczby dzieci uczęszczających do krakowskich szkół gimnazjalnych.
- Odnotowano wysokie wyniki zdawalności państwowych egzaminów szkolnych i matur na tle średniej wojewódzkiej i krajowej.
- Wzrosła liczba żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów.

¹⁶⁷ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Kraków, 2013 r.

¹⁶⁸ Tamże.

7.2. OPIEKA MEDYCZNA

7.2.1. LECZNICTWO OTWARTE – OPIEKA AMBULATORYJNA

W 2012 roku na terenie Krakowa funkcjonowały 553 zakłady opieki zdrowotnej świadczące opiekę ambulatoryjną. Liczba praktyk lekarskich świadczących usługi na mocy kontraktów z NFZ maleje z roku na rok. W 2012 r. ich ilość wyniosła 13. Liczba porad notowała delikatne wahania, w 2012 r. wynosiła 3 061 084 jednostki.

Tabela 56. Liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w latach 2007-2012

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
Zakłady opieki zdrowotnej, w tym:	ob.	417	427	451	462	545	553
- publiczne	ob.	61	66	64	62	59	-
- niepubliczne	ob.	356	361	387	400	486	-
Praktyki lekarskie – kontrakt z NFZ	ob.	70	39	30	26	17	13
Podstawowa opieka zdrowotna – porady	jd	3 093 844	3 090 264	3 199 287	3 018 192	3 144 017	3 061 084

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Liczba aptek w Krakowie w ostatnich latach rosła. W 2012 r. istniało w mieście 330 placówek farmaceutycznych. Na jedną aptekę przypada 2 298 mieszkańców, czyli o 9 osób mniej niż w 2011 roku.

7.2.2. LECZNICTWO STACJONARNE

W Krakowie w 2011 r. funkcjonowało 15 publicznych placówek zamkniętej opieki medycznej (w tym 1 szpital psychiatryczny i 1 zakład opiekuńczo-leczniczy), 17 podmiotów prywatnych (w tym 3 szpitale psychiatryczne) oraz 11 zakładów opiekuńczo-leczniczych lub hospicjów.

Tabela 57. Dane dotyczące placówek lecznictwa zamkniętego w 2011 r.¹⁶⁹

	Szpital ogólny – publiczne (w tym resortowe)	Zakłady niepubliczne	Publiczne i niepubliczne zakłady opiekuńczo-lecznicze, hospicja
Liczba szpitali	15	17	11
Liczba łóżek	4 839	1 228	1 163
Liczba pacjentów	213 861	54 974	2 269

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport o stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Ogólna liczba osób hospitalizowanych w 2011 r. w Krakowie wyniosła 271 104, z czego 78,8% stanowili pacjenci szpitali publicznych.

¹⁶⁹ Dane dotyczące liczby łóżek i pacjentów w kolumnie dotyczącej publicznych szpitali ogólnych nie uwzględniają danych ze szpitala MSWiA.

W ostatnich latach spadły nakłady inwestycyjne Gminy Miejskiej Kraków poczynione w jednostkach opieki zdrowotnej. Największym beneficjentem był Szpital Miejski Specjalistyczny im. G. Narutowicza, który otrzymał w latach 2010-2011 w sumie ponad 14,2 mln zł. W 2012 r. finansowanie inwestycji jednostek opieki zdrowotnej z budżetu miejskiego drastycznie spadło i wynosiło jedynie 13 277,31 zł, przeznaczonych na potrzeby Krakowskiego Pogotowia Ratunkowego.

Tabela 58. Nakłady Gminy Miejskiej Kraków na inwestycje i zakupy w jednostkach opieki zdrowotnej

	2010	2011	2012
Szpital Specjalistyczny im. S. Żeromskiego SP ZOZ w Krakowie	5 876 000	2 740 948	0
Szpital Miejski Specjalistyczny im. G. Narutowicza w Krakowie	6 269 122	8 048 424	0
Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Krakowie	900 000	1 000 000	0
Uniwersytecki Szpital Dziecięcy	70 000	843 722	0
Szpital Uniwersytecki w Krakowie	0	0	0
Krakowskie Pogotowie Ratunkowe	0	0	13 277,31
Województwo Małopolskie	0	103 472	0
Żłobki samorządowe - realizacja programów dostosowawczych	1 000 000	0	0
Ogółem	14 135 122	12 736 566	13 277,31

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

7.2.3. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W DZIEDZINIE OPIEKI ZDROWOTNEJ

- Odnotowano znaczący spadek nakładów na modernizację, zakupy inwestycyjne i remonty dla zakładów opieki zdrowotnej w związku z ograniczeniami w wydatkach budżetowych.
- Stopniowo wzrasta liczba zakładów opieki zdrowotnej ogółem, przy czym maleje udział zakładów publicznych, przy wzroście liczby zakładów prywatnych.
- Liczba porad, mimo że spadła w 2012 r. w porównaniu z rokiem 2011, to w ostatnich latach nie wykazywała wyraźnego trendu.
- Wdrażane są działania profilaktyczne i promocyjne oraz działania z zakresu upowszechnienia zachowań prozdrowotnych.
- Znacznie spadła liczba zrealizowanych świadczeń oraz liczba osób objętych badaniami w ramach programów profilaktycznych.
- Spadła liczba praktyk lekarskich działających w ramach kontraktu z NFZ.
- Systematycznie wzrasta liczba aptek.
- Spadły nakłady inwestycyjne budżetu Miasta dla jednostek opieki zdrowotnej.

7.3. SPORT I REKREACJA

Kraków może poszczycić się ciągłością i tradycją klubów sportowych. To tu powstały w 1906 r. jedne z pierwszych klubów piłkarskich Wisła i Cracovia, które do dziś toczą boje w najwyższych klasach rozgrywkowych piłki nożnej i innych klubowych sekcji sportowych, a od niedawna mogą także poszczycić się pięknymi nowoczesnymi stadionami. W 1889 r. w Krakowie, jako w pierwszym mieście w Polsce, powstał park sportowo-rekreacyjny dla dzieci i młodzieży, od nazwiska pomysłodawcy i założyciela dr. Henryka Jordana nazywany popularnie parkiem jordanowskim¹⁷⁰.

Tabela 59. Stan infrastruktury sportowej w Krakowie w roku 2013

Typ obiektu	Ilość obiektów
Baseny	29
- w tym kryte	24
- otwarte	4
Stadiony sportowe	9
Hale sportowe	21
Korty tenisowe	34
Lodowiska	2
Strzelnice	4
Stadniny koni	10
Stanowiska cumownicze w klubach żeglarskich	1
Tor kajakarstwa górskiego	1
Tor łuczniczy	2

Źródło: *Mapa Obiektów Sportowych*, <http://www.zis.krakow.pl/>

W ramach ogólnopolskiego programu budowy boisk sportowych o sztucznej nawierzchni *Orlik 2012*, na terenie Krakowa powstało 14 takich obiektów, a dodatkowo zmodernizowane zostały przyszkolne boiska sportowe.

W 2012 r. Miasto dotowało 117 klubów sportowych, które szkoliły ponad 21 tys. osób.

Tabela 60. Liczba klubów sportowych dotowanych przez Miasto w latach 2010-2012 wraz z liczbą osób objętych szkoleniem

	Liczba klubów	Liczba osób (w tys.)
2010	160	19,61
2011	161	22,57
2012	117	21,04

Źródło: *Program Rozwoju Sportu w Krakowie na lata 2013-2015*, Urząd Miasta Krakowa.

¹⁷⁰ *Obiekty sportowe w Krakowie*, Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie, 2012 r.

Znacząco spadła liczba imprez dotowanych przez Miasto i odbywających się na jego terenie. W 2010 r. odbyło się 125 imprez pod patronatem Urzędu Miasta Krakowa, które objęły 150 tys. uczestników, zaś w 2012 r. było to zaledwie 57 imprez, które przyciągnęły 16,7 tys. osób.

Tabela 61. Liczba imprez i wydarzeń sportowych odbywających się w Krakowie i dotowanych przez Miasto wraz z liczbą uczestników w latach 2010-2012

	Liczba imprez	Liczba uczestników (w tys.)
2010	125	150,00
2011	88	144,32
2012	57	16,66

Źródło: *Program Rozwoju Sportu w Krakowie na lata 2013-2015*, Urząd Miasta Krakowa.

Do najważniejszych wydarzeń sportowych odbywających się w Krakowie zaliczyć można:

- Bieg Trzech Kopców – Międzynarodowe Otwarte Mistrzostwa Krakowa w Biegu Górskim,
- Cracovia Maraton,
- etap Tour de Polotne,
- Międzynarodowe Slalomy Kajakowe o Puchar Prezydenta Miasta Krakowa,
- Skandia Maraton Lang Team,
- Grand Prix Polski w Siatkówce Piłkowej Mężczyzn,
- Krakowski Bieg Sylwestrowy.

Na terenie Krakowa wdrażane są programy aktywizujące, wynikające ze *Strategii Rozwoju Krakowa* oraz *Programu Rozwoju Sportu w Krakowie na lata 2013-2015*, takie jak:

- „Krakowska Olimpiada Młodzieży”,
- „Kraków biega, Kraków spaceruje”,
- „Umiem pływać”,
- „Mój trener, mój przyjaciel”,
- „Animator – Moje Boisko Orlik 2012”.

Miasto Kraków poczyniło w ostatnich latach spore nakłady na rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, a także planuje dalsze inwestycje w najbliższych latach. Część obiektów powstała, bądź powstanie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, część natomiast objęta jest całkowitym finansowaniem ze strony Gminy Miejskiej Kraków. Do głównych celów inwestycyjnych zaliczyć można¹⁷¹:

- Gruntowną przebudowę piłkarskiego stadionu miejskiego KS Cracovia przy ul. J. Kałuży – koszt 157 mln zł.
- Gruntowną przebudowę piłkarskiego stadionu miejskiego T.S. Wisła Kraków im. H. Reymana, przy ul. Reymonta – szacowany koszt ponad 399 mln zł.

¹⁷¹ *Obiekty sportowe w Krakowie*, Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie, 2012 r.

- Budowę największej w Polsce wielofunkcyjnej hali widowiskowo-sportowej w Czyżkach, zdolnej pomieścić ponad 15 tys. widzów (podczas koncertów nawet do 18 tys.) – szacowany koszt około 366,3 mln zł.
- Modernizację piłkarskiego stadionu miejskiego Hutnika Kraków na Suchych Stawach – szacowany koszt około 20 mln zł.
- Rozbudowę OSiR „Kolna” – szacowana wartość inwestycji 36 mln zł.
- Budowę Hali 100-lecia KS Cracovia przy Alei Focha – szacowana wartość inwestycji 45,1 mln zł.
- Budowę Centrum Sportu i Rekreacji przy ul. Eisenberga – Miejski Kompleks Basenów – szacowany koszt 45,1 mln zł.
- Budowę wielofunkcyjnej hali TS Wisła przy ul. Reymonta – szacowany koszt 55 mln zł.
- Budowę przystani jachtowej Port Płaszów na rzece Wiśle – szacowany koszt 24,5 mln zł.

Zaplanowane środki przeznaczone na sport i rekreację w 2012 r. były zdecydowanie mniejsze, aniżeli rok wcześniej (o około 44%) i wyniosły 118 698 683 zł. Było to związane ze spadkiem nakładów inwestycyjnych o blisko 77 mln zł. Wydatki w 2012 r. na organizację imprez sportowych oraz upowszechnianie sportu i rekreacji były także najniższe w badanym okresie.

Tabela 62. Zbiorcze zestawienie wydatków Gminy Miejskiej Kraków przeznaczonych na sport w latach 2009-2012 według realizowanych zadań

Rok	Realizacja zadań inwestycyjnych	Remonty obiektów sportowych	Organizacja imprez sportowych	Upowszechnianie sportu i rekreacji	KSOS, MOS-y, międzyszkolne baseny pływackie	Ogółem
2009	193 982 943	1 653 407	2 976 645	8 867 283	11 087 031	218 567 309
2010	150 307 104	10 596 780	4 863 218	6 572 754	11 770 032	184 109 888
2011	173 501 125	3 670 060	3 923 027	5 557 395	12 906 554	199 558 161
2012*	96 260 210	2 938 360	2 069 031	4 953 582	12 477 500	118 698 683
Razem	614 051 382	18 858 607	13 831 921	25 951 014	48 241 117	720 934 041

*dane wg planów wydatków po zmianach na czerwiec 2012 r.

Źródło: Program Rozwoju Sportu na lata 2013-2015, Urząd Miasta Krakowa.

7.3.1. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W DZIEDZINIE SPORTU

- W 2012 r. znacznie spadły nakłady inwestycyjne przeznaczone na infrastrukturę sportową.
- Zapewnienie atrakcyjnej i różnorodnej oferty rekreacyjnej i sportowej jest niezbędne zarówno w kontekście poprawy zdrowia mieszkańców, jak i rewitalizacji społecznej; niestety Zbiorcze zestawienie wydatków Gminy Miejskiej Kraków przeznaczonych na sport w latach 2009- 2012 wg realizowanych zadań ukazuje systematyczne zmniejszanie nakładów na upowszechnianie sportu i rekreacji.
- Miasto zrealizowało lub jest na etapie finalnym dużych inwestycji w infrastrukturę sportową, takich jak m.in. rozbudowa stadionów piłkarskich: Wisły, Cracovii, Hutnika, budowa wielofunkcyjnej hali widowiskowo-sportowej Kraków Arena.
- Spadła ilość finansowanych imprez sportowych i akcji promujących zdrowy tryb życia.

- Niezbędne jest zachowanie właściwych proporcji między rozwojem infrastruktury a zakresem zajęć oferowanych mieszkańcom.
- Na terenie Krakowa funkcjonuje 117 klubów sportowych, a wiele z nich może poszczycić się dużymi tradycjami, osiągnięciami, dobrą organizacją i zapleczem infrastrukturalnym.
- Środki przeznaczane z budżetu Miasta są niewystarczające dla zapewnienia odpowiedniej oferty zajęć rekreacyjno-sportowych dla mieszkańców Krakowa.
- Nieznacznie wzrosła kwota przeznaczona na stypendia sportowe.
- W 2012 roku Miasto zrealizowało 6 programów w ramach Miejskich Programów Sportowych (MPS). Zwiększyła się także liczba zainteresowanych nimi osób.

7.4. USTALENIA W ZAKRESIE PLANOWANYCH KIERUNKÓW ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

W *Strategii Rozwoju Krakowa* tematyka infrastruktury socjalnej ujęta jest w ramach: I Celu Strategicznego: *Kraków miastem przyjaznym rodzinie, atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu* oraz III Celu Strategicznego: *Kraków europejską metropolią o ważnych funkcjach nauki, kultury i sportu*.

7.4.1. EDUKACJA

Cel operacyjny I-2: Poszerzanie zakresu i dostępności edukacji dla wszystkich grup wiekowych oraz podnoszenie jej jakości, określa jako priorytet zwiększenie efektywności i skuteczności kształcenia na wszystkich poziomach edukacyjnych. Kraków posiada bardzo dobrze wykwalifikowaną i przygotowaną kadrę nauczycielską stosującą nowoczesną metodykę nauczania.

Główne zadania w ramach celu to: wsparcie szkolnej wymiany międzynarodowej, świadomości interkulturowej oraz nauki języków obcych, aby nadać edukacji jak najbardziej europejski wymiar; unowocześnienie edukacji zawodowej wraz z modernizacją jej bazy dydaktycznej oraz nawiązywaniem współpracy z organizacjami pracodawców, aby w jak najlepszy sposób dostosować kierunki kształcenia do oczekiwań rynku pracy; stworzenie warunków do powstawania i rozwoju szkół publicznych i niepublicznych, aby ubogacić ofertę edukacyjną i rozszerzyć sieć placówek edukacyjnych; dbanie o upowszechnienie kształcenia na poziomie średnim, aby zapewnić ludziom elastyczność w wyborze dalszych dróg edukacyjnych.

W ramach projektów priorytetowych w zakresie edukacji wyznaczono:

- budowę szkolnych obiektów sportowych,
- informatyzację systemu edukacji,
- budowę przedszkoli i adaptację na ten cel pomieszczeń w obiektach gminnych,
- modernizację wraz z podnoszeniem standardu wyposażenia istniejących placówek,
- likwidację barier architektonicznych.

Przygotowywanym programem operacyjnym dla wdrażania założeń Celu I-2 jest *Strategia Rozwoju Edukacji w Krakowie*.

Raport z realizacji *Strategii* wykazał, że wdrażanie założeń i działań ujętych w Celu Operacyjnym I-2 przyczyniło się do powstania następujących trendów¹⁷²:

- Od roku 2007 obserwujemy trend malejącej liczby dzieci uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjalnych. O ok. 30% zmniejszyła się liczba dzieci ogółem uczęszczających do szkół na terenie miasta Krakowa w okresie 2007 – 2012. W latach 2011-2012 spadek ten wyniósł 1,3%.
- Udział nauczycieli dyplomowanych systematycznie wzrasta, z 46% w 2007 r. do 59% w 2012 r.
- W okresie 2007-2012 sukcesywnie wzrastała liczba dzieci biorących udział w zajęciach pozaszkolnych, z 23% w 2007 r. do 36% w 2012r.
- Co roku w krakowskich szkołach średnich do oferty edukacyjnej wprowadzane są nowe zawody, co świadczy o sukcesywnym unowocześnianiu kształcenia zawodowego – w zakresie jego działalności operacyjnej (w roku 2011 – 20 nowych zawodów, a w roku 2012 – 83) skok o 300%.

7.4.2. OCHRONA ZDROWIA

Cel Operacyjny I-5: Zapewnienie mieszkańcom właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego, którego głównym założeniem jest poprawa warunków dostępności do świadczeń zdrowotnych i zwiększenie zdolności szybkiego reagowania w stanach kryzysowych ze szczególnym uwzględnieniem nagłych stanów zagrożenia życia i zdrowia mieszkańców. Umocnienie przesyłu informacji medycznej, profilaktyki, promocji zdrowia oraz upowszechnianie zachowań prozdrowotnych przez działania edukacyjne, zwłaszcza wśród uczniów krakowskich szkół. Dodatkowym zadaniem stawianym przez władze Krakowa jest promocja żywności ekologicznej, połączona z prezentacją produktów gospodarstw ekologicznych z terenu Małopolski, podczas organizowanych dwa razy w roku targów zdrowej żywności odbywających się na jednym z placów w centrum Krakowa.

Programami obowiązującymi w ramach Celu I-5 są: Miejski Program Ochrony Zdrowia „Zdrowy Kraków 2013-2015”, Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2013, Miejski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2013-2015.

Miejski Program Ochrony Zdrowia „Zdrowy Kraków 2013-2015” jako główne kierunki działań w najbliższych latach wskazuje: prowadzenie kampanii budujących świadomość społeczną i zachęcających do profilaktyki zdrowotnej zwłaszcza w zakresie chorób układu krążenia i nowotworów, próbę obniżenia wskaźników umieralności z powodu nowotworów złośliwych, poprzez analizę możliwych przyczyn i zwiększenie dostępności do programów wczesnego wykrywania, realizację systemu szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie prewencji pierwotnej i wtórnej oraz świadczeń zdrowotnych, kontynuację starań w celu utrzymania wysokiego odsetka szczepień ochronnych, przez organizację programów promocji szczepień i akcji informacyjnych, rozwój lokalnego systemu działań w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego dorosłych i dzieci¹⁷³.

Zdiagnozowane trendy związane z realizacją Celu I-5¹⁷⁴ *Strategii Rozwoju Krakowa* wyglądały następująco:

¹⁷² Raport z realizacji *Strategii Rozwoju Krakowa za 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa

¹⁷³ *Miejski Program Ochrony Zdrowia „Zdrowy Kraków 2013-2015”*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

¹⁷⁴ *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

- Odnotowano znaczący spadek nakładów na modernizację, zakupy inwestycyjne i remonty dla zakładów opieki zdrowotnej w związku z ograniczeniami w wydatkach budżetowych.
- Kontynuowane są działania profilaktyczne i promocyjne oraz działania z zakresu upowszechniania zachowań prozdrowotnych przez działania edukacyjne.
- Miasto stale realizuje ofertę programów profilaktycznych, ich liczba utrzymuje się na poziomie 20.
- Znacznie spadła liczba zrealizowanych świadczeń oraz liczba osób objętych badaniami w ramach programów profilaktycznych (w minionym roku o 25%).
- O 15% spadła liczba osób uzależnionych i ich rodzin korzystających z terapii.
- Wzrosła liczba zgłoszonych spraw o leczenie odwykowe o ok. 30%.

7.4.3. ROZWÓJ BAZY KULTURALNEJ NA POZIOMIE LOKALNYM

Cel operacyjny III-4: Tworzenie warunków materialnych i instytucjonalnych dla rozwoju kultury, określa rolę Miasta jako mecenasu kultury wspierającego realizację projektów artystycznych, działalność instytucji i placówek kultury oraz środowisk twórczych. Za główne działania przyjęto w jego ramach zwiększenie oferty bezpłatnych zajęć w domach i ośrodkach kultury dla dzieci, młodzieży i osób starszych oraz wsparcie integracji sąsiedzkiej. Za kluczową wskazuje się także aktywność w sferze rekonstrukcji i modernizacji bazy materialnej oraz rozbudowę infrastruktury widowiskowo-koncertowej.

Głównym obowiązującym opracowaniem w zakresie kształtowania kultury jest: *Strategia Rozwoju Kultury w Krakowie na lata 2010-2014*, za monitoring jej realizacji odpowiada powołany przez Prezydenta Miasta Krakowa Konwent ds. Realizacji Strategii Rozwoju Kultury.

7.4.4. ROZWÓJ FUNKCJI SPORTU I REKREACJI

W ramach **Celu Operacyjnego III-6:** Tworzenie warunków dla rozwoju sportu, kultury fizycznej i rekreacji przewiduje się realizację inwestycji w zakresie stworzenia odpowiedniej bazy terenów, urządzeń i obiektów sportowych, które stworzą szansę na rozwój kulturowy i społeczno-gospodarczy Krakowa, zarówno na poziomie zawodowym jak i amatorskim.

Miasto popularyzuje rekreację ruchową, organizuje zajęcia, zawody i imprezy sportowo-rekreacyjne, wspiera szkolenia kadry instruktorów, tworzy, utrzymuje i udostępnia bazę sportowo-rekreacyjną. W celu stworzenia i poprawy warunków dla aktywnych form spędzania wolnego czasu w Krakowie należy rozbudować i zmodernizować zdekapitalizowaną bazę rekreacyjno-sportową (boiska osiedlowe, hale sportowe, ścieżki rowerowe) oraz wzbogacić ofertę zajęć młodzieżowych centrów kultury. Niezbędne jest utrzymanie istniejących w mieście terenów zieleni (m.in. parków, zieleńców miejskich, Bulwarów Wiślanych) oraz urządzenie parków na terenach na ten cel przeznaczonych.

Kluczowymi inwestycjami określonymi w Strategii są obiekty sportowe spełniające najwyższe standardy określone przez międzynarodowe federacje. Po modernizacji stadionów piłkarskich Cracovii i Wisły, największą inwestycją jest hala widowiskowo-sportowa w Czyżynach, która po oddaniu będzie największym tego typu obiektem w Polsce.

W 2012 zaobserwowano następujące tendencje w realizacji Strategii Miasta Krakowa w obszarze sportu i rekreacji:

- Środki przeznaczane z budżetu Miasta są niewystarczające dla zapewnienia odpowiedniej oferty zajęć rekreacyjno-sportowych dla mieszkańców Miasta.
- W 2012 r. zwiększył się zasób infrastruktury sportowo-rekreacyjnej – oddano do użytku 4 nowe obiekty sportowe (basen przy ul. Kurczaba, kompleks boisk przy SP nr 93

ul. Szlachtowskiego, I et. boiska przy SP nr 53 ul. Skośna, boiska przy SP nr 88 os. Szklane Domy).

- Wzrosła nieznacznie kwota przyznanych stypendiów sportowych.
- Odnotowano zdecydowanie mniejszą ilość imprez organizowanych i współorganizowanych przez Miasto, z jednoczesnym znacznym wzrostem liczby odbiorców imprez.
- W 2012 roku Miasto realizowało 6 programów w ramach Miejskich Programów Sportowych (7 w 2011 r). Obserwuje się rosnącą popularność MPS, co wpływa na zwiększającą się liczbę zainteresowanych nimi osób.

7.5. BADANIA SPOŁECZNE

Badanie opinii społecznej pokazuje, że mieszkańcy doceniają wysoki poziom krakowskiej oświaty. Jakość kształcenia siebie i dzieci ocenili oni bowiem bardzo wysoko.

Korzystanie z usług służby zdrowia ocenione zostało jako umiarkowanie zadowalające. Poziom poczucia bezpieczeństwa zdrowotnego, rozumianego jako dostęp do służby zdrowia, szybka i sprawna opieka lekarska, bezpłatne leczenie itp., w ostatnich 3-4 latach według respondentów nie uległ zmianie.

Respondenci badań bezpośrednich stwierdzili, iż Kraków oferuje sporo możliwości na spędzenie wolnego czasu, a dostęp do infrastruktury sportowej uległ poprawie w ostatnich 3-4 latach. Miasto wg respondentów w satysfakcjonującym stopniu daje możliwość uczestnictwa w licznych imprezach kulturalnych, a ich liczba w ostatnich latach zauważalnie wzrosła.

8. KULTURA, NAUKA I ADMINISTRACJA

Funkcje o charakterze usług publicznych ponadpodstawowych jak kultura, nauka i administracja, są funkcjami metropolitalnymi, egzogenicznymi – przekraczającymi zasięgiem swojego oddziaływania obszar miasta, a ich działanie i rozwój mają zasadniczy wpływ na wizerunek miasta, jego atrakcyjność i konkurencyjność w otoczeniu krajowym i międzynarodowym.

8.1. KULTURA

8.1.1. INSTYTUCJE I WYDARZENIA KULTURALNE

Od stuleci Kraków przyciągał artystów. W Krakowie, w najstarszej polskiej Akademii Sztuk Pięknych, od prawie dwustu lat, pod okiem znakomitych artystów, kształcą się młodzi adepci sztuki, szukający twórczego natchnienia i inspiracji w przeszłości miasta widocznej w układzie urbanistycznym, obiektach architektury, wnętrzach kościołów i pałaców.

Zabudowa Starego Miasta i Kazimierza wpisana jest na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO, a w 2000 r. Krakowowi przyznany został tytuł jednego z Europejskich Miast Kultury.

Kraków od 2013 r. nosi tytuł Miasta Literatury UNESCO z uwagi na jego artystycznego ducha oraz związki z Krakowem polskich noblistów w dziedzinie literatury: Wisława Szymborska i Czesław Miłosz spędzili znaczną część życia mieszkając w Krakowie, Henryk Sienkiewicz publikował swoje dzieła na łamach krakowskiego *Czasu*, a Władysław Reymont często przebywał w grodzie Kraka. Oprócz noblistów także inni wybitni polscy pisarze i artyści odcisnęli swe piętno na historii miasta, które nierzadko bywało ich inspiracją.

Infrastruktura kulturowa w Krakowie w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców, stanowiąc jednocześnie ważne centrum kulturowe regionu i Polski. Miasto prowadzi 29 instytucji kultury, zabezpieczając środki finansowe na ich utrzymanie. Są to¹⁷⁵:

- 3 domy kultury i 5 ośrodków kultury z 38 klubami,
- 4 biblioteki z 64 filiami i 2 punktami bibliotecznymi,
- 2 orkiestry,
- 7 teatrów (w tym 1 wojewódzko-gminny),
- 5 muzeów (w tym 1 gminno-wojewódzkie),
- 1 galeria,
- 1 biuro festiwalowe,
- 1 centrum kultury.

W Krakowie funkcjonuje 17 stałych scen teatralnych, z czego 8 (w tym 1 teatr lalkowy) finansowanych przez samorząd. Najbardziej znaną i renomowaną krakowską sceną jest Narodowy Stary Teatr im. H. Modrzejewskiej, wpisany do rejestru Ministerstwa Kultury jako jedna z trzech placówek w kraju posiadająca status „sceny narodowej”, finansowanych z budżetu państwa¹⁷⁶. W Krakowie mieści się wiele instytucji kultury o zasłużonej ogólnokrajowej renomie. W mieście

¹⁷⁵ http://www.bip.krakow.pl/?sub_dok_id=110

¹⁷⁶ *Raport o stanie miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa 2012 r.

funkcjonuje 60 galerii sztuki, 12 kin i 44 muzea, które odwiedziło w 2012 r. 3 704 626 zwiedzających (o 17% mniej niż w 2011 r.). Amatorzy doznań muzycznych mogą udać się do filharmonii, opery lub wysłuchać koncertów orkiestry Capella Cracoviensis czy Orkiestry Stołecznego Miasta Krakowa Sinfonietta Cracovia. Ponadto o lokalny rozwój kulturowy mieszkańców i młodzieży dba 55 domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów oraz 71 bibliotek, których księgozbiór obejmuje 1 795 405 pozycji¹⁷⁷.

Tabela 63. Placówki kulturalne w Krakowie

	2012
teatry dramatyczne	16
teatr lalkowy	1
opera	1
filharmonia	1
orkiestra symfoniczna i kameralna	2
galerie i salony sztuki	60
kina	12
muzea łącznie z oddziałami	44
domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	55 (w tym 6 prywatnych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Do najważniejszych lokalnych ośrodków i centrów kultury należą: Nowohuckie Centrum Kultury, Centrum Kultury Dworek Białoprądnicki, Dom Kultury Podgórze, Śródmiejski Ośrodek Kultury, Ośrodek Kultury Nowa Huta, Ośrodek Kultury Zespół Pieśni i Tańca „Krakowiacy”, Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida oraz Ośrodek Kultury Biblioteka Polskich Piosenek. Ich działalność ma duże znaczenie dla rozwoju kulturowego społeczności lokalnej, a zwłaszcza młodzieży. Ośrodki te swoją misję wypełniają poprzez edukację kulturalną i historyczną, wychowanie przez sztukę, stwarzanie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, tj.: organizację wieczorów artystycznych, koncertów, festiwali, występów amatorskich i profesjonalnych grup i artystów, prowadzenie sekcji, zespołów, klubów oraz kół zainteresowań.

Tabela 64. Działalność centrów i ośrodków kultury w 2012 r. finansowych z budżetu miasta Krakowa

	Imprezy		Zespoły artystyczne		Kola, kluby		Kursy		Środki fin.
	Liczba	Uczestn.	Liczba	Członkowie	Liczba	Członkowie	Liczba	Absolv.	
Nowohuckie Centrum Kultury	1 612	324 886	35	718	35	914	309	4 225	4 446 890
Centrum Kultury Dworek	1 502	108 866	26	341	96	1 433	121	1 060	3 039 400

¹⁷⁷ *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

Białoprądnicki									
Dom Kultury Podgórze	4 034	258 525	76	698	147	2 048	364	4 943	5 145 350
Śródmiejski Ośrodek Kultury	942	95 146	12	246	32	855	24	570	2 602 000
Ośrodek Kultury - Nowa Huta	483	37 200	14	205	114	2 600	57	680	2 336 790
Ośrodek Kultury Zespół Pieśni i Tańca "Krakowiacy"	160	67 394	20	460	-	-	-	-	521 900
Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	1 465	144 209	12	177	26	485	465	11 313	2 734 724
Ośrodek Kultury Biblioteka Polskiej Piosenki	10	29 250	-	-	-	-	-	-	489 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W 2012 r. muzea pozostające w gestii samorządu miasta odwiedziło łącznie blisko 1,6 mln osób. Działalność muzeów została zasilona kwotą 38,7 mln zł, z czego ponad 42% otrzymało Muzeum Historyczne Miasta Krakowa.

Tabela 65. Działalność krakowskich muzeów finansowanych przez samorząd w 2012 r.

	Wystawy stałe	Wystawy zmienne	Liczba zwiedzających	Kwota dofinansowania (zł)
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	10	18	945 812	16 357 335
Muzeum Historii Fotografii	1	16	66 249	1 997 000
Muzeum Inżynierii Miejskiej	6	22	196 978	2 107 871
Muzeum Armii Krajowej	2	14	40 656	1 744 416
Muzeum Sztuki Współczesnej	1	18	51 125	6 266 000
Galeria Sztuki Współczesnej „Bunkier Sztuki”	0	27	47 597	1 521 000
Muzeum Archeologiczne	7	11	119 786	3 329 984
Muzeum Etnograficzne	1	20	50 778	3 091 017
Muzeum Lotnictwa Polskiego	10	9	61 139	2 280 303

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Krakowskie teatry w 2012 r. wystawiły łącznie 2 884 przedstawienia, z tego 33 premierowe, które zgromadziły 675 628 widzów. Oznacza to średnią 234,3 widza na przedstawienie.

Tabela 66. Działalność krakowskich teatrów finansowanych przez samorząd w 2012 r.

	Premiery	Liczba przedstawień	Liczba widzów
Teatr Ludowy	4	429	71 000
Teatr „Bagatela” im. T.Boya-Żeleńskiego	4	616	150 000
Teatr Lalki, Maski i Aktora „Groteska”	5	544	161 966
Teatr „Łąźnia Nowa”	9	202	35 612
Teatr KTO	1	183	79 000
Balet Dworski „Cracovia Danza”	2	321	50 000
Teatr im. J. Słowackiego	6	403	90 815
Krakowski Teatr Scena STU	2	186	37 235

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W Krakowie funkcjonuje 306 zespołów artystycznych, zrzeszających 3 508 członków. Najliczniejszą grupę stanowią zespoły muzyczno-instrumentalne (156 podmiotów). Warto zauważyć także liczną grupę zespołów teatralnych (49 zespołów), która jest niewiele mniejsza niż liczba zespołów tanecznych (51 zespołów).

Tabela 67. Zespoły artystyczne mające siedzibę w Krakowie

Zespoły artystyczne						Członkowie
ogółem	teatralne	muzyczno-instrumentalne	wokalne i chóry	folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	taneczne	suma
306	49	154	38	14	51	3 508

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

W 2012 r. Urząd Miasta Krakowa na inwestycje w zakresie kultury przeznaczył 292 835 zł na kontynuację prac modernizacyjnych obiektu Muzeum Historycznego Miasta Krakowa „Pałac pod Krzysztoforą”. W tym samym roku zadania inwestycyjne w sferze kultury finansowane z budżetu Województwa Małopolskiego wyniosły w sumie 9 471 049 zł.

Tabela 68. Kwoty dofinansowania na inwestycje w zakresie kultury w 2012 r.

Obiekt/zakres prac	Kwota dofinansowania (zł)
Zadania inwestycyjne finansowane z budżetu Miasta Krakowa	
„Pałac Pod Krzysztoforą” – modernizacja głównej siedziby Muzeum Historycznego Miasta Krakowa	292 835
Zadania inwestycyjne finansowane z budżetu Województwa Małopolskiego	

Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora – budowa nowej „Cricoteki”	466 298
Teatr im. J. Słowackiego – działania modernizacyjne oraz budowa Małopolskiego Ogrodu Sztuki	6 306 665
Wojewódzka Biblioteka Publiczna – modernizacja z uwzględnieniem ochrony przeciwpożarowej	1 988 768
Muzeum Archeologiczne w Krakowie – waloryzacja gmachu głównego	599 318
Muzeum Lotnictwa Polskiego – opracowanie projektu budowlanego	110 000

Źródło: *Raport o Stanie Miasta*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Kraków to także miejsce licznych wydarzeń i imprez kulturowo-artystycznych o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Do najbardziej znanych należy zaliczyć:

- Coke Live Music Festival – festiwal muzyczny skupiający światowe gwiazdy muzyki rozrywkowej,
- Festiwal Kultury Żydowskiej, wraz z międzynarodowym koncertem muzyki żydowskiej „Szalom na Szerokiej”,
- Off Plus Camera – festiwal kina niezależnego,
- Krakowskie Zaduszki Jazzowe,
- Krakowski Festiwal Filmowy,
- Międzynarodowe Triennale Grafiki,
- Międzynarodowy Festiwal Muzyczny w Starym Krakowie,
- Festiwal Teatrów Ulicznych,
- Sacrum Profanum,
- Festiwal Misteria Paschalia,
- OFAFA – Ogólnopolski Festiwal Autorskich Filmów Animowanych,
- Przegląd Kabaretów PAKA.

Istotnym elementem życia kulturalnego są tzw. niematerialne źródła kultury, ukorzenione w tradycji i zwyczajach wielokulturowej społeczności Krakowa. Stałe miejsce w krajobrazie miasta mają m.in. odpust na Zwierzyńcu zwany „Emaus”, przemarsz Lajkonika, Festiwal Kultury Żydowskiej, Dni Krakowa, Targi Bożonarodzeniowe i Sylwestrowe, Wianki na Wiśle, procesje religijne, odpust Rękawka na Wzgórzu Lasoty.

Ciekawą inicjatywą samorządu lokalnego są też tzw. „Krakowskie Noce” mające popularyzować uczestnictwo w kulturze, poprzez tworzenie bezpłatnej oferty atrakcyjnych, niestandardowych imprez zarówno dla mieszkańców jak i gości. Projekt ten uzyskał dofinansowanie w ramach MRPO 2007-2013 i składał się z: Nocy Muzeów, Nocy Teatrów, Nocy Jazzu, Nocy Cracovia Sacra oraz Nocy Poezji. Jego realizacja spotkała się ze sporym zainteresowaniem mieszkańców, którzy chętnie brali udział w wydarzeniach odbywających się w jego ramach.¹⁷⁸

¹⁷⁸ *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Kraków jest także miejscem licznych wydarzeń religijnych, takich jak: coroczne obchody święta św. Stanisława Biskupa Patrona Polski czy pielgrzymki do Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach. Kraków był także świadkiem pielgrzymek papieskich: Jana Pawła II i Benedykta XVI, a w 2016 r. odbędą się tutaj Światowe Dni Młodzieży skupiające miliony młodych chrześcijan, podczas których obecny będzie papież Franciszek.

8.1.2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W DZIEDZINIE KULTURY

Za uwarunkowania w dziedzinie kultury uznać możemy:

- Status Krakowa jako ośrodka kultury o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, z uwagi na bogate dziedzictwo wyrażone w istniejącym układzie urbanistyczno-architektonicznym, żywej tradycji, istniejącym licznym instytucjom kulturalnym oraz związanych z Krakowem przedstawicieli nauki, kultury i sztuki, o międzynarodowej renomie.
- Znaczenie Krakowa, jako ważnego ośrodka religijno-pielgrzymkowego, ściśle związanego z życiorysem m.in. papieża Jana Pawła II, św. Siostry Faustyny Kowalskiej oraz św. Stanisława.
- Uczestnictwie Krakowa w związkach miast o podobnych walorach kulturowych i wpisaniu na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.
- Posiadanie tytułu jednego z Europejskich Miast Kultury i Miasta Literatury UNESCO.
- Rolę polityczną Krakowa jako miejsca odbywania się licznych wydarzeń o charakterze dyplomatycznym i politycznym oraz mieszczące się na jego terenie licznych placówek dyplomatycznych i instytucji międzynarodowych.
- Budowę największej w Polsce sali widowiskowo-sportowej.

8.2. NAUKA

8.2.1. SZKOLNICTWO WYŻSZE

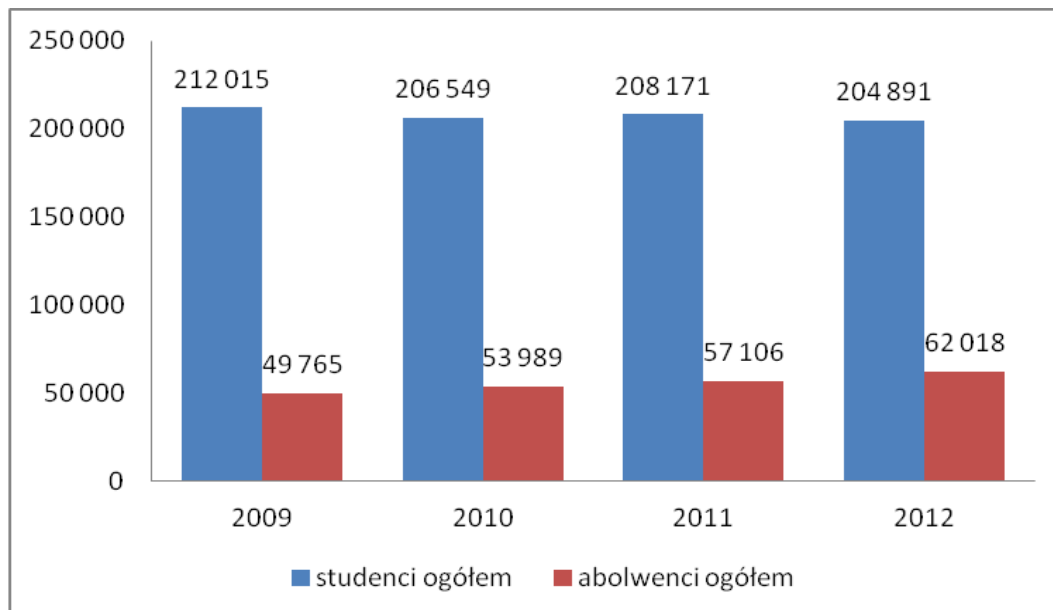
Kraków zawsze stanowił jeden z wiodących i najważniejszych ośrodków akademickich w Polsce. To tu mieści się najstarsza w Polsce (a druga w Europie Środkowej) uczelnia wyższa powstała w 1364 r. z fundacji króla Kazimierza Wielkiego, czyli Uniwersytet Jagielloński. Absolwentami krakowskich uczelni było wielu znamienitych naukowców, „mężów stanu”, ludzi kultury i sztuki.

Najlepsze tradycje środowiska naukowego Krakowa są wciąż kontynuowane, o czym świadczy przyznanie w 2013 r. trzem krakowskim uczelniom wyższym najwyższej oceny „A+” przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, którą oznaczane są ośrodki wiodące w skali kraju. Uczelniami tymi były: Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza oraz Akademia Muzyczna w Krakowie¹⁷⁹. Jest to wyróżnienie podkreślające prestiż i osiągnięcia tych uczelni, jak również dające im większe szanse na otrzymanie środków finansowych z funduszy unijnych czy rządowych grantów na badania naukowe.

W Krakowie funkcjonuje 10 publicznych szkół wyższych oraz 14 szkół wyższych niepublicznych. Wszystkie uczelnie publiczne oraz 5 uczelni niepublicznych, oprócz studiów licencjackich lub inżynierskich I stopnia, dają możliwość kontynuacji edukacji na studiach II stopnia i uzyskania tytułu magistra.

¹⁷⁹ Wykaz Jednostek kategorii A+, Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2013 r.

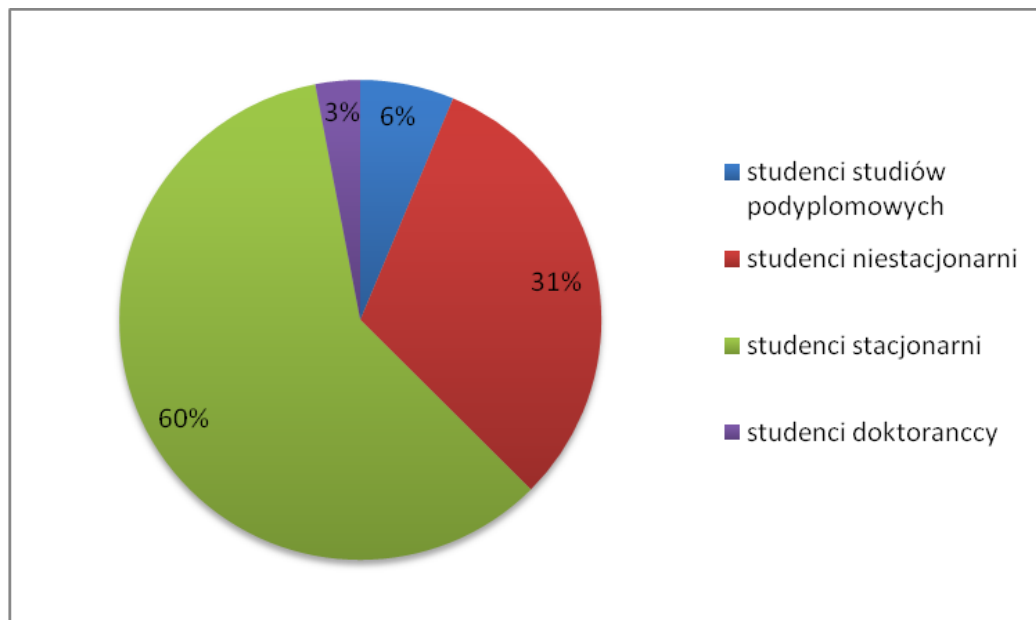
Wykres 33. Ogólna liczba studentów i absolwentów krakowskich uczelni wyższych w latach 2009-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS; *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

W 2012 r. w Krakowie studiowało 204 891 osób, co stanowi 12,22% społeczności studenckiej w Polsce, a absolutorium uzyskało 62 018 osób. Obserwowana w ostatnich latach tendencja malejąca liczby studiujących jest zjawiskiem ogólnokrajowym i spowodowana jest niżem demograficznym.

Wykres 34. Struktura krakowskich studentów w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

Największą część wśród studentów w 2012 r. stanowili studenci stacjonarni – 60% (121 929 osób), następnie studenci niestacjonarni – 31% (63 930 osób), studenci studiów podyplomowych – 6% (12 890 osób) oraz doktoranci – 3% (6 142 osoby).

Blisko 74,9% ogółu studentów w 2012 r. stanowili studenci stacjonarni i niestacjonarni uczelni publicznych. Udział studentów stacjonarnych i niestacjonarnych uczelni niepublicznych wyniósł 15,1%¹⁸⁰.

Od 2008 r. ideę studiowania w Krakowie promuje wśród studentów zagranicznych konsorcjum „Study in Krakow”, porozumienie 10 szkół wyższych oraz miejskiego samorządu. Zadaniem „Study in Krakow” jest też wspieranie internacjonalizacji uczelni: zwiększanie liczby kierunków, na których można studiować w językach obcych, animowanie wymiany międzyuczelnianej oraz zapraszanie zagranicznych naukowców na wykłady w Krakowie¹⁸¹.

8.2.2. OŚRODKI I INSTYTUCJE NAUKOWE

Jednostki naukowo-badawcze

Jednostki badawczo-rozwojowe to państwowe jednostki organizacyjne wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjno-finansowym, tworzone w celu prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, których wyniki powinny znaleźć zastosowanie w określonych dziedzinach gospodarki narodowej i życia społecznego. Jednostkami badawczo-rozwojowymi są instytuty naukowo-badawcze, ośrodki badawczo-rozwojowe, centralne laboratoria i inne jednostki organizacyjne, których podstawowym zadaniem jest prowadzenie ww. działalności.

Główne instytuty naukowo-badawcze działające w Krakowie¹⁸²:

- Instytut Nafty i Gazu,
- Instytut Odlewnictwa,
- Instytut Rozwoju Miast,
- Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania,
- Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy,
- Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Budowy Urządzeń Chemicznych CEBEA,
- Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych – Oddział Szkła i Materiałów Budowlanych w Krakowie,
- Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Oddział w Krakowie,
- Instytut Technologii Elektronowej w Warszawie – Oddział w Krakowie,
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie – Oddział w Krakowie,
- Państwowy Instytut Geologiczny, Oddział Karpacki w Krakowie.

Ponadto w Krakowie mieszczą się ważne ośrodki badawczo-rozwojowe i jednostki równorzędne, o różnej formie organizacyjno-prawnej takiej jak¹⁸³:

- Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Górnictwa Surowców Chemicznych CHEMKOP Sp. z o.o.,

¹⁸⁰ *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

¹⁸¹ http://www.krakow.pl/biznes/19250,artykul,studium_w_krakowie.html

¹⁸² *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

¹⁸³ Tamże.

- Centralny Ośrodek Chłodnictwa COCH w Krakowie Sp. z o.o. ,
- Instytut Przemysłu Skórzanego w Łodzi, Oddział w Krakowie,
- Zakład Higieny Weterynaryjnej,
- Instytut Ekspertyz Sądowych im. Prof. dr Jana Sehna.

Jednostki współpracy naukowo-badawczej

Jednostki współpracy naukowo-wdrożeniowej to instytucjonalne formy współpracy jednostek szkół wyższych z jednostkami badawczo-rozwojowymi oraz z podmiotami gospodarczymi działającymi w obszarze wysokich technologii. Jednostki te różnią się rozłożeniem w swojej działalności akcentów, stawianiem na pierwszym planie prac badawczych lub też większe skupianie się na współpracy z jednostkami gospodarczymi, czyli na transferze technologii i wdrożeniach efektów badawczych. Do takich należą: Centra Zaawansowanych Technologii, Centra Doskonałości oraz Centra Transferu Technologii.

Centra Zaawansowanych Technologii

Centrum Zaawansowanych Technologii (CZT) to konsorcjum naukowe składające się z jednostek naukowych prowadzących badania o uznanym poziomie światowym oraz innych podmiotów działających na rzecz badań, prac rozwojowych oraz wdrożeń, podejmujące na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie (badania naukowe, prace rozwojowe), a także działalność innowacyjną z wykorzystaniem wyników tych badań lub prac. W 2011 roku na terenie Krakowa działały m.in.¹⁸⁴:

- Akademickie Centrum Naukowo-Technologiczne AKCENT Małopolska,
- Centrum Zaawansowanych Technologii Surowców i Paliw Węglowodorowych oraz Energii Odnawialnych SUPERGO,
- Małopolskie Centrum Monitoringu i Atestacji Żywności.

Centra Doskonałości

Centra Doskonałości (CD) to niezależne jednostki naukowe lub struktury organizacyjne prowadzące badania naukowe i rozwijające nowoczesne technologie. Skupiają uczonych o wybitnych osiągnięciach badawczych, którzy w ramach współpracy międzynarodowej prowadzą wspólne projekty badawcze i technologiczne, podejmują bliską współpracę z przemysłem oraz prowadzą działalność szkoleniową i edukacyjną. W 2011 roku w Krakowie działały m.in.¹⁸⁵:

- CD Nowych Technologii Komputerowych Metalurgii i Inżynierii Materiałowej „CEKOMAT” (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie),
- CD Centrum e-learningu „CEL” (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie),
- CD COCAFTEC dla zaawansowanych technologii odlewniczych (Instytut Odlewnictwa),
- CD Zakład Ergonomii Katedry Medycyny Pracy i Chorób Środowiskowych Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- CD Wydział Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- CD Krakowskie Centrum Badań Katalizy Molekularnej i Układów Koloidalnych – CATCOLL,
- CD Krakowskie Centrum Badawcze Inżynierii Jonowej IONMED (Instytut Fizyki Jądrowej PAN),

¹⁸⁴ Tamże.

¹⁸⁵ Tamże.

- CD ADREM (Instytut Fizyki Jądrowej Polskiej Akademii Nauk) Krakowskie Centrum Telemedycyny i Medycyny Zapobiegawczej,
- NANOSAM – Centrum Badań Układów Nanoskopowych i Zaawansowanych Materiałów w Instytucie Fizyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Centra Transferu Technologii

Centra Transferu Technologii (CTT) to zróżnicowane organizacyjnie grupy nienastawionych na zysk jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych realizujących programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań. Działalność CTT ma prowadzić do adaptacji nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy, a tym samym przyczynić się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionalnych struktur gospodarczych. W 2011 roku w Krakowie działały m.in.¹⁸⁶:

- Centrum Innowacji, Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu CITTRU,
- Centrum Transferu Technologii Politechniki Krakowskiej,
- Centrum Transferu Technologii Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie,
- Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie,
- Centrum Transferu Technologii Fundacji Progress & Business,
- Centrum Innowacji, Transferu i Monitorowania Rozwoju Technologii Wytwarzania,
- Centrum Transferu Technologii Medycznych Park Technologiczny Sp. z o.o. (CTTMPT),
- Europejskie Centrum Nowych Technologii i Innowacji Finansowych.

Polska Akademia Umiejętności

Akademia Umiejętności została utworzona w roku 1872, w wyniku przekształcenia istniejącego od 1815 roku Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Choć formalnie ograniczona do zaboru austriackiego, pełniła od początku rolę ogólnopolskiej instytucji naukowej i kulturalnej. Po pierwszej wojnie światowej, przemianowana na Polską Akademię Umiejętności (PAU), stała się narodową, wspieraną przez państwo, oficjalną reprezentantką nauki polskiej, także wobec międzynarodowych organizacji naukowych, będąc m. in. członkiem-założycielem Union Académique Internationale. Po II wojnie światowej została wcielona w struktury powstałej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. W 1989 r. nastąpiła jej reaktywacja i wznowienie działalności wydawniczej. Od maja 1990 r. PAU liczyła pięć Wydziałów: I – Filologiczny, II – Historyczno-Filozoficzny, III – Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny, IV – Przyrodniczy i V – Lekarski. W marcu 1993 r. powołano do życia Wydział VI – Twórczości Artystycznej¹⁸⁷.

W dniu dzisiejszym działalność naukowa PAU skupia się głównie na 31 komisjach przedmiotowych oraz przywracaniu świetności zbiorom Biblioteki Polskiej. Na koniec 2011 roku Polska Akademia Umiejętności liczyła 486 członków, w tym 154 czynnych, 159 korespondencyjnych, 180 zagranicznych oraz 3 honorowych¹⁸⁸.

Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie

Oddział Polskiej Akademii Nauk (PAN) w Krakowie został powołany w 1957 roku w celu integrowania i aktywizowania środowiska naukowego Krakowa oraz inicjowania badań naukowych i wdrażania ich

¹⁸⁶ Tamże.

¹⁸⁷ www.pau.krakow.pl

¹⁸⁸ *Raport o stanie miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

wyników. Obszarem jego działania jest Miasto Kraków oraz region południowo-wschodni Polski, obejmujący głównie województwo małopolskie i podkarpackie¹⁸⁹.

Obecnie Oddział PAN skupia 54 członków Polskiej Akademii Nauk zamieszkałych w Krakowie. W Krakowie działa ponadto 11 instytutów naukowych i 13 samodzielnych zakładów PAN, zatrudniających około 200 profesorów i ponad 2 000 pracowników. Oddział publikuje około 20 wydawnictw ciągłych i – w miarę posiadanych środków – kilka wydawnictw seryjnych¹⁹⁰.

Krakowski Park Technologiczny

Głównym przedsięwzięciem, które integruje środowiska naukowe i przemysł oraz posiada najbardziej rozbudowane instrumenty instytucjonalnego wsparcia jest działający od 1997 roku Krakowski Park Technologiczny, który powstał z inicjatywy Uniwersytetu Jagiellońskiego, Politechniki Krakowskiej, Akademii Górniczo-Hutniczej, a także Urzędu Miasta Krakowa. Obecnie jest on także zarządcą Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Działalność KPT jest szerzej omawiana w rozdziale dotyczącym Gospodarki.

8.2.3. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I TENDENCJE W DZIEDZINIE NAUKI

Jako uwarunkowania sprzyjające uznać należy:

- Utrzymanie pozycji i roli Krakowa jako wiodącego ośrodka naukowego w kraju i regionie.
- Przyznanie wydziałom trzech krakowskich uczelni najwyższej klasyfikacji naukowo-badawczej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
- Istnienie licznych instytucji wspierających współpracę nauki i biznesu, oraz wymianę wiedzy i doświadczeń.
- Stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstw wysokich technologii opartych na wiedzy – funkcjonowanie inkubatorów i parków technologicznych oraz Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
- Rozwój uniwersyteckiej współpracy i wymiany.
- Tendencję do tworzenia się interdyscyplinarnych form współpracy naukowej (np. tworzenie Centrów Doskonałości).
- Spadek ogólnej liczby studentów spowodowany napływem roczników objętych niżem demograficznym.
- Inwestycje i programy realizowane przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej.

8.3. ADMINISTRACJA

Kraków jest miastem na prawach powiatu oraz gminą miejską. Organem stanowiącym i kontrolnym jest Rada Miasta Krakowa, a organem wykonawczym – Prezydent Miasta Krakowa. W Krakowie mieści się także Starostwo Powiatu Krakowskiego, które jest organem zwierzchnim nad gminami otaczającymi Kraków. Kraków jest także stolicą województwa małopolskiego, co wiąże się z lokalizacją na jego terenie siedzib urzędów i instytucji o zasięgu regionalnym i narodowym. Nadzrędnymi organami administracji państwowej są Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego oraz Urząd Wojewódzki.

¹⁸⁹ Tamże.

¹⁹⁰ www.krakow.pan.pl

Na terenie Krakowa swoje siedziby mają takie instytucje jak Sądy i Prokuratury: Rejonowe, Okręgowe i Apelacyjne, służby zespolone Urzędu Wojewódzkiego: Kuratorium Oświaty w Krakowie, Komenda Wojewódzka Policji w Krakowie, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Krakowie, Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Krakowie, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej w Krakowie, Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Krakowie, Wojewódzki Inspektorat Farmaceutyczny w Krakowie, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Krakowie, Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Krakowie, Małopolski Wojewódzki Inspektor Transportu Drogowego, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie¹⁹¹, instytucje niezespolone jak: Wojewódzki Sztab Wojskowy w Krakowie, Izba Skarbowa w Krakowie, Urząd Kontroli Skarbowej w Krakowie, Małopolski Urząd Skarbowy, Okręgowy Urząd Górniczy w Krakowie, Obwodowy Urząd Miar w Krakowie, Okręgowy Urząd Probierczy w Krakowie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, Izba Celna w Krakowie, Urząd Celny w Krakowie, Urząd Statystyczny w Krakowie, Urząd Żeglugi Śródlądowej w Krakowie, Placówka Straży Granicznej w Krakowie-Balicach, Miejski Inspektorat Weterynarii w Krakowie¹⁹².

Krakowska Kuria Metropolitalna odgrywa ważną rolę w życiu miasta i regionu, stanowi bowiem administrację Kościoła Rzymsko-Katolickiego dla Archidiecezji Krakowskiej.

Kraków należy do organizacji samorządowych o zasięgu krajowym i regionalnym takich jak: Unia Metropolii Polskich, Związek Miast Polskich, Związek Gmin Jurajskich, Małopolska Organizacja Turystyczna, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski, Stowarzyszenie Zdrowych Miast Polskich, Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć *Energie Cités* (członkostwo honorowe)¹⁹³.

Otoczenie międzynarodowe

Według wykazu zagranicznych placówek dyplomatycznych Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Krakowie mieści się 29 konsulatów dyplomatycznych, z czego 8 placówek to konsulaty generalne, a 21 to konsulaty honorowe¹⁹⁴.

Międzynarodowa pozycja Krakowa umacniania jest jego członkostwem w licznych organizacjach takich jak: Stowarzyszenie Eurocities, Liga Miast Historycznych, Organizacja Miast Dziedzictwa Światowego, Komitet Narodowy Rady Ochrony Zabytków „ICOMOS”, Marketing Miast Europejskich, Międzynarodowy Związek Hanzji, Sieć Miast Europejskich „Miasta Dzieciom”, Stowarzyszenie Europejskich Miast Kultury Roku 2000¹⁹⁵.

Ścisła współpraca w zakresie międzynarodowej wymiany doświadczeń, wiedzy, sposobów zarządzania oraz wzajemnego poznawania kultur odbywa się dzięki porozumieniu z miastami bliźniaczymi i partnerskimi z całego świata. Miastami bliźniaczymi Krakowa są: Kijów (Ukraina), Leuven (Belgia), Mediolan (Włochy) i Norymberga (Niemcy). Więzy partnerskie Kraków utrzymuje z 24 miastami z całego świata, takimi jak: Bordeaux (Francja), Bratysława (Słowacja), Budapeszt (Węgry), Cusco (Peru), Edynburg (Wielka Brytania), Fez (Maroko), Florencja (Włochy), Frankfurt nad Menem (Niemcy), Göteborg (Szwecja), Innsbruck (Austria), Lipsk (Niemcy), Lwów (Ukraina), Orlean (Francja), Ostrawa (Republika Czeska), Pecs (Węgry), Rochester (USA), Rzym (Włochy), San Francisco

¹⁹¹ https://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=sluzby_zespolone

¹⁹² https://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=sluzby_niezespolone

¹⁹³ *Raport o Stanie Miasta 2011 r.*, Urząd Miasta Krakowa.

¹⁹⁴ http://www.msz.gov.pl/en/p/msz_en/ministry/diplomatic_protocol/foreign_missions_and_consular_posts_in_poland/consular_posts/

¹⁹⁵ *Raport o Stanie Miasta 2011*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

(USA), Sankt Petersburg (Rosja), Sewilla (Hiszpania), Solura (Szwajcaria), Tbilisi (Gruzja), Wilno (Litwa) i Zagrzeb (Chorwacja)¹⁹⁶.

8.4. UWARUNKOWANIA W ZAKRESIE PLANOWANYCH KIERUNKÓW ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

Strategia Rozwoju Krakowa w dziedzinie nauki, kultury i sportu przewiduje działania ofensywne nastawione na wzmocnienie pozycji Krakowa i Małopolski w kraju i otoczeniu międzynarodowym, w oparciu o silny wizerunek i atuty Krakowa oraz szanse jakie daje uczestnictwo w Unii Europejskiej.

Działania w tym zakresie realizowane winny być w ramach Celu Strategicznego III: Kraków europejską metropolią o ważnych funkcjach nauki, kultury i sportu, przy ścisłej współpracy władz Miasta z samorządem wojewódzkim i innymi samorządami.

W ramach tego celu za silne atuty miasta uznano: relatywnie tanią i wysoko wykwalifikowaną kadre, atrakcyjne zabytki, dostępność komunikacyjną do tworzenia odpowiedniej polityki wykorzystania zaplecza naukowo-badawczego, tworzenia sieci powiązań nauki i przemysłu, integracji nauki, przemysłu i kultury.

Za ważny czynnik postawiono podniesienie atrakcyjności Krakowa, jako miejsca zamieszkania dla kadry naukowej i społecznej oraz lokalizacji instytucji europejskich, co wpłynęłoby na międzynarodowy prestiż miasta¹⁹⁷.

8.4.1. ROZWÓJ KULTURY

Zgodnie z **Celem Operacyjnym III-4**: Tworzenie warunków materialnych i instytucjonalnych dla rozwoju kultury wzmocnienie pozycji Krakowa jako centrum kulturalnego wymaga zwiększenia zaangażowania władz Miasta w realizację projektów artystycznych, wspieranie działalności instytucji i placówek kultury, wspieranie działalności środowisk twórczych, wymaga też rekonstrukcji i modernizacji bazy materialnej. Wskazano także na zasadność obecnie trwającej rozbudowy infrastruktury widowiskowo-koncertowej w celu organizowania większej liczby imprez kulturalnych o wysokiej randze. Jako kolejny priorytet w polityce kulturalnej Krakowa określono również podtrzymywanie i rozwijanie kontaktów międzynarodowych, w tym współpracy z miastami partnerskimi.¹⁹⁸

Strategia przewiduje także polepszenie infrastruktury kulturalnej na skutek realizacji następujących inwestycji:

- utworzenie Centrum „Kwartał św. Wawrzyńca”,
- rozbudowę Opery Krakowskiej,
- wzmocnienie sieci muzealnej i wystawienniczej (Muzeum Sztuki Współczesnej, Oddziały Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, oraz Bunkier Sztuki),
- []
)OCentrum Muzyki Kameralnej Capellae Cracoviensis.

¹⁹⁶ Tamże.

¹⁹⁷ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

¹⁹⁸ Tamże.

Obowiązującymi programami operacyjnymi na poziomie miasta są: *Strategia Rozwoju Kultury w Krakowie na lata 2010-2014* oraz *Program mecenatu artystycznego i usług publicznych w zakresie kultury – I część*.

Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za 2012 r. pokazuje, że:

- po początkowym wzroście wydatków na kulturę w odniesieniu do wydatków Miasta ogółem, od 2011 wskaźnik ten spada, w 2012 r. wynosił 5,2% ogółu wydatków Miasta (243 zł/mieszkańca),
- do roku 2011 nieznacznie wzrosła liczba pracowni twórczych wynajmowanych przez artystów,
- spadła liczba pozytywnie zaopiniowanych wniosków o przydział lokalu w trybie bezprzetargowym z przeznaczeniem na prowadzenie galerii sztuki.

8.4.2. ROZWÓJ SZKOLNICTWA WYŻSZEGO, INNOWACJE NAUKOWO-TECHNOLOGICZNE

Znaczenie rozwiniętej, dobrze wyposażonej bazy naukowo-badawczej jest oczywiste dla stworzenia konkurencyjnej gospodarki, dlatego też w *Strategii Rozwoju Krakowa* ujęte zostały dwa cele dotyczące rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego, są to: **Cel Operacyjny III-1** Poprawa warunków funkcjonowania krakowskiego ośrodka naukowego oraz **Cel Operacyjny III-2** Wspieranie instytucji współpracy nauki z gospodarką.

Osiągnięcie tych celów będzie możliwe przez: nowe inwestycje dotyczące budowy, rozbudowy bądź modernizacji uczelni krakowskich, zwiększanie możliwości prowadzenia badań naukowych na szeroką skalę, organizowanie konferencji i sympozjów naukowych (wymiana specjalistycznej wiedzy i doświadczeń). Konieczna jest integracja środowiska naukowego Miasta, jak również współpraca i lepsza koordynacja działań na poziomie krajowym i europejskim.

Nauka i kultura powinny przyciągać potencjalnych inwestorów, którzy będą korzystać z badań naukowych prowadzonych na uczelniach oraz wykorzystywać bogatą ofertę kulturalną Miasta. Dlatego też uzasadnione jest stworzenie warunków do powstania sieci współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, uczelniami, ośrodkami badawczymi i instytucjami transferu wiedzy i technologii dotyczącej wspólnego przygotowywania, dofinansowania i wdrażania projektów. Jednym z warunków rozwoju gospodarki jest jej innowacyjność, zdolność wdrażania nowych technologii, przenoszenie wiedzy (know-how), oraz wdrażania nowych rozwiązań. Kraków dzięki silnemu ośrodkowi naukowemu, w którym działa wiele instytucji badawczo-rozwojowych, przy stworzeniu odpowiednich warunków i infrastruktury dla współpracy naukowo-biznesowej ma szansę stać się atrakcyjnym miejscem dla lokowania inwestycji związanych z nowoczesnymi technologiami¹⁹⁹.

Według *Raportu z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012* uchwalono dotychczas dwa plany miejscowe dla zaplanowanych inwestycji KON – krakowskiego obszaru naukowego, znacząco wzrosła liczba inicjatyw realizowanych przy współpracy GMK z podmiotami KON (z 2 w 2007 r. do 179 w 2012 r.), nie odnotowano znacznego wzrostu inicjatyw GMK i podmiotów zewnętrznych w zakresie rozwoju infrastruktury dla gospodarki opartej na wiedzy, ani wspólnych projektów realizowanych przez GMK z uczelniami wyższymi.²⁰⁰

Kluczowymi inwestycjami ujętymi w *Strategii Rozwoju Krakowa*, z punktu widzenia rozwoju szkolnictwa wyższego i nauki, są:

- rozbudowa III Kampusu UJ w Pychowicach,

¹⁹⁹ Tamże.

²⁰⁰ *Raport z realizacji Strategii Miasta Krakowa za 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

- budowa II Kampusu AGH w Mydlnikach,
- rozwój Parku Technologicznego w Pychowicach,
- rozwój Parku Technologicznego w Czyżynach,
- rozwój Parku Technologicznego w Branicach,
- budowa Centrum Kongresowo-Wystawienniczego,
- utworzenie z instytucjami akademickimi inkubatorów przedsiębiorczości.

8.4.3. ROZWÓJ FUNKCJI ZARZĄDZANIA I ADMINISTRACJI

Władze samorządowe pełnią rolę stymulującą, zarządzają większością podstawowych usług komunalnych, a sprawność administracji jest jednym z podstawowych wskaźników określających zarówno jakość życia mieszkańców, jak i warunki inwestowania. Sprawność i jakość zarządzania zadaniami publicznymi jest kluczowym czynnikiem rozwoju, bowiem sposób realizacji zadań publicznych przekłada się wprost proporcjonalnie na skuteczność funkcjonowania wszystkich elementów miasta oraz stopień wykorzystania szans i unikania zagrożeń, jakie przynosi dynamicznie zmieniające się otoczenie.

Strategia Rozwoju Krakowa określa cele rozwoju dla administracji w ramach **I Celu Strategicznego**: Rozwój samorządności lokalnej i doskonalenie metod zarządzania, zwiększenie świadomości obywatelskiej i zainteresowania życiem miasta.

Podnoszenie jakości zarządzania określone jest w nim jako stały proces obejmujący nie tylko struktury organizacyjne samorządu i system podnoszenia kompetencji jego pracowników, ale także rozwój, jakość i profesjonalizm instytucji pośredniczących między wszystkimi środowiskami istotnymi dla rozwoju miasta: biznesowymi, naukowymi, kulturowymi i obywatelskimi. Służyć temu procesowi powinno pogłębianie decentralizacji zadań komunalnych, organizowanie instytucji stale monitorujących sytuację miasta i jego mieszkańców oraz wdrażanie w życie coraz lepszych narzędzi zarządzania w konkretnych obszarach zadań publicznych. Rozwój samorządowych dzielnic pomocniczych Krakowa ma być jednym z elementów decentralizacji zarządzania miastem. Ponadto w okresie 2005-2019 Urząd Miasta Krakowa planuje stopniowo ograniczyć zadłużenie Miasta o połowę w stosunku do stanu z roku 2005, tj. wysokości skumulowanego zadłużenia do 30% dochodów i wysokości rocznych kosztów obsługi długu do 7% dochodów²⁰¹.

Do głównych projektów inwestycyjnych ujętych w *Strategii Rozwoju Krakowa*, związanych z poprawą jakości zarządzania, zaliczyć możemy²⁰²:

- utworzenie Samorządowego Centrum Administracyjnego,
- rozwój systemu informacji przestrzennej,
- e-Kraków. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej usprawniającej zarządzanie aglomeracją miejską.

Jak pokazuje *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za rok 2012*, na skutek realizacji Celu I-8, zaobserwowano następujące trendy²⁰³:

²⁰¹ Tamże.

²⁰² *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

²⁰³ *Raport z realizacji Strategii Miasta Krakowa za 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

- Wzrosła liczba procedur możliwych do załatwienia drogą elektroniczną z 11 w 2007 r. do 112 w 2012 r., dzięki czemu znacznie poprawiły się warunki do optymalnego załatwienia spraw elektronicznie w UMK.
- Liczba wejść na strony internetowe w Biuletynie Informacji Publicznej od 2007 roku wykazuje tendencję rosnącą z niewielkim spadkiem w 2012 r. o 18,73% w stosunku do 2011 r.

Obowiązującym dokumentem w ramach Celu Operacyjnego I-8, mającym podnieść jakość zarządzania i usług świadczonych przez administrację publiczną jest dokument: *Kierunki rozwoju Systemu Informatycznego Gminy Miejskiej Kraków na lata 2013-2014*. Jego głównym celem jest zapewnienie warunków stabilnego, efektywnego jakościowo, technologicznie i ekonomicznie rozwoju Systemu Informatycznego Gminy Miejskiej Kraków, z jednoczesnym określeniem obowiązujących standardów w zakresie użytkowanych w jego ramach aplikacji i sprzętu²⁰⁴.

8.5. BADANIA SPOŁECZNE

Wnioski z przeprowadzonych badań społecznych dotyczące dostępu do kultury, wydarzeń kulturalnych oraz poziomu edukacji zostały ujęte w rozdziale dotyczącym infrastruktury społecznej.

²⁰⁴Zarządzenie Nr 123/2013 Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie przyjęcia kierunków rozwoju Systemu Informatycznego Gminy Miejskiej Kraków na lata 2013-2014.

9. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA, DZIAŁALNOŚĆ JEDNOSTEK ADMINISTRACJI SAMORZĄDOWEJ, ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH, PARTNERSTWO PUBLICZNO- PRYWATNE

9.1. WSPIERANIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Wysoka aktywność mieszkańców zapewnia miastu lepszy rozwój gospodarczo-społeczny i jest zarazem warunkiem efektywnego wdrażania celów strategicznych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie w celu aktywizacji społecznej i działań zmierzających do rozwiązywania problemów społeczności lokalnej oraz poprawy współpracy lokalnych władz samorządowych z instytucjami realizuje w ramach projektu systemowego „Pora na aktywność” programy aktywności lokalnej. Program Aktywności Lokalnej (PAL), realizowany przez animatorów lokalnych, skierowany jest do osób z konkretnego środowiska lub członków danej społeczności. Oznacza to, że można prowadzić działania aktywizacyjne adresowane do osób mieszkających na pewnej przestrzeni, obejmującej np. dzielnicę, osiedle, sołectwo, wieś, czy środowisko danej grupy zawodowej lub społecznej (np. niepełnosprawnych, osoby wychodzące z placówek opiekuńczo-wychowawczych, mieszkańców bloku, a nawet kilku rodzin mieszkających w okolicy). Program Aktywności Lokalnej może być częścią lub rozwinięciem już wdrażanych programów lokalnych, jednak musi być przyjęty odpowiednio przez radę gminy, powiatu, czy miasta. Uczestnicy programu mogą liczyć na wsparcie w formie:

- środowiskowej pracy socjalnej (realizowanej przez pracownika socjalnego lub inną osobę, mającą na celu pomoc osobom i rodzinom w środowisku we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie),
- instrumentów aktywnej integracji,
- działań o charakterze środowiskowym.

Działania o charakterze środowiskowym w programie aktywności lokalnej to inicjatywy integracyjne obejmujące: przygotowanie i wsparcie działań indywidualnych oraz programów środowiskowych, np. spotkania z grupami docelowymi, edukację społeczną i obywatelską, w tym organizowanie spotkań, konsultacji, działań edukacyjnych i debat społecznych dla mieszkańców, organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach, w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym czy turystycznym oraz inne instrumenty i działania o charakterze integracyjnym, wynikające np. z Ustawy o wychowaniu

w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, o przeciwdziałaniu narkomanii, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych²⁰⁵.

Władze Krakowa starają się zacieśniać współpracę z organizacjami pozarządowymi i społecznymi oraz stwarzać odpowiednie gremia i narzędzia, dzięki którym będą miały wyraźny wpływ na kształtowanie polityk miejskich. Przykładem takich działań może być utworzenie trzech Komisji Dialogu Obywatelskiego – KDO oraz Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.

Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego została powołana Zarządzeniem Prezydenta Miasta Krakowa Nr 2039/2012 z dnia 26 lipca 2013 r., a 24 września odbyło się jej pierwsze posiedzenie. W 16-osobowej Radzie zasiada ośmiu przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz ośmiu przedstawicieli samorządu – po czterech wskazanych przez Radę oraz Prezydenta Miasta Krakowa. W składzie Rady zasiadają przedstawiciele następujących organizacji pozarządowych:

- 1) Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych,
- 2) Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych Wspólna Radość,
- 3) Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kapitału Społecznego „Pracownia Obywatelska”,
- 4) ZHP Chorągiew Krakowska,
- 5) Stowarzyszenie Teatrów Nieinstytucjonalnych STEN,
- 6) Spółdzielnia Socjalna „EKOCENTRYCY”,
- 7) Spółdzielnia Socjalna Piąty Element,
- 8) MATIO Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę.

Członków Rady powołuje i odwołuje Prezydent Miasta Krakowa. KRDPK została powołana w celu wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego, rozwijania i doskonalenia współpracy GMK z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego oraz podkreślenia rangi partnerstwa w działaniu pomiędzy administracją samorządową a sektorem organizacji pozarządowych na rzecz mieszkańców Krakowa.

Rada realizuje w szczególności następujące zadania: opiniowanie projektów strategii i polityk miejskich, projektów uchwał i aktów prawa miejscowego, wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych.

Prezydent Miasta Krakowa Zarządzeniem Nr 759/2011 z dnia 28 kwietnia 2011 r. określił tryb powoływania i zasady funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego. W myśl powyższego zarządzenia Komisje Dialogu Obywatelskiego są to gremia inicjatywno-doradcze, tworzone przez organizacje pozarządowe oraz Miasto Kraków, których głównymi zadaniami są m.in. opiniowanie projektów uchwał RMK i innych dokumentów, określanie potrzeb społecznych w zakresie działalności danej KDO i przedstawianie propozycji ich rozwiązania, opiniowanie dokumentów strategicznych, współpraca z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego. Dotychczas (stan na XII.2013 r.) powołane zostały trzy Komisje Dialogu Obywatelskiego: KDO ds. Rewitalizacji Nowej Huty, KDO ds. Kultury, KDO ds. Środowiska.

KDO ds. Rewitalizacji Nowej Huty zainaugurowała działalność 13 grudnia 2011 r. W skład Komisji powstałej przy Wydziale Strategii i Rozwoju Miasta UMK, oprócz przedstawicieli Urzędu Miasta Krakowa, wchodzi przedstawiciele dziewięciu organizacji pozarządowych:

- 1) Stowarzyszenia Łąki Nowohuckie w Krakowie,

²⁰⁵ http://www.bip.krakow.pl/?dok_id=43636, na dzień 14.11.2013 r.

- 2) Towarzystwa Przyjaciół Ogrodu Doświadczeń w Krakowie,
- 3) Małopolskiego Stowarzyszenia Kupców i Przedsiębiorców,
- 4) Towarzystwa Na Rzecz Ochrony Przyrody,
- 5) Fundacji Bioregion JURA,
- 6) Towarzystwa Urbanistów Polskich Oddział w Krakowie,
- 7) Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego – Oddział Hutnictwa Żelaza i Stali w Krakowie,
- 8) Stowarzyszenia Zielona Mogiła,
- 9) Fundacji „Partnerstwo dla Środowiska”.

Skład komisji ma charakter otwarty, może zatem ulegać zmianie.

KDO ds. Kultury została powołana 19 stycznia 2012 r. W jej skład wchodzi przedstawiciele następujących organizacji pozarządowych:

- 1) Fundacji Art. Forum,
- 2) Fundacji Inicjatyw Społecznych Plan C,
- 3) Fundacji Poemat,
- 4) Fundacji Teatru Ludowego w Krakowie,
- 5) Fundacji Szanujmy Godność Człowieka,
- 6) Stowarzyszenia EKSIT,
- 7) Stowarzyszenia Architektów Polskich Oddział w Krakowie,
- 8) Stowarzyszenia Artystów Polskich,
- 9) Stowarzyszenia Artystów i Przyjaciół Chóru Polskiego Radia w Krakowie,
- 10) Stowarzyszenia Historyków Sztuki Oddział w Krakowie,
- 11) Stowarzyszenia Menedżerów i Organizatorów Kultury SMOK,
- 12) Stowarzyszenia Pisarzy Polskich Oddział w Krakowie,
- 13) Stowarzyszenia Przyjaciół Woli Duchackiej,
- 14) Stowarzyszenia Ogród Sztuki,
- 15) Stowarzyszenia Podgórze.pl,
- 16) Stowarzyszenia Teatrów Nieinstytucjonalnych STEN,
- 17) Teatralnego Centrum Wartości i Pojednania „Theatrum Mundi” im. Mieczysława Kotlarczyka,
- 18) Towarzystwa Przyjaciół Ogrodu Doświadczeń w Krakowie,
- 19) Związku Artystów Scen Polskich Oddział w Krakowie.

Skład Komisji nie ma charakteru stałego. Na wniosek organizacji może ona zostać włączona do prac KDO. Do szczegółowych zadań KDO ds. Kultury, obok tych wynikających z Zarządzenia Prezydenta, należy określać potrzeb społecznych i propozycji ich rozwiązania w zakresie:

- Finansowania organizacji pozarządowych w systemie finansowania kultury w Krakowie,
- wdrażania *Strategii Rozwoju Kultury w Krakowie lata 2010-2014* w kontekście realizacji zapisów dotyczących organizacji pozarządowych,

- współpracy organizacji pozarządowych z instytucjami kultury,
- wsparcia organizacji pozarządowych w zakresie infrastruktury – dyskusja nad rozwiązaniami systemowymi, a w dalszej perspektywie współpraca w tym zakresie z innymi powołanymi KDO,
- narzędzia wsparcia lokalnych kultur – oferta kulturalna dla zróżnicowanych grup społecznych mieszkańców Krakowa, projekty międzypokoleniowe.

Główną inicjatywą KDO było powołanie 3 czerwca 2013 r. Amalgamatu Podmiotów Intensywnie Śpiewających pod nazwą Kraków Miasto Piosenki w celu koordynacji i promocji samodzielnych projektów oraz tworzenia wspólnych działań przez zrzeszone podmioty w obszarze piosenki.

Trzecia z Komisji Dialogu Obywatelskiego, zajmująca się zagadnieniami środowiska, została powołana 13 września 2012 r., a w jej skład wchodzi przedstawiciele następujących organizacji pozarządowych:

- 1) Towarzystwa Przyjaciół Ogrodu Doświadczeń w Krakowie,
- 2) Towarzystwa na Rzecz Ochrony Przyrody,
- 3) Stowarzyszenia na Rzecz Ochrony i Rozwoju Dębnik,
- 4) Fundacji Fundusz Partnerstwa,
- 5) Fundacji Partnerstwo dla Środowiska,
- 6) Fundacji Miejsc i Ludzi Aktywnych,
- 7) Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć,
- 8) Stowarzyszenia na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Piasków Wielkich,
- 9) Fundacji Aeris Futuro,
- 10) Fundacji Sendzimira,
- 11) Obywatelskiego Komitetu Ratowania Krakowa,
- 12) Stowarzyszenia Zielona Mogiła,
- 13) Stowarzyszenia Łąki Nowohuckie.

Do szczegółowych zadań KDO ds. Środowiska należy określanie potrzeb społecznych i propozycji ich rozwiązania w zakresie:

- ochrony środowiska przyrodniczego, form ochrony przyrody oraz korytarzy ekologicznych,
- zielonego miasta nowej generacji, zielonych ulic, miasta przyjaznego dla mieszkańców – zwiększenie powierzchni parkowych (nowe parki), rekreacyjnych i stref pieszych,
- gospodarki wodnej i wodno-ściekowej,
- środowiskowych uwarunkowań – ograniczeń i szans – dla koncepcji rozwoju Krakowa w przygotowywanym nowym *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*,
- poprawy jakości powietrza w Krakowie – ochrony korytarzy przewietrzania miasta przed zabudową,
- barier systemowych i mentalnych rzeczywistego rozwoju dla jakości życia mieszkańców Krakowa,
- zadań nowego *Programu Ochrony Środowiska Miasta Krakowa na lata 2012 – 2015 z prognozą do 2019 roku* oraz sposobów ich wdrażania, egzekwowania i finansowania,

- powszechnej edukacji ekologicznej,
- zwiększenia udziału społecznego w działaniach na rzecz ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego,
- zrównoważonego transportu,
- racjonalnej gospodarki odpadami zgodnie z zasadą 3R (Reduce-Reuse-Recycle, czyli ograniczaj-wykorzystuj ponownie poddawaj recyklingowi),
- promocji alternatywnej energetyki – racjonalizacji wykorzystania energii.

Ważnym organem w miejskiej polityce współpracy z NGOs jest utworzony 12 stycznia 2006 r. Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych – MOWIS. Celem placówki jest rozwój wolontariatu, wspieranie III sektora i współpraca z jego przedstawicielami, współorganizacja szkoleń oraz inspirowanie wydarzeń i imprez integrujących społeczność lokalną. Podstawowymi funkcjami działalności tego podmiotu są:

- koordynacja współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi (NGOs),
- udostępnianie biur i sal szkoleniowych na potrzeby społecznych projektów NGOs,
- prowadzenie miejskiego portalu internetowego ngo.krakow.pl,
- realizacja projektów i programów partnerskich z NGOs,
- organizacja otwartych konkursów ofert dla NGOs,
- promocja idei wolontariatu i wsparcie integracji środowiska NGOs.

Tabela 69. Projekty realizowane przez NGO w siedzibie Miejskiego Ośrodka Wspierania Inicjatyw Społecznych w 2013 r.

Nazwa instytucji wdrażającej projekt	Nazwa realizowanego projektu	Opis projektu
Fundacja Teatru Ludowego	Seniorski Klub Wolontariusza	Projekt realizowany w ramach „Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych – ASOS”. Celem projektu jest wspieranie uczestnictwa seniorów w życiu społecznym, w tym upowszechnianie idei wolontariatu oraz aktywizacja seniorów do rozwoju osobistego, pogłębiania relacji z innymi, podnoszenia kompetencji i umiejętności oraz wspólnych działań na rzecz społeczności lokalnej.
Fundacja Teatru Ludowego	Akademia Twórczej Jesieni – Nowohuckie Centrum Wspierania Wolontariatu 50+	Projekt ma na celu wzmacnianie organizacji pozarządowych w Nowej Hucie poprzez wdrażanie do pracy społecznej osób po 50 roku życia, z równoczesnym propagowaniem wśród nich idei wolontariatu, a także podniesienie wśród nich kompetencji i umiejętności pedagogicznych i komunikacyjnych. W ramach utworzonego „Seniorskiego klubu wolontariusza” prowadzone są szkolenia i spotkania

		edukacyjne angażujące seniorów w działania społeczne na rzecz dzieci i młodzieży, poprzez m.in. uczestnictwo we wspólnych spotkaniach.
Stowarzyszenie Dobrej Nadziei	Biuro Porad Obywatelskich	Biuro Porad Obywatelskich doradza w zakresie: spraw mieszkaniowych, rodzinnych, świadczeń socjalnych, świadczeń z ubezpieczenia społecznego, zatrudnienia i bezrobocia.
Fundacja Cognosco	Porady Prawne	W ramach pełnionych dyżurów, udzielane są porady prawne.
KraFOS – Krakowskie Forum Organizacji Społecznych	Doradztwo i Kariera – sieć na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami	Celem zadania jest rehabilitacja społeczna i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, w tym pomoc w wejściu na otwarty rynek pracy – zdobycie i utrzymanie zatrudnienia.
Instytut Wiedzy Obywatelskiej	Instytut Wiedzy Obywatelskiej	Świadczenie usług doradczych z zakresu: • informacji o przysługujących prawach oraz ciążących obowiązkach wynikających z przepisów prawa, • pomoc w opracowaniu dokumentów.
Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie	Czysty Kraków – Lepsze Życie – podnoszenie świadomości oraz wiedzy mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami	Głównym założeniem projektu jest podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców na temat gospodarki odpadami w Krakowie. Prowadzony punkt informacyjny jest miejscem, w którym mieszkańcy nie tylko mogą uzyskać informację czy poradę, ale mają także możliwość zgłoszenia wszelkich wątpliwości i sugestii dotyczących systemu gospodarki odpadami w mieście.

Źródło: ngo.krakow.pl.

Od 2008 roku Gmina Miejska Kraków realizowała projekt „MOWIS – Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych w Krakowie” przy wsparciu udzielonym przez Norwegię, poprzez dofinansowanie ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Całkowity okres realizacji projektu obejmował lata 2008 – 2010. Celami projektu było:

- stworzenie nowej platformy współpracy samorządu i organizacji pozarządowych na bazie miejskiego ośrodka, działającego w strukturze Urzędu Miasta Krakowa,
- podniesienie wydajności w zakresie współpracy samorządu z organizacjami, poprzez rozwój współpracy administracji szczebla samorządowego i organizacji pozarządowych na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego i świadczenia usług społecznych.

Działania w projekcie obejmowały:

- przeprowadzenie badań socjologicznych na temat potencjału i potrzeb krakowskich organizacji pozarządowych oraz preferowanych form i zasad współpracy z samorządem,
- zrealizowanie cyklu szkoleń i warsztatów dla przedstawicieli organizacji pozarządowych i pracowników samorządowych,

- zaprojektowanie i wdrożenie internetowej platformy miejskiej dla organizacji pozarządowych,
- wymianę doświadczeń i dobrych praktyk z partnerem w projekcie – organizacją Antirasistisk Senter z Oslo, na temat współpracy organizacji pozarządowych z samorządem oraz inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczeństwa obywatelskiego,
- wspólne inicjatywy i działania informacyjne podejmowane przez samorząd i organizacje pozarządowe,
- kształtowanie formuły funkcjonowania ośrodka, jako miejsca cyklicznych spotkań, debat i konsultacji, sprzyjających integracji trzeciego sektora oraz tworzeniu partnerstw.

Ponadto działalność Miejskiego Ośrodka Wspierania Inicjatyw Społecznych w 2012 r. zaowocowała realizacją następujących programów:

- konkurs Filantrop Krakowa A.D. 2011,
- program Podzielmy się ciepłem – VI edycja,
- akcja Miejsce przyjazne seniorom,
- konsultacje z organizacjami pozarządowymi,
- działania na rzecz wielokulturowego i antydyskryminacyjnego Krakowa,
- projekt PI NAWIKUS – innowacyjna metoda monitoringu kontraktowanych usług społecznych,
- projekt Myśl społecznie, działaj ekonomicznie,
- prowadzenie biur projektów oraz bezpłatne wynajmowanie sal szkoleniowych w MOWIS,
- konsultacje dla NGO's i nadzór nad prowadzeniem działalności przez organizacje pozarządowe.

9.2. DZIAŁALNOŚĆ JEDNOSTEK ADMINISTRACJI SAMORZĄDOWEJ

Dla polepszenia zarządzania urzędami w *Strategii Rozwoju Krakowa* przewidziana jest ich niezbędna modernizacja. Tradycyjne funkcjonowanie urzędu powinno zostać dostosowane do zmiany filozofii zarządzania Miastem oraz uwarunkowań zewnętrznych. Władze miejskie muszą zatem stopniowo powierzać zarządzanie zadaniami publicznymi partnerom społecznym, a przyjmować na siebie rolę twórcy ram instytucjonalnych i prawnych dla sprawnej realizacji celów strategicznych i koordynatora działań. Za rozwój gospodarczo-społeczny oraz realizację celów rozwojowych odpowiadają nie tylko władze samorządowe, ale też współpracujący z nimi partnerzy w sektorach gospodarki, nauki i organizacje pozarządowe²⁰⁶.

Władze Miasta przykładają szczególną wagę do ograniczenia barier biurokratycznych w urzędzie i zwiększenia dostępności do elektronicznych form usług świadczonych przez urząd. Wysoka jakość platformy internetowej w postaci portalu miejskiego krakow.pl oraz informacji zamieszczanych w Biuletynie Informacji Publicznej – BIP (bip.krakow.pl) sprzyjają łatwemu dotarciu do niezbędnych informacji zarówno dla mieszkańców, przedsiębiorców, jak i osób zainteresowanych Krakowem. O jakości wyżej wymienionych stron internetowych świadczą wskaźniki²⁰⁷:

²⁰⁶ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

²⁰⁷ *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Krakowa za 2012 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

- wzrosła liczba procedur możliwych do załatwienia drogą elektroniczną z 11 w 2007 r. do 112 w 2012 r., dzięki czemu znacznie poprawiły się warunki do optymalnego załatwienia spraw w UMK elektronicznie,
- liczba stron, dokumentów i obiektów udostępnionych za pośrednictwem BIP wzrosła w latach 2007-2012 o 84 tys. pozycji,
- liczba wejść na stronę internetową BIP w ostatnich latach przekracza 100 mln odsłon rocznie,
- liczba interaktywnych narzędzi dostępnych na bip.krakow.pl wzrosła z 60 w 2007 r. do 106 w 2012 r.

11 września 2006 r., po wdrożeniu i kontroli systemu zarządzania jakością, na ręce Prezydenta Jacka Majchrowskiego przekazano certyfikat zaświadczejący, że Urząd Miasta Krakowa stosuje System Zarządzania Jakością wg normy ISO 9001:2000. Uzyskanie certyfikatu zgodności Systemu Zarządzania Jakością z wymaganiami normy ISO 9001:2000 stawia Urząd Miasta Krakowa w gronie nowoczesnych organizacji, wprowadzających wysokie standardy zarządzania. Oznacza to, że priorytety działania Urzędu są następujące:

- jasne przywództwo oparte na określonej wizji, misji i strategii,
- skoncentrowanie uwagi na wymaganiach klienta,
- podejmowanie działań na podstawie standardów, w ramach zidentyfikowanych procesów, które są poddawane ocenie poprzez ustalone miary i wskaźniki,
- zarządzanie projektami, zadaniami i celami,
- ciągłe doskonalenie, mające na celu podniesienie skuteczności i efektywności działań oraz procesów, tak aby uzyskać dodatkowe korzyści zarówno dla urzędu, jak i jego klientów.

Utrzymanie systemu zarządzania jakością jest działaniem ciągłym. Stąd też kierownictwo Urzędu jest zobowiązane do stałego doskonalenia systemu. W okresie obowiązywania certyfikatu Urząd Miasta Krakowa był poddawany dwukrotnym audytom nadzoru (3-4 września 2007 r. i 2-3 września 2008 r.), które potwierdziły stosowanie systemu zarządzania jakością w zgodności z wymaganiami normy. Główną rekomendacją auditorów było dalsze utrzymywanie i rozwój tego systemu w Urzędzie Miasta Krakowa.

W związku z upływem ważności certyfikatu Prezydent Miasta Krakowa zdecydował o ponownej certyfikacji posiadanego systemu zarządzania jakością. W dniach 6-8 lipca 2009 r. auditorzy z firmy TÜV Rheinland Polska Sp. z o. o. przeprowadzili tzw. audit wznawiający, którego pozytywny wynik upoważnił jednostkę certyfikującą do wystawienia nowego certyfikatu ISO 9001:2000.

Ponadto Prezydent Miasta Krakowa podjął decyzję o wdrożeniu systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji według wymagań normy międzynarodowej ISO 27001. Należy nadmienić, że całość wdrażania tego systemu była wspomagana finansowo przez środki unijne w projekcie POKL „Rozwój systemu zarządzania Urzędem”, co pozwoliło na przyjęcie i uruchomienie narzędzia bez konieczności angażowania środków gminnych. Wynikiem podjętych działań są zatem dwa bardzo ważne rezultaty: uzyskanie certyfikatu ISO 27001 dla organizacji dobrze zarządzającej bezpieczeństwem zasobów informacyjnych i odnowienie certyfikatu ISO 9001 dla organizacji, dla której jakość świadczonych usług publicznych pozostaje priorytetem działalności.

Na przestrzeni 4 lat prowadzenia badań satysfakcji klienta w UMK widać wyraźnie pozytywny trend poprawiania jakości obsługi i wynikające z tego wzrastające z roku na rok zadowolenie respondentów²⁰⁸.

9.3. PARTNERSTWO PUBLICZNO-PRYWATNE

Forma realizacji inwestycji w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne wciąż pozostawia sporo do życzenia. W okresie 2008-2012 jedyną zrealizowaną w tej formule inwestycją był „Parking podziemny Plac na Groblach”, którego koszt wynosił 62,7 mln zł, a realizacja zakończyła się w 2009 r. Urząd Miasta Krakowa, świadom korzyści płynących z inwestycji publiczno-prywatnych, planuje realizację następujących projektów w oparciu o tę formę finansowania²⁰⁹:

- budowę Centrum Obsługi Inwestora,
- budowę Centrum Sportu przy ul. Eisenberga,
- budowę Hali 100-lecia KS Cracovia wraz z Centrum Sportu Niepełnosprawnych,
- budowę nowego obiektu Urzędu Stanu Cywilnego wraz z wyburzeniem istniejących budynków archiwum,
- budowę wielofunkcyjnej hali widowiskowo-sportowej wraz z zapleczem (Hala TS Wista),
- parking naziemny „Korona”,
- parking podziemny „Focha”,
- parking podziemny „Olimpijka”,
- parking podziemny „Plac Biskupi”,
- przebudowa budynku komunalnego na cele kulturalne – ul. Grzegórzecka (dawny kinoteatr „Związkowiec”),
- rozbudowa Archiwum Urzędu Miasta Krakowa przy ul. Na Załęczu,
- rozbudowa Ośrodka Sportu i Rekreacji „Kolna”.

9.4. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE (NGO)

W 2012 roku w Krakowie zarejestrowane były 4 132 organizacje pozarządowe. W strukturach Wydziału Spraw Społecznych UMK działa Referat Miejskiego Ośrodka Wspierania Inicjatyw Społecznych (MOWIS), którego celem jest wspieranie działań organizacji pozarządowych w mieście oraz koordynacja współpracy Urzędu Miasta Krakowa i miejskich jednostek organizacyjnych z organizacjami pozarządowymi.

Do zadań MOWIS należy ponadto prowadzenie portali internetowych: www.ngo.krakow.pl i www.dlaseniora.krakow.pl oraz redakcja portali www.sprawyspoleczne.krakow.pl i www.bip.krakow.pl.

Uchwałą Nr XXXII/402/11 Rady Miasta Krakowa z dnia 23 listopada 2011 r. przyjęto *Program współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których*

²⁰⁸ http://www.bip.krakow.pl/?bip_id=1&mimi=9716, na dzień 17.11.2013 r.

²⁰⁹ http://www.bip.krakow.pl/?dok_id=48537, na dzień 17.11.2013 r.

mowa w art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.), na rok 2012. Celem głównym Programu jest budowanie partnerstwa pomiędzy GMK a organizacjami pozarządowymi, służącego rozpoznawaniu i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz wzmocnieniu roli aktywności obywatelskiej w rozwiązywaniu problemów lokalnych. Realizacji celów Programu ma służyć²¹⁰:

- promowanie społeczeństwa obywatelskiego i wspieranie aktywności społeczności lokalnych,
- umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie i swoje otoczenie,
- poprawa jakości usług publicznych i zapewnienie ich efektywniejszego wykonania,
- integracja środowiska organizacji pozarządowych,
- polepszenie współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi,
- uwzględnianie opinii organizacji pozarządowych w procesie decyzyjnym Miasta.

W ramach Programu określono także zasady współpracy samorządu miejskiego z organizacjami pozarządowymi, które winny opierać się na:

- równości dostępu do informacji,
- suwerenności stron,
- partnerstwie,
- efektywności,
- uczciwej konkurencji,
- jawności,
- pomocniczości (subsydiarności).

Gmina Miejska Kraków prowadzi prace nad *Wieloletnim Programem Współpracy* – dokumentem regulującym długofalowe kierunki współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami na lata 2012-2014.

W 2012 r. wysokość środków przeznaczonych przez Gminę Miejską Kraków na rzecz organizacji pozarządowych wynosiła blisko 54 mln zł. Dofinansowanie objęło 544 organizacje, których działania dotyczyły 642 727 osób.

²¹⁰ Program współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na rok 2012, Urząd Miasta Krakowa, 2011 r.

Tabela 70. Współpraca Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi w 2012 r.

Planowane środki finansowe określone w rocznym programie współpracy GMK z NGO's (w zł)	56 814 784
Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację programu współpracy Gminy Miejskiej Kraków – dotacje (w zł)	53 924 343,32
Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków	4 312
Liczba podmiotów przystępujących do konkursów ofert	718
Liczba ofert złożonych przez podmioty	829
Liczba zawartych umów	544
Liczba osób, które były adresatami działań publicznych ujętych w programie współpracy	642 727

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

9.5. USTALENIA W ZAKRESIE PLANOWANYCH KIERUNKÓW ROZWOJU WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

Strategia Rozwoju Krakowa określa jako Cel Operacyjny I-8: Rozwój samorządności lokalnej i doskonalenie metod zarządzania, zwiększenie świadomości obywatelskiej i zainteresowania życiem miasta. Wskazuje on na mieszkańców, jako na niekwestionowany potencjał rozwojowy Krakowa. Ich ukorzenie w tradycji i patriotyzmie lokalnym przekłada się na przywiązanie do Miasta i zaangażowanie w jego życie społeczne i gospodarcze. Jednym z założeń jest długofalowy proces stwarzania warunków dla inicjowania oraz wspierania różnorodnych form i instytucji sprzyjających partycypacji społecznej i budowaniu infrastruktury obywatelskiej.

W zakresie poprawy jakości zarządzania *Strategia* uznaje, że jest to proces stały obejmujący nie tylko struktury organizacyjne samorządu i system podnoszenia kompetencji jego pracowników, ale także rozwój, jakość i profesjonalizm instytucji pośredniczących między wszystkimi środowiskami istotnymi dla rozwoju miasta: biznesowymi, naukowymi, kulturowymi i obywatelskimi. Służyć temu procesowi powinno pogłębianie decentralizacji zadań komunalnych, organizowanie instytucji stale monitorujących sytuację miasta i jego mieszkańców oraz wdrażanie w życie coraz lepszych narzędzi zarządzania w konkretnych obszarach zadań publicznych. Jako element decentralizacji władzy uznaje się rozwój samorządowych dzielnic pomocniczych.²¹¹

²¹¹ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

10. FINANSE MIASTA

10.1. BUDŻET MIASTA KRAKOWA

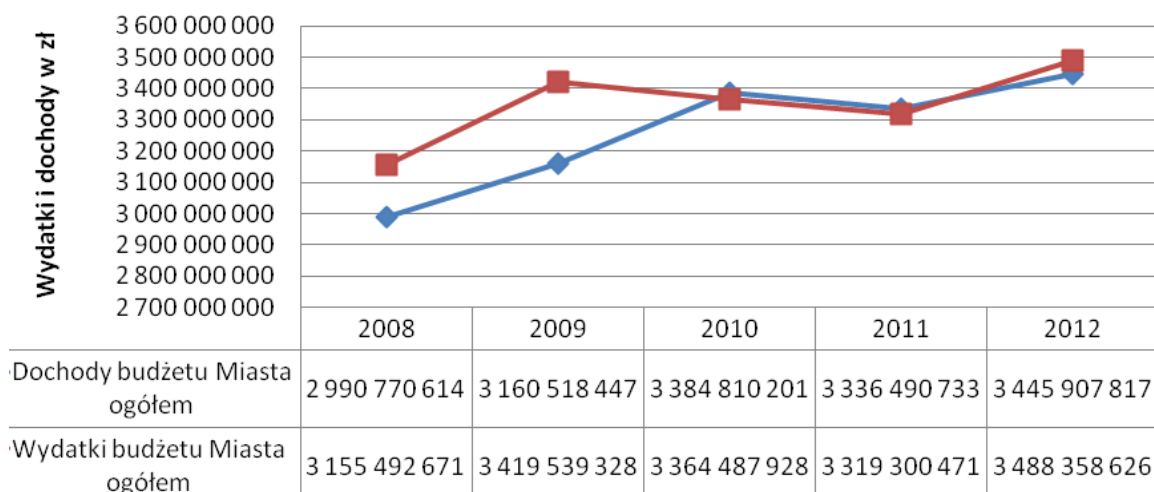
Tabela 71. Budżet Miasta Krakowa na 2013 r. - przychody i rozchody

I. Dochody	3 611 102 666	II. Wydatki	3 574 899 428
Wynik (I-II) Nadwyżka (+) Deficyt (-)	36 203 238		
III. Przychody	3 169 237 662	IV. Rozchody	3 538 694 428
– kredyt	300 000 000	– spłaty kredytów	353 127 000
– spłaty pożyczek udzielonych	2 075 595		
– wolne środki	14 848 167		
Ogółem I+III	3 928 026 428	Ogółem II+IV	3 928 026 428

Źródło: *Budżet Miasta Krakowa na 2013 r.*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

W okresie 2008-2012 najwyższy poziom dochodów i wydatków odnotowano w 2012 r., kiedy to dochody budżetu Miasta Krakowa wynosiły 3 445 907 817 zł, natomiast wydatki budżetu Miasta były nieco wyższe i wyniosły 3 488 358 626 zł. Na rok 2013 planowany budżet zakłada nadwyżkę budżetową w wysokości 36 203 238 zł, przy wzroście wydatków o 2,5% i wzroście dochodów o 4,8% w stosunku do roku poprzedniego. W badanym okresie niewielką nadwyżkę udało się zrealizować w latach 2010 i 2011. Najwyższy deficyt wystąpił w 2009 roku, wówczas wydatki przekraczały dochody o 259 020 881 zł.

Wykres 35. Kształtowanie się wydatków i dochodów budżetu Miasta Krakowa w latach 2008-2012

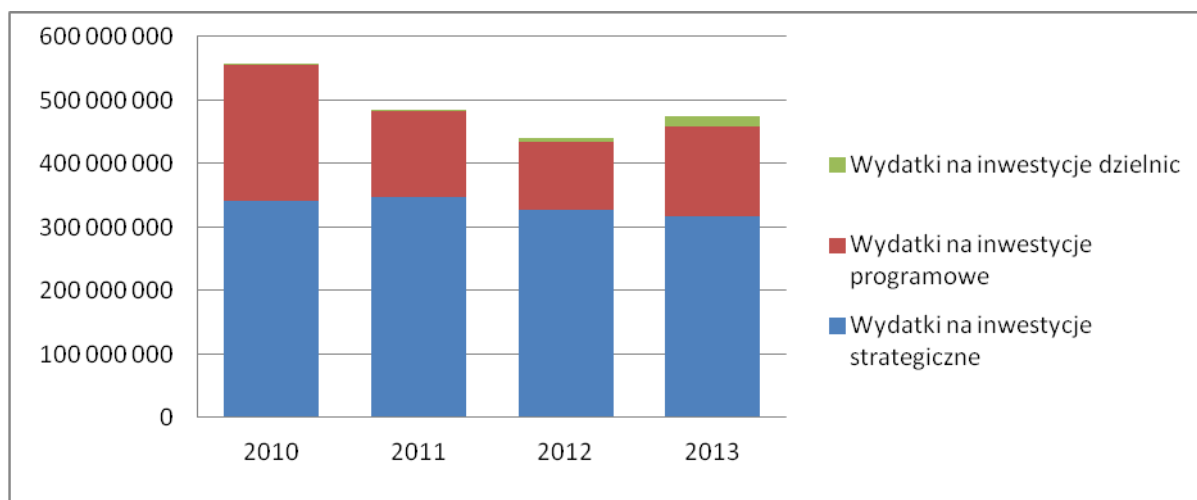

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bank Danych Lokalnych*, GUS.

10.1.1. INWESTYCJE STRATEGICZNE

Wydatki inwestycyjne Gminy Miejskiej Kraków nie prezentowały wyraźnego trendu w ostatnich 4 latach. W 2013 r. przewidziana pula środków na inwestycje ogółem była najniższa w badanym okresie. Najwięcej środków przeznaczonych było na inwestycje o charakterze strategicznym (66,9% ogółu wydatków inwestycyjnych), mimo spadku w porównaniu z latami poprzedzającymi.

Wykres 36. Wydatki inwestycyjne Gminy Miejskiej Kraków w latach 2010-2013 (dla 2013 r. posłużono się planem wydatków budżetowych na 1.01.2013 r.)

Źródło: *Budżet Miasta Krakowa na rok 2013*, UMK, 2012 r.

Tabela 72. Wydatki inwestycyjne Gminy Miejskiej Kraków w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013 (plan na 1.01.2013)
Wydatki na program inwestycyjny	556 681 700	484 014 600	440 320 400	473 877 369
Wydatki na inwestycje strategiczne	341 015 000	347 548 500	327 043 400	317 106 901
Wydatki na inwestycje programowe	214 484 400	134 488 900	108 114 100	141 165 168
Wydatki na inwestycje dzielnic	1 182 300	1 977 200	5 162 900	15 605 300

Źródło: *Budżet Miasta Krakowa na rok 2013*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Plan wydatków na inwestycje strategiczne zakłada ukierunkowanie strumieni finansowych głównie na sfinansowanie inwestycji metropolitalnych – 51% (m.in. Centrum Kongresowe, miejski stadion „Wisła Kraków”) oraz inwestycji transportowych – 46%.²¹²

²¹² *Budżet Miasta Krakowa na rok 2013*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

10.1.2. INWESTYCJE PROGRAMOWE

Inwestycje programowe planowane na 2013 r. stanowiły 29,7% ogółu inwestycji miejskich, odnotowując wzrost w porównaniu z 2011 i 2012 rokiem. Największa ilość środków na inwestycje programowe przeznaczona była na transport i łączność (41,80%), a w następnej kolejności na kulturę fizyczną i sport (11,60%) oraz ochronę zdrowia, opiekę i pomoc społeczną (7,10%).

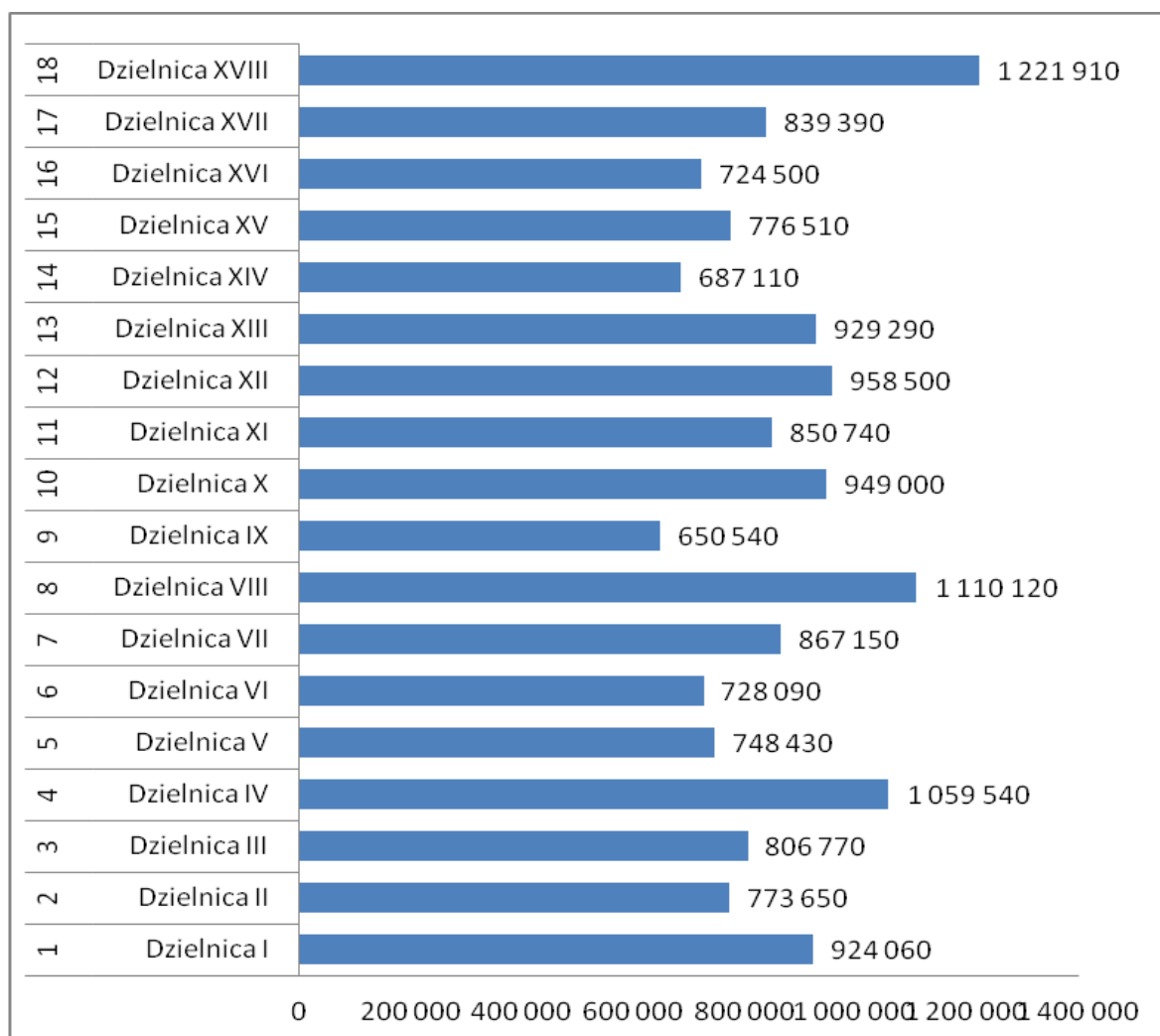
Tabela 73. Struktura wydatków na inwestycje programowe w 2013 r.

Lp.	Dziedziny programowania	Udział poszczególnych dziedzin w wydatkach na inwestycje programowe (wg planu na 1.01.2013 r.)
I	Ochrona zdrowia, opieka i pomoc społeczna	7,10%
II	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,80%
II	Transport i łączność	41,80%
IV	Działalność usługowa	5,70%
V	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7,20%
VI	Gospodarka mieszkaniowa	5,00%
VII	Oświata i wychowanie	9,10%
VIII	Kultura fizyczna i sport	11,60%
IX	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,80%
X	Zarządzanie Miastem	5,80%
XI	Gospodarowanie mieniem Miasta	4,10%

Źródło: *Budżet Miasta Krakowa na rok 2013*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Najwięcej środków na wydatki inwestycyjne przeznaczone do dyspozycji dzielnic, z uwagi na swoją specyfikę, otrzymały Dzielnica IV – Prądnik Biały, Dzielnica VIII – Dębniki oraz Dzielnica XVIII – Nowa Huta.

Wykres 37. Struktura przyznanych środków wydzielonych do dyspozycji dzielnic Miasta Krakowa w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Budżet Miasta Krakowa na rok 2013*, Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

Największa pula środków w dyspozycji dzielnic przeznaczona była na rezerwę – 8 406 280 zł oraz transport i łączność – 4 581 500 zł. Najmniej środków przeznaczono na ochronę zdrowia, zaledwie 50 tys. zł.

Tabela 74. Struktura wydatków na zadania inwestycyjne realizowane w ramach środków wydzielonych do dyspozycji dzielnic

Dziedziny programowania		
Ogółem środki wydzielone do dyspozycji dzielnic na zadania inwestycyjne priorytetowe i powierzone	15 605 300	100,0%
Transport i łączność	4 581 500	29,4%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	397 100	2,5%
Oświata i wychowanie	94 000	0,6%
Ochrona zdrowia	50 000	0,3%

Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	190 350	1,2%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 234 070	7,9%
Kultura fizyczna	652 000	4,2%
Rezerwa	8 406 280	53,9%

Źródło: Budżet Miasta Krakowa na 2013 r., Urząd Miasta Krakowa, 2012 r.

10.2. FINANSE MIASTA – TENDENCJE

Zaobserwowane tendencje w zakresie finansów Miasta:

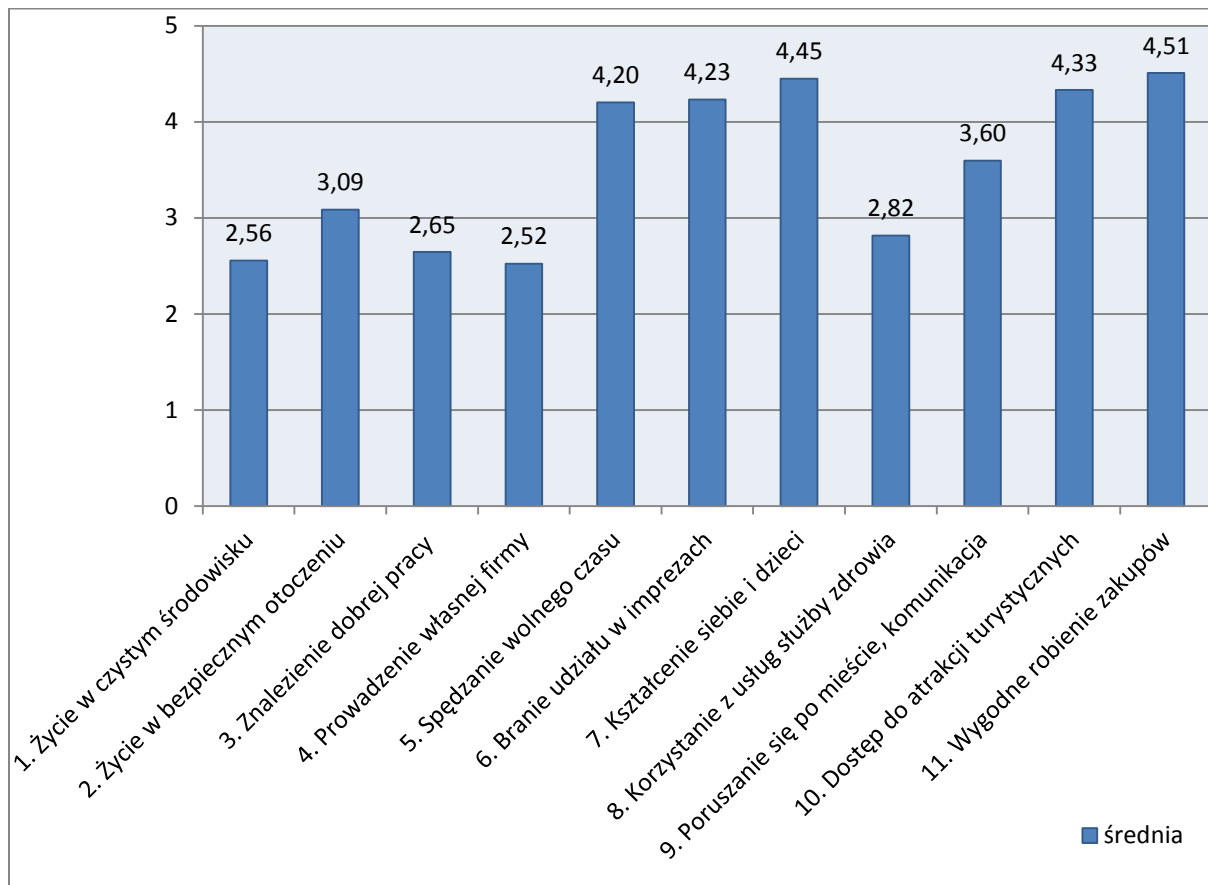
- W 2012 r. dochody budżetu Miasta osiągnęły poziom 3 445 907 817 zł – wyższy w stosunku do poprzedniego roku o 3,28%.
- Wydatki budżetu Miasta wyniosły w 2012 r. 3 488 358 626 zł (wzrost o 5% w stosunku do 2011 roku).
- Długoterminowa ocena wiarygodności kredytowej Krakowa w walucie zagranicznej oraz krajowej została utrzymana na poziomie z roku 2008, tj. A- (perspektywa stabilna). Jest to bardzo pozytywna wiadomość, wzmacniająca stabilność finansową Miasta.²¹³
- Zgodnie z założeniem *Strategii Rozwoju Krakowa* w okresie 2005-2019 będzie się dążyć do stopniowego ograniczenia zadłużenia Miasta o połowę w stosunku do stanu z roku 2005, tj. wysokości skumulowanego zadłużenia do 30% dochodów i wysokości rocznych kosztów obsługi długu do 7% dochodów.²¹⁴
- Mimo odchyień zauważalna jest tendencja spadkowa poziomu wydatków inwestycyjnych Gminy Miejskiej Kraków.
- Znaczną część wydatków inwestycyjnych Miasta w ostatnich latach stanowiły realizacje inwestycji o charakterze sportowym i rekreacyjnym.

²¹³ *Raport o Stanie Miasta 2012*, Urząd Miasta Krakowa, 2013 r.

²¹⁴ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Urząd Miasta Krakowa, 2005 r.

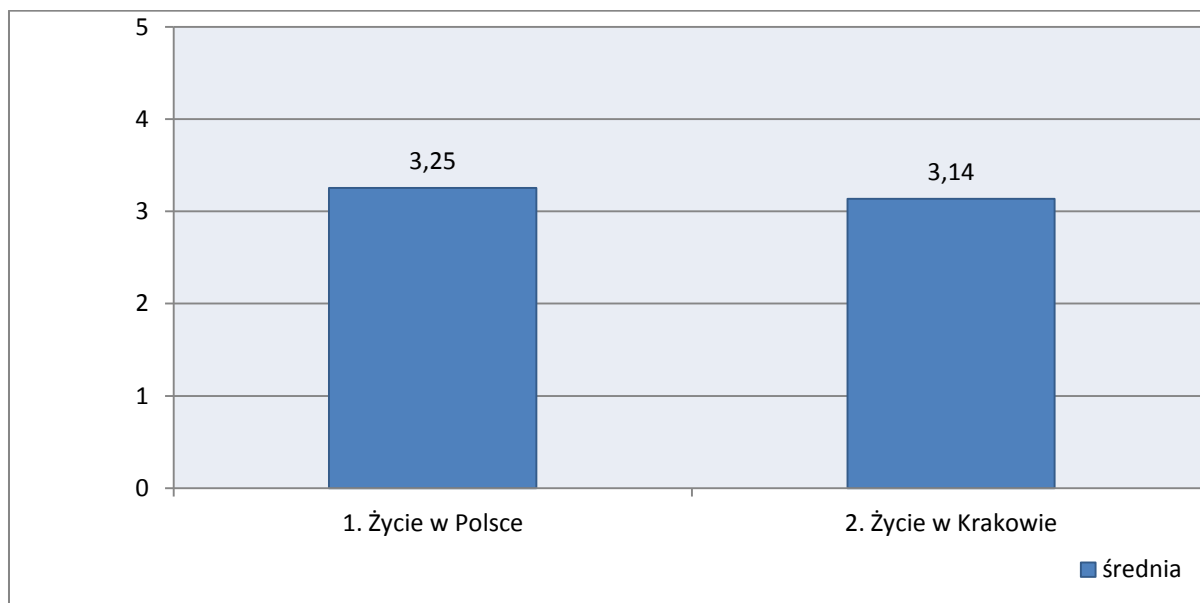
11. WYKRESY POMOCNICZE OBRAZUJĄCE WYNIKI ILOŚCIOWYCH BADAŃ SPOŁECZNYCH

Wykres 38. Ocena Krakowa pod kątem wybranych aspektów życia i możliwości korzystania z usług – zestawienie wyników dla wszystkich obszarów

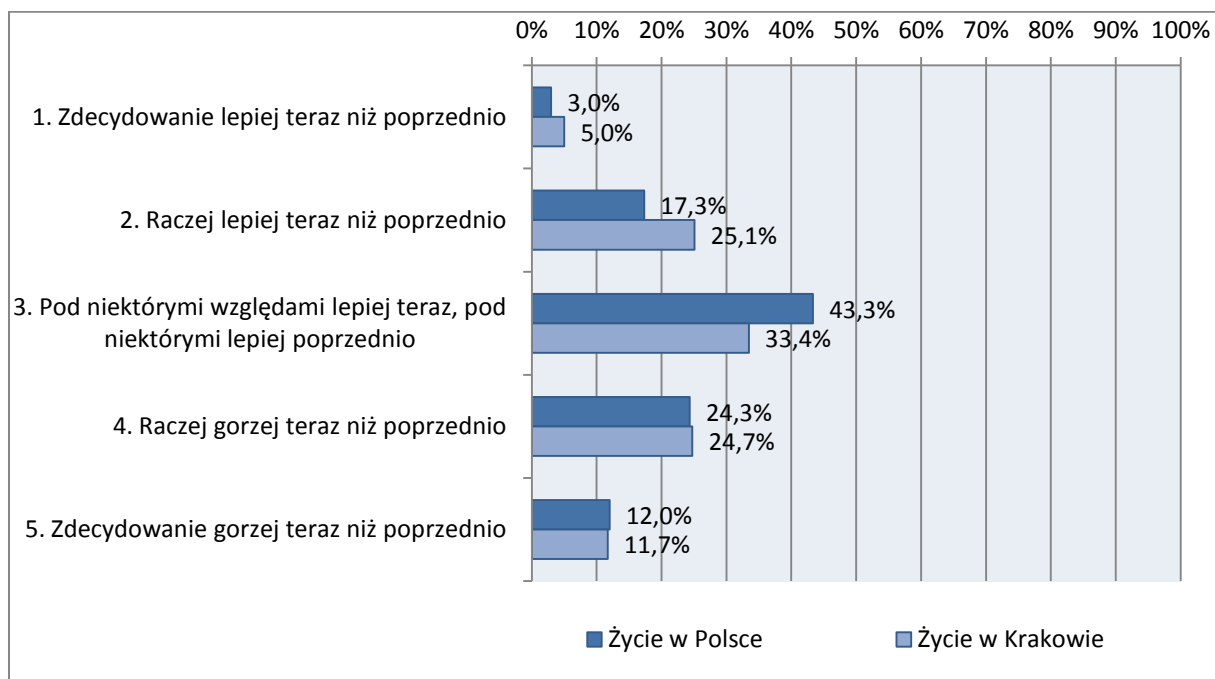
Pyt. A.1. Jak P. ocenia Kraków z punktu widzenia możliwości

Wykres 39. Ocena zmiany standardów życia w Polsce i w Krakowie na przełomie kilku lat – średnia ocena dla Polski i Krakowa

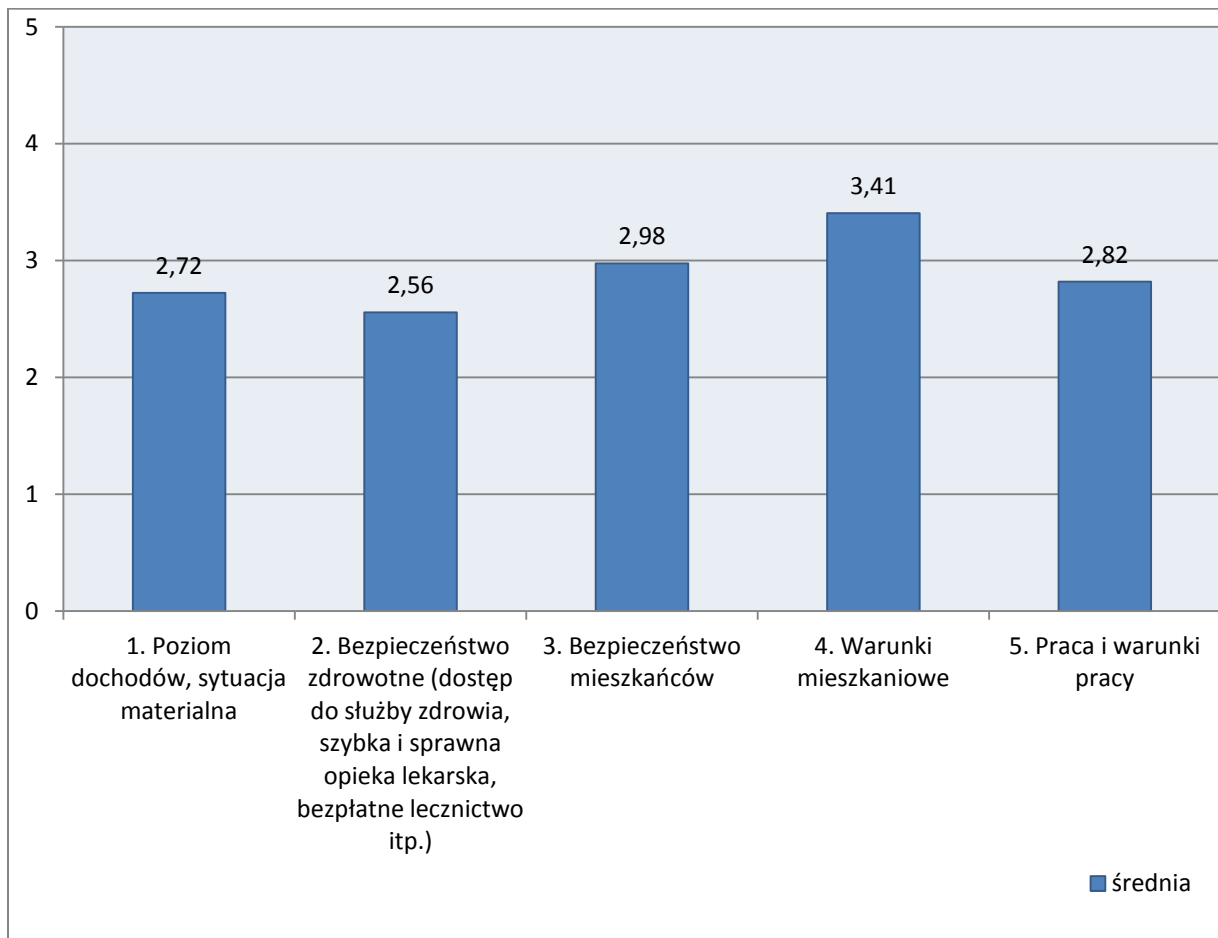
Pyt. A.2. Czy ogólnie rzecz biorąc w ostatnich 3 latach żyje się P. w kraju lepiej czy też gorzej niż poprzednio?/ A.3. Czy ogólnie rzecz biorąc w ostatnich 3 latach żyje się P. w Krakowie lepiej czy też gorzej niż poprzednio?

Wykres 40. Ocena zmiany standardów życia w Polsce i w Krakowie na przełomie kilku lat

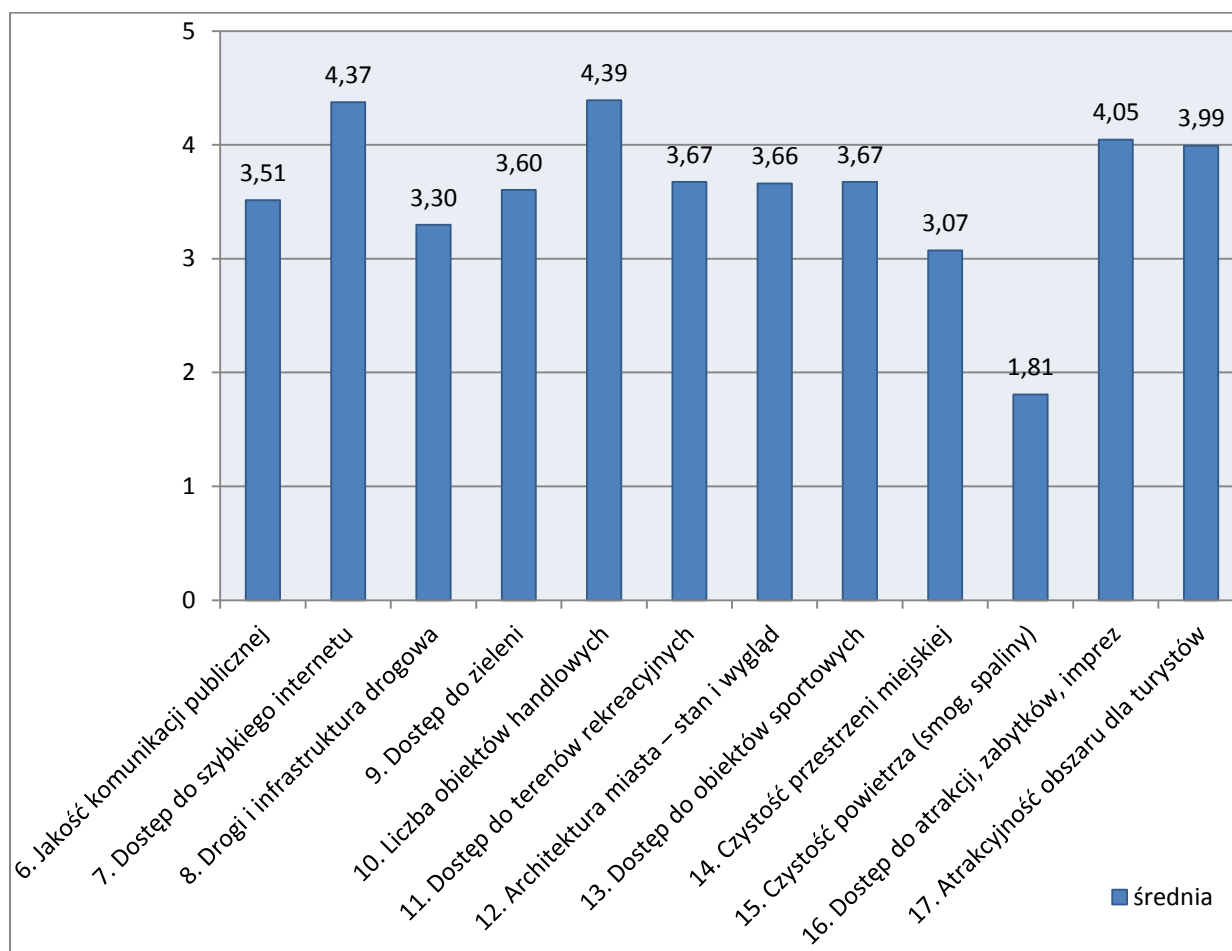
Pyt. A.2. Czy ogólnie rzecz biorąc w ostatnich 3 latach żyje się P. w kraju lepiej czy też gorzej niż poprzednio?/ A.3. Czy ogólnie rzecz biorąc w ostatnich 3 latach żyje się P. w Krakowie lepiej czy też gorzej niż poprzednio?

Wykres 41. Ocena zmiany wybranych elementów życia w obszarze na przełomie ostatnich kilku lat (A) – zestawienie wyników dla wszystkich obszarów

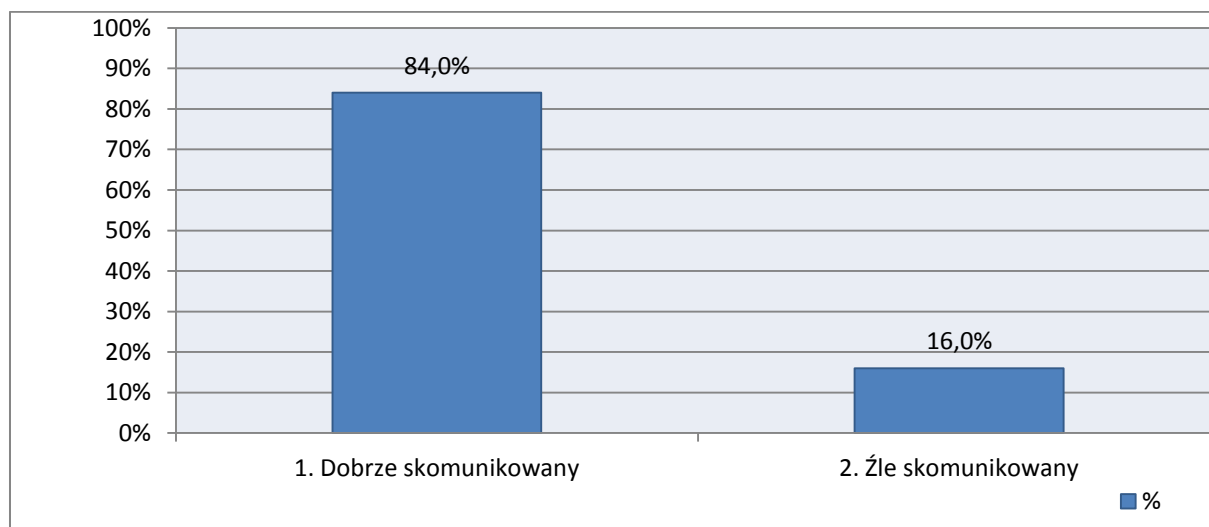
Pyt. A.4.A. Proszę powiedzieć, czy w P. opinii w czasie ostatnich 3-4 lat uległy poprawie czy pogorszeniu następujące elementy życia na P. osiedlu/ dzielnicy/ ulicy

Wykres 42. Ocena zmiany wybranych elementów życia w obszarze na przełomie ostatnich kilku lat (B) – zestawienie wyników dla wszystkich obszarów

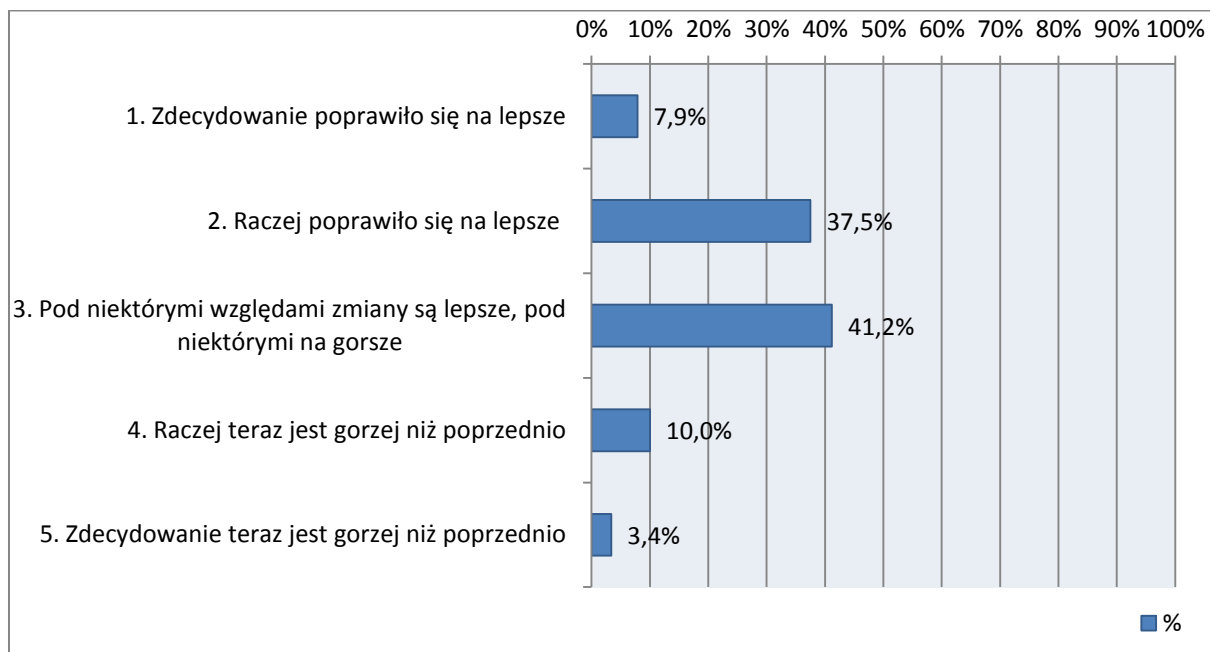
Pyt. A.4.B. Proszę powiedzieć, czy w P. opinii w czasie ostatnich 3-4 lat uległy poprawie czy pogorszeniu następujące elementy w zakresie warunków życia na P. osiedlu/ dzielnicy/ ulicy

Wykres 43. Skomunikowanie obszaru (dzielnica, osiedle, ulica) z centrum Krakowa

Pyt. A.5. Czy P. osiedle/ulica jest dobrze skomunikowane/a z centrum Krakowa?

Wykres 44. Ocena zaobserwowanych zmian, które zaszły w obszarze (ulica dzielnica, osiedle) w ciągu ostatnich kilku lat?

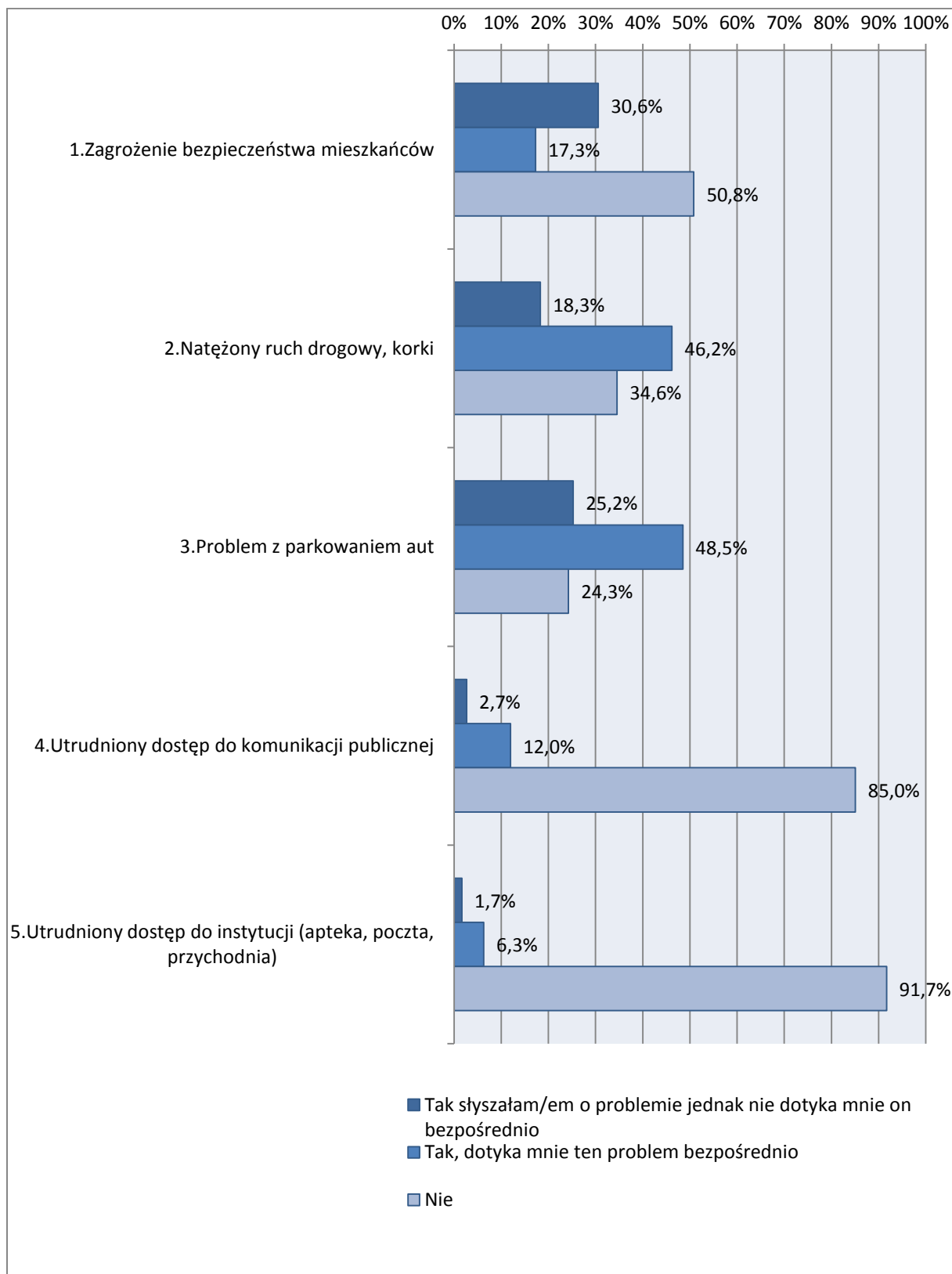
Pyt. A.7. Jak P. ocenia zmiany które zaszły na ulicy/dzielnicy/osiedlu, na którym P. mieszka w ciągu ostatnich kilku lat?

Tabela 75. Wybór działań przyczyniających się do najlepszego rozwoju obszaru w najbliższej przyszłości

	5 najważniejszych	1 najważniejsze	
	liczebność/ suma wskazań z 5 wyborów	liczebność	%
1. Poprawić infrastrukturę drogową (wyremontować ulice, chodniki)	146	22	7,3
2. Poprawić estetykę dzielnicy (wyremontować/odnowić budynki)	67	8	2,7
3. Stworzyć warunki rozwoju dla istniejących i nowych firm	86	22	7,3
4. Rozwijać infrastrukturę sportową	60	10	3,3
5. Wzmacniać instytucje administracyjne	11	3	1,0
6. Rozwijać komunikację miejską (więcej pojazdów i częstsze kursy)	86	10	3,3
7. Promować zabytki i atrakcje historyczne dostępne w obszarze osiedla/ dzielnicy	31	4	1,3
8. Rozwijać i chronić dostępne tereny zieleni	132	26	8,6
9. Rozwijać infrastrukturę przyjazną ekologicznie – szlaki rowerowe, szlaki wodne itp.	91	17	5,6
10. Bronić obywateli przed przestępczością, zwiększyć bezpieczeństwo	140	58	19,3
11. Dostosować ulice i budynki do potrzeb ludzi niepełnosprawnych	119	34	11,3
12. Wspierać osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem	68	9	3,0
13. Stworzyć nowe obiekty rekreacyjne	48	7	2,3
14. Stworzyć otwarte miejsca spotkań (dom kultury, klubokawiarnia, klub dyskusyjny itp.)	44	6	2,0
15a. Zapewnić dostęp do kultury na terenie dzielnicy (biblioteka, księgarnia, kino)	101	18	6,0
15. Zapewnić dostęp do służby zdrowia	26	5	1,7
16. Organizować zajęcia dla dzieci i młodzieży	53	7	2,3
17. Wspierać działania lokalnych stowarzyszeń	17	1	0,3
18. Zachować lokalny klimat osiedla/ dzielnicy	51	5	1,7
19. Zapobiegać wysiedleniom/ eksmisjom mieszkańców	86	25	8,3
20. Zaangażować mieszkańców w działania miasta (tworzenie społeczności obywatelskiej)	38	4	1,3
21. Inne	2	0	0,0

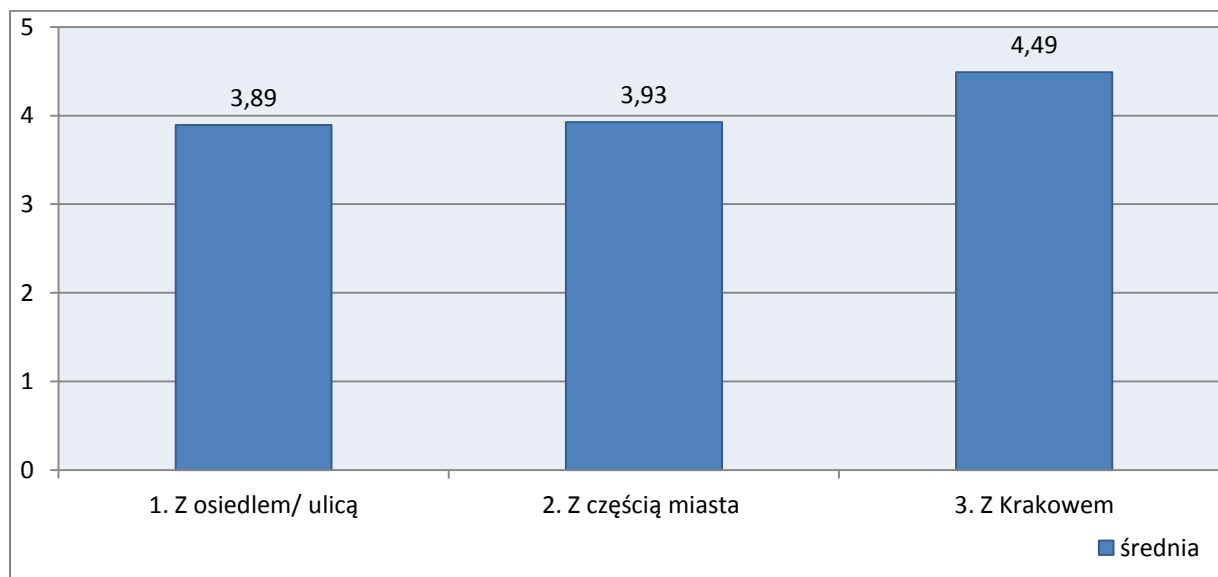
Pyt. B.1. Co przede wszystkim należy zrobić, aby P. osiedle/ dzielnica rozwijała się jak najlepiej? Proszę wybrać 5 wg P. najważniejszych, a następnie z tych pięciu 1 najważniejsze.

Wykres 45. Utrudnienia występujące w obszarze

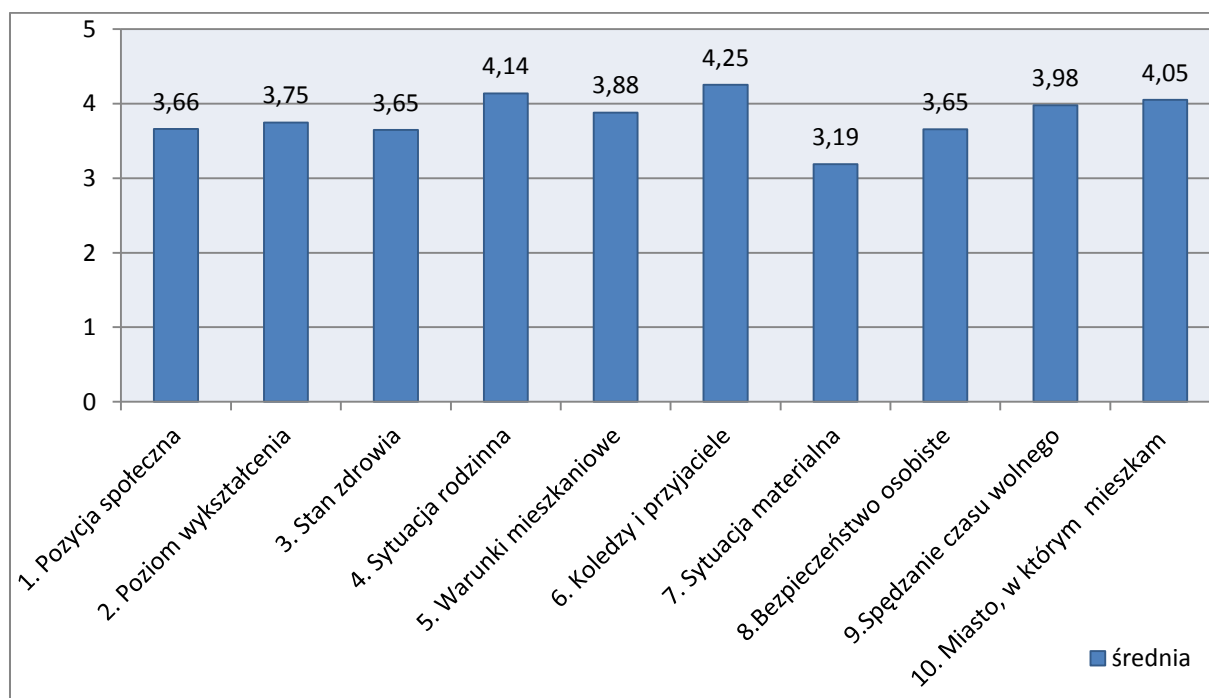
Pyt. B.3. Czy na P. osiedlu/dzielnicy/ulicy występują następujące utrudnienia

Wykres 46. Poczucie przywiązania do miasta i jego obszarów

Pyt. C.1. Czy czuje się P. związany z następującymi miejscami

Wykres 47. Poziom zadowolenia z wybranych aspektów życia – zestawienie średnich dla obszarów

Pyt. C.2. W jakim stopniu jest P. zadowolony z następujących spraw

SPIS TABEL

Tabela 1. Kraków na tle największych miast w Polsce w 2010 r.	12
Tabela 2. Zestawienie typów zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków (stan na październik 2013 r.)	21
Tabela 3. Kwoty przeznaczone w 2012 r. na prace konserwatorsko-budowlane (bez środków z UE).....	24
Tabela 4. Wykaz kwot dotacji celowej przeznaczonych w latach 2008-2013 na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Miejskiej Kraków, nie stanowiących jej wyłącznej własności	24
Tabela 5. Struktura zieleni miejskiej w Krakowie w 2012 r.	32
Tabela 6. Udokumentowane złoża kopalin na terenie Krakowa, stan na 31.XII.2009 r.	35
Tabela 7. Średnioroczne stężenie zanieczyszczeń i metali ciężkich w Krakowie w 2012 r.	36
Tabela 8. Emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza w Krakowie, lata 2007-2012	37
Tabela 9. Struktura zagospodarowania przestrzeni Miasta, stan na 2009 r.	45
Tabela 10. Liczba wydanych zezwoleń na budowę na terenie Krakowa wg typów budynków (lata 2010-2012) .	48
Tabela 11. Mieszkania w Krakowie, lata 2006 – 2010.....	50
Tabela 12. Mieszkania oddane do użytkowania w Krakowie w latach 2007-2012	51
Tabela 13. Rozkład oraz ceny oferowanych mieszkań na rynku pierwotnym i wtórnym w poszczególnych dzielnicach Krakowa w 2012 r.	53
Tabela 14. Struktura zasobu mieszkaniowego Gminy Miejskiej Kraków w latach 2010-2012.....	55
Tabela 15. Lokale wynajmowane za czynsz socjalny w ramach mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków w latach 2010-2012.....	55
Tabela 16. Dodatki i zasiłki mieszkaniowe w latach 2010-2012.....	56
Tabela 17. Dochody i wydatki budżetu Miasta z tytułu mieszkalnictwa, lata 2010-2011 (w tys. zł).....	57
Tabela 18. Infrastruktura drogowa w Krakowie w latach 2010-2012	60
Tabela 19. Wskaźniki wypadkowości dla Gminy Miejskiej Kraków w latach 2009-2012	62
Tabela 20. Miejsca parkingowe w Krakowie w latach 2009-2012	63
Tabela 21. Sieć komunikacji miejskiej Krakowa w latach 2010-2012.....	64
Tabela 22. Sieć połączeń kolejowych z Krakowa pociągami PKP Intercity w 2011 r.	66
Tabela 23. Połączenia realizowane przez firmę Przewozy Regionalne w Krakowie.....	67
Tabela 24. Liczba osób korzystających z usług kanalizacyjnych w latach 2007-2011	75
Tabela 25. Pokrycie miasta planami zagospodarowania przestrzennego.....	93

Tabela 26. Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własności	97
Tabela 27. Struktura branżowa podmiotów według wybranych sekcji PKD.	98
Tabela 28. Ruch turystyczny w Krakowie w latach 2008-2012	102
Tabela 29. Struktura bazy noclegowej w latach 2007-2012.....	103
Tabela 30. Wykorzystanie obiektów noclegowych.	104
Tabela 31. Średnie kwoty wydatkowane przez turystów podczas pobytu w Krakowie, w latach 2007-2012 (zł/os.)	104
Tabela 32. Podstawowe wyniki finansowe przedsiębiorstw i relacje ekonomiczne w latach 2009-2012	105
Tabela 33. Nakłady inwestycyjne oraz wartość brutto środków trwałych krakowskich przedsiębiorstw w przeliczeniu na mieszkańca	106
Tabela 34. Liczba krakowskich spółek handlowych z kapitałem zagranicznym	107
Tabela 35. Ilość nowoczesnych powierzchni biurowych w Krakowie w 2012 r.	107
Tabela 36. Podstawowe dane demograficzne dla miasta Krakowa	116
Tabela 37. Ruch naturalny w Krakowie w latach 2007-2012 (na 1 000 mieszkańców).....	117
Tabela 38. Zatrudnienie wg sekcji gospodarki narodowej PKD 2007 w latach 2009 – 2011	118
Tabela 39. Średnie dochody (w zł) w pięciu największych miastach w Polsce w latach 2008-2012	119
Tabela 40. Liczba osób bezrobotnych w Krakowie w latach 2007-2012 według danych GUS	120
Tabela 41. Działania aktywizujące dla osób bezrobotnych	122
Tabela 42. Wydatki systemu pomocy społecznej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz dotacje przekazane organizacjom pozarządowym na cele społeczne w 2012 r. (w zł).....	124
Tabela 43. Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej prowadzone w ramach zadań własnych lub zleconych z zakresu administracji rządowej ze środków na pomoc i integrację społeczną	124
Tabela 44. Powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej	125
Tabela 45. Struktura rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne w 2012 r.	126
Tabela 46. Przestępstwa stwierdzone w 2011 r. na terenie poszczególnych Komisariatów Policji w Krakowie	130
Tabela 47. Struktura stwierdzonych przestępstw oraz wskaźnik ich wykrywalności w latach 2010-2011	131
Tabela 48. Liczba pracowników lub członków Straży Pożarnej w 2011 r.	133
Tabela 49. Nakłady Gminy Miejskiej Kraków na poprawę bezpieczeństwa publicznego w latach 2010-2012...	133
Tabela 50. Prognoza liczby ludności w największych miastach Polski na lata 2012-2035	135
Tabela 51. Liczba żłobków w Krakowie	140

Tabela 52. Liczba placówek wychowania przedszkolnego w Krakowie	140
Tabela 53. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	141
Tabela 54. Szkoły podstawowe na terenie Krakowa	141
Tabela 55. Gimnazja zlokalizowane na terenie Krakowa	141
Tabela 56. Liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w latach 2007-2012.....	143
Tabela 57. Dane dotyczące placówek lecznictwa zamkniętego w 2011 r.	143
Tabela 58. Nakłady Gminy Miejskiej Kraków na inwestycje i zakupy w jednostkach opieki zdrowotnej	144
Tabela 59. Stan infrastruktury sportowej w Krakowie w roku 2013.....	145
Tabela 60. Liczba klubów sportowych dotowanych przez Miasto w latach 2010-2012 wraz z liczbą osób objętych szkoleniem	145
Tabela 61. Liczba imprez i wydarzeń sportowych odbywających się w Krakowie i dotowanych przez Miasto wraz z liczbą uczestników w latach 2010-2012	146
Tabela 62. Zbiorcze zestawienie wydatków Gminy Miejskiej Kraków przeznaczonych na sport w latach 2009-2012 według realizowanych zadań	147
Tabela 63. Placówki kulturalne w Krakowie.....	153
Tabela 64. Działalność centrów i ośrodków kultury w 2012 r. finansowych z budżetu miasta Krakowa	153
Tabela 65. Działalność krakowskich muzeów finansowanych przez samorząd w 2012 r.	154
Tabela 66. Działalność krakowskich teatrów finansowanych przez samorząd w 2012 r.	155
Tabela 67. Zespoły artystyczne mające siedzibę w Krakowie	155
Tabela 68. Kwoty dofinansowania na inwestycje w zakresie kultury w 2012 r.	155
Tabela 69. Projekty realizowane przez NGO w siedzibie Miejskiego Ośrodka Wsparcia Inicjatyw Społecznych w 2013 r.	172
Tabela 70. Współpraca Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi w 2012 r.	178
Tabela 71. Budżet Miasta Krakowa na 2013 r. - przychody i rozchody.....	179
Tabela 72. Wydatki inwestycyjne Gminy Miejskiej Kraków w latach 2010-2013	180
Tabela 73. Struktura wydatków na inwestycje programowe w 2013 r.....	181
Tabela 74. Struktura wydatków na zadania inwestycyjne realizowane w ramach środków wydzielonych do dyspozycji dzielnic.....	182
Tabela 75. Wybór działań przyczyniających się do najlepszego rozwoju obszaru w najbliższej przyszłości	189

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Poziom zadowolenia z wybranych aspektów życia – zestawienie średnich dla obszarów.....	16
Wykres 2. Liczba obiektów zlokalizowanych na terenie Krakowa posiadających wpis do rejestru zabytków (lata 2007-2012)	20
Wykres 3. Środki wydatkowane na prace konserwatorsko-budowlane na terenie Krakowa, pochodzące z różnych źródeł finansowania (lata 2007-2012)	23
Wykres 4. Obroty na krakowskim rynku gruntów w latach 2008-2012 w mln zł.....	48
Wykres 5. Liczba mieszkań w Krakowie, lata 2006 – 2010.....	50
Wykres 6. Średnia cena wynajmu mieszkań w Krakowie ze względu na liczbę pokoi w latach 2011-2012.....	51
Wykres 7. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania w Krakowie w latach 2007-2012	52
Wykres 8. Porównanie średnich cen mieszkań w Krakowie na rynku wtórnym i pierwotnym w 2012 r. (w zł) ..	53
Wykres 9. Liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych, ciągników i motocykli na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2009-2012	62
Wykres 10. Liczba odbiorców energetyki ciepłej	70
Wykres 11. Struktura odbiorców energii ciepłej.....	70
Wykres 12. Produkcja i straty wody w latach 2008-2012	73
Wykres 13. Struktura produkcji wody według zakładów w 2012 r.	74
Wykres 14. Procentowy przyrost pokrycia Miasta Krakowa miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.....	93
Wykres 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (stan na dzień 31.12.2012)	97
Wykres 16. Liczba turystów odwiedzających Kraków w latach 2008-2012	102
Wykres 17. Struktura nakładów inwestycyjnych w 2011 r. według sektorów PKD 2007	106
Wykres 18. Usystematyzowanie zmiany sytuacji firm w obszarze (odpowiedzi respondentów, którzy dostrzegają zmiany w funkcjonowaniu firm na terenie obszaru)	113
Wykres 19. Przypuszczalne powody problemów przedsiębiorstw w ostatnich latach (odpowiedzi na to pytanie udzieliły tylko te przedsiębiorstwa, które deklarowały zaobserwowane w ostatnim czasie problemy)	114
Wykres 20. Ludność Krakowa w latach 2002-2012 - tendencje demograficzne.....	115
Wykres 21. Liczba ludności w poszczególnych dzielnicach miasta Krakowa w 2012 r.....	116
Wykres 22. Struktura wiekowa mieszkańców Krakowa według płci w 2012 r.....	117
Wykres 23. Struktura zatrudnienia według PKD 2007 w roku 2011	119
Wykres 24. Kształtowanie się stopy bezrobocia rejestrowanego w latach 2007-2012	120

Wykres 25. Podstawowe wskaźniki bezrobocia w mieście Krakowie w latach 2002-2012.....	121
Wykres 26. Struktura bezrobocia według wieku w latach 2007-2012	121
Wykres 27. Struktura bezrobocia według płci i wykształcenia	122
Wykres 28. Liczba ofert pracy w latach 2007-2012	123
Wykres 29. Liczba rodzin objętych pracą socjalną i działaniami podjętymi w jej ramach	127
Wykres 30. Liczba stwierdzonych przestępstw w Krakowie oraz wskaźnik ich wykrywalności w latach 2010-2012	131
Wykres 31. Prognoza demograficzna miasta Krakowa w latach 2012-2035.....	134
Wykres 32. Liczba uczniów uczęszczających do szkół gimnazjalnych w Krakowie.....	142
Wykres 33. Ogólna liczba studentów i absolwentów krakowskich uczelni wyższych w latach 2009-2012	158
Wykres 34. Struktura krakowskich studentów w 2012 r.	158
Wykres 35. Kształtowanie się wydatków i dochodów budżetu Miasta Krakowa w latach 2008-2012.....	179
Wykres 36. Wydatki inwestycyjne Gminy Miejskiej Kraków w latach 2010-2013 (dla 2013 r. posłużono się planem wydatków budżetowych na 1.01.2013 r.).....	180
Wykres 37. Struktura przyznanych środków wydzielonych do dyspozycji dzielnic Miasta Krakowa w 2013 r. .	182
Wykres 38. Ocena Krakowa pod kątem wybranych aspektów życia i możliwości korzystania z usług – zestawienie wyników dla wszystkich obszarów	184
Wykres 39. Ocena zmiany standardów życia w Polsce i w Krakowie na przełomie kilku lat – średnia ocena dla Polski i Krakowa	185
Wykres 40. Ocena zmiany standardów życia w Polsce i w Krakowie na przełomie kilku lat	185
Wykres 41. Ocena zmiany wybranych elementów życia w obszarze na przełomie ostatnich kilku lat (A) – zestawienie wyników dla wszystkich obszarów	186
Wykres 42. Ocena zmiany wybranych elementów życia w obszarze na przełomie ostatnich kilku lat (B) – zestawienie wyników dla wszystkich obszarów	187
Wykres 43. Skomunikowanie obszaru (dzielnica, osiedle, ulica) z centrum Krakowa	187
Wykres 44. Ocena zaobserwowanych zmian, które zaszły w obszarze (ulica dzielnica, osiedle) w ciągu ostatnich kilku lat?	188
Wykres 45. Utrudnienia występujące w obszarze	190
Wykres 46. Poczucie przywiązania do miasta i jego obszarów	191
Wykres 47. Poziom zadowolenia z wybranych aspektów życia – zestawienie średnich dla obszarów.....	191

SPIS MAP

Mapa 1. Granice obszaru Centrum i Śródmieścia w Krakowie.....	80
Mapa 2. Powiązania przestrzeni publicznych w centrum Krakowa	83
Mapa 3. Kluczowe obszary rehabilitacji zabudowy blokowej w Krakowie	88